بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ — TAM KÜLLİYAT

CİLT 1

MEKKE DÖNEMİ

Seri 1–6: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Resûlullah'ın ﷺ Nesebi ve Doğumundan İsrâ ve Mi'rac ile Akabe Biatlarına Kadar

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

"Ey inananlar! And olsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli bir peygamber gelmiştir."

TEVBE SÛRESİ 9:128

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | facebook.com/QuranScienceMY

Ücretsiz dijital sürümü okumak için okutun: quranscience.my

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Bize kendi içimizden, sıkıntıya düşmemiz kendisine ağır gelen ve iyiliğimizi çok isteyen bir Resûl gönderen Allah'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed'e ﷺ, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

Bu kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Bu kitap, Siyer-i Nebî serisinin 1. ile 6. kitaplarını, 6. serinin Özel Sayısı ile birlikte tek ciltte bir araya getirmektedir: Resûlullah'ın ﷺ nesebi ve doğumundan, gençliğinden, vahyin inişinden, açık davetten ve Hüzün Yılı'ndan İsrâ ve Mi'rac ile Akabe Biatlarına kadar. Her serinin kaynakçası korunmuştur. Allah bu kitabı bizi Resûlullah'a ﷺ yaklaştıran bir vesile ve ona yardım eden, onu okuyan ve yayan herkes için bir sadaka-i câriye kılsın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta gün doğarken Mekke vadisi yer alır: şehri çevreleyen çorak ve kayalık dağlar, vadinin ortasında Mescid-i Haram ve bir dağın zirvesinin ardından yükselen altın renkli ışık.

Şafak ışığı, ekin bitmeyen bu vadide risâletin başlangıcını simgeler. Resûlullah ﷺ burada doğup büyüdü,

dağlarında ilk vahyi aldı ve Medine'ye hicret etmeden önce on üç yıl boyunca bu vadide büyük bir sabırla insanları Allah'a davet etti.

Alttaki lacivert şerit, ince altın çizgilerle çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır. Bu külliyatın beş cildinin başlıkları aynı stil, boyut ve altın renkte yazılmıştır; böylece beş kitap yan yana dizildiğinde tek bir set olarak görünür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: SERİ 1 — MEKKE VADİSİNDEKİ IŞIK 11

MEKKE VADİSİNDEKİ IŞIK 12
1. DOĞUMDAN ÖNCE ARAP YARIMADASI 13
2. MEKKE: EKİN BİTMEYEN VADİ 16
3. KUREYŞ: KÂBE'NİN BEKÇİLERİ VE TÜCCARLAR 18
4. HZ. İBRÂHİM'İN DUASI VE SEÇİLMİŞ NESEP 20
5. SOYAĞACI: RESÛLULLAH ﷺ 22
6. 'ABDÜLMUTTALİB VE ZEMZEM KUYUSU 24
7. 'ABDULLAH VE ÂMİNE 26
8. FİL YILI: DOĞUMUN ÖNCESİ 27
9. PAZARTESİ GÜNÜ DOĞDU 28
10. ÖVÜLMÜŞ İSİM 29
11. KORUNAN YETİM 30
12. SÜTANNELERİ 31
13. BENÎ SA'D ÇÖLÜNDE HAYAT 33
14. GÖĞSÜN YARILMASI OLAYI 35
15. ANNESİNİN KUCAĞINA DÖNÜŞ 37
16. BİR ANNENİN VEFATI 38
17. ÜMMÜ EYMEN: VEFALI DADI 40
18. DEDE VE AMCANIN HİMAYESİNDE 42
19. EBÛ TÂLİB: FAKİR AMA ASİL BİR AMCA 43
20. O'NUN ÇOCUKLUĞUNDA MEKKE TOPLUMU 45
21. ANNE BABALAR VE BAKICILAR İÇİN DERSLER 48
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 50
23. MİLADÎ ALTINCI YÜZYILDA DÜNYA 51
24. BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER 53
25. TARİHİN İZLERİ: KİTABELER VE ANTİK YERLEŞİMLER 55
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER 57
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 59
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 60
29. DERSLER VE KAPANIŞ 62
KAYNAKÇA — SERİ 1 64

BÖLÜM 2: SERİ 2 — KAVMİ ARASINDA EL-EMÎN 67

KAVMİ ARASINDA EL-EMÎN 68
1. KAVMİYLE BİRLİKTE YAŞAMAK 69
2. EBÛ TÂLİB'İN EVİNDE GENÇLİK 70
3. ŞAM'A İLK YOLCULUK 71
4. RAHİP BAHÎRÂ KISSASI: BİR DEĞERLENDİRME 73
5. FİCÂR SAVAŞI 74
6. HİLFU'L-FUDÛL: MAZLUMU SAVUNMA ANTLAŞMASI 75
7. ÇALIŞMAK VE TİCARET 77
8. HZ. HATİCE'NİN TİCARET MALLARINI GÖTÜRMEK 78

9. HZ. HATİCE VE BEREKETLİ EVLİLİK 79
10. AİLE HAYATI VE ÇOCUKLAR 81
11. ZEYD B. HÂRİSE: SEVGİYİ SEÇEN EVLAT 83
12. PEYGAMBER EVİNDE HZ. ALİ: RESÛLULLAH ﷺ 85
13. KÂBE'NİN YENİDEN İNŞASI 86
14. HACERÜ'L-ESVED VE BİR ÖRTÜ 89
15. RAKAMLARLA KÂBE 90
16. EL-EMÎN LAKABI 92
17. HANÎFLER 94
18. PEYGAMBERLİĞE YAKLAŞIRKEN GÖRÜLEN İŞARETLER 95
19. HİRA MAĞARASI'NDA İNZİVÂ 96
20. YÜCE AHLAK 99
21. GENÇLER İÇİN DERSLER 100
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 102
23. PEYGAMBERLİK ÖNCESİNDE DÜNYA 103
24. TİCARET YOLLARI VE ARAP PANAYIRLARI 105
25. TARİHİN İZLERİ: KUR'AN'DAN ÖNCE ARAP YAZISI 107
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER 108
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 109
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 110
29. DERSLER VE KAPANIŞ 112
KAYNAKÇA — SERİ 2 115

BÖLÜM 3: SERİ 3 — VAHİY İNDİĞİNDE 117
VAHİY İNDİĞİNDE 118
1. KIRK YAŞINA DOĞRU 119
2. SÂDIK RÜYA 120
3. HİRA MAĞARASI'NDAKİ GECELER 121
4. İKRA': İLK VAHİY 123
5. İLK BEŞ ÂYETİN AÇIKLAMASI 127
6. "BEN OKUMA BİLMEM" 129
7. HZ. HATİCE: İLK TESELLİ EDEN 130
8. VARAKA B. NEVFEL 132
9. VAHİY NASIL GELİRDİ? 134
10. KUR'AN'IN PARÇA PARÇA İNİŞİ 136
11. FETRET: VAHYİN KESİLDİĞİ DÖNEM 138
12. MÜDDESSİR: KALK VE UYAR EMRİ 139
13. DAVETÇİYE İLK BEŞ EMİR 141
14. HZ. HATİCE: İLK İMAN EDEN 143
15. ALİ VE ZEYD: PEYGAMBER EVİNDEN 144
16. EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK 145
17. EBÛ BEKİR VASITASIYLA GELENLER 146
18. "BEŞ KÖLE, İKİ KADIN VE EBÛ BEKİR" 148
19. İMANI GÜÇLÜ ZAYIFLAR 149
20. DÂRU'L-ERKAM: İLK MEDRESE 151

21. NEDEN GİZLİ? 153
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 155
23. BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER 156
24. KUR'AN'IN YAZILMASI VE KORUNMASI 158
25. TARİHİN İZLERİ: EN ESKİ KUR'AN YAZMALARI 159
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER: SÂBİKÛN-İ EVVELÛN 160
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 162
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 163
29. DERSLER VE KAPANIŞ 165
KAYNAKÇA — SERİ 3 168

BÖLÜM 4: SERİ 4 — SAFA TEPESİNDEN ÇAĞRI 171

SAFA TEPESİNDEN ÇAĞRI 172
1. GİZLİLİKTEN AÇIKLIĞA 173
2. AKRABAYA ÇAĞRI 175
3. SAFA TEPESİNİN ÜZERİNDE 177
4. EBÛ LEHEB VE KARISI 178
5. KUREYŞ'İN İTHAMLARI 179
6. VELÎD B. MUĞÎRE: ÇIKMAZA GİREN DELİL 181
7. EBÛ TÂLİB ÜZERİNDEN BASKI 182
8. UZLAŞMA TEKLİFİ VE KÂFİRÛN SÛRESİ 183
9. RESÛLULLAH ﷺ KÂBE'NİN YANINDA EZİYET GÖRÜYOR 185
10. EBÛ BEKİR RESÛLULLAH'I SAVUNUYOR 189
11. ZAYIFLARA YAPILAN İŞKENCE 190
12. "FAKAT SİZ ACELE EDİYORSUNUZ" 192
13. ÖZGÜRLÜĞE HARCANAN SERVET 194
14. NEDEN SEBAT ETTİLER? 195
15. NECM SÛRESİYLE SECDE 197
16. HABEŞİSTAN'A İLK HİCRET 198
17. AKSUM KRALLIĞI: ADİL KRALIN ÜLKESİ 201
18. İKİNCİ HİCRET VE KUREYŞ ELÇİLERİ 202
19. CA'FER'İN NECÂŞÎ HUZURUNDAKİ KONUŞMASI 204
20. NECÂŞÎ: CENAZE NAMAZI KILINAN KRAL 206
21. HAMZA VE ÖMER'İN MÜSLÜMAN OLUŞU 208
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 210
23. BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER 211
24. KIZILDENİZ'İ GEÇMEK 213
25. TARİHİN İZLERİ: ARKEOLOJİK KAYITLARDA AKSUM KRALLIĞI 215
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER 217
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 219
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 220
29. DERSLER VE KAPANIŞ 222
KAYNAKÇA — SERİ 4 225

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BÖLÜM 5: SERİ 5 — HÜZÜN YILI 227
HÜZÜN YILI 228
1. KUREYŞ'İN ÇARESİZ KALDIĞI ZAMAN 229
2. HAYFU BENÎ KİNÂNE'DEKİ ANTLAŞMA 230
3. EBÛ TÂLİB MAHALLESİ'NDE ÜÇ YIL 233
4. SESSİZ YARDIM 234
5. ANTLAŞMAYI BOZAN BEŞ KİŞİ 235
6. GÜVELERİN YEDİĞİ SAHİFE KISSASI 236
7. BOYKOTTAN ÇIKAN DERSLER 237
8. HATİCE'NİN VEFATI 239
9. EBÛ TÂLİB'İN SON ANLARI 240
10. "SEN SEVDİĞİNİ HİDAYETE ERDİREMEZSİN" 242
11. EBÛ TÂLİB'İN DURUMU 244
12. HÜZÜN YILI 245
13. SEVDE BİNT ZEM'A 247
14. TÂİF'E DOĞRU 248
15. SAKÎF KABİLESİNİN REDDİ 250
16. UTBE İLE ŞEYBE'NİN BAĞINDA 251
17. TÂİF DUASI: BİR DEĞERLENDİRME 252
18. EN AĞIR GÜN 253
19. CİNLERİN KUR'AN'I DİNLEMESİ 256
20. MUT'İM'İN HİMAYESİYLE DÖNÜŞ 258
21. ZORLUKLA BERABER KOLAYLIK VARDIR 260
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 263
23. BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER 264
24. TÂİF VE SAKÎF KABİLESİ 266
25. TARİHİN İZLERİ: TARİH KAYITLARINDA TÂİF VE MEKKE 268
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER 270
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 272
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 274
29. DERSLER VE KAPANIŞ 276
KAYNAKÇA — SERİ 5 279

BÖLÜM 6: SERİ 6 — İSRÂ VE Mİ'RAC 281
İSRÂ VE Mİ'RAC 282
1. TÂİF'TEN SONRA: YARDIMCI ARAMAK 283
2. İSRÂ VE Mİ'RAC NE ZAMAN GERÇEKLEŞTİ? 284
3. "KULUNU BİR GECE YÜRÜTEN ALLAH'I TESBİH EDERİZ…" 285
4. YARILAN VE İMANLA DOLDURULAN GÖĞÜS 287
5. BURAK 288
6. BEYTÜLMAKDİS'TE: PEYGAMBERLERİN İMAMI 289
7. MESCİD-İ AKSÂ 290
8. Mİ'RAC: MÂLİK B. SA'SAA HADİSİ 292
9. YEDİ GÖKTEKİ PEYGAMBERLER 297
10. SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ 300

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

11. BEŞ VAKİT NAMAZ HEDİYESİ 304
12. RESÛLULLAH ALLAH'I GÖRDÜ MÜ? 306
13. MEKKE'DE SABAH: KUREYŞ YALANLIYOR 309
14. EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK 310
15. İNSANLAR İÇİN BİR İMTİHAN 311
16. İSRÂ VE Mİ'RAC'IN DERSLERİ 313
17. YESRİB: HAZIRLANMIŞ ŞEHİR 315
18. HAZREC'DEN ALTI KİŞİ 317
19. BİRİNCİ AKABE BİATI 318
20. MUS'AB B. UMEYR: İSLÂM'IN İLK ELÇİSİ 320
21. İKİNCİ AKABE BİATI 322
22. SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA 325
23. BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER 326
24. İSRÂ DÖNEMİNDE BEYTÜLMAKDİS 328
25. TARİHİN İZLERİ: MESCİD-İ AKSÂ KÜLLİYESİ 330
26. BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER 332
27. ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA 334
28. SIKÇA SORULAN SORULAR 335
29. DERSLER VE KAPANIŞ 337
KAYNAKÇA — SERİ 6 340

BÖLÜM 7: SERİ 6 – ÖZEL SAYI — İSRÂ VE Mİ'RAC HİKÂYELERİ 341
İSRÂ VE Mİ'RAC HİKÂYELERİ 342
1. NEDEN BU ÖZEL SAYI? 343
2. HİKÂYELERİN KAYNAKLARI: RÂVİ SAHÂBÎLER 345
3. KUR'AN'DA İSRÂ VE Mİ'RAC 345
4. AÇILAN TAVAN VE ZEMZEM SUYU 348
5. BURAK VE PEYGAMBERLERİN HALKASI 353
6. KABRİNDE NAMAZ KILAN MÛSÂ 358
7. BEYTÜLMAKDİS'TE: SÜT MÜ, ŞARAP MI? 360
8. PEYGAMBERLERİN İMAMI VE MÂLİK'İN SELAMI 362
9. PEYGAMBERLERİN GÖRÜNÜŞÜ VE CEHENNEMİN BEKÇİSİ 365
10. Mİ'RAC: MÂLİK B. SA'SAA HADİSİ 367
11. YEDİ GÖKTEKİ PEYGAMBERLER 373
12. SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ VE ALTIN PERVANELER 376
13. KEVSER NEHRİ 379
14. BAKIR TIRNAKLI GIYBETÇİLER 381
15. ELLİDEN BEŞE 383
16. SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ'DAN ÜÇ HEDİYE 385
17. RESÛLULLAH ALLAH'I GÖRDÜ MÜ? 386
18. İMTİHAN SABAHI 388
19. İHTİLAFLI HİKÂYELER 390
20. ZAYIF VE ASILSIZ HİKÂYELER 392
21. HER HİKÂYENİN DURUMU: ÖZET 394
22. DİĞER POPÜLER HİKÂYELER: SAHİH, YANLIŞ YERE KONMUŞ VEYA SENETSİZ 397
23. İSRÂ VE Mİ'RAC GECESİNİN ZAMAN ÇİZELGESİ 399

24. AİLE VE ÖĞRETMENLER İÇİN DERSLER....401
25. SIKÇA SORULAN SORULAR....403
26. DERSLER VE KAPANIŞ....405
KAYNAKÇA — SERİ 6 – ÖZEL SAYI....407
DESTEK VE BAĞIŞ....407

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Bu sayfa bilerek boş bırakılmıştır

BİRİNCİ BÖLÜM

Mekke Vadisindeki Işık

Siyer-i Nebî — Seri 1

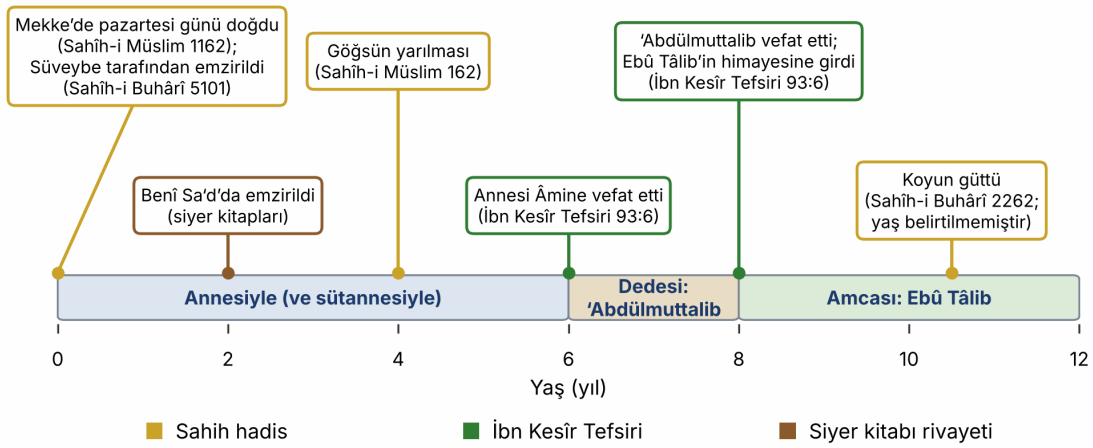
Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Resûlullah'ın ﷺ Nesebi, Doğumu ve Çocukluğu

MEKKE VADİSİNDEKİ IŞIK

Kur'an'dan Kıssalar serisi, Allah'ın evini Ebrehe'nin ordusundan koruduğu yıl olan ***Fil Yılı*** kıssasıyla sona ermişti. İşte o yıl, Mekke'nin çorak vadisinde, ileride ***âlemlere rahmet*** olacak yetim bir bebek dünyaya geldi: Muhammed b. 'Abdillah ﷺ.

Siyer-i Nebî serisinin bu ilk e-kitabı, ***nesebi, doğumu ve çocukluğu*** bakımından Resûlullah ﷺ hakkında sahih olanları bir araya getirir: Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ duası, seçilmiş nesep, doğum günü, sütanneleri, göğsün yarılması olayı, annesinin vefatı, dedesinin ve amcasının himayesi.

Resûlullah'ın Çocukluk Dönemi Zaman Çizelgesi (tahmini yaş)

Göğsün yarılması olayının yaşı ve Benî Sa'd'daki süre, siyer kitaplarına göre tahminidir.

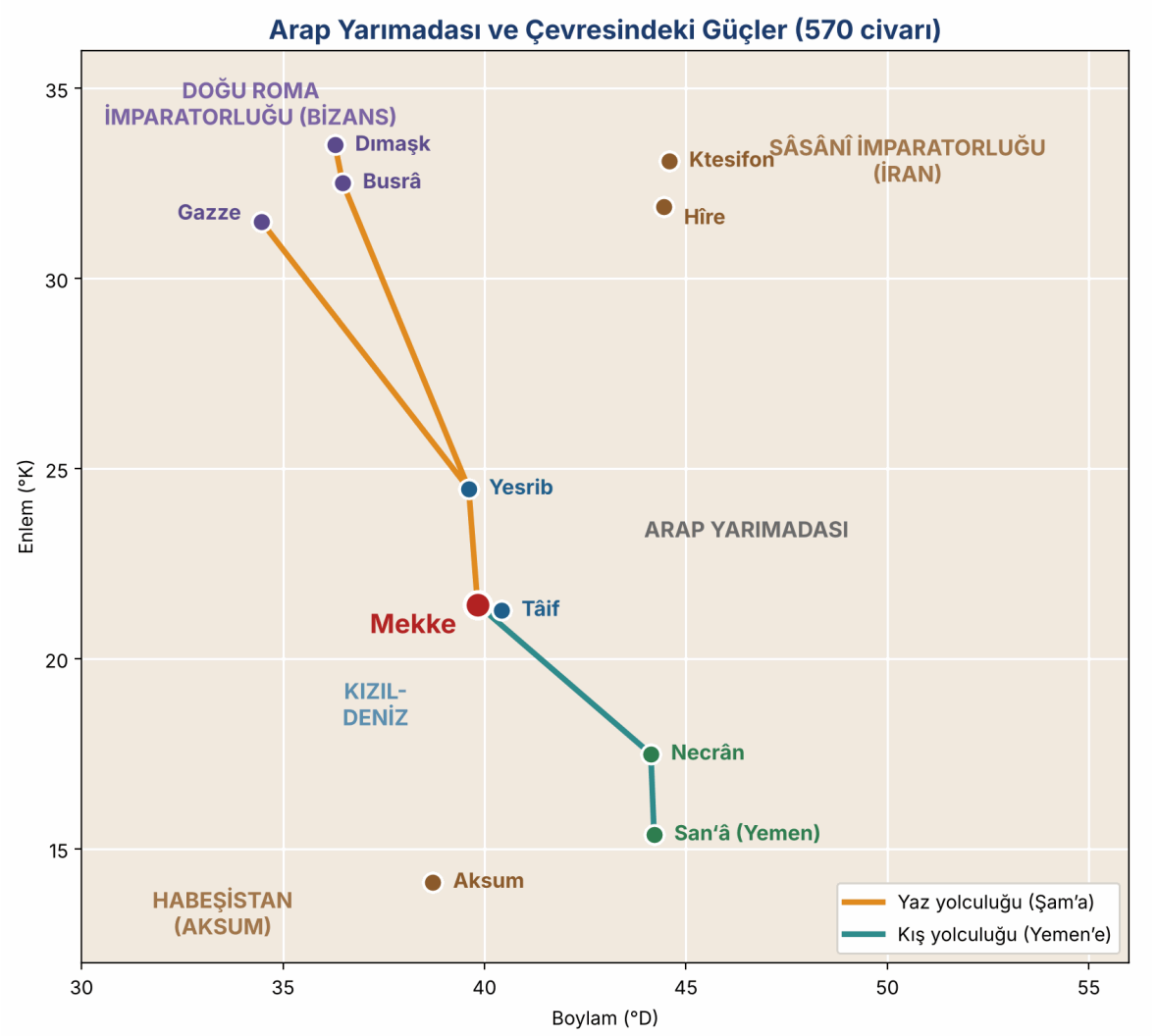
Şekil 1: Resûlullah'ın ﷺ çocukluk dönemi zaman çizelgesi ve her olayın kaynağı.

Not: Bu e-kitaptaki Kur'an ayetlerinin meali Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Temel kaynaklar Kur'an, İbn Kesîr tefsiri ve sahih hadislerdir; her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. İbn İshâk'ın Sîret'i (İbn Hişâm rivayeti) gibi siyer kitaplarından alınan bilgiler, okuyucunun bunları sahih hadislerden ayırt edebilmesi için kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DOĞUMDAN ÖNCE ARAP YARIMADASI

Resûlullah'ın ﷺ doğumunu anlamak için O'nun doğduğu dünyaya bakmamız gerekir. Miladî altıncı yüzyılın ortalarında ***Arap Yarımadası*** büyük güçlerle çevriliydi; ancak Mekke dahil iç bölgeleri ***hiçbir zaman*** herhangi bir imparatorluğun işgaline uğramamıştı.

Şematik harita; konumlar yaklaşıktır. Kaynak: Wikipedia, "Pre-Islamic Arabia", "Quraysh".

Şekil 2: Resûlullah'ın ﷺ doğduğu dönemde Arap Yarımadası ve çevresindeki güçler (şematik harita).

ÇEVREDEKİ BÜYÜK GÜÇLER

GÜÇ	KONUMU VE ETKİSİ
Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)	Kuzeybatıda: Şam, Filistin ve Mısır. Arap Gassânî kabilesiyle müttefikti.
İran İmparatorluğu (Sâsânî)	Kuzeydoğuda: Irak ve İran. Hîre'deki Lahmîlerle müttefikti.
Aksum Krallığı (Habeşistan)	Kızıldeniz'in karşı yakasında; altıncı yüzyılın başında Yemen'e hâkim oldu — Ebrehe de oradan geldi.

Kaynak: Wikipedia, "Pre-Islamic Arabia".

DİN VE TOPLUM

O dönemde Arapların çoğu ***putlara tapıyordu***. Meşhur putlar arasında, adları Necm Sûresi 53:19–20'de geçen ***Lât, Uzzâ ve Menât*** ile Kâbe'deki ***Hübel*** vardı. Yemen ve Necrân'da Hristiyanlar bulunurken, Yesrib gibi bazı bölgelerde Yahudi kabileler yaşıyordu.

Arap toplumu ***kabile*** esasına göre düzenlenmişti. Kabileye bağlılık çok güçlüydü: kabile kendi üyelerini korur, kabileler arasındaki savaşlar yıllarca sürebilirdi. Araplar ayrıca ***şiir***, misafirperverlik ve cesaretleriyle tanınırlardı — bu özellikler daha sonra İslâm tarafından inceltildi.

> **SİYER NOTU: NEDEN ARAP YARIMADASI?**
>
> Siyer âlimleri son risaletin Arap Yarımadası'nda gelmesinin bazı hikmetlerini zikreder: Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının ***ortasında*** bulunması; halkının büyük imparatorlukların işgalinden ***özgür*** olması; ve zengin ve fasih ***Arapçanın*** Kur'an'ın dili olması. Bu hikmetler âlimlerin görüşleridir, kesin nas değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEKKE: EKİN BİTMEYEN VADİ

Mekke, Hicaz bölgesinde, çorak kayalık tepelerle çevrili ***dar bir vadide*** yer alır. Nehri yoktur, ekini de neredeyse yoktur. Hz. İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ eşi Hâcer'i ve oğlu İsmâil'i عَلَيْهِ السَّلَامُ oraya bıraktığında şöyle dua etmişti:

İBRÂHİM SÛRESİ 14:37

رَّبَّنَآ إِنِّيٓ أَسۡكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيۡرِ ذِي زَرۡعٍ عِندَ بَيۡتِكَ ٱلۡمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجۡعَلۡ أَفۡـِٔدَةٗ مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهۡوِيٓ إِلَيۡهِمۡ وَٱرۡزُقۡهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمۡ يَشۡكُرُونَ ٣٧

Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kılabilmeleri için Senin kutsal evinin yanında, ziraata elverişsiz bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! İnsanların gönüllerini onlara meylettir, şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/14:37

Allah, Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ duasını şöyle haber verir: ***"ziraata elverişsiz bir vadiye"***. Bu dua kabul edildi: insanların gönülleri o vadiye ***meyletti*** ve halkına rızık dışarıdan geldi. Tafsir Ibn Kathir 14:37

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAKAMLARLA MEKKE

KONU	AÇIKLAMA
Yükseklik	Deniz seviyesinden yaklaşık 277 m, dar bir vadide.
En yüksek tepe	Nur Dağı, 642 m — zirvesinde Hira Mağarası bulunur.
İklim	Sıcak çöl iklimi; yazın sıcaklık genellikle 40 °C'yi aşar.
Yağış	Yılda ortalama yaklaşık 105 mm.
Su kaynakları	Zemzem kuyusu ve küçük kuyular; yağmur suyu havuzlarda toplanır.
Nüfus	Tahminler farklıdır: bir çalışma yaklaşık 550 kişi derken geleneksel kaynaklar 10.000'e kadar sayı verir.

Kaynak: Wikipedia, "Mecca".

KÂBE: VADİNİN MERKEZİ

Vadinin ortasında ***Kâbe*** yükselir; Hz. İbrâhim ve İsmâil'in عَلَيْهِ السَّلَامُ inşa ettiği ibadet evi. Araplar daha sonra çevresine putlar yerleştirmiş olsalar da ***Kâbe'ye saygı göstermeye*** ve her yıl hacca gelmeye devam ettiler. Hac mevsimi ateşkes, ticaret ve kabileler arası buluşma demekti — işte bu yüzden ekin bitmeyen Mekke önemli bir şehir oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUREYŞ: KÂBE'NİN BEKÇİLERİ VE TÜCCARLAR

Mekke'ye hâkim olan kabile ***Kureyş*** idi. Wikipedia'ya göre Resûlullah'ın beşinci kuşaktan dedesi ***Kusay b. Kilâb***, dağınık hâldeki Fihr soyunu bir araya getirdi ve Kâbe'nin bakımını üstlendi. Onların bir kısmını Kâbe'nin çevresine (***Kureyşü'l-Bitâh***), bir kısmını da harem bölgesinin kenarlarına (***Kureyşü'z-Zevâhir***) yerleştirdi.

YILDA İKİ YOLCULUK

Mekke toprağı verimli olmadığı için Kureyş ***ticaretle*** geçinirdi. Wikipedia'ya göre O'nun büyük dedesi ***Hâşim*** iki ticaret yolculuğunu başlattı: ***kışın Yemen'e*** ve ***yazın Şam'a*** (Gazze, Busrâ ve Dımaşk). Hâşim de bu yolculuklardan birinde, yaklaşık 497 yılında Gazze'de vefat etti. Kur'an bu nimeti şöyle anar:

KUREYŞ SÛRESİ 106:1–4

لِإِيلَٰفِ قُرَيْشٍ ١

Kureyş kabilesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır.

إِۦلَٰفِهِمْ رِحْلَةَ ٱلشِّتَآءِ وَٱلصَّيْفِ ٢

فَلْيَعْبُدُوا۟ رَبَّ هَٰذَا ٱلْبَيْتِ ٣

Öyleyse kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren bu Ev'in (Kabe'nin) Rabbine kulluk etsinler.

ٱلَّذِىٓ أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍۢ ٤

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/106:1-4

Allah şöyle buyurur: ***"Öyleyse … bu Ev'in (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsinler"***. Kureyş'in güvenliği ve rızkı, O'nun evinin bekçileri oldukları için Allah'tan geliyordu — öyleyse putlara değil, O'na ibadet etmeleri gerekirdi. Tafsir Ibn Kathir 106:1.

KUREYŞ'İN KOLLARI

KOL	SİYERLE İLGİSİ
Hâşimoğulları	Resûlullah'ın ﷺ kolu; hacılara hizmet etme hakkı onlardaydı.
Muttaliboğulları	Hâşimoğullarının yakın müttefiki.
Zühreoğulları	Annesi Âmine bint Vehb'in kolu.
Ümeyyeoğulları (‘Abdüşems)	En güçlü ve zengin kol; ‘Osmân b. ‘Affân'ın kolu.
Teymoğulları	Ebû Bekr es-Sıddîk'ın kolu.
‘Adîoğulları	‘Ömer b. el-Hattâb'ın kolu.
Esedoğulları	Hatîce bint Huveylid'in kolu.
Mahzûmoğulları	Hâlid b. el-Velîd'in kolu.

Kaynak: Wikipedia, “Quraysh”; Wikipedia, “Hashim ibn Abd Manaf”.

HZ. İBRÂHİM'İN DUASI VE SEÇİLMİŞ NESEP

BAKARA SÛRESİ 2:129

رَبَّنَا وَٱبۡعَثۡ فِيهِمۡ رَسُولٗا مِّنۡهُمۡ يَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡحِكۡمَةَ وَيُزَكِّيهِمۡۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ١٢٩

Rabbimiz! İçlerinden onlara Senin ayetlerini okuyan, Kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıtan bir peygamber gönder. Doğrusu güçlü ve Hakim olan ancak Sensin.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:129

2:129. AYETİN AÇIKLAMASI

Oğlu İsmâil عَلَيْهِ السَّلَامُ ile birlikte Kâbe'nin temellerini yükseltirken Hz. İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ, Allah'ın o harem halkının içinden bir peygamber göndermesi için dua etti. İmam İbn Kesîr şöyle açıklar: bu makbul dua ***Allah'ın önceden takdir ettiği kadere uygundu***; yani Muhammed'in ﷺ İbrâhim'in soyundan, ümmî bir kavme ve bütün insanlara ve cinlere peygamber olarak gönderilmesi. Tafsir Ibn Kathir 2:129

Allah Tevbe Sûresi'nde de şöyle buyurur: ***"Andolsun ki, içinizden size … bir peygamber gelmiştir"*** (9:128). İbn Kesîr der ki: ***sizin aranızdan ve sizin dilinizle***. Ca'fer b. Ebî Tâlib'in رضى الله عنه Necâşî'ye söylediği şu sözleri nakleder: "Allah bize, nesebini, vasfını, girip çıkışını, doğruluğunu ve emanete bağlılığını bildiğimiz, içimizden bir peygamber gönderdi." Tafsir Ibn Kathir 9:128

NESEBİ: RESÛLULLAH ﷺ

İmam Buhârî, Peygamber'in ﷺ gönderilişiyle ilgili bâbın başlığında O'nun nesebini şöyle zikreder: ***Muhammed b. 'Abdillah b. 'Abdilmuttalib b. Hâşim b. 'Abdimenâf b. Kusay b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Gâlib b. Fihr b. Mâlik b. en-Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Me'ad b. 'Adnân***. Sahih al-Bukhari, Kitab Manaqib al-Ansar, Bab Mab'ath al-Nabi ﷺ

Âlimlerin benimsediği nesep işte ***'Adnân***'a kadar olanıdır; 'Adnân da İsmâil b. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ soyundandır. Annesi ise İbn Kesîr'in Duhâ Sûresi tefsirinde zikrettiği üzere ***Âmine bint Vehb***'tir. Aşağıdaki hadis bu nesebin Allah'ın bir seçimi olduğunu gösterir:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2276

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الرَّازِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَهْمٍ، جَمِيعًا عَنِ الْوَلِيدِ، - قَالَ ابْنُ مِهْرَانَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، - حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ شَدَّادٍ، أَنَّهُ سَمِعَ وَاثِلَةَ بْنَ الأَسْقَعِ، يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ « إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ وَاصْطَفَى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ ».

TERCÜME:

Vâsile b. el-Eska‘dan رضى الله عنه, şöyle dedi: Resûlullah’ın ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: **“Şüphesiz Allah İsmâil’in soyundan Kinâne’yi seçti, Kinâne’den Kureyş’i seçti, Kureyş’ten Hâşimoğullarını seçti, Hâşimoğullarından da beni seçti.”**

SENED İmam Müslim’in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Mihran al-Razi ve Muhammed b. ‘Abdurrahmân b. Sahm ← al-Walid b. Muslim ← al-Awza‘i ← Ebû ‘Ammar Şaddad b. ‘Abdillah ← Wathilah b. al-Asqa‘ رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü’l-Fedâil, Peygamber’in ﷺ nesebinin faziletine dair bâb, Hadis No. 2276.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim’de yer alır.

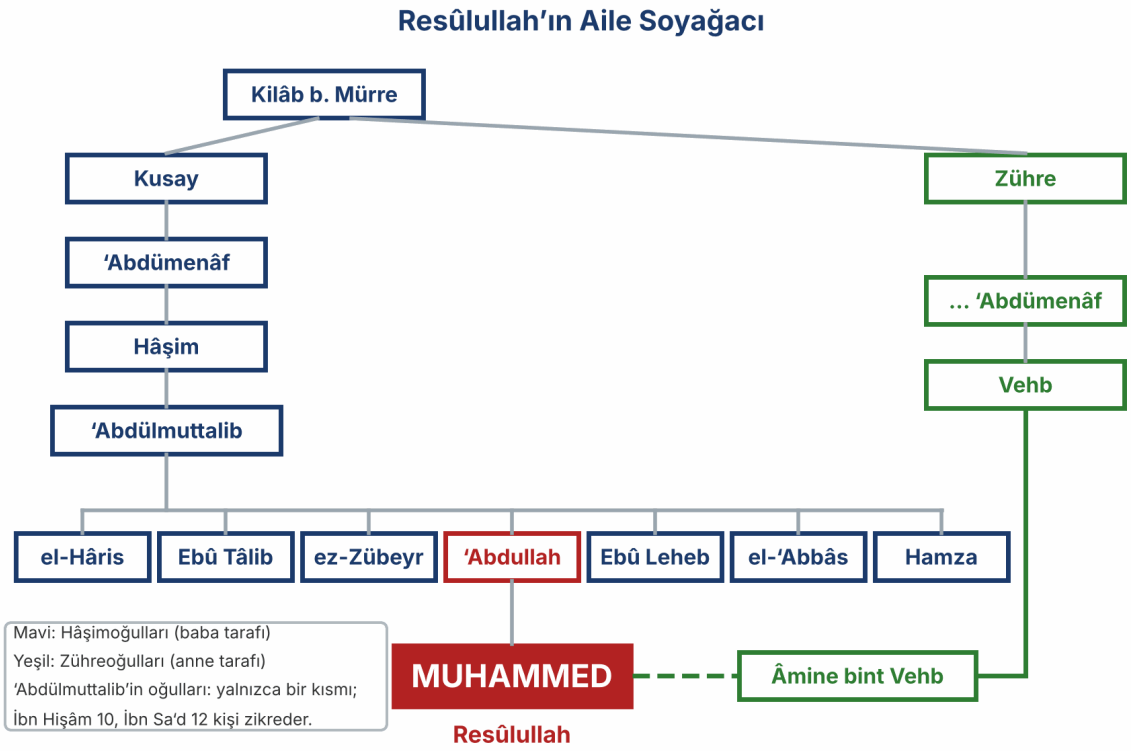
Kaynak: sunnah.com/muslim:2276

DERS

Nesebin şerefi övünmek için değil, Allah’ın Resûlü için bir ***seçilmişlik alâmetidir***; böylece kavmi O’nu tanır ve soyunu ayıplayamazdı. Bizim şerefimiz ise takvâ ile ölçülür.

SOYAĞACI: RESÛLULLAH ﷺ

Aşağıdaki şekil O'nun ailesini ***iki taraftan*** gösterir: baba tarafından ***Hâşimoğulları***, anne tarafından ***Zühreoğulları***. Zühre, Kusay'ın kardeşi olduğu için iki taraf ***Kilâb b. Mürre***'de birleşir.

Kaynak: Sahîh-i Buhârî (Bâbu Meb'asi'n-Nebî); Wikipedia, "Abd al-Muttalib", "Amina bint Wahb".

Şekil 3: Resûlullah'ın ﷺ baba ve anne tarafından soyağacı.

AMCALARI

‘Abdülmuttalib’in çok sayıda oğlu vardı; siyer kitapları sayıları konusunda farklı bilgiler verir. Bunlardan dördü siyerde önemli bir yere sahiptir:

AMCA	KONUMU
Ebû Tâlib	Sekiz yaşından itibaren O’na baktı ve O’nu korudu.
Hamza رضى الله عنه	Mekke’de Müslüman oldu; “Allah’ın Arslanı” lakabıyla anıldı.
el-‘Abbâs رضى الله عنه	Müslüman oldu; Abbâsî halifelerinin atası.
Ebû Leheb	O’na düşmanlık etti; Mesed Sûresi’nde anılır.

Ders: ***kan bağı hidayeti garanti etmez***. İki amca Müslüman oldu, biri O’nu korudu, bir diğeri ise O’na düşmanlık etti. Hidayet Allah’ın bir lütfudur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

‘ABDÜLMUTTALİB VE ZEMZEM KUYUSU

SİYER NOTU: “MUTTALİB’İN KÖLESİ” DİYE ANILAN ŞEYBE

Wikipedia’ya göre dedesi yaklaşık 496 yılında ***Yesrib***’de ***Şeybe*** adıyla doğdu. Annesi ***Selmâ bint ‘Amr***, Yesrib’deki Neccâroğullarındandı. Hâşim vefat ettikten sonra amcası ***el-Muttalib*** onu Mekke’ye getirdi. Mekkeliler çocuğu Muttalib’in kölesi sanarak ona ***‘Abdülmuttalib*** dediler ve bu isim kalıcı oldu.

KAYNAK:
Wikipedia, “Abd al-Muttalib”. en.wikipedia.org/wiki/Abd_al-Muttalib

ZEMZEM’İN YENİDEN KAZILMASI

‘Abdülmuttalib Hâşimoğullarının reisi oldu ve hacılara yemek ve su verme görevini üstlendi. Siyer kitaplarının rivayetine göre rüyasında Kâbe yakınında bir yeri kazması emredildi. ***Üç gün*** kazdıktan sonra uzun zamandır toprak altında kalmış olan ***Zemzem kuyusunu*** yeniden buldu. O günden sonra Zemzem suyu yeniden hacılara dağıtıldı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: ADAK VE YÜZ DEVE FİDYESİ

Siyer kitapları, ‘Abdülmuttalib’in şöyle adakta bulunduğunu rivayet eder: Eğer on yetişkin oğlu olursa birini Kâbe’nin yanında kurban edecekti. Kura, en sevdiği oğlu ***‘Abdullah***’a çıktı. Kavminin tavsiyesiyle kura ‘Abdullah ile develer arasında çekildi ve her defasında develerin sayısı artırıldı; sonunda develerin sayısı ***yüze*** ulaşınca kura develere çıktı. Böylece ‘Abdullah kurtuldu.

Bu kıssa ***siyer kitaplarının rivayetidir***, sahih hadis değildir. Cahiliyenin bir âdetinin — çocuğu kurban etmeyi adamanın — daha sonra İslâm tarafından nasıl kaldırıldığını gösterir.

KAYNAK:

Wikipedia, “Abd al-Muttalib”. en.wikipedia.org/wiki/Abd_al-Muttalib

‘ABDÜLMUTTALİB VE EBREHE

Fil Yılı’nda ‘Abdülmuttalib, Ebrehe’nin karşısında duran Mekke’nin lideriydi. Kıssası Kur’an’dan Kıssalar serisinin 39. kitabında anlatılmıştı: Kâbe’nin onu koruyacak bir Sahibi vardır. Sadece birkaç hafta sonra torunu Muhammed ﷺ dünyaya geldi.

‘ABDULLAH VE ÂMİNE

‘Abdülmuttalib’in adaktan kurtulan oğlu ‘Abdullah, Zühreoğullarından ***Âmine bint Vehb*** ile evlendirildi. Wikipedia’ya göre Âmine’nin annesi ***Berre bint ‘Abdil‘uzzâ*** idi; büyük dedesi Zühre ise ***Kusay b. Kilâb’ın kardeşiydi***. Dolayısıyla annesi de babası da Kureyş’in şerefli soyundandı.

SİYER NOTU: ‘ABDULLAH’IN YESRİB’DE VEFATI

Wikipedia’ya ve siyer kitaplarına göre ‘Abdullah, Âmine hamileyken bir ***ticaret kervanıyla*** yola çıktı. Dönüş yolunda hastalandı ve oğlu doğmadan önce, ‘Abdülmuttalib’in anne tarafından akrabaları arasında, ***Yesrib’de vefat etti***.

İbn Kesîr’in Duhâ Sûresi tefsirinde kastettiği budur: O ***anne karnındayken yetim kalmıştı*** (bkz. “Korunan Yetim” bölümü).

KAYNAK:
Wikipedia, “Amina bint Wahb”. en.wikipedia.org/wiki/Amina_bint_Wahb

MİLADÎ TAKVİMDE DOĞUM YILI

Modern tarihçiler ***Fil Yılı***’nın yaklaşık ***570*** yılında yaşandığını tahmin eder; O’nun doğumu da genellikle ***570*** yılı olarak verilir. Bazı araştırmacılar 571’e kadar tahmin yürütür. Hadise göre sahih olan doğduğu ***gündür***, yani pazartesi. Kaynak: Wikipedia, “Mecca”.

OLAY	TAHMİNİ MİLADÎ YIL
Hâşim Gazze’de vefat etti	Yaklaşık 497
‘Abdülmuttalib Yesrib’de doğdu	Yaklaşık 496
Fil Yılı; doğum: Resûlullah ﷺ	Yaklaşık 570
Âmine Ebvâ’da vefat etti	Yaklaşık 576–577
‘Abdülmuttalib vefat etti	Yaklaşık 578

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FİL YILI: DOĞUMUN ÖNCESİ

Resûlullah'ın ﷺ doğumundan önce bütün Mekke halkının şahit olduğu büyük bir olay yaşandı: Kâbe'yi yıkmak için fillerle gelen ***Ebrehe*** ordusunun yürüyüşü. Kıssanın tamamı Kur'an'dan Kıssalar serisinin 39. kitabında anlatılmıştı; burada O'nun doğumuyla ilgili olanları özetliyoruz.

KONU	AÇIKLAMA
Ebrehe kimdir?	Aksum (Habeş) krallığı adına Yemen'i yöneten Hristiyan lider.
Amacı	Arapların Yemen'deki kilisesine hacca gelmesi için Kâbe'yi yıkmak.
Ne oldu?	Baştaki fil Mekke sınırında durdu; ordu Allah tarafından helâk edildi (Fil Sûresi).
Tahmini yıl	Modern tarihçilere göre yaklaşık 570–572.

Kaynak: Wikipedia, "Mecca"; İbn Kesîr Tefsiri, Fil Sûresi.

BU OLAY NEDEN ÖNEMLİDİR?

Birincisi: Allah'ın evi korundu. Resûlullah'ın ﷺ ümmetinin kıblesi olacak Kâbe, O'nun doğumundan birkaç hafta önce kurtarıldı.

İkincisi: Kureyş'in itibarı arttı. Siyer kitaplarına göre Araplar, Allah evlerini savunduğu için Kureyş'i ***"Allah'ın ehli"*** olarak gördüler ve bu Mekke'nin saygınlığını artırdı.

Üçüncüsü: Bir zaman işareti. Arapların sabit bir takvimi yoktu; bu yüzden o yıla ***Fil Yılı*** dediler ve diğer olayları — Resûlullah'ın ﷺ doğumu dahil — ondan itibaren saydılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PAZARTESİ GÜNÜ DOĞDU

Resûlullah ﷺ pazartesi orucu sorulduğunda doğduğu günü bizzat haber vermiştir:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1162

وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ غَيْلاَنَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبَدٍ الزِّمَّانِيِّ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ، رضى الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سُئِلَ عَنْ صَوْمِ الاِثْنَيْنِ فَقَالَ « فِيهِ وُلِدْتُ وَفِيهِ أُنْزِلَ عَلَىَّ ».

TERCÜME:

Ebû Katâde el-Ensârî'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre, Resûlullah'a ﷺ pazartesi orucu soruldu; O da şöyle buyurdu: **"O gün doğdum ve o gün bana (vahiy) indirildi."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Züheyr b. Harb ← 'Abdurrahmân b. Mahdi ← Mahdi b. Maimun ← Ghailan b. Jarir ← 'Abdullah b. Ma'bad al-Zimmani ← Ebû Katâde al-Ansari رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü's-Sıyâm, her aydan üç gün, Arefe, Âşûrâ, pazartesi ve perşembe orucunun müstehaplığı bâbı, Hadis No. 1162.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1162e

DOĞUM YILI VE TARİHİ

Sahih hadis doğumun ***gününü*** belirler: pazartesi. ***Yılına*** gelince, siyer âlimleri arasında meşhur olan görüş ***Fil Yılı*** olduğudur; Allah'ın Ebrehe'nin ordusunu helâk ettiği yıl (bkz. Kur'an'dan Kıssalar serisi, 39. kitap). Doğduğu yer Mekke'dir.

SİYER NOTU: DOĞUM TARİHİ

Âlimler O'nun Rebîülevvel ayındaki doğum ***tarihi*** hakkında farklı görüşler ileri sürmüştür. En meşhur görüş İbn İshâk'ın görüşü olan ***12 Rebîülevvel***dir. Bazı âlimler ise 8 veya 9 Rebîülevvel gibi farklı tarihleri tercih etmiştir.

Bu ihtilaf hiçbir şeyi değiştirmez: sahih olan O'nun ***pazartesi günü*** doğduğudur; daha önemlisi ise O'nun sünnetine uymaktır — O'nun yaptığı gibi pazartesi günü oruç tutmak da buna dahildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÖVÜLMÜŞ İSİM

SİYER NOTU: O'NA İSMİNİ KİM VERDİ?

Siyer kitapları, dedesi ***'Abdülmuttalib***'in torununa ***Muhammed*** adını verdiğini rivayet eder. Bu isim o dönemde Araplar arasında yaygın değildi.

Dil açısından ***Muhammed "çokça övülen"***, ***Ahmed*** ise ***"en çok öven"*** ya da ***"en çok övülen"*** anlamına gelir.

HADİSLERDE O'NUN İSİMLERİ

Sahîh-i Buhârî'de Resûlullah ﷺ isimlerinden bazılarını şöyle sayar: ***Muhammed, Ahmed, el-Mâhî*** (Allah'ın onunla küfrü silip yok ettiği), ***el-Hâşir*** (insanların onun ardından haşredileceği) ve ***el-'Âkıb*** (sonuncu). Sahih al-Bukhari 3532

Ahmed ismi Kur'an'da da Hz. 'Îsâ'nın عَلَيْهِ السَّلَامُ getirdiği müjde olarak geçer (Saf Sûresi 61:6).

İSİM	ANLAMI
Muhammed	Çokça övülen
Ahmed	En çok övülen / en çok öven
el-Mâhî	Onunla küfrün silindiği kişi
el-Hâşir	İnsanların onun ardından haşredileceği kişi
el-'Âkıb	Son peygamber

Ders: ***güzel bir isim*** bir duadır. Çocuklarımıza anlamlı isimler verelim ve en çok övülen bu ismin sahibinin ahlâkını örnek alalım.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KORUNAN YETİM

DUHÂ SÛRESİ 93:6–8

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَـَٔاوَىٰ ﴿٦﴾

Seni öksüz bulup da barındırmadı mı?

وَوَجَدَكَ ضَآلًّا فَهَدَىٰ ﴿٧﴾

Seni şaşırmış bulup, doğru yola eriştirmedi mi?

وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾

Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi?

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/93:6-8

93:6–8. AYETLERİN AÇIKLAMASI

Birincisi: Anne karnında yetim. İmam İbn Kesîr ***"Seni öksüz bulup da barındırmadı mı?"*** ayetini şöyle açıklar: ***babası 'Abdullah, o henüz annesinin karnındayken vefat etmişti*** — doğumundan sonra vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Tafsir Ibn Kathir 93:6

İkincisi: Ardı ardına gelen koruma. İbn Kesîr devam eder: Ardından annesi ***Âmine bint Vehb, O altı yaşındayken vefat etti***; sonra dedesi ***'Abdülmuttalib'in himayesine girdi; dedesi de O sekiz yaşındayken vefat etti***; daha sonra O'nu amcası ***Ebû Tâlib*** himayesine aldı ve O'nu korumaya, savunmaya devam etti. İbn Kesîr der ki: "Bütün bunlar Allah'ın takdiri ve güzel tedbiriyle oldu."

TEFEKKÜR — ALLAH KORUYUCU OLDUĞUNDA

Babasını, annesini, sonra dedesini kaybetti — ama O ***hiçbir zaman korumasız bırakılmadı***: ***"barındırmadı mı?"***. Kaybı olan herkes için bu ayet bir tesellidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SÜTANNELERİ

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 5101

حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ زَيْنَبَ ابْنَةَ أَبِي سَلَمَةَ، أَخْبَرَتْهُ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ أَخْبَرَتْهَا أَنَّهَا، قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ انْكِحْ أُخْتِي بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ فَقَالَ «أَوَتُحِبِّينَ ذَلِكَ». فَقُلْتُ نَعَمْ، لَسْتُ لَكَ بِمُخْلِيَةٍ، وَأَحَبُّ مَنْ شَارَكَنِي فِي خَيْرٍ أُخْتِي. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم «إِنَّ ذَلِكَ لاَ يَحِلُّ لِي». قُلْتُ فَإِنَّا نُحَدَّثُ أَنَّكَ تُرِيدُ أَنْ تَنْكِحَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ. قَالَ «بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ». قُلْتُ نَعَمْ. فَقَالَ «لَوْ أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ رَبِيبَتِي فِي حَجْرِي مَا حَلَّتْ لِي إِنَّهَا لاَبْنَةُ أَخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ، أَرْضَعَتْنِي وَأَبَا سَلَمَةَ ثُوَيْبَةُ فَلاَ تَعْرِضْنَ عَلَيَّ بَنَاتِكُنَّ وَلاَ أَخَوَاتِكُنَّ». قَالَ عُرْوَةُ وَثُوَيْبَةُ مَوْلاَةٌ لأَبِي لَهَبٍ كَانَ أَبُو لَهَبٍ أَعْتَقَهَا فَأَرْضَعَتِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَلَمَّا مَاتَ أَبُو لَهَبٍ أُرِيهِ بَعْضُ أَهْلِهِ بِشَرِّ حِيبَةٍ قَالَ لَهُ مَاذَا لَقِيتَ قَالَ أَبُو لَهَبٍ لَمْ أَلْقَ بَعْدَكُمْ غَيْرَ أَنِّي سُقِيتُ فِي هَذِهِ بِعَتَاقَتِي ثُوَيْبَةَ.

TERCÜME:

Ebû Süfyân'ın kızı Ümmü Habîbe'den رضى الله عنها, şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü, Ebû Süfyân'ın kızı olan kız kardeşimle evlen." … Bunun üzerine şöyle buyurdu: **"O (Ümmü Seleme'nin kızı) benim himayemde büyüyen üvey kızım olmasaydı bile bana helâl olmazdı; çünkü o benim süt kardeşimin kızıdır. Beni de Ebû Seleme'yi de Süveybe emzirdi. Artık bana kızlarınızı ve kız kardeşlerinizi teklif etmeyin."** 'Urve dedi ki: Süveybe, Ebû Leheb'in azat ettiği câriyesiydi; o da Peygamber'i ﷺ emzirdi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): al-Hakam b. Nafi' ← Şu'aib ← al-Zuhri ← 'Urwah b. al-Zubair ← Zainab bint Abi Salamah ← Ümmü Habibah bint Abi Sufyan رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'n-Nikâh, Hadis No. 5101. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1449).
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/bukhari:5101

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah'ı ﷺ emzirenlerden biri de Ebû Leheb'in azat ettiği câriyesi ***Süveybe*** idi. Bu hadis aynı zamanda ***süt yoluyla mahremiyet*** hükmünün delilidir: süt kardeşin kızıyla evlenmek haramdır.

Peygamber ﷺ bu hükmü titizlikle gözetmiştir. Rivayetin son kısmı — Ebû Leheb'in rüyada görülmesiyle ilgili olan — 'Urve'nin sözüdür, Peygamber'in ﷺ sözü değildir.

SİYER NOTU: HALÎME ES-SA'DİYYE VE BENÎ SA'D

Siyer kitaplarına göre — bunların arasında İbn Hişâm'ın rivayet ettiği İbn İshâk'ın Sîret'i de vardır — Mekke eşrafının bebeklerini havası temiz ve dili fasih çöl köylerine sütanneye vermesi âdetti. Resûlullah ﷺ de ***Halîme bint Ebî Züeyb es-Sa'diyye*** tarafından emzirildi; Halîme, ***Benî Sa'd b. Bekr*** kabilesindendi.

Siyer kitapları, Halîme'nin ailesinin O'nu aldıktan sonra gördüğü bereketi de rivayet eder — koyunları ve binekleri gürbüzleşmişti. Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur, ancak ***Sahîh-i Buhârî'de ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz*** ve hadis âlimleri senedinin sağlamlığı konusunda farklı görüşler ileri sürmüştür.

Sahih hadisin desteklediği husus, O'nun ***bir sütannesinin olduğudur***; bu, bir sonraki bölümde ele alınan göğsün yarılması hadisinde (Sahîh-i Müslim 162) zikredilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ SA‘D ÇÖLÜNDE HAYAT

Wikipedia’ya göre Halîme ve eşi ***el-Hâris b. ‘Abdil‘uzzâ***, büyük ***Hevâzin*** kabilesinin bir kolu olan ***Benî Sa‘d b. Bekr***’dendi. Mekke’nin kalabalığından uzakta, Hicaz çölünde ***bedevî*** olarak yaşıyorlardı.

MEKKE’NİN BEBEKLERİ NEDEN ÇÖLE GÖNDERİLİRDİ?

ÇÖLÜN AVANTAJI	AÇIKLAMA
Temiz hava	Şehrin kalabalığından ve kolay yayılan hastalıklardan uzak.
Fasih dil	Bedevî Arapçası en saf ve en fasih dil kabul edilirdi.
Güçlü beden	Tabiatla iç içe yaşamak bedensel dayanıklılık kazandırırdı.
Kabile bağları	Süt bağı Kureyş ile bedevî kabileler arasındaki ilişkiyi güçlendirirdi.

Siyer âlimleri bu avantajları Mekke eşrafının bir ***âdeti*** olarak zikreder; bunlar şer‘î nas değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: KITLIK YILI VE BEREKET

Siyer kitapları, Halîme'nin Mekke'ye ***bir kıtlık yılında***, zayıf bir binek ve az bir sütle geldiğini rivayet eder. Ücretini ödeyecek bir babası olmadığı için yetim bebeği diğer sütanneler almamıştı. Halîme O'nu aldı ve ailesinin hayatı bereketlendi.

Wikipedia da diğer hayvanlar ölürken Halîme ailesinin hayvanlarının sağlıklı kaldığını ve bol süt verdiğini belirtir. Bu bereket kıssası ***siyer kitaplarında meşhurdur*** ancak ***Sahîhayn'da yer almaz***; bu durum "Sütanneleri" bölümünde açıklanmıştır.

O'nun Benî Sa'd'da kaldığı süre hakkındaki rivayetler ***farklıdır***: bazıları yaklaşık dört ila beş yıl olduğunu söyler.

KAYNAK:

Wikipedia, "Halima bint Abi Dhu%27ayb". en.wikipedia.org/wiki/Halima_bint_Abi_Dhu%27ayb

TEFEKKÜR

Allah, Resûlünü bir sarayda değil, fakir bir ailenin himayesinde ***sade bir bedevî çadırında*** büyüttü. Sadelik, geniş tabiat ve fasih dil O'nun terbiyesinin bir parçası oldu.

GÖĞSÜN YARILMASI OLAYI

Henüz çocukken ve arkadaşlarıyla oyun oynarken olağanüstü bir olay yaşandı:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 162

حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَتَاهُ جِبْرِيلُ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ فَاسْتَخْرَجَ الْقَلْبَ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ عَلَقَةً فَقَالَ هَذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ. ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ لأَمَهُ ثُمَّ أَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ وَجَاءَ الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ - يَعْنِي ظِئْرَهُ - فَقَالُوا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ. فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ. قَالَ أَنَسٌ وَقَدْ كُنْتُ أَرَى أَثَرَ ذَلِكَ الْمِخْيَطِ فِي صَدْرِهِ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre, Cibrîl عَلَيْهِ السَّلَامُ çocuklarla oyun oynarken Resûlullah'a ﷺ geldi. Onu tutup yere yatırdı, sonra göğsünü yarıp kalbini çıkardı. Ondan bir kan pıhtısı çıkarıp şöyle dedi: **"Bu, şeytanın senden olan payıdır."** Sonra onu altın bir leğende zemzem suyuyla yıkadı, ardından birleştirip yerine koydu. Çocuklar koşarak annesine — yani sütannesine — gidip: "Muhammed öldürüldü!" dediler. Hemen yanına gittiler ve yüzünün sararmış olduğunu gördüler. Enes dedi ki: **"Ben o dikişin izini onun göğsünde görürdüm."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Şaiban b. Farrukh ← Hammad b. Salamah ← Thabit al-Bunani ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Îmân, Resûlullah'ın ﷺ göklere isrâsı bâbı, Hadis No. 162.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:162c

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Küçüklükten itibaren korunma. Allah, ***Resûlünün kalbini*** çocukluğundan itibaren temizledi ve ondan "şeytanın payını" çıkardı — yüce risalete bir hazırlık olarak.

İkincisi: Başkaları da şahit oldu. Diğer çocuklar bunu gördü; Enes رضى الله عنه de O'nun göğsündeki ***dikiş izini*** bizzat görmüştü. Bu olay bir hayal değil, gerçekten yaşanmıştır.

Üçüncüsü: Sütannenin varlığına delil. Hadis, çocukların ***annesine — yani sütannesine —*** koştuğunu zikreder; bu da O'nun sütannesinin köyünde kaldığına dair siyer rivayetini destekler.

İNŞİRÂH SÛRESİ 94:1

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾

Senin gönlünü açmadık mı?

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/94:1

94:1. AYETİN AÇIKLAMASI

İmam İbn Kesîr ***"Senin gönlünü açmadık mı?"*** ayetini şöyle açıklar: ***Göğsünü nurlandırdık, onu ferah ve geniş kıldık***. İsrâ gecesindeki göğsün yarılmasının kastedildiğini söyleyenlerin görüşünü de zikreder ve şöyle der: ***aralarında çelişki yoktur***; çünkü göğsün maddî olarak yarılması, ondan doğan manevî ferahlıkla birlikte göğsün açılmasına dahildir. Tafsir Ibn Kathir 94:1

TEFEKKÜR — TEMİZLENMİŞ KALP

Resûlullah'ın ﷺ kalbi Cibrîl عَلَيْهِ السَّلَامُ tarafından temizlendiyse, bizim kalplerimizin de ***tövbe, zikir ve ilimle*** temizlenmesi gerekir. Bu hadis, insanın iyiliğinin ve kötülüğünün merkezinin kalbi olduğunu öğretir.

ANNESİNİN KUCAĞINA DÖNÜŞ

SİYER NOTU: HALÎME SÜT OĞLUNU GERİ GETİRİYOR

Siyer kitaplarına göre göğsün yarılması olayından sonra Halîme ve eşi çocuğun güvenliğinden ***endişe ettiler*** ve O'nu Mekke'deki annesi Âmine'ye geri götürdüler. Wikipedia, O'nun yaklaşık ***beş yaşında*** annesine ve dedesine geri verildiğini belirtir.

Göğsün yarılması olayının kendisi ***sahihtir*** (Sahîh-i Müslim 162). Halîme'nin endişesi ve dönüş yolculuğunun ayrıntıları ise ***siyer kitaplarının rivayetidir***.

KAYNAK:
Wikipedia, "Halima bint Abi Dhu%27ayb". en.wikipedia.org/wiki/Halima_bint_Abi_Dhu%27ayb

HALÎME'NİN SÜREKLİ SEVGİSİ

Süt ailesiyle bağ kopmadı. Wikipedia'ya göre O, Hatîce رضى الله عنها ile evlendikten sonra Halîme bir defasında Mekke'ye gelip geçim sıkıntısından yakındı; Hatîce de ona ***koyun ve deve*** verdi. O, sütannesine ve süt ailesine her zaman ***ikram ederdi***.

Ders: Üzerimizde hakkı olanlara, aradan yıllar geçse bile ***iyilik etmek***. Sütannemiz, öğretmenimiz ve bakıcımız hatırlanmayı ve duamızı hak eder.

ANNESİYLE GEÇEN YILLAR

Çocuk artık dedesi 'Abdülmuttalib'in himayesinde, Mekke'de annesiyle birlikte yaşıyordu. Bu dönem ***kısa*** sürdü — sadece bir yıl kadar — ve ardından, bir sonraki bölümde anlatılacağı üzere, hayatını değiştiren Yesrib yolculuğu geldi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİR ANNENİN VEFATI

İbn Kesîr'e göre annesi Âmine bint Vehb, O ***altı yaşındayken*** vefat etti. Yıllar sonra Resûlullah ﷺ annesinin kabrini ziyaret etti:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 976

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالاَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم قَبْرَ أُمِّهِ فَبَكَى وَأَبْكَى مَنْ حَوْلَهُ فَقَالَ «اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي فِي أَنْ أَسْتَغْفِرَ لَهَا فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي وَاسْتَأْذَنْتُهُ فِي أَنْ أَزُورَ قَبْرَهَا فَأُذِنَ لِي فَزُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْمَوْتَ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, şöyle dedi: Peygamber ﷺ annesinin kabrini ziyaret etti; ağladı ve etrafındakileri de ağlattı. Sonra şöyle buyurdu: **"Rabbimden onun için bağışlanma dilemek için izin istedim, bana izin verilmedi. Kabrini ziyaret etmek için izin istedim, bana izin verildi. Öyleyse kabirleri ziyaret edin; çünkü kabirler ölümü hatırlatır."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Bakr b. Abi Şaibah ve Züheyr b. Harb ← Muhammed b. 'Ubaid ← Yazid b. Kaisan ← Ebû Hazim ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cenâiz, Peygamber'in ﷺ annesinin kabrini ziyaret için Rabbinden izin istemesi bâbı, Hadis No. 976.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:976b

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Bir evladın sevgisi. Resûlullah ﷺ ***annesinin kabri başında*** etrafındakileri de ağlatacak kadar ağladı — anneye duyulan sevgi zamanla kaybolmaz.

İkincisi: Kabir ziyareti. O, bu olayı ümmeti için bir derse dönüştürdü: ***kabirleri ziyaret edin, çünkü kabirler ölümü hatırlatır***.

Üçüncüsü: Allah'a itaat. En sevdiği kişiyle ilgili olsa bile, Allah'ın izin vermediği bir konuda Allah'ın hükmüne boyun eğdi.

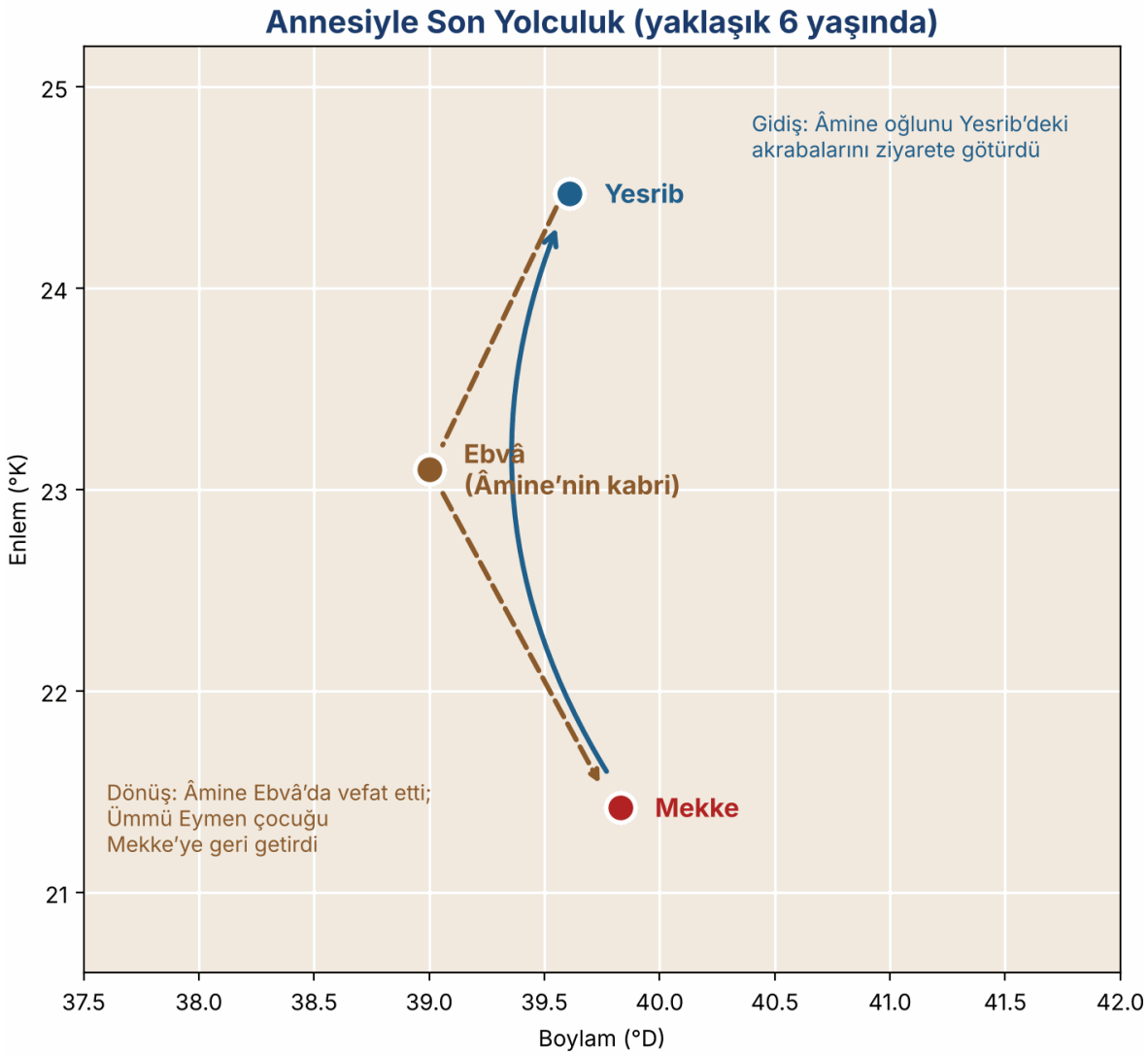
SİYER NOTU: EBVÂ

Siyer kitaplarına göre Âmine O'nu Medine'deki (Yesrib) akrabalarını ziyarete götürdü; dönüş yolunda Mekke ile Medine arasındaki ***Ebvâ*** denen yerde vefat etti ve oraya defnedildi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜMMÜ EYMEN: VEFALI DADI

Yesrib'den dönüş yolunda Âmine Ebvâ'da vefat ettiğinde, yetim çocuğun yanında bir kadın vardı: ***Bereke bint Sa'lebe***; o, ***Ümmü Eymen*** olarak bilinirdi.

Şematik harita; Ebvâ'nın konumu yaklaşıktır. Kaynak: Wikipedia, "Amina bint Wahb", "Umm Ayman".

Şekil 4: Resûlullah'ın ﷺ annesiyle son yolculuğu (şematik harita).

SİYER NOTU: ÜMMÜ EYMEN KİMDİR?

Wikipedia'ya göre Ümmü Eymen ***Habeşistan***'dandı. 'Abdullah ve Âmine'nin ev halkından bir câriyeydi. Âmine vefat edince ***çocuğa o baktı*** ve O'nu Mekke'de dedesinin evine götürdü.

Peygamber, Ümmü Eymen'i ***azat etti***; bunu Hatîce رضى الله عنها ile evlendiğinde yaptı. Ümmü Eymen önce 'Ubeyd b. Zeyd ile evlendi ve ***Eymen*** adında bir oğlu oldu; sonra ***Zeyd b. Hârise*** ile evlendi ve ***Üsâme***'yi doğurdu; Üsâme ileride ordu komutanı oldu. Ümmü Eymen ilk Müslümanlardandı, Medine'ye hicret etti ve Uhud'da yaralılara su verip onları tedavi etti.

KAYNAK:
Wikipedia, "Umm Ayman". en.wikipedia.org/wiki/Umm_Ayman

DERS

Birincisi: Şeref ten renginde değildir. Habeşli bir kadın Resûlullah'ın ﷺ dadısı oldu ve O'nun hayatı boyunca ikram gördü.

İkincisi: Vefa vefayla karşılanır. O, Ümmü Eymen'i azat etti, onu sevdiği kişiyle evlendirdi ve ona hürmet gösterdi.

Üçüncüsü: Yetimin koruyucusu. Annesini kaybettikten sonra Allah O'na şefkatli bir dadı nasip etti — 93:6'daki korumanın bir başka işareti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DEDE VE AMCANIN HİMAYESİNDE

Annesi vefat ettikten sonra O'na Kureyş'in lideri olan dedesi ***'Abdülmuttalib*** baktı; dedesi de O sekiz yaşındayken vefat etti. Ardından O'nu 'Abdullah'ın öz kardeşi olan amcası ***Ebû Tâlib*** himayesine aldı — İbn Kesîr'in Duhâ 93:6 tefsirinde açıkladığı gibi.

KOYUN GÜTMEK

Kendisinden önceki peygamberler gibi Resûlullah ﷺ de ***koyun güttü***; bunu küçük bir ücret karşılığında Mekkeliler için yaptı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2262

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ «مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ». فَقَالَ أَصْحَابُهُ وَأَنْتَ فَقَالَ «نَعَمْ كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لأَهْلِ مَكَّةَ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Peygamber'den ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: **"Allah'ın gönderdiği her peygamber mutlaka koyun gütmüştür."** Sahâbîler: "Sen de mi?" diye sordular. O da şöyle cevap verdi: **"Evet, ben de birkaç kırat karşılığında Mekkelilerin koyunlarını güderdim."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Muhammed al-Makki ← 'Amr b. Yahya ← dedesi Sa'îd b. 'Amr ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-İcâre, birkaç kırat karşılığında koyun gütme bâbı, Hadis No. 2262.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:2262

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Kendi eliyle çalışmak. O başkalarına muhtaç kalmadı; ücreti küçük de olsa ***rızkını kazanmak için çalıştı***.

İkincisi: Liderlik eğitimi. Âlimler, koyun gütmenin ***sabrı, yumuşaklığı ve sorumluluğu*** geliştirdiğini söyler — insanlara önderlik etmek için gereken özellikler.

Üçüncüsü: Kökeninden utanmamak. Bunu ashabına bizzat kendisi anlattı ve bu sade işten dolayı hiç utanmadı.

EBÛ TÂLİB: FAKİR AMA ASİL BİR AMCA

Wikipedia'ya göre Ebû Tâlib — farklı kaynaklara göre asıl adı ***'İmrân*** ya da ***'Abdümenâf*** — 'Abdullah'ın ***öz kardeşiydi***; çünkü anneleri aynıydı: ***Fâtıma bint 'Amr***. 'Abdülmuttalib vefat edince Ebû Tâlib, ***geçim sıkıntısı içinde olmasına*** rağmen yeğenini yanına aldı.

SİYER NOTU: DAR EV, GENİŞ GÖNÜL

Wikipedia, Ebû Tâlib'in ***fakir*** olduğunu ve çok çocuğu bulunduğunu belirtir; bunlar arasında ***'Ali, Ca'fer, 'Akîl, Tâlib ve Ümmü Hânî (Fâhite)*** vardı. Hacılara hizmet görevini yerine getirmek için kardeşi ***el-'Abbâs***'tan borç para almıştı.

Yine de yeğenini büyük bir sevgiyle korudu. İleride, O peygamber olarak gönderildiğinde, Ebû Tâlib O'nu Kureyş liderlerine karşı ***korudu***; öyle ki Hâşimoğulları boykota uğradı. Ebû Tâlib yaklaşık ***619*** yılında vefat etti. Bu yıla ***Hüzün Yılı*** denildi; çünkü Hatîce رضى الله عنها de yakın bir zamanda vefat etmişti.

KAYNAK:

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

KALABALIK BİR EVDE BİR ÇOCUK

Ebû Tâlib'in evinde amcaoğullarıyla birlikte büyüdü. Bunlar arasında, ileride ilk Müslümanlardan olacak ***'Ali b. Ebî Tâlib*** رضی اللہ عنہ ve Habeşistan'a hicret eden ***Ca'fer*** رضی اللہ عنہ vardı. Bu sade hayat, O'nun neden küçük yaştan itibaren ***koyun güttüğünü*** açıklar.

DERS

Fakirlik ***ahlâkın asaletine*** engel değildir. Ebû Tâlib elindekini verdi: barınak, sevgi ve koruma. Her birimiz, imkânımız sınırlı da olsa ailemizdeki bir yetimin koruyucusu olabiliriz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

O'NUN ÇOCUKLUĞUNDA MEKKE TOPLUMU

Resûlullah ﷺ ***iki yüzü*** olan bir toplumda büyüdü: Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ dininden ve Arap kültüründen miras kalan güzel özellikler ile daha sonra İslâm'ın düzelttiği ***cahiliye âdetleri***.

GÜZEL ÖZELLİKLER	CAHİLİYE ÂDETLERİ
Misafirlere ve hacılara ikram etmek	Kâbe'nin çevresindeki putlara tapmak
Sözünde durmak ve sığınma isteyeni korumak	Küçük meseleler yüzünden kabileler arası savaşlar
Cesaret ve dilde fesahat	Kız çocuklarını diri diri gömmek (bkz. 81:8–9)
Haram aylara saygı göstermek	Faiz ve zayıflara zulmetmek

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: UKÂZ PANAYIRI

Wikipedia'ya göre ***Ukâz Panayırı*** Nahle ile Tâif arasında bulunuyordu. Her yıl hac mevsiminden önce ***21 gün*** boyunca, ***Zilkade*** ayında kurulurdu. Arap kabileleri ticaretin yanı sıra anlaşmazlıkları çözer, antlaşmalar yapar, yarışlar düzenler ve Arapça dilbilgisinin şekillenmesine katkıda bulunan ***şiir yarışmaları*** yaparlardı.

Bu tür panayırlar, Arapçanın o dönemde ***fesahatin zirvesinde*** olduğunu gösterir — ve fesahate bu kadar değer veren bir kavme Kur'an bir dil mucizesi olarak indirildi.

KAYNAK:
Wikipedia, "Souk Okaz". en.wikipedia.org/wiki/Souk_Okaz

HÜBEL VE KÂBE'NİN PUTLARI

Wikipedia'ya göre Kâbe'deki en önemli put Kureyş'in yerleştirdiği ***Hübel*** idi ve ***Mekke'nin fethine kadar*** orada kaldı. Bu putların arasında büyüyen yetim çocuk, ileride Kâbe'yi onlardan ***temizleyecek olan*** Resûl oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HARAM AYLAR

Kabileler arası savaşlar sık sık yaşansa da Araplar ***dört haram aya*** saygı gösterirdi; bu, Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ dininden kalan bir mirastı. İslâm bu saygıyı devam ettirdi (Tevbe Sûresi 9:36) ve Resûlullah ﷺ Vedâ Haccı hutbesinde bu ayların isimlerini saydı (Sahih al-Bukhari 4662).

HARAM AY	TAKVİMDEKİ YERİ
Zilkade	11. ay; Ukâz Panayırı mevsimi
Zilhicce	12. ay; hac mevsimi
Muharrem	Birinci ay
Receb	7. ay; diğer üçünden ayrı

ANNE BABALAR VE BAKICILAR İÇİN DERSLER

Resûlullah'ın ﷺ çocukluğu sadece bir tarih değildir; her anne baba, dede, nine ve yetim bakıcısı için bir ***eğitim rehberidir***. Bu bölüm önceki bölümlerden çıkan pratik dersleri bir araya getirir.

SİYERDEN	BİZİM İÇİN UYGULAMA
'Abdülmuttalib güzel bir isim seçti.	Çocuğa güzel ve anlamlı bir isim verin.
Bebek havası temiz çöle gönderildi.	Çocuğun büyümesi için sağlıklı ve iyi bir çevre seçin.
Bedevîlerin fasih dili.	Çocuğa küçük yaştan itibaren güzel bir dil ve Kur'an okumayı öğretin.
Şefkatli Ümmü Eymen ve Halîme.	Emin ve ahlâklı bir bakıcı seçin.
Ebû Tâlib fakir olduğu hâlde korudu.	Ailedeki yetimi koruyucusuz bırakmayın.
Küçük yaştan koyun gütmek.	Çocuğu yaşına uygun sorumluluklarla yetiştirin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TOPLUMUMUZDA YETİMLER

Resûlullah ﷺ de bir yetimdi. Bu yüzden yetime ikram etmek, ***sünneti ihya etmek*** ve O'nun hayatını anmaktır. O, yetime bakan kişiye cennette kendisine yakın bir makam vaat etmiştir (Sahih al-Bukhari 5304).

Kolay yollardan bazıları: bir yetimin okul ihtiyaçlarına ***destek olmak***, ailece bir yetimhaneyi ***ziyaret etmek***, onlara Kur'an okumayı ***öğretmek*** ya da sadece onlara moral veren bir ***dinleyici olmak***. Her küçük çaba, 93:6'da zikredilen "barındırma"nın bir parçasıdır.

TEFEKKÜR

Allah, Resûlünü ***insanların elleriyle*** büyüttü: anne, sütanne, dadı, dede ve amca. Belki Allah bizi de ihtiyaç içindeki bir çocuk için o "ellerden" biri kılmak istiyordur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

Resûlullah'ın ﷺ doğumu ve çocukluğu hakkında toplumda yaygın birçok kıssa vardır. Bunların bir kısmı sahih, bir kısmı siyer kitaplarından, bir kısmı da zayıftır. Aşağıdaki tablo bunları özetler.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
Pazartesi günü doğdu.	Sahih (Sahîh-i Müslim 1162).
Fil Yılı'nda, 12 Rebîülevvel'de doğdu.	Fil Yılı siyer âlimlerinin meşhur görüşüdür; 12 Rebîülevvel tarihi İbn İshâk'ın görüşüdür ve âlimler farklı görüşler ileri sürmüştür.
Süveybe tarafından emzirildi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 5101).
Halîme tarafından emzirildi ve koyunları gürbüzleşti.	Siyer kitaplarının rivayeti (İbn İshâk); Sahîhayn'da yoktur.
Çocukken göğsü Cibrîl tarafından yarıldı.	Sahih (Sahîh-i Müslim 162).
Doğum gecesinde Kisrâ'nın sarayı sarsıldı ve Mecûsîlerin ateşi söndü.	Hadis âlimlerine göre zayıf rivayet; açıklamaya dahil edilmedi.
Sünnetli olarak doğdu.	Hadis âlimlerine göre zayıf rivayet; açıklamaya dahil edilmedi.
'Abdülmuttalib bir rüya üzerine Zemzem'i yeniden kazdı.	Siyer kitaplarının rivayeti; tarihçiler tarafından genel olarak kabul görür.
'Abdullah'ın yerine yüz deve fidye verildi.	Siyer kitaplarının rivayeti; sahih hadis değildir.
'Abdullah, O doğmadan önce Yesrib'de vefat etti.	Siyer kitaplarının rivayeti; İbn Kesîr'in 93:6 tefsiriyle desteklenir (anne karnında yetim).
Ümmü Eymen O'nu Ebvâ'dan geri getirdi.	Siyer kitaplarının ve sahâbî biyografilerinin rivayeti.
Rahip Bahîrâ, Şam yolculuğunda O'nu tanıdı.	Tirmizî rivayet etmiştir; içeriğinin bir kısmı âlimlerce tartışılmıştır. Sonraki seride ele alınacaktır.

TEFEKKÜR — NEDEN SAHİH OLANI SEÇİYORUZ?

Resûlullah'ın ﷺ hayatı, güzel olmak için ***hiçbir eklemeye muhtaç değildir***. Sahih rivayetler sevgiyi ve imanı artırmaya yeter. Sahih olanı seçerek ilmin emanetini korur, O'na hiç yaşanmamış şeyleri isnat etmekten sakınırız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MİLADÎ ALTINCI YÜZYILDA DÜNYA

Resûlullah ﷺ Mekke'de doğdu; ama Mekke yalıtılmış bir ada değildi. Vadi, çalkantılı bir dünyayla çevriliydi: iki büyük imparatorluk birbiriyle dönüşümlü olarak savaşıyor, küçük krallıklar ticaret yolları için yarışıyor ve salgın hastalıklar milyonlarca insanın canını almış bulunuyordu. Bu dünyayı anlamak, çorak bir vadiden çıkan yetim bir çocuğun getirdiği değişimin ne kadar büyük olduğunu görmemize yardımcı olur.

BİRBİRİYLE SAVAŞAN İKİ İMPARATORLUK

Kuzeyde, merkezi Konstantinopolis olan ***Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)*** vardı. Meşhur imparatoru I. Justinianus, 527'den 565'e kadar — yani O'nun doğumundan birkaç yıl öncesine kadar — hüküm sürdü. Doğuda ise merkezi bugünkü Bağdat yakınlarındaki Ktesifon olan ***İran İmparatorluğu (Sâsânî)*** bulunuyordu. "Enûşirvân" lakaplı kralı I. Hüsrev 531'den 579'a kadar hüküm sürdü; yani O, bu İran kralının saltanatı döneminde doğdu.

Bu iki imparatorluk Şam, Irak, Ermenistan ve ticaret yollarına hâkim olmak için defalarca savaştı. 572 yılında, O henüz bebekken, aralarında yaklaşık yirmi yıl sürecek yeni bir büyük savaş başladı. Sınırlardaki Arap kabileleri de bu savaşa sürüklendi: Gassânîler Roma ile, Hîre'deki Lahmîler ise İran ile ittifak kurdu.

> **TARİH NOTU: JUSTİNİANUS VEBASI**
> 541 ile 549 yılları arasında, tarihçilerin ***Justinianus Vebası*** olarak adlandırdığı korkunç bir salgın Roma topraklarını ve çevresini kasıp kavurdu. Modern tarihçiler milyonlarca insanın öldüğünü tahmin eder. Bu salgın, Resûlullah'ın ﷺ doğumundan sadece birkaç on yıl önce büyük imparatorlukları zayıflattı. Kesin ölü sayısı araştırmacılar arasında hâlâ tartışmalıdır.

Kaynak: Wikipedia, "Justinian I"; Wikipedia, "Khosrow I"; Wikipedia, "Plague of Justinian".

HABEŞİSTAN, YEMEN VE EBREHE

Kızıldeniz'in karşı yakasında ***Aksum Krallığı (Habeşistan)*** bulunuyordu. Yaklaşık 525 yılında Aksum denizi geçerek Yemen'deki Himyer krallığını fethetti. Ebrehe bu ordunun içinden çıktı; daha sonra Yemen'i yönetti ve sonunda fillerle donatılmış orduyu Mekke'ye yönlendirdi. Ebrehe'nin ölümünden ve oğullarının 570'lerin başında düşmesinden sonra Yemen İran'ın eline geçti.

Fil Sûresi'nde anlatılan Fil Yılı kıssası, bu güç mücadelesinin ortasında yaşandı. Ancak Allah evini Roma ya da İran ordularıyla değil, gönderdiği kuşlarla korudu.

O DÖNEMDE NUSANTARA

O doğduğunda Malay dünyasında hareketli ticaret limanları vardı. Kedah'taki ***Bujang Vadisi*** antik alanları yüzyıllar boyunca süren ticaret ve zanaat faaliyetlerine işaret eder; Malakka Boğazı'ndaki limanlar da Hindistan ile Çin arasındaki gemiler için uğrak yeriydi. Srivijaya Krallığı henüz ortaya çıkmamıştı; tarihte

ancak yaklaşık bir asır sonra kayda geçer. İslâm bölgemize çok daha sonra, tüccarlar ve davetçiler aracılığıyla ulaştı — ama her şey Mekke vadisindeki bu doğumla başladı.

Kaynak: Wikipedia, “Bujang Valley”; Wikipedia, “Srivijaya”.

DERS

Allah son Resûlü görkemli bir imparatorluk başkentinde değil, Roma’nın ve İran’ın önemsemediği bir vadide dünyaya getirmeyi seçti. Şeref dünyevî güçle ölçülmez. Bugünün büyük güçleri karşısında kendimizi küçük hissettiğimizde, insanlık tarihindeki en büyük değişimin en sade yerden başladığını hatırlayalım.

BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER

Aşağıdaki tablo bu e-kitapta geçen yerleri, siyerle ilgilerini ve Mekke'ye tahmini uzaklıklarını bir araya getirir. Verilen mesafeler, modern harita koordinatlarından hesaplanmış ***kuş uçuşu mesafelerdir***; kervan yolları üzerinden gerçek yolculuk mesafesi daha uzundur.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	MEKKE'YE UZAKLIK
Mekke	Resûlullah'ın ﷺ doğduğu yer; Kâbe ve Zemzem'in vadisi.	—
Nur Dağı (Hira Mağarası)	Mekke çevresindeki en yüksek tepe; ileride ilk vahyin indiği yer.	Yaklaşık 5 km
Tâif	Benî Sa'd yurduna ve Ukâz Panayırı'na yakın dağ şehri.	Yaklaşık 60 km
Benî Sa'd Çölü	Halîme'nin O'nu emzirdiği yer; Mekke ile Tâif arasındaki bölgede (kesin yeri bilinmemektedir).	Tahmini
Yesrib (Medine)	'Abdullah'ın vefat edip defnedildiği yer; dedesinin anne tarafından ailesinin (Neccâroğulları) yurdu.	Yaklaşık 340 km
Ebvâ	Âmine'nin Yesrib dönüşünde vefat ettiği yer; Mekke ile Medine arasında.	Tahmini
Gazze	Büyük dedesi Hâşim'in ticaret sırasında vefat ettiği yer.	Yaklaşık 1.240 km
Busrâ (Şam)	Şam'ın güneyinde bir ticaret şehri; Kureyş kervanlarının yaz yolculuğu durağı.	Yaklaşık 1.280 km
San'â (Yemen)	Ebrehe'nin yönetim merkezi; kış kervanlarının durağı.	Yaklaşık 820 km
Me'rib (Yemen)	Ebrehe'nin onardığı antik barajın bulunduğu yer (bkz. sonraki bölüm).	Yaklaşık 880 km
Aksum (Habeşistan)	Ebrehe döneminde Yemen'e hâkim olan Habeş krallığının merkezi.	Yaklaşık 820 km
Ktesifon (Irak)	Sâsânî İran İmparatorluğu'nun başkenti.	Yaklaşık 1.380 km
Konstantinopolis	Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti (bugünkü İstanbul).	Yaklaşık 2.410 km

Mesafeler modern koordinatlardan hesaplanmış ve yuvarlanmıştır; yalnızca fikir vermek için yaklaşık değerlerdir.

KUREYŞ'İN İKİ TİCARET YOLU

Kureyş Sûresi ***kış ve yaz yolculuklarını*** zikreder. Müfessirler, Kureyş kervanlarının kışın güneyde Yemen'e, yazın ise kuzeyde Şam'a gittiğini açıklar. Yukarıdaki tabloya bakılırsa her tek yönlü yolculuk binlerce kilometrelik çölü aşıyordu — develerle haftalar süren bir yolculuk. İleride Resûlullah ﷺ de yetişkinliğinde bu yollarda bizzat ticaret yapacaktı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Mekke'nin nehri ya da tarım arazisi yoktu; ama Allah onu Yemen, Şam, Habeşistan ve Irak'ı birbirine bağlayan ticaret yollarının kavşağı kıldı. Bu konum, daha sonra İslâm'ın yayılmasını kolaylaştırdı. Rızık ve fırsat mutlaka verimli topraktan gelmez; Allah'tan gelir ve Allah onun yolunu hiç beklemediğimiz şekilde açar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: KİTABELER VE ANTİK YERLEŞİMLER

Kur'an'ın doğruluğu arkeolojik keşiflere bağlı değildir. Ancak Resûlullah'ın ﷺ doğduğu dönemin arka planını anlamamıza yardımcı olan, sağlam ve araştırmacılarca kabul görmüş bazı keşifler vardır. Bu bölümde yalnızca açık kaynağı bulunan keşiflere yer verdik; doğrulanmamış iddialar dahil edilmedi.

EBREHE'NİN ME'RİB BARAJI KİTABESİ (548)

Yemen'in Me'rib şehrinde, araştırmacıların ***CIH 541*** olarak adlandırdığı ve ***548*** yılına tarihlenen bir yazıt bulunur. Bu kitabe bizzat Ebrehe'nin emriyle yazılmıştır. Büyük Me'rib barajının onarım çalışmalarını kaydeder ve Habeşistan, Roma, İran ve Gassânîlerden gelen elçilerin katıldığı bir toplantıdan bahseder. Bu da Ebrehe'nin dünyanın büyük güçleriyle ilişki içinde olan güçlü bir hükümdar olduğunu gösterir.

Me'rib'deki antik Sebe Krallığı alanı, barajın kalıntıları da dahil olmak üzere, ***2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne*** alınmıştır.

Kaynak: Wikipedia, "CIH 541"; UNESCO, "Landmarks of the Ancient Kingdom of Saba, Marib".

EBREHE'NİN MUREYĞAN KİTABESİ (552)

Ebrehe'ye ait ve ***552*** yılına tarihlenen bir başka kitabe, Arap Yarımadası'nın iç kesimlerindeki Mureyğan bölgesinde bulunmuştur. Ebrehe'nin Me'ad kabilelerini boyun eğdirmek için yarımadanın ortasına düzenlediği askerî seferi kaydeder. Bu kitabe, Ebrehe'nin gerçekten de Yemen'den kuzeye doğru uzaklara ordu götürdüğünü kanıtlar.

> **TARİH NOTU: KİTABELERİN SÖYLEMEDİKLERİ**
>
> Şimdiye kadar bulunan Ebrehe kitabeleri ***Mekke'yi zikretmez***. Bazı Batılı araştırmacılar fil seferinin daha erken, yaklaşık 552 yılında gerçekleştiğini ileri sürerken, İslâm geleneğindeki meşhur görüş yaklaşık 570 yılıdır. 2025 yılında araştırmacılar, fillerden bahsediyor olabilecek bir Ebrehe kitabesi parçası yayımladı; ancak okunuşu henüz bir öneri niteliğindedir.
>
> Bir Müslüman için Fil Yılı olayı kesindir; çünkü bizzat Allah onu Fil Sûresi'nde anlatmıştır ve sûre, olaya şahit olmuş pek çok kişinin hâlâ hayatta olduğu Kureyş'e okunmuştur — içlerinden hiçbiri onu inkâr etmemiştir. Araştırmacıların ihtilafı olayın vuku bulup bulmadığında değil, yalnızca yılındadır.

Kaynak: Wikipedia, "Abraha".

KARYETÜ'L-FÂV: ÇÖLÜN ORTASINDA BİR KERVAN ŞEHRİ

Bugünkü Suudi Arabistan'ın güneyinde, Arap Yarımadası'nın eski kervan yolu üzerindeki bir ticaret şehri olan ***Karyetü'l-Fâv*** antik alanı bulunur. Kazılarda evler, çarşılar, ibadet yerleri, yazıtlar ve çeşitli yerlerden gelmiş ticaret malları bulunmuştur. Şehir miladî beşinci yüzyıl civarında terk edilmiştir. 2024 yılında UNESCO bu alanı Dünya Mirası Listesi'ne almıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

el-Fâv gibi yerler, Kureyş'in hayat damarı olan kervan dünyasını hayal etmemize yardımcı olur: çölleri aşan uzun yolculuklar, ticaret şehirlerinde konaklamalar ve milletler arasında mal ve haber alışverişi.

Kaynak: UNESCO, "Al-Faw Archaeological Area".

DERS

Bir Müslümanın arkeolojiye karşı tutumu adil bir tutumdur: sağlam keşifleri kabul eder, temelsiz iddiaları reddeder ve vahyi taşa ve toprağa bağımlı kılmaz. Kur'an, Fil Yılı kıssasını hiçbir modern araştırmacı Arap Yarımadası'nı kazmadan çok önce anlatmıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Aşağıdaki tablo, okuyucunun her birinin yerini kolayca hatırlayabilmesi için Resûlullah'ın ﷺ nesebi, doğumu ve çocukluğu kıssasında yer alan şahsiyetleri bir araya getirir.

ŞAHSİYET	RESÛLULLAH İLE ﷺ	NOT
Hâşim b. 'Abdümenâf	Büyük dedesi (babasının dedesi)	Kureyş lideri; iki ticaret yolculuğuyla anılır; Gazze'de vefat etti.
'Abdülmuttalib (Şeybe)	Dedesi	Fil Yılı'nda Mekke'nin lideri; Zemzem'i yeniden kazdı; O'na sekiz yaşına kadar baktı.
'Abdullah b. 'Abdilmuttalib	Babası	O doğmadan önce Yesrib'de vefat etti.
Âmine bint Vehb	Annesi	Zühreoğullarından; O yaklaşık altı yaşındayken Ebvâ'da vefat etti.
Süveybe	İlk sütannesi	Ebû Leheb'in câriyesi; Ebû Seleme'yi de emzirdi (Sahîh-i Buhârî 5101).
Halîme es-Sa'diyye	Sütannesi	Benî Sa'd b. Bekr'den; O'na çölde baktı.
el-Hâris b. 'Abdil'uzzâ	Süt babası	Halîme'nin eşi.
eş-Şeymâ bint el-Hâris	Süt kız kardeşi	Halîme'nin kızı; siyer kitaplarına göre O küçükken O'na bakmıştı.
Ümmü Eymen (Bereke)	Dadısı	Habeşistanlı; O'nu Ebvâ'dan geri getirdi; daha sonra Müslüman oldu.
Ebû Tâlib	Amcası	'Abdülmuttalib vefat ettikten sonra O'na baktı; ömür boyu O'nu korudu.
Fâtıma bint Esed	Ebû Tâlib'in eşi	Siyer kitaplarına göre Ebû Tâlib'in evinde O'na baktı; daha sonra Müslüman oldu; 'Ali'nin annesi.
Hamza ve el-'Abbâs	Amcaları	Neredeyse O'nunla yaşıttılar; ikisi de daha sonra Müslüman oldu.
Ebû Leheb	Amcası	İleride O'na düşmanlık etti; Mesed Sûresi'nde anılır.
Ebrehe	Akrabası değil	Habeşistan adına Yemen'in yöneticisi; fillerle donatılmış orduyu Mekke'ye yönlendirdi.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 5101; Wikipedia (yukarıdaki şahsiyetlerle ilgili maddeler).

DERS

Allah'ın tek bir yetim çocuğa bakmak için ne kadar çok insanı harekete geçirdiğine bakın: dede, anne, iki sütanne, bir dadı, amca ve eşi. Her biri büyük bir tarihte küçük bir rol oynadı. Biz de öyleyiz — belki bir çocuğun, bir yetimin ya da bir öğrencinin hayatındaki rolümüz Allah'ın daha büyük planının bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Bu zaman çizelgesi, bu e-kitaptaki siyer olaylarını aynı dönemdeki büyük dünya olaylarının yanına yerleştirir. Siyer olayları için verilen miladî yıllar modern tarihçilerin tahminleridir; çünkü Arapların o dönemde sabit bir takvimi yoktu.

YIL (TAHMİNİ)	OLAY
Yaklaşık 496–497	‘Abdülmuttalib Yesrib’de doğdu; babası Hâşim Gazze’de vefat etti.
Yaklaşık 525	Habeşistan (Aksum) Yemen’deki Himyer krallığını fethetti.
527–565	Doğu Roma’da I. Justinianus’un saltanatı.
531–579	İran’da I. Hüsrev’in (Enûşirvân) saltanatı.
541–549	Justinianus Vebası Roma topraklarını ve çevresini kasıp kavurdu.
548	Ebrehe’nin Me’rib barajı kitabesi (CIH 541).
552	Ebrehe’nin Arap Yarımadası’nın ortasına düzenlediği seferi anlatan Mureyğan kitabesi.
Yaklaşık 570	Fil Yılı; Resûlullah ﷺ pazartesi günü dünyaya geldi (Sahîh-i Müslim 1162).
570’lerin başı	Ebrehe’nin oğullarının yönetimi çöktü; Yemen İran’ın eline geçti.
572	Büyük Roma–İran savaşı başladı (591’e kadar sürdü).
Yaklaşık 574	Benî Sa‘d çölünde göğsün yarılması olayı (Sahîh-i Müslim 162).
Yaklaşık 576–577	Âmine Ebvâ’da vefat etti.
Yaklaşık 578	‘Abdülmuttalib vefat etti; O’nu Ebû Tâlib himayesine aldı.
Yaklaşık 581	Sui hanedanı Çin’i birleştirdi.

Kaynak: Wikipedia (“Justinian I”, “Khosrow I”, “Plague of Justinian”, “Abraha”, “CIH 541”, “Byzantine–Sasanian War of 572–591”, “Sui dynasty”); bu e-kitabın önceki bölümlerindeki yıl tabloları.

DERS

Dünya imparatorluk savaşları ve salgınlarla meşgulken, Allah ıssız bir vadide bütün insanlığa ışık getirecek bir çocuğu hazırlıyordu. Tarih yalnızca bir tarihler listesi değildir; Allah’ın âlemi, o dönemin insanlarının çoğu zaman farkına varmadığı bir hikmetle nasıl yönettiğini gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

Aşağıda, Resûlullah'ın ﷺ doğumu ve çocukluğu hakkında sıkça sorulan sorular ve bu e-kitapta ele alınan kaynaklara dayanan kısa cevaplar yer almaktadır.

1. RESÛLULLAH ﷺ TAM OLARAK NE ZAMAN DOĞDU?

Sahih hadisle kesin olan, doğduğu günün ***pazartesi*** olduğudur (Sahîh-i Müslim 1162). Meşhur görüşe göre yılı Fil Yılı'dır, yani yaklaşık 570. 12 Rebîülevvel tarihi İbn İshâk'ın meşhur görüşüdür; ancak âlimler kesin tarih konusunda farklı görüşler ileri sürmüştür.

2. BABASI O DOĞMADAN ÖNCE Mİ VEFAT ETTİ?

Evet; siyer kitaplarındaki meşhur görüşe göre 'Abdullah, O henüz anne karnındayken Yesrib'de vefat etti. İmam İbn Kesîr bunu Duhâ Sûresi 93:6'yı tefsir ederken zikreder.

3. O'NU İLK KİM EMZİRDİ?

Sahîh-i Buhârî 5101'de zikredildiği üzere Ebû Leheb'in câriyesi Süveybe. Siyer kitaplarına göre daha sonra O'nu Benî Sa'd çölünde Halîme es-Sa'diyye emzirdi.

4. MEKKE'NİN BEBEKLERİ NEDEN ÇÖLE GÖNDERİLİRDİ?

Bu, Mekke eşrafının bir âdetiydi: çölün havası daha temiz, hayatı daha zorlu ve Arapçası daha fasihti. Bu, o dönemin toplumsal bir uygulamasıydı; bir ibadet değildi.

5. GÖĞSÜN YARILMASI OLAYI GERÇEKTEN YAŞANDI MI?

Evet. Sahîh-i Müslim 162'de Enes b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edilmiştir; Enes, O'nun göğsündeki dikiş izini bizzat gördüğünü söylemiştir.

6. DOĞDUĞU GECE KİSRÂ'NIN SARAYININ SARSILDIĞI DOĞRU MU?

Bu kıssa meşhurdur, ancak hadis âlimlerine göre rivayeti zayıftır. Bu yüzden bu e-kitabın açıklamalarına dahil edilmemiştir (bkz. «Sahih Rivayet ile Meşhur Kıssa Arasında» bölümü).

7. ANNESİ VEFAT ETTİĞİNDE KAÇ YAŞINDAYDI?

İbn Kesîr'e ve siyer kitaplarına göre yaklaşık altı yaşındaydı. Âmine Yesrib dönüşünde Ebvâ'da vefat etti; Ümmü Eymen de O'nu Mekke'ye geri getirdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. ANNESİNİN KABRİNİ ZİYARET EDEBİLİR MİYİZ?

Resûlullah ﷺ bizzat annesinin kabrini ziyaret edip ağlamış ve şöyle buyurmuştur: “Kabirleri ziyaret edin; çünkü kabirler ölümü hatırlatır” (Sahîh-i Müslim 976). İbret almak için kabir ziyareti, âdâba riayet ederek ve yasaklanan şeylerden kaçınarak yapıldığında sünnettir.

9. O NEDEN KOYUN GÜTTÜ?

O, her peygamberin koyun güttüğünü haber vermiş, kendisinin de birkaç kırat karşılığında Mekkelilerin koyunlarını güttüğünü söylemiştir (Sahîh-i Buhârî 2262). Âlimler bunun sabrı, yumuşaklığı ve liderliği geliştirdiğini söyler.

10. EBÛ TÂLİB MÜSLÜMAN OLDU MU?

Sahih hadislere göre (Sahîh-i Buhârî 3884; Sahîh-i Müslim 24) Ebû Tâlib, ömür boyu O’nu korumuş olmasına rağmen kelime-i şehâdeti söylemeden vefat etmiştir. Bu konu inşallah sonraki seride daha ayrıntılı ele alınacaktır.

11. EBREHE KİTABELERİ FİL YILI OLAYINI KANITLIYOR MU?

Bu kitabeler Ebrehe’nin Yemen’i yönettiğini ve Arap Yarımadası’nın ortasına ordu götürdüğünü kanıtlar; ancak şimdiye kadar Mekke’yi zikretmezler. Bir Müslüman bu olaya kitabeler yüzünden değil, Kur’an onu Fil Sûresi’nde anlattığı için inanır (bkz. «Tarihin İzleri» bölümü).

12. O’NUN ÇOCUKLUĞUNDAN HANGİ UYGULAMALARI ALABİLİRİZ?

Bunlardan bazıları: güzel bir isim vermek, çocuk için sağlıklı bir çevre seçmek, bakıcıların ve öğretmenlerin kıymetini bilmek, yetimlere ikram etmek, çocuğu sorumluluklarla yetiştirmek ve O’nun doğumuna şükür olarak pazartesi günleri nafile oruç tutmak (Sahîh-i Müslim 1162).

DERS

Soru sormak ilmin anahtarıdır. Resûlullah ﷺ hakkında bir kıssa duyduğunuzda kendinize şunu sormayı alışkanlık edinin: “Kaynağı nedir ve sahih midir?” Böylece O’na olan sevgimiz eklenmiş hikâyeler üzerine değil, hakikat üzerine kurulur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birincisi: Resûlullah ﷺ bir duanın cevabıdır. Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ Kâbe'nin yanındaki duası Allah tarafından kabul edildi (2:129).

İkincisi: Seçilmiş nesep. Allah O'nu Hâşimoğullarından, Kureyş'ten, Kinâne'den ve İsmâil'in soyundan seçti (Sahîh-i Müslim 2276).

Üçüncüsü: Özel bir gün olan pazartesi. O'nun doğduğu ve vahyin indiği gün; o gün oruç tutmak sünnettir (Sahîh-i Müslim 1162).

Dördüncüsü: Allah yetimin koruyucusudur. Ardı ardına kayıplara rağmen Allah O'nu hep korudu (93:6).

Beşincisi: Temizlenmiş kalp. Risalete hazırlık küçüklükten başladı (Sahîh-i Müslim 162).

Altıncısı: Çalışmanın şerefi. Resûlullah ﷺ küçük bir ücret karşılığında koyun güttü (Sahîh-i Buhârî 2262).

Yedincisi: Allah çorak vadide duayı kabul etti. Mekke'de ekin yoktu, ama rızkı her taraftan geldi (14:37).

Sekizincisi: Güvenlik ve rızık Allah'tandır. Öyleyse Kâbe'nin Rabbine ibadet edin (106:3–4).

Dokuzuncusu: İyilik edenlerin kıymetini bilin. Halîme ve Ümmü Eymen O'nun hayatı boyunca ikram gördü.

Onuncusu: Hidayet Allah'ın bir lütfudur. Amcaları aynı kandan olmalarına rağmen farklı tavırlar takındı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

YAŞ (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
Doğumdan önce	‘Abdullah Yesrib’de vefat etti (siyer kitapları; İbn Kesîr 93:6)
0	Fil Yılı’nda, pazartesi günü Mekke’de doğdu (Sahîh-i Müslim 1162)
0–2	Önce Süveybe, sonra Halîme tarafından emzirildi (Sahîh-i Buhârî 5101; siyer kitapları)
Yaklaşık 4	Benî Sa‘d’da göğsün yarılması (Sahîh-i Müslim 162)
Yaklaşık 5	Mekke’de annesine döndü (siyer kitapları)
Yaklaşık 6	Âmine Ebvâ’da vefat etti; Ümmü Eymen O’nu geri getirdi (İbn Kesîr 93:6; siyer kitapları)
Yaklaşık 8	‘Abdülmuttalib vefat etti; Ebû Tâlib O’nu himayesine aldı (İbn Kesîr 93:6)
Çocukluk	Koyun güttü (Sahîh-i Buhârî 2262)

KAPANIŞ

Mekke’nin çorak vadisinde, Allah’ın himayesinde büyüyen yetim bir çocuk doğdu — kayıplar karşısında korundu, kalbi temizlendi, çalışma ve sabırla terbiye edildi. İşte bu, Allah’ın ***“size çok düşkün”*** Resûlü için yaptığı hazırlıktı. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi O’nun gençlik ve yetişkinlik dönemiyle devam edecek: Şam yolculuğu, Hilfu’l-Fudûl, Hatîce رضى الله عنها ile evliliği ve Kâbe’nin yeniden inşası. Vallâhu a‘lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 1

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm (2:129; 9:128; 14:37; 93:6–8; 94:1; 106:1–4). tafsir.app/ibn-katheer/93/6

HADİS

Sahîh-i Müslim 2276, 1162, 162, 976. sunnah.com/muslim

Sahîh-i Buhârî 5101, 2262; Bâbu Meb'asi'n-Nebî ﷺ. sunnah.com/bukhari:3851

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk'tan rivayet) — Resûlullah'ın ﷺ doğumu, süt emzirilmesi ve çocukluğu bölümleri.

Wikipedia, "Pre-Islamic Arabia". en.wikipedia.org/wiki/Pre-Islamic_Arabia

Wikipedia, "Mecca". en.wikipedia.org/wiki/Mecca

Wikipedia, "Quraysh". en.wikipedia.org/wiki/Quraysh

Wikipedia, "Hashim ibn Abd Manaf". en.wikipedia.org/wiki/Hashim_ibn_Abd_Manaf

Wikipedia, "Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Amina bint Wahb". en.wikipedia.org/wiki/Amina_bint_Wahb

Wikipedia, "Halima bint Abi Dhu'ayb". en.wikipedia.org/wiki/Halima_bint_Abi_Dhu%27ayb

Wikipedia, "Umm Ayman". en.wikipedia.org/wiki/Umm_Ayman

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Souk Okaz". en.wikipedia.org/wiki/Souk_Okaz

DÜNYA TARİHİ VE ARKEOLOJİ

Wikipedia, "Justinian I". en.wikipedia.org/wiki/Justinian_I

Wikipedia, "Khosrow I". en.wikipedia.org/wiki/Khosrow_I

Wikipedia, "Plague of Justinian". en.wikipedia.org/wiki/Plague_of_Justinian

Wikipedia, "Byzantine–Sasanian War of 572–591". en.wikipedia.org/wiki/Byzantine%E2%80%93Sasanian_War_of_572%E2%80%93591

Wikipedia, "Abraha". en.wikipedia.org/wiki/Abraha

Wikipedia, "CIH 541". en.wikipedia.org/wiki/CIH_541

UNESCO, "Landmarks of the Ancient Kingdom of Saba, Marib". whc.unesco.org/en/list/1700

UNESCO, "Al-Faw Archaeological Area". whc.unesco.org/en/list/1712

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Wikipedia, “Bujang Valley”. en.wikipedia.org/wiki/Bujang_Valley

Wikipedia, “Srivijaya”. en.wikipedia.org/wiki/Srivijaya

Wikipedia, “Sui dynasty”. en.wikipedia.org/wiki/Sui_dynasty

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Bu sayfa bilerek boş bırakılmıştır

İKİNCİ BÖLÜM

Kavmi Arasında el-Emîn

Siyer-i Nebî — Seri 2

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Resûlullah'ın ﷺ Peygamberlikten Önceki Gençlik ve Yetişkinlik Dönemi

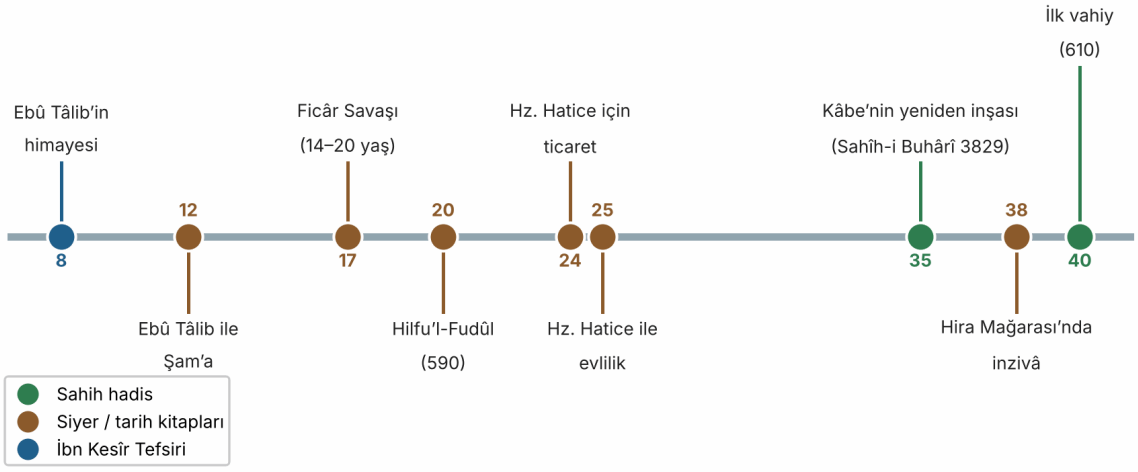
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAVMİ ARASINDA EL-EMÎN

Siyer-i Nebî'nin ilk serisi, amcası Ebû Tâlib'in himayesinde koyun güden yetim bir çocukla sona ermişti. Bu ikinci e-kitap kıssayı devam ettiriyor: ***çalışan bir gençten***, ***mazlumu savunan bir delikanlıya***, ***dürüst bir tüccara***, ***bir eş ve babaya*** ve nihayet Hira Mağarası'nda inzivaya çekilen ***kırk yaşındaki adama*** kadar.

Bu süre boyunca kavmi O'na kimseye kolay kolay verilmeyen bir lakap verdi: ***el-Emîn***, yani güvenilir. Bu e-kitaptaki ayetler ve sahih hadisler özenle — yalnızca gerçekten ilgili olanlar — seçilmiş; siyer kitaplarındaki kıssalar ise "Siyer Notu" kutularına konularak dereceleri belirtilmiştir.

Zaman Çizelgesi: Gençlikten İlk Vahye (tahmini yaş)

Sayılar Efendimizin yaşıdır. Olayların çoğunun yaşları siyer kitaplarının tahminidir; kaynaklar farklıdır.

Şekil 1: Gençlikten ilk vahye kadar zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAVMİYLE BİRLİKTE YAŞAMAK

YÛNUS SÛRESİ 10:16

قُل لَّوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا تَلَوۡتُهُۥ عَلَيۡكُمۡ وَلَآ أَدۡرَىٰكُم بِهِۦۖ فَقَدۡ لَبِثۡتُ فِيكُمۡ عُمُرٗا مِّن قَبۡلِهِۦٓۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ١٦

De ki: "Allah dileseydi ben onu size okumazdım, size de bildirmemiş olurdu. Daha önce yıllarca aranızda bulundum, hiç düşünmüyor musunuz.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/10:16

10:16 AYETİNİN AÇIKLAMASI

Allah Resûlüne şöyle demesini emreder: ***"Ben bundan önce aranızda bir ömür geçirdim"***. İbn Kesîr şöyle açıklar: O, vahiyden önce Kureyş arasında ***kırk yıl*** yaşadı ve onlar O'nun hiç yalan söylediğini görmediler. İbn Kesîr Tefsiri 10:16.

Bu ayet, ***peygamberlik öncesi hayatını*** bir delil olarak sunar. İnsanlar hakkında hiç yalan söylemeyen biri nasıl olur da Allah hakkında yalan söyler? İşte bu yüzden bu kırk yıllık dönem incelenmeye çok değerdir — o, risaletinin ***doğruluğunun delilidir***.

NELER ÖĞRENECEĞİZ

DÖNEM	BAŞLICA OLAYLAR
Gençlik (8–20 yaş)	Ebû Tâlib'in evi, Şam yolculuğu, Ficâr Savaşı, Hilfu'l-Fudûl
Genç yetişkinlik (20–25 yaş)	Hz. Hatice için ticaret, evlilik
Yetişkinlik (25–35 yaş)	Aile hayatı, Zeyd b. Hârise, Hz. Ali, Kâbe'nin yeniden inşası
Peygamberliğe doğru (35–40 yaş)	el-Emîn lakabı, peygamberlik işaretleri, Hira Mağarası

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ TÂLİB'İN EVİNDE GENÇLİK

Dedesi Abdülmuttalib vefat ettikten sonra, yaklaşık sekiz yaşından itibaren ***Ebû Tâlib*** ile birlikte yaşadı. O ev dar ve sadeydi: Ebû Tâlib fakirdi ve çok çocuğu vardı (Seri 1). İşte bu ortamda Mekkelilerin koyunlarını güderek ailesine yardım eden, ***çalışan*** bir genç olarak büyüdü.

SİYER NOTU: BİR AMCANIN SEVGİSİ

Siyer kitapları, Ebû Tâlib'in yeğenini çok sevdiğini, hatta ticaret yolculuklarında ***onu yanında götürdüğünü*** ve ondan ayrılmaya dayanamadığını anlatır. Bu sevgi, Ebû Tâlib'in yaklaşık 619 yılında vefatına kadar sürdü.

KAYNAK:

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

LÜKSTEN UZAK BİR GENÇLİK

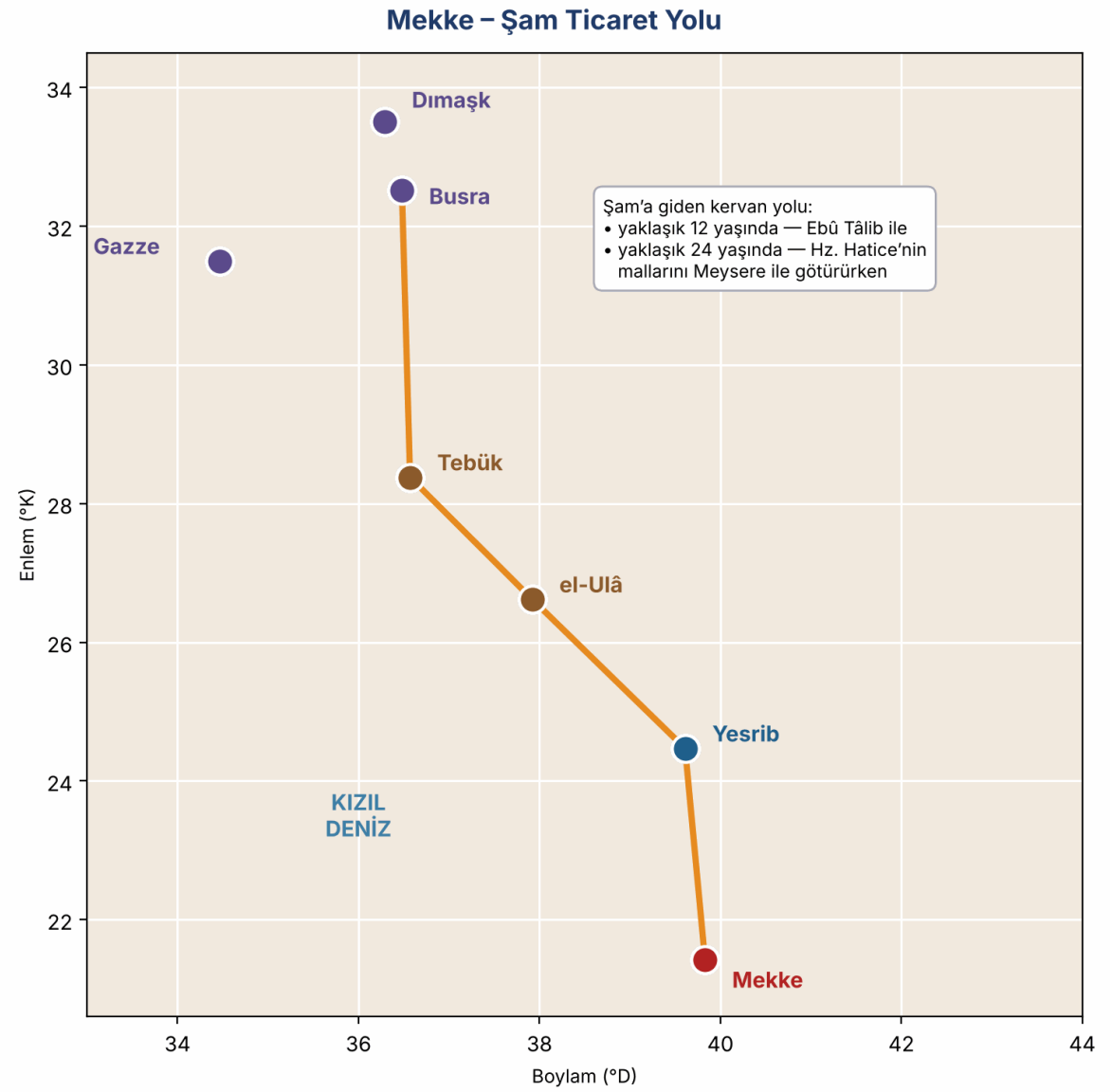
Ne okul vardı ne de miras kalmış bir mal. O'nun eğitimi ***çalışmaktan, tabiattan ve toplumdan*** geldi: Mekke çevresindeki otlaklar, gelip giden ticaret kervanları ve kavminin meclisleri. Ancak Allah O'nu cahiliye davranışlarından korudu; bunu Kâbe'nin inşası olayında göreceğiz.

Ders: ***gençlikteki sıkıntılar*** şerefe engel değildir. Bunlar sabrı, sadeliği ve sorumluluğu şekillendiren bir okul olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAM'A İLK YOLCULUK

Kureyş her yaz Şam'a ticaret yapardı (Seri 1). Siyer kitaplarına göre O yaklaşık ***on iki yaşındayken*** Ebû Tâlib O'nu Şam'a giden kervanla birlikte götürdü. Bu, Mekke'den ilk kez uzağa çıkışıydı.

Şematik harita; Hicaz vahaları üzerinden tahmini güzergâh. Kaynak: Wikipedia, "Quraysh", "Bosra", "Khadija bint Khuwaylid".

Şekil 2: Mekke – Şam ticaret güzergâhı (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUSRA: ÇÖLÜN UCUNDA BİR ROMA ŞEHRİ

Kureyş kervanlarının uğrak yerlerinden biri, bugünkü Suriye'nin güneyinde, Havran bölgesindeki ***Busra*** idi. Wikipedia'ya göre Roma ordusu ***106 yılında*** Nebatî krallığını fethettikten sonra Busra, Roma'nın ***Arabia Petraea*** eyaletinin başkenti oldu. Bizans döneminde altıncı yüzyılda inşa edilmiş ***büyük bir katedrale*** sahip bir piskoposluk merkezi hâline geldi.

BUSRA'DAKİ TARİHÎ İZLER	AÇIKLAMA
Roma Tiyatrosu	MS ikinci yüzyılda inşa edilmiştir; üst galerisi tamamen korunmuş türünün tek örneğidir.
UNESCO Dünya Mirası	"Antik Busra Şehri" 1980'de listeye alınmıştır.
İslam Fethi	634 yılında Hâlid b. Velîd komutasındaki İslam ordusu tarafından fethedilmiştir.

Kaynak: Wikipedia, "Bosra".

Mekke'nin kurak vadisinden gelen bir gencin, büyük taş binalarıyla bir Roma şehrini gördüğünü düşünün. Bu yolculuk O'nun gözlerini ***dış dünyaya***, büyük krallıklara ve onların dinlerine açtı — ileride davet mektuplarını alacak olan dünyaya.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAHİP BAHÎRÂ KISSASI: BİR DEĞERLENDİRME

Şam yolculuğu kıssası genellikle ***Bahîrâ adlı bir rahiple*** ilişkilendirilir. Bu kıssa çok meşhur olduğu için durumunu dürüstçe ele almamız gerekir.

SİYER NOTU: RİVAYET EDİLENLER

İbn İshâk'ın rivayetine göre Busra'daki rahip Bahîrâ, Kureyş kervanındaki bir çocuğu ***bir bulutun gölgelediğini*** ve sırtında ***peygamberlik mührünü*** gördü. Ebû Tâlib'e yeğenini hemen Mekke'ye geri götürmesini tavsiye etti. Tirmizî de bu kıssanın bir versiyonunu rivayet etmiştir.

KAYNAK:
Wikipedia, "Bahira". en.wikipedia.org/wiki/Bahira

ÂLİMLERİN DEĞERLENDİRMESİ

YÖN	DEĞERLENDİRME
Kaynak	İbn İshâk ve Tirmizî; Sahîh-i Buhârî veya Sahîh-i Müslim'de yer almaz.
Zehebî'nin eleştirisi	Tirmizî'nin versiyonunda Ebû Bekir ve Bilâl'den söz edilir; oysa Ebû Bekir o sırada henüz çocuktu, Bilâl ise doğmamıştı.
Sonuç	Kıssanın bir kısmı tartışmalıdır; ayrıntılarıyla dayanak alınamaz.

Kaynak: Wikipedia, "Bahira".

Bu yüzden bu e-kitap, Bahîrâ kıssasının ayrıntıları üzerine ***hiçbir ders bina etmez***. Kesin olan, O'nun Kureyşli gençler için olağan bir şey olarak ticaret kervanıyla Şam'a gittiğidir; O'nun peygamberliğinin doğruluğu ise bir rahibin tanıklığına ***bağlı değildir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FİCÂR SAVAŞI

SİYER NOTU: HARAM AYLARDA SAVAŞ

Wikipedia'ya göre ***Ficâr Savaşı*** altıncı yüzyılın sonlarında bir tarafta ***Kureyş ve Kinâne***, diğer tarafta Hevâzin ve Sakîf dâhil ***Kays kabileleri*** arasında meydana geldi. Bir kervan reisinin, savaşın yasak olduğu ***haram ayda*** öldürülmesiyle başladı — bu yüzden ***"Ficâr"*** (haram çiğneme) adını aldı.

Çarpışmalar ***Ukâz Panayırı*** çevresinde ve Mekke ile Tâif arasındaki bölgede yaklaşık dört yıl sürdü. Sonunda barış yeniden sağlandı.

KAYNAK:
Wikipedia, "Fijar Wars". en.wikipedia.org/wiki/Fijar_Wars

O'NUN ROLÜ

Kaynaklar, amcalarının O'nu savaş alanına götürdüğünü, O'nun ise ***onları düşman oklarından koruduğunu*** ama ***bizzat savaşmadığını*** bildirir. O sırada yaşı ***14 ile 20 arasında*** zikredilir — kaynaklar farklıdır.

Bu savaş, Arap kabilelerinin kendilerinin kutsal saydığı aylarda bile ***ne kadar kolay savaştığını*** gösterir. Savaşın acı sonuçlarına tanık olmak, bir sonraki bölümdeki meşhur barış antlaşmasının arka planını oluşturdu.

Ders: İslam daha sonra ***haram ayların saygınlığını korumuştur*** (Tevbe 9:36) ve savaşın kabile gururu için değil, yalnızca adaleti ayakta tutmak ve zulmü önlemek için olduğunu öğretmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİLFU'L-FUDÛL: MAZLUMU SAVUNMA ANTLAŞMASI

SİYER NOTU: ABDULLAH B. CÜD'ÂN'IN EVİNDEKİ ANTLAŞMA

Wikipedia'ya göre ***Hilfu'l-Fudûl***, Ficâr Savaşı'nın bitiminden bir ay sonra, Zilkade ayında, ***590 yılında*** akdedildi. Kabile önderleri ***Abdullah b. Cüd'ân'ın evinde*** toplanarak ***zulme uğrayan herkesi savunmaya*** ant içtiler.

Sebebi şuydu: ***Zebîd'den Yemenli bir tüccar*** mallarını ***Âs b. Vâil'e*** sattı; o ise parasını ödemedi. Tüccarın Mekke'de güçlü akrabaları yoktu; adalet için feryat etti. Antlaşma onun hakkını aldı ve zararını karşıladı.

KAYNAK:
Wikipedia, "Hilf al-Fudul". en.wikipedia.org/wiki/Hilf_al-Fudul

KATILAN KABİLELER

KOL	NOT
Hâşimoğulları	Resûlullah'ın kabilesi ﷺ
Muttaliboğulları	Hâşimoğulları'nın müttefiki
Zühreoğulları	Annesinin kabilesi
Esedoğulları	Hz. Hatice'nin kabilesi
Teymoğulları	Hz. Ebû Bekir'in kabilesi; Abdullah b. Cüd'ân da bu kabiledendir

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PEYGAMBERLİKTEN SONRAKİ TUTUMU

Wikipedia'ya göre Resûl olduktan sonra da, üyelerinin çoğu Müslüman olmadığı hâlde, bu antlaşmanın ***değerini kabul etmeye*** devam etti. Siyer kitapları O'nun, İslam'da da böyle bir antlaşmaya çağrılsa icabet edeceğini söylediğini rivayet eder. Bu rivayet ***Sahîhayn'da yer almaz***.

Ders: ***adalet evrensel bir değerdir***. İslam, Müslüman olmayanlar tarafından başlatılmış olsa bile zayıfı savunan ve zulme karşı çıkan her çabayı destekler. Bugün haksızlığa uğrayanları savunan kuruluşları desteklemek, Hilfu'l-Fudûl ruhunun bir devamıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÇALIŞMAK VE TİCARET

Koyun güttüğü dönemden sonra (Seri 1), Kureyş'in başlıca mesleği olan ***ticarete*** atıldı. Mekke ticareti ***güvene*** dayanırdı: sermaye sahibi, mallarını Şam'a veya Yemen'e götürmesi için başkasına emanet eder, kâr aralarında paylaşılırdı.

Böyle bir sistemde ***iyi bir isim*** en değerli sermayedir. Dürüst ve güvenilir bir genç, kendisinin hiçbir şeyi olmasa bile mal sahipleri tarafından aranırdı — O'nun başına gelen de tam olarak buydu.

BİR TÜCCARIN AHLAKI

AHLAK	BUGÜNKÜ UYGULAMA
Dürüst	Malın durumunu, kusurları dâhil doğru anlatmak.
Güvenilir	Müşterinin veya ortağın malını kendi malı gibi korumak.
Sözünde durmak	Malı teslim etmek ve borcu ödemek için verilen söze uymak.
Adil	Tartıda ve ölçüde eksiklik yapmamak.
Hoşgörülü	Darda kalan alıcıya kolaylık göstermek.

Bu ahlak daha sonra İslam'ın muamelât öğretisi oldu. O, bunları emredilmeden önce ***uyguluyordu***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. HATİCE'NİN TİCARET MALLARINI GÖTÜRMEK

SİYER NOTU: MEYSERE İLE YOLCULUK

Wikipedia'ya göre ***Hatice bint Huveylid*** başarılı bir tüccardı. Kervanıyla kendisi yola çıkmaz, ***başkalarını ücretle tutardı***. Kervanının, diğer bütün Kureyş tüccarlarının kervanları toplamına eşit olduğu söylenir.

O sırada ***yirmili yaşlarının başında*** olan Efendimizi, normalin ***iki katı ücretle*** Şam'a ticaret yapmak üzere tuttu. Ebû Tâlib'in izniyle Hz. Hatice'nin hizmetkârı ***Meysere*** ile birlikte gitti ve ***iki kat kârla*** döndü.

KAYNAK:

Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

MEYSERE'NİN ANLATTIKLARI

Siyer kitapları, Meysere'nin yolculuk boyunca O'nun ***dürüstlüğünü ve ahlakını*** Hz. Hatice'ye anlattığını rivayet eder. Bazı rivayetler yolculukta olağanüstü olaylar da ekler; bu ek rivayetler ***sahih değildir*** ve buraya alınmamıştır.

Ders: ***işte başarı*** hileyle değil, güvenilirlik ve gayretle gelir. Akıllı bir işveren çalışanı yalnızca becerisiyle değil, ***ahlakıyla*** değerlendirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. HATİCE VE BEREKETLİ EVLİLİK

Hz. Hatice, Kureyş'in ***Esedoğulları*** kolundandı. Babası ***Huveylid b. Esed*** bir tüccar ve önderdi. Wikipedia'ya göre daha önce evlenmişti; kaynaklar önceki iki eşini ***Atîk b. Âiz*** ve ***Mâlik b. Nebbâş*** olarak zikreder.

SİYER NOTU: NEFÎSE ARACILIĞIYLA TEKLİF

Wikipedia'ya göre Hz. Hatice, arkadaşı ***Nefîse'den*** Efendimizin evlenmeye istekli olup olmadığını sormasını istedi. Ardından iki aile anlaştı ve amcaları resmî olarak kız istedi; kimlerin hazır bulunduğu konusunda kaynaklar farklıdır.

KAYNAK:

Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

EVLENDİKLERİNDE YAŞLARI

KONU	KAYNAKLARIN BİLDİRDİĞİ
Efendimizin yaşı	Yaklaşık 25 (bazı kaynaklara göre 22–25).
Hz. Hatice'nin yaşı	Meşhur olan: 40; bazı kaynaklara göre yaklaşık 28.
Yıl	Yaklaşık 595.
Evliliğin süresi	Yaklaşık 25 yıl; Hz. Hatice'nin 619'daki vefatına kadar.

Kaynak: Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid".

Yaş konusundaki farklılıklar ne olursa olsun kesin olan, bu evliliğin mal ya da güzellik üzerine değil ***ahlak*** üzerine kurulduğudur. Hz. Hatice hayatta olduğu sürece başka bir kadınla evlenmedi — hayatı boyunca anılan bir vefa.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

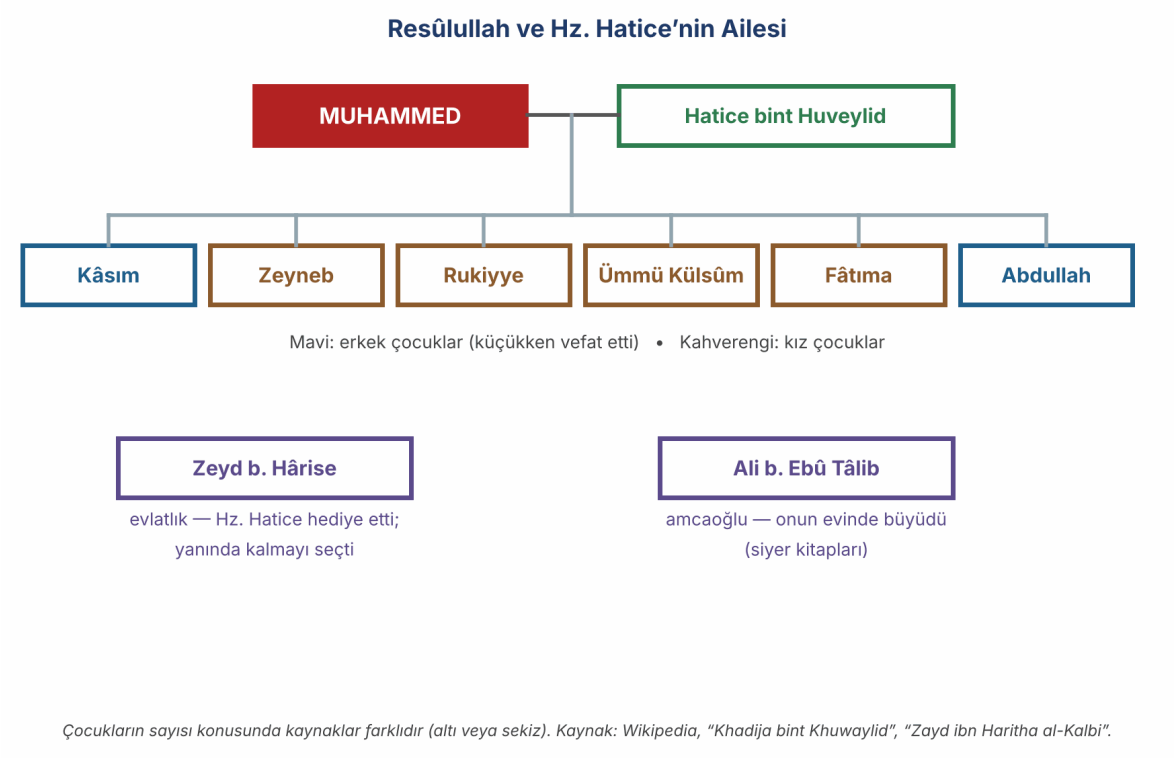
HZ. HATİCE'NİN İSLAM'DAKİ YERİ

Hz. Hatice رضى الله عنها vahiy geldiğinde O'na iman eden ***ilk kişidir***; O'nu teskin eden, malıyla ve canıyla destekleyen odur. Sahîh-i Buhârî'de Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ Hz. Hatice'ye ***Rabbinden selam*** ve cennette bir ev müjdesi getirmiştir (Sahîh-i Buhârî 3820).

HZ. HATİCE'NİN ÖZELLİKLERİ	BİZİM İÇİN ÖRNEK
Akıllı tüccar	Kadın da helal yoldan ticarette başarılı olabilir.
Erkeği ahlakıyla değerlendirmek	Eşinizi dini ve ahlakı için seçin.
Sadık destekçi	Mücadelesinde eşini teskin eden ve ona yardım eden bir hanım.
Cömert	Malını hayır ve davet için harcamak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AİLE HAYATI VE ÇOCUKLAR

Şekil 3: Resûlullah'ın ﷺ ve Hz. Hatice'nin رضي الله عنها ailesi.

Wikipedia'ya göre Hz. Hatice'den olan çocukları, ikisi de küçükken vefat eden iki erkek — ***Kâsım*** ve ***Abdullah*** — ve dört kızdır: ***Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Külsûm ve Fâtıma***. ***Ebü'l-Kâsım*** künyesi ilk oğlunun adından gelir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Hz. Hatice vefat ettikten yıllar sonra bile O'nu anardı. Hz. Âişe رضى الله عنها şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3818

حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا حَفْصٌ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ، وَمَا رَأَيْتُهَا، وَلَكِنْ كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُكْثِرُ ذِكْرَهَا، وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ، ثُمَّ يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً، ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ، فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَأَةٌ إِلاَّ خَدِيجَةُ. فَيَقُولُ إِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَتْ، وَكَانَ لِي مِنْهَا وَلَدٌ.

TERCÜME:

Hz. Âişe'den رضى الله عنها rivayet edildiğine göre şöyle dedi: **"Peygamber'in ﷺ hanımlarından hiçbirini Hatice'yi kıskandığım kadar kıskanmadım; oysa onu hiç görmemiştim. Fakat Peygamber ﷺ onu çok anardı."** Bazen bir koyun keser, sonra onu parçalara ayırır ve Hatice'nin dostlarına gönderirdi. Bazen O'na: "Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok!" derdim. O da şöyle cevap verirdi: **"O şöyle şöyle biriydi; çocuklarım da ondan oldu."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Umar b. Muhammed b. al-Hasan ← babası Muhammed b. al-Hasan ← Hafs b. Ghiyath ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu Tezvîci'n-Nebî ﷺ Hadîce ve Fadlihâ (Peygamber'in ﷺ Hatice ile evlenmesi ve onun fazileti), Hadis No. 3818. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2435).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3818

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Sönmeyen vefa. Hz. Hatice'yi daima anar ve ***dostlarına hediyeler göndererek ikram ederdi***.

İkincisi: Eşin kıymetini bilmek. Bir hanımın iyiliği, o artık hayatta olmasa bile ***unutulmaz***.

Üçüncüsü: İnsani bir özellik. Bu hadis Hz. Âişe'nin kıskançlık duygusu hakkındaki dürüstlüğünü — ve Efendimizin buna ne kadar yumuşak cevap verdiğini — de gösterir.

ZEYD B. HÂRİSE: SEVGİYİ SEÇEN EVLAT

SİYER NOTU: KAÇIRILAN ÇOCUK

Wikipedia'ya göre ***Zeyd b. Hârise Kelb*** kabilesindendi. Küçükken kaçırılıp ***Ukâz Panayırı'nda*** satıldı. ***Hakîm b. Hizâm*** onu halası Hz. Hatice için satın aldı; Hz. Hatice de onu Efendimize hediye etti.

Babası ve amcası onu fidye ile kurtarmaya geldiğinde Zeyd, Efendimizin yanında ***kalmayı seçti***. Bunun üzerine Efendimiz onu evlat edindiğini ilan etti ve o ***Zeyd b. Muhammed*** diye tanındı.

KAYNAK:

Wikipedia, "Zayd ibn Haritha al-Kalbi". en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Haritha_al-Kalbi

ZEYD NEDEN BÖYLE SEÇTİ?

Bir kölenin kendi babasının yanına dönmemeyi seçmesi, Efendimizin ona köle gibi değil ***sevgi ve şefkatle davrandığını*** gösterir. O'nun güzel ahlakını önce en yakınındakiler hissetmişti.

EVLATLIK HÜKMÜ DAHA SONRA

Ahzâb Sûresi 33:5 indikten sonra evlatlıkların ***öz babalarına nispet edilmesi*** emredildi ve Zeyd yeniden Zeyd b. Hârise diye anıldı. Zeyd ***ilk Müslümanlardan*** biriydi ve 629 yılında ***Mûte Savaşı'nda*** şehit düştü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ADI ANILAN TEK SAHABİ

Zeyd b. Hârise, Kur'an'da Ahzâb Sûresi 33:37'de adı açıkça geçen ***tek sahabidir***. Bu şeref, bir zamanlar pazarda satılan bir köleye verilmiştir — ***Allah katındaki şerefin*** soyda veya malda olmadığının işareti.

Oğlu ***Üsâme b. Zeyd*** ise henüz gençken Efendimiz tarafından ordu komutanı tayin edildi. Efendimizin Zeyd'in ailesine olan sevgisi nesilden nesle sürdü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PEYGAMBER EVİNDE HZ. ALİ: RESÛLULLAH ﷺ

SİYER NOTU: EBÛ TÂLİB'İN İYİLİĞİNE KARŞILIK

Siyer kitapları, bir ***kıtlık yılında*** Kureyş'in geçim sıkıntısına düştüğünü rivayet eder. Ebû Tâlib'in çocukları çok, malı azdı. Resûlullah ﷺ amcası Abbâs'ı, Ebû Tâlib'in ***yükünü hafifletmeye*** davet etti: kendisi ***Ali'yi***, Abbâs da ***Ca'fer'i*** yanına aldı.

Ali, Efendimizin ve Hz. Hatice'nin evinde büyüdü; vahiy geldiğinde ***ilk*** iman edenlerden oldu.

DERS

Birincisi: İyiliğe karşılık vermek. Ebû Tâlib küçükken O'na baktı; O da büyüyünce Ebû Tâlib'in ***yükünü hafifletti***.

İkincisi: Eğiten bir ev. Efendimizin ve Hz. Hatice'nin evi, İslam'ın iki büyük şahsiyeti Zeyd ve Ali için ***büyüdükleri bir yuva*** oldu.

Üçüncüsü: Aile içi dayanışma. Sıkıntı anında geniş aile ***birbirine yardım eder***. Bugün darda kalan akrabaya yardım etmek — çocuklarının eğitimini üstlenmek dâhil — yaşayan bir sünnettir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KÂBE'NİN YENİDEN İNŞASI

Efendimiz yaklaşık ***otuz beş yaşındayken*** Kâbe zayıf bir hâldeydi. Wikipedia'ya göre bir ***yangın*** yapısını zayıflatmış, ardından bir ***sel*** ona zarar vermişti. Kureyş onu yıkıp yeniden inşa etmeye karar verdi.

SİYER NOTU: BİR RUM GEMİSİNDEN KERESTE

Wikipedia'ya göre inşaat için kereste, Kızıldeniz kıyısında ***Şuaybe'de*** karaya oturan ***bir Bizans gemisinden*** alındı. Gemide bulunan, ***Bâkûm*** adında Mısırlı Kıptî bir marangoz da marangozluk işlerini yaptı.

KAYNAK:
Wikipedia, "Kaaba". en.wikipedia.org/wiki/Kaaba

Resûlullah ﷺ amcası Abbâs ile birlikte ***taş taşıdı***. Bu olayda, Allah'ın O'nu peygamberlikten önce bile nasıl ***koruduğunu*** gösteren bir şey oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3829

حَدَّثَنِي مَحْمُودٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ لَمَّا بُنِيَتِ الْكَعْبَةُ ذَهَبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَعَبَّاسٌ يَنْقُلاَنِ الْحِجَارَةَ، فَقَالَ عَبَّاسٌ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم اجْعَلْ إِزَارَكَ عَلَى رَقَبَتِكَ يَقِيكَ مِنَ الْحِجَارَةِ، فَخَرَّ إِلَى الأَرْضِ، وَطَمَحَتْ عَيْنَاهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ «إِزَارِي إِزَارِي». فَشَدَّ عَلَيْهِ إِزَارَهُ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah'tan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Kâbe (yeniden) inşa edilirken Peygamber ﷺ ve Abbâs taş taşımaya gittiler. Abbâs Peygamber'e ﷺ: "İzarını boynunun üzerine koy da seni taştan korusun" dedi. Bunun üzerine yere düştü, gözleri göğe açık kaldı. Sonra kendine geldi ve: **"İzarım! İzarım!"** dedi. İzarı yeniden üzerine bağlandı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmud b. Ghailan ← 'Abd al-Razzaq ← Ibn Juraij ← 'Amr b. Dinar ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu Bünyâni'l-Ka'be (Kâbe'nin inşası), Hadis No. 3829. Müslim de rivayet etmiştir (No. 340).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3829

BU HADİSİN DERSLERİ

Cahiliye döneminde işçilerin halk içinde avret yerlerini açması olağan bir şeydi. Ancak Allah Resûlünün ***avretini korudu***: izarı kaldırılır kaldırılmaz bayıldı, kendine gelince de izarını istedi. O'nun hayâsını, şeriat bunu emretmeden önce Allah korumuştu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KÂBE NEDEN KÜÇÜLDÜ?

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1584

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عَنِ الْجَدْرِ أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ قَالَ «نَعَمْ». قُلْتُ فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ قَالَ «إِنَّ قَوْمَكِ قَصَّرَتْ بِهِمُ النَّفَقَةُ». قُلْتُ فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا قَالَ «فَعَلَ ذَلِكِ قَوْمُكِ لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاءُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاءُوا، وَلَوْلاَ أَنَّ قَوْمَكِ حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكِرَ قُلُوبُهُمْ أَنْ أُدْخِلَ الْجَدْرَ فِي الْبَيْتِ وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالأَرْضِ».

TERCÜME:

Hz. Âişe'den رضى الله عنها rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Peygamber'e ﷺ yarım daire şeklindeki duvarı (Hicr'i) sordum: Kâbe'den midir? **"Evet"** dedi. "Peki neden onu Kâbe'nin binasına katmadılar?" dedim. **"Kavminin harcayacak malı yetmedi"** dedi. "Kapısı neden yüksek?" dedim. **"Kavmin bunu dilediklerini içeri sokmak, dilediklerini de engellemek için yaptı. Eğer kavmin cahiliyeden yeni çıkmış olmasaydı ve kalplerinin bunu yadırgamasından korkmasaydım, o duvarı Kâbe'ye katar ve kapısını yere indirirdim."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musaddad ← Ebû al-Ahwas ← Aş'ath b. Abi al-Şa'tha' ← al-Aswad b. Yazid ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Hac, Bâbu Fadli Mekke ve Bünyânihâ (Mekke'nin fazileti ve inşası), Hadis No. 1584. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1333).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:1584

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Yalnızca helal mal. Kureyş'in ***harcayacak malı yetmedi***; bu yüzden Kâbe'nin bir kısmı binanın dışında kaldı — bugün ***Hicr-i İsmâil*** olarak bilinen alan.

İkincisi: Değişimde hikmet. Efendimiz bunu düzeltmek istedi, fakat cahiliyeden yeni çıkmış kavminin reddetmesinden endişe ederek ***erteledi***. Akıllı bir lider ***toplumun hazır oluşunu*** gözetir.

HACERÜ'L-ESVED VE BİR ÖRTÜ

Kâbe'nin inşası ***Hacerü'l-Esved'in*** yerine gelince Kureyş kabileleri ***anlaşmazlığa düştü***: her kabile taşı yerine koyma şerefini istiyordu. Anlaşmazlık neredeyse kan dökülmesine varacaktı.

SİYER NOTU: ADİL BİR ÇÖZÜM

Siyer kitaplarına göre Mescid-i Harâm'a ***ilk girecek kişinin*** hakemliğini kabul etmekte anlaştılar. O kişi ***Muhammed*** idi; bunun üzerine: "İşte el-Emîn, ona razıyız" dediler.

Wikipedia'ya göre O bir ***örtü*** istedi, Hacerü'l-Esved'i üzerine koydu ve ***her kabilenin önderlerinin*** örtünün ucundan tutup birlikte kaldırmalarını söyledi. Sonra ***taşı yerine*** kendi eliyle koydu.

KAYNAK:
Wikipedia, "Kaaba". en.wikipedia.org/wiki/Kaaba

LİDERLİK DERSLERİ

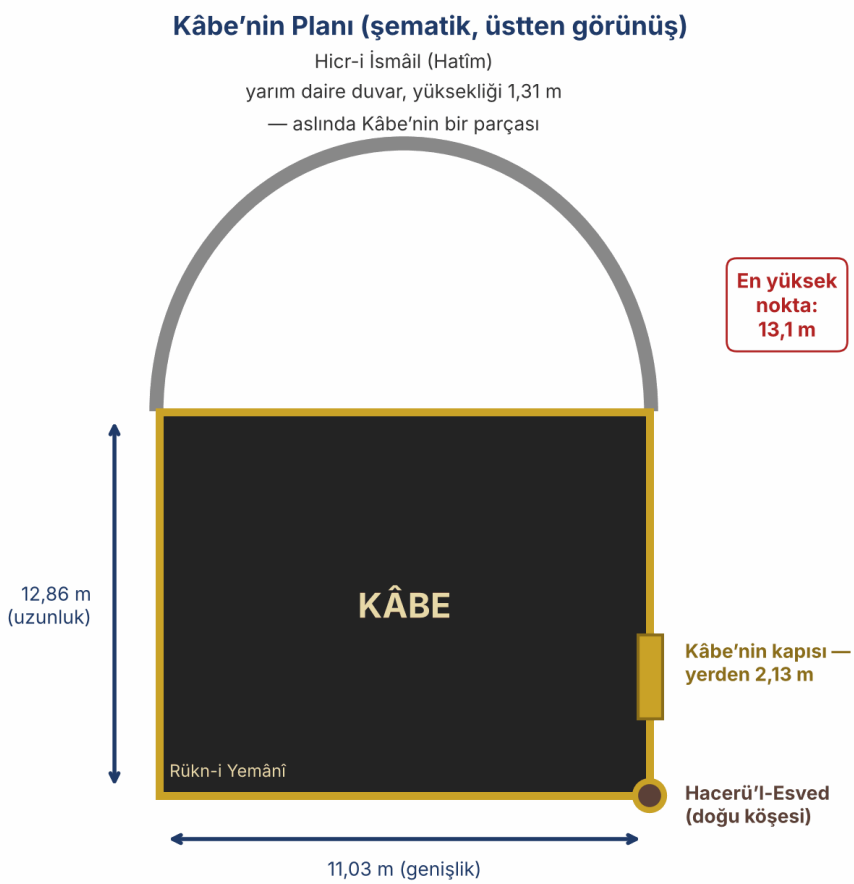
O'NUN ATTIĞI ADIM	DERS
Bir örtü istemek	Yaratıcı ve kolay bir çözüm bulun.
Her kabile örtünün bir ucundan tutar	Herkesi işin içine katın; kimse dışlanmış hissetmesin.
Taşı bizzat kendisi koyar	Lider sadece emretmez, bizzat uygular.
Güvenilirliği sayesinde kabul görür	Güven, ihtiyaç duyulmadan yıllar önce inşa edilir.

Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur ve Sahîhayn dışında çeşitli senetlerle rivayet edilmiştir. Özü — Efendimizin Hacerü'l-Esved anlaşmazlığını çözmesi — tarihçilerce genel olarak kabul görmüştür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAKAMLARLA KÂBE

Bugün gördüğümüz Kâbe hâlâ ***Kureyş'in attığı temeller*** üzerinde durmaktadır. Wikipedia'ya göre Abdullah b. Zübeyr'in 683'te Hicr alanını da içine alan yeniden inşasından sonra Halife Abdülmelik b. Mervân ***693 yılında*** onu Kureyş'in temelleri üzerine yeniden inşa etti ve temel şekli o zamandan beri değişmedi.

Ölçüler Wikipedia, "Kaaba"ya göredir (diğer kaynaklar biraz farklı rakamlar verir). Kureyş, mal yetersizliği nedeniyle Hicr'i dışarıda bıraktı.

Şekil 4: Kâbe'nin ve Hicr-i İsmâil'in planı (şematik).

ÖZELLİK	ÖLÇÜ / AÇIKLAMA
Uzunluk	12,86 m
Genişlik	11,03 m
En yüksek nokta	13,1 m
Kapı	Kuzeydoğu duvarında, yerden 2,13 m yüksekte
Hicr-i İsmâil	Yarım daire biçiminde mermer duvar, yüksekliği 1,31 m, genişliği 1,5 m
Yeniden inşalar	Kureyş (yaklaşık 600–605), İbn Zübeyr (683), Abdülmelik (693), IV. Murad (1626–1627)

Kaynak: Wikipedia, “Kaaba”. Wikipedia başka ölçüler de verir (yaklaşık 15 m yükseklik, 12 m × 10,5 m); fark ölçüm yöntemine bağlıdır.

Bugün tavaf ederken Hicr-i İsmâil’in dışından yürürüz; çünkü o ***Kâbe’nin bir parçasıdır*** — Hz. Âişe’nin رضى الله عنها hadisinde olduğu gibi, Kureyş’in yalnızca helal mal kullanma kararının doğrudan sonucu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EL-EMÎN LAKABI

Hacerü'l-Esved olayı, Kureyş'in O'na peygamberlikten önce bile ***el-Emîn*** dediğini gösterir. O'nun doğruluğuna dair en açık tanıklık, açıktan davete başladığında bizzat kavminden geldi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4770

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ {وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ} صَعِدَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم عَلَى الصَّفَا فَجَعَلَ يُنَادِي «يَا بَنِي فِهْرٍ، يَا بَنِي عَدِيٍّ». لِبُطُونِ قُرَيْشٍ حَتَّى اجْتَمَعُوا، فَجَعَلَ الرَّجُلُ إِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَخْرُجَ أَرْسَلَ رَسُولاً لِيَنْظُرَ مَا هُوَ، فَجَاءَ أَبُو لَهَبٍ وَقُرَيْشٌ فَقَالَ «أَرَأَيْتَكُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ خَيْلاً بِالْوَادِي تُرِيدُ أَنْ تُغِيرَ عَلَيْكُمْ، أَكُنْتُمْ مُصَدِّقِيَّ». قَالُوا نَعَمْ، مَا جَرَّبْنَا عَلَيْكَ إِلاَّ صِدْقًا. قَالَ «فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَىْ عَذَابٍ شَدِيدٍ». فَقَالَ أَبُو لَهَبٍ تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ، أَلِهَذَا جَمَعْتَنَا فَنَزَلَتْ {تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ، مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ}

TERCÜME:

İbn Abbâs'tan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre şöyle dedi: {En yakın akrabanı uyar} ayeti inince Peygamber ﷺ Safâ tepesine çıktı ve: "Ey Fihroğulları! Ey Adîoğulları!" diye — Kureyş kollarına — seslendi; nihayet toplandılar. Çıkamayan, ne olduğunu görmek için birini gönderdi. Ebû Leheb ve Kureyş de geldi. Buyurdu ki: **"Size şu vadide sizi basmak isteyen bir süvari birliği var desem bana inanır mısınız?"** Dediler ki: **"Evet, senden doğruluktan başka bir şey görmedik."** Buyurdu ki: **"Ben, şiddetli bir azaptan önce sizi uyaran biriyim."** Ebû Leheb: "Bütün gün yazıklar olsun sana! Bizi bunun için mi topladın?" dedi. Bunun üzerine {Ebû Leheb'in elleri kurusun, kurudu da} ayeti indi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Umar b. Hafs b. Ghiyath ← babası Hafs b. Ghiyath ← al-A'maş ← 'Amr b. Murrah ← Sa'id b. Jubair ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Şuarâ Sûresi, Hadis No. 4770. Müslim de rivayet etmiştir (No. 208).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:4770

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Düşmanın tanıklığı. Ebû Leheb dâhil Kureyş şunu itiraf etti: ***"Senden doğruluktan başka bir şey görmedik."*** Bu itiraf, daha sonra O'na karşı çıkacak olanlardan geldi.

İkincisi: Davetin sermayesi. Kırk yıllık doğruluk, risaleti tebliğ ederken ***güvenin temeli*** oldu. Bugünün davetçisi de sözünden önce ahlakıyla tanınmalıdır.

Üçüncüsü: Hakikat ve inkâr. O'nun doğruluğunu kabul ettiler ama davetini yine de reddettiler. ***Hidayet yalnızca delil değildir***; o, Allah'ın lütfudur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HANÎFLER

Cahiliye döneminde bütün Araplar putlara tapmıyordu. ***Hanîf*** olarak bilinen küçük bir grup vardı — putperestliği reddeden ve Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ dinini arayanlar.

SİYER NOTU: ZEYD B. AMR B. NÜFEYL

En meşhurlarından biri, Saîd b. Zeyd'in ***Zaid bin 'Amr bin Nufail*** babası Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir. Sahîh-i Buhârî onun ***putlar için kesilen hayvanların etini yemediğini***, Kureyş'i Allah'tan başkası adına kurban kestikleri için kınadığını ve doğru dini aramak için Şam'a gittiğini rivayet eder. Peygamberlikten önce vefat etti.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 3826–3827. sunnah.com/bukhari:3826

Hanîflerin varlığı, putlara tapan bir toplumda bile insanın ***fıtratının*** tek olan Allah'ı aradığını gösterir. Mekke toplumu ***bir ışık bekliyordu***.

RESÛLULLAH ﷺ VE PUTLAR

Peygamberlikten önce O ***putlara tapmadı***. Allah, Kâbe'nin inşasında avretini koruduğu gibi O'nu kavminin şirk ameliyelerinden de korudu. İnzivaya ve ibadete olan sevgisi daha sonra O'nu Hira Mağarası'na götürdü.

PEYGAMBERLİĞE YAKLAŞIRKEN GÖRÜLEN İŞARETLER

Peygamberlik vakti yaklaştıkça, ancak sonradan tam anlaşılan bazı işaretler görüldü. Resûlullah ﷺ bunlardan birini bizzat anlatmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2277

وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، حَدَّثَنِي سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «إِنِّي لأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَىَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي لأَعْرِفُهُ الآنَ».

TERCÜME:

Câbir b. Semure'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah ﷺ buyurdu: **"Mekke'de, ben peygamber olarak gönderilmeden önce bana selam veren bir taş tanıyorum. Onu şimdi de tanıyorum."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Bakr b. Abi Şaibah ← Yahya b. Abi Bukair ← Ibrahim b. Tahman ← Simak b. Harb ← Jabir b. Samurah رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Fedâil, Bâbu Fadli Nesebi'n-Nebî ﷺ ve Teslîmi'l-Hacer aleyhi Kable'n-Nübüvve, Hadis No. 2277.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2277

BU HADİSİN DERSLERİ

Birincisi: Tabiat Resûlünü tanır. Mekke'deki bir taş, O gönderilmeden önce O'na ***selam verdi*** — Allah'ın O'na bir ikramı.

İkincisi: Unutulmayan bir hatıra. ***"Onu şimdi de tanıyorum"*** demesi, olayın gerçek olduğunu ve hatırlandığını gösterir.

SÂDIK RÜYA

Sahîh-i Buhârî'de Hz. Âişe رضى الله عنها vahyin başlangıcının ***sâdık rüya*** olduğunu anlatır: gördüğü her rüya ***sabah aydınlığı gibi*** gerçekleşirdi. Sonra Hira Mağarası'nda ***yalnız kalmayı sevdi***. Kıssanın tamamı Seri 3'te anlatılacaktır. Sahîh-i Buhârî 3

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİRA MAĞARASI'NDA İNZİVÂ

Kırk yaşına yaklaşırken, Mekke yakınlarındaki ***Nûr Dağı'nın*** zirvesindeki küçük bir mağarada ***yalnız kalmayı*** giderek daha çok sevdi. Orada günlerce ibadet eder (tehannüs), azık götürür, sonra azık almak için Hz. Hatice'ye döner, yeniden giderdi.

RAKAMLARLA HİRA MAĞARASI

KONU	AÇIKLAMA
Nûr Dağı'nın yüksekliği	Yaklaşık 640 m
Mağaranın konumu	Yaklaşık 270 m (Wikipedia'ya göre)
Mağaranın boyutu	Yaklaşık 3,7 m uzunluk ve 1,6 m genişlik
Bugün tırmanış	Yaklaşık 1.750 basamak; bir ila iki saat
İnzivâ süresi	Tarih kaynaklarına göre her yıl bir ay
İlk vahiy	Yaklaşık Ağustos 610, Ramazan ayında

Kaynak: Wikipedia, "Mount Hira".

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NEDEN İNZİVÂ?

Mekke toplumu putlarla, ticaretle ve kabile çekişmeleriyle doluydu. Hira'da O ***gürültüden uzakta*** Allah'ın büyüklüğünü ve kavminin hâlini düşünürdü. Bu mağaradan Mekke — ve Kâbe — uzaktan görülebilir.

Ders: her birimizin ***Allah ile baş başa kalacağı bir vakte*** ihtiyacı vardır — gecenin son üçte birinde, itikâfta veya telefondan uzak birkaç dakikada. Sürekli meşgul bir kalp nuru kabul etmekte zorlanır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUGÜN NÛR DAĞI'NI ZİYARET

Pek çok hacı ve umreci Hira Mağarası'nı görmek için Nûr Dağı'na tırmanır. Âlimler, tırmanmanın ***hac veya umre ibadetinin bir parçası olmadığını*** ve mağarada namaz kılmanın ya da dua etmenin özel bir faziletine dair bir nas bulunmadığını açıklar. Vahyin başlangıcından ***ibret almak*** için ziyaret edilebilir.

TIRMANACAKLARA TAVSİYELER	SEBEP
Sabah veya akşamüstü tırmanın	Mekke öğle saatlerinde çok sıcaktır.
Yeterli su götürün	Tırmanış bir ila iki saat sürer.
Temizliğe ve adaba dikkat edin	Bu tarihî yeri pek çok kişi ziyaret eder.
Delili olmayan uygulamalardan kaçının	İbadet sünnete dayanmalıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YÜCE AHLAK

KALEM SÛRESİ 68:4

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

Şüphesiz sen büyük bir ahlaka sahipsindir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/68:4

68:4 AYETİNİN AÇIKLAMASI

Allah şöyle buyurur: ***"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin"***. İbn Kesîr, Hz. Âişe'nin رضى الله عنها O'nun ahlakının ***Kur'an*** olduğu yönündeki açıklamasını nakleder: emirlerini yerine getirir, yasaklarından kaçınırdı. İbn Kesîr Tefsiri 68:4.

Peygamberlikten önceki kırk yıl bu ahlakı pek çok durumda ortaya koymuştu. İlk vahiy geldiğinde Hz. Hatice رضى الله عنها O'nu bizzat bu ahlakı sayarak teskin etti: akrabalık bağını gözetirdi, zayıfın yükünü taşırdı, yoksula yardım ederdi, misafiri ağırlardı ve musibete uğrayana destek olurdu (Sahîh-i Buhârî 3).

BU E-KİTAPTAKİ AHLAK

AHLAK	OLAY
Çalışkanlık	Koyun gütmek ve ticaret
Mazlumu savunmak	Hilfu'l-Fudûl
Güvenilirlik	Hz. Hatice'nin ticaret malları; el-Emîn lakabı
Vefa	Hz. Hatice'yi anması (Sahîh-i Buhârî 3818)
Şefkat	Zeyd'in O'nun yanında kalmayı seçmesi
İyiliğe karşılık	Ebû Tâlib'in yükünü hafifletmek için Ali'yi yanına alması
Hikmet ve adalet	Hacerü'l-Esved anlaşmazlığının çözümü
Hayâ	İzar olayı (Sahîh-i Buhârî 3829)

GENÇLER İÇİN DERSLER

Resûlullah'ın ﷺ gençlik ve yetişkinlik yılları bugünün gençleri için ***en güzel rehberdir***. Mal miras almadı; fakat ahlakı ve çalışkanlığıyla saygın bir isim inşa etti.

SİYERDEN	GENÇLER İÇİN UYGULAMALAR
Gençken çalışmak	Küçük de olsa helal işten utanmayın.
Yolculuktan öğrenmek	Dış dünyayı açık bir gözle ve korunan bir kalple tanıyın.
Hilfu'l-Fudûl	Zayıfı ve mazlumu savunma çabalarına katılın.
Ticarette güvenilirlik	Kâr peşinde koşmadan önce iyi bir isim edinin.
Eşi ahlakı için seçmek	Din ve ahlakı başlıca ölçü yapın.
Avreti ve onuru korumak	Başkaları önemsemese bile hayâyı koruyun.
Allah ile baş başa vakit	Muhasebe ve ibadete vakit ayırın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ANNE BABALAR İÇİN BİR TEFEKKÜR

Ebû Tâlib'in fakir evi güvenilir bir genç yetiştirdi; Efendimizin ve Hz. Hatice'nin evi de Zeyd'i ve Ali'yi yetiştirdi. ***Sevgi dolu ve güzel örnek olunan bir ev*** lüksten daha önemlidir. Çocuklarınızı yalnızca öğütle değil, örnekle eğitin.

Son olarak 10:16 ayetini hatırlayın: O'nun peygamberlik öncesi hayatı ***doğruluğun delili*** oldu. Bugünkü hayatımız da bir şahit olacaktır — ya davet ettiğimiz şeyi doğrulayacak ya da yalanlayacaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

Resûlullah'ın ﷺ gençlik ve yetişkinlik yıllarına dair pek çok kıssa halk arasında yaygındır. Aşağıdaki tablo sahih olanı, siyer kitaplarından olanı ve tartışmalı olanı ayırır.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
Gençliğinde Ebû Tâlib ile Şam'a gitti.	Siyer kitaplarının rivayeti; genel olarak kabul edilir.
Rahip Bahîrâ O'ndaki peygamberlik işaretlerini tanıdı.	İbn İshâk ve Tirmizî'nin rivayeti; bir kısmı Zehebî gibi âlimlerce tartışılmıştır.
Hilfu'l-Fudûl'e katıldı.	Siyer ve tarih rivayeti; kabul edilir.
Hz. Hatice evlendiğinde 40 yaşındaydı.	Meşhur görüş; bazı kaynaklar yaklaşık 28 yaş der.
Hz. Hatice'yi anar, dostlarına ikram ederdi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3818).
Kâbe yeniden inşa edilirken taş taşıdı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3829).
Hicr-i İsmâil mal yetersizliği nedeniyle dışarıda bırakıldı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 1584).
Hacerü'l-Esved anlaşmazlığını bir örtüyle çözdü.	Çeşitli senetlerle siyer rivayeti; geniş ölçüde kabul görür.
Gönderilmeden önce bir taş O'na selam verdi.	Sahih (Sahîh-i Müslim 2277).
Meysere ile yolculukta olağanüstü olaylar.	Sahih olmayan ilaveler; alınmamıştır.

TEFEKKÜR

O'nun kıssasının güzel olması için ilaveye ihtiyacı yoktur. Sahih rivayetler ***sevgiyi artırmaya*** ve örnek olmaya yeter.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PEYGAMBERLİK ÖNCESİNDE DÜNYA

Resûlullah'ın ﷺ hayatının ilk kırk yılı, Arap Yarımadası'nı çevreleyen dünya hızla değişirken geçti. İki büyük imparatorluk — Doğu Roma (Bizans) ve İran (Sâsânî) — savaşmaya devam ediyor, onların müttefiki Arap krallıkları çöküyor, Arap kabileleri büyük güçlere karşı koymaya cesaret ediyordu. Bu bölüm, O'nun gençlik ve yetişkinlik kıssasını bu dünya olaylarının ortasına yerleştiriyor.

ROMA'NIN YARDIM ETTİĞİ İRAN KRALI

590 yılında, Efendimiz yaklaşık yirmi yaşındayken — yani Hilfu'l-Fudûl zamanlarında — ***II. Hüsrev*** İran tahtına geçti. Başta isyan eden bir komutan tarafından tahttan indirildi ve Roma topraklarına kaçtı. Roma İmparatoru Maurikios, bazı sınır bölgeleri ve şehirleri karşılığında tahtını geri alması için ona askerî yardım etti. II. Hüsrev 628 yılına kadar hüküm sürdü.

Kaynak: World History Encyclopedia, "Khosrow II".

BÜYÜK SAVAŞ YENİDEN BAŞLIYOR (602)

602 yılında, Efendimiz yaklaşık otuz iki yaşındayken, Maurikios Fokas tarafından tahttan indirildi ve ailesiyle birlikte öldürüldü. II. Hüsrev bunu Roma'ya saldırmak için bahane etti ve iki imparatorluk arasında uzun bir savaş başladı. İran ordusu pek çok Roma şehrini ele geçirdi. ***610 yılında*** — Hira Mağarası'nda ilk vahyin indiği yıl — Fokas devrilince Herakleios Roma imparatoru oldu.

Kur'an'ın Rûm Sûresi'nin başında daha sonra sözünü ettiği savaş işte budur: Rumlar yenildi, fakat birkaç yıl içinde yeniden galip gelecekler (Rûm Sûresi 30:2–4). Kıssanın tamamı inşallah ileriki serilerde anlatılacaktır.

Kaynak: World History Encyclopedia, "Khosrow II".

LAHMÎ KRALLIĞININ YIKILIŞI VE ZÛKÂR SAVAŞI

Irak sınırında, Hîre'deki Arap kabilesi ***Lahmîler*** uzun zamandır İran'ın müttefikiydi. ***602 yılında*** İran Lahmî krallığını ortadan kaldırdı; kralları III. Nu'mân yakalanıp ölünceye kadar hapsedildi. Bu Arap aracı ortadan kalkınca İran'ın Arap kabileleriyle ilişkisi gerginleşti.

Birkaç yıl sonra ***Zûkâr Savaşı*** meydana geldi. Modern araştırmacılar onu ***604 ile 611 yılları*** arasına yerleştirir. Bekr b. Vâil kabilelerinin, özellikle Şeybânoğulları'nın oluşturduğu ittifak İran ordusunu ve Arap müttefiklerini yendi. Tarihçiler bu savaşın büyüklüğü konusunda farklı görüştedir — bazıları küçük bir çatışma sayar — ancak Araplar onu İran ordusuna karşı ilk zaferleri olarak hatırlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Kaynak: Wikipedia, “Battle of Dhu Qar”.

> **TARİH NOTU: İRAN HÂKİMİYETİNDE YEMEN**
>
> Yemen’deki Habeş hâkimiyeti 570’lerin başında sona erdikten sonra (Seri 1) Yemen, İran’ın atadığı valilerce yönetildi. Yani Efendimizin gençlik ve yetişkinlik yılları boyunca Kureyş kervanları güneyde (Yemen) İran’ın, kuzeyde (Şam) ise Roma’nın nüfuz alanında ticaret yapıyordu. Mekke ise ortada, hiçbir imparatorluğun hâkimiyetinde değildi.

DERS

Büyük imparatorluklar savaşmak ve birbirini devirmekle meşgulken, Allah Resûlünü Roma’nın da İran’ın da hâkim olmadığı Mekke’de huzur içinde hazırlıyordu. Dünya güçleri gelir geçer; kalıcı olan hakikattir. Bugünün dünya haberleri sizi kaygılandırdığında, Allah’ın tarihi hikmetiyle yönettiğini hatırlayın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TİCARET YOLLARI VE ARAP PANAYIRLARI

Efendimizin gençlik ve yetişkinlik yılları ticaretle iç içedir: Ebû Tâlib ile Şam kervanı, Hz. Hatice'nin ticaret malları, Ukâz Panayırı yolunda başlayan Ficâr Savaşı ve alışverişten doğan Hilfu'l-Fudûl. Bu bölüm bu yerleri bir araya getiriyor.

ÖNEMLİ YERLER

Tablodaki mesafeler, modern harita koordinatlarından hesaplanan, Mekke'den ***kuş uçuşu mesafelerdir***; gerçek kervan yolları daha uzundur. Kesin yeri belli olmayan yerler için mesafe tahmini olarak işaretlenmiştir.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	MEKKE'YE UZAKLIK
Mekke	Efendimizin şehri; Kureyş'in yeniden inşa ettiği Kâbe.	—
Nur Dağı (Hira Mağarası)	Peygamberliğe doğru inzivaya çekildiği yer.	Yaklaşık 5 km
Ukâz Panayırı	Arapların en büyük yıllık panayırı, Nahle ile Tâif arasında; Ficâr Savaşı ile ilişkilidir.	Yaklaşık 70 km (tahmini)
Tâif	Sakîf'in şehri; Ficâr Savaşı'nın taraflarından biri.	Yaklaşık 63 km
Şuaybe	Mekke'nin Kızıldeniz'deki eski limanı; kerestesi Kâbe için kullanılan Rum gemisinin karaya oturduğu yer.	Yaklaşık 75 km (tahmini)
Hubâşe Panayırı	Mekke bölgesinde eski bir yıllık panayır; yeri 2023'te araştırmacılarca tespit edilmiştir (aşağıya bakınız).	Tahmini
Yesrib (Medine)	Şam kervan yolu üzerinde bir şehir.	Yaklaşık 340 km
Busrâ (Şam)	Kureyş kervanlarının uğrak yeri; Efendimizin Şam'a ilk yolculuğu.	Yaklaşık 1.280 km
Dımaşk (Şam)	Roma hâkimiyetindeki büyük Şam şehri.	Yaklaşık 1.390 km
San'â (Yemen)	Kış kervanlarının gittiği yer; o dönemde İran nüfuzu altında.	Yaklaşık 815 km

Mesafeler modern koordinatlardan hesaplanmış ve yuvarlanmıştır; yalnızca fikir vermek için yaklaşık değerlerdir.

KIŞ VE YAZ YOLCULUKLARI

Allah Kureyş'e "kış ve yaz yolculukları" nimetini hatırlatır (Kureyş Sûresi 106:1–4). Kışın kervanlar Yemen'e, yazın Şam'a giderdi. Busra'ya tek yön yolculuk haftalar sürerdi. Efendimiz bu yolu en az iki kez geçti: gençken Ebû Tâlib ile, yetişkinken de Hz. Hatice'nin mallarını götürürken.

UKÂZ PANAYIRI: PAZAR VE ŞİİR KÜRSÜSÜ

Wikipedia'ya göre ***Ukâz Panayırı*** cahiliye döneminin en büyük ve en meşhur yıllık festivaliydi. Hac mevsiminden hemen önce, Zilkade ayında yirmi bir gün sürerdi. Arap kabileleri orada alışverişin yanı sıra

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

anlaşmazlıkları çözer, antlaşmalar yapar, yarışlar düzenler ve şiir yarışmaları yaparlardı. Panayır İslam'ın gelişinden sonra geriledi ve sonunda 127 yılında (hicrî) yıkıldı. Bugün Tâif yakınlarındaki tarihî yerinde modern bir panayır yeniden kurulmuş olup yıllık kültür festivali olarak düzenlenmektedir.

Kaynak: Wikipedia, "Souk Okaz".

TARİH NOTU: HUBÂŞE PANAYIRI'NIN YERİ

2023 yılında Kral Abdülaziz Vakfı (Dâre) ve Suudi Arabistan Miras Kurumu ile birlikte çalışan bir araştırma ekibi, Mekke bölgesinde Kanûnâ Vadisi'nin güney yakasında eski bir Arap panayırı olan ***Hubâşe Panayırı'nın*** yerinin bulunduğunu duyurdu. Bu panayırın her yıl Recep ayının başından itibaren sekiz gün kurulduğu söylenir.

Bazı siyer kitapları Efendimizin Hz. Hatice'nin mallarını bu panayıra götürdüğünü zikreder. Bu rivayet Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz; yerin bulunmasına dair rapor da Efendimizle bir bağlantıdan söz etmez. Bu yüzden burada kesin bir bilgi olarak değil, tarihî bir bilgi olarak anılmıştır.

Kaynak: The Media Line, "Ancient Souq Habasha Discovered in Mecca Region" (2023).

DERS

Arap panayırları yalnızca alışveriş yeri değildi; haberlerin, dilin ve kültürün el değiştirdiği yerlerdi. Efendimiz bu ticaret dünyasının ortasında büyüdü ama onun hilesine ve zulmüne kapılmadı. Biz de öyle olmalıyız: toplumun içinde çalışıp ticaret yaparken dürüstlüğü ve emaneti korumak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: KUR'AN'DAN ÖNCE ARAP YAZISI

Kur'an "apaçık bir Arapça ile" indirildi. Peki ondan önce Arap yazısı ne durumdaydı? Şam bölgesinde bulunan bazı kitabeler, Arap yazısının vahiyden önceki üç asırda nasıl geliştiğini gösterir. Bu bölümde yalnızca sağlam ve kaynakları gösterilmiş buluntulara yer verdik.

KİTABE	TARİH	AÇIKLAMA
Nemâre	328	Lahmîlerden Arap kralı İmruülkays b. Amr'ın mezar taşı, güney Suriye. Arap yazısına doğru dönüşmekte olan Nebatî yazısıyla eski Arapça. Bugün Paris'teki Louvre Müzesi'nde.
Zebed	512	Kuzey Suriye'de bir kilisenin kapısında; Yunanca, Süryanice ve Arapça yazılmıştır. Bugün Brüksel'deki Sanat ve Tarih Müzesi'nde.
Harrân (Havran)	567–568	Dımaşk'ın güneyinde, Süveyda yakınlarındaki bir kilisede; Yunanca ve Arapça. Arapça kısım inşa yılını "Hayber olayından bir yıl sonra" olarak verir.

Kaynak: Wikipedia, "Namara inscription"; Wikipedia, "Zabad inscription"; Wikipedia, "Harran inscription".

Harrân kitabesi, Efendimizin doğumundan sadece birkaç yıl önce, Havran bölgesinde — Kureyş kervanlarının gittiği Busra ile aynı bölgede — yazılmıştır. Bu, Arapların çoğu o dönemde okuma yazma bilmese de, O'nun gençlik yıllarında ticaret yolu boyunca Arap yazısının kullanıldığını gösterir. Resûlullah ﷺ ise Kur'an'da belirtildiği gibi ***ümmî*** (okuma yazma bilmeyen) idi (A'râf Sûresi 7:157).

HİMA: NECRÂN'DA BİR KERVAN DURAĞI

Suudi Arabistan'ın güneyindeki Necrân'da, ***2021 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne*** alınan ***Hima*** bölgesi bulunur. Arap Yarımadası'nın eski kervan yollarından biri üzerinde yer alır; avlanma, hayvanlar ve hayatı anlatan binlerce kaya resmi ve oyması ile yolcuların ve askerlerin bıraktığı yazılar içerir. En az üç bin yıllık olduğu tahmin edilen Bi'r Hima kuyuları bugün hâlâ su verir.

Kaynak: Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (Arab Saudi), "Ḥimā Cultural Area in Najran added to UNESCO's World Heritage List" (2021).

DERS

Allah, Arapçayı asırlar boyunca — mezar taşlarındaki sade yazılardan başlayarak — son kitabını taşıyacak bir kap olarak hazırladı. Ancak onu getiren Resûl ümmî idi; ta ki Kur'an'ın bir insan eseri olmadığı açıkça bilinsin. Az da olsa Arapça öğrenmek, Kur'an'a daha da yaklaşmanın yoludur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Aşağıdaki tablo, Resûlullah'ın ﷺ gençlik ve yetişkinlik kıssasında yer alan kişileri bir araya getirir; böylece okuyucu her birinin konumunu kolayca hatırlayabilir.

ŞAHSİYET	RESÛLULLAH İLE ﷺ	NOT
Ebû Tâlib	Amcası	Sekiz yaşından itibaren O'na baktı; O'nu Şam'a götürdü.
Abbâs b. Abdülmuttalib	Amcası	Kâbe yeniden inşa edilirken O'nunla birlikte taş taşıdı (Sahîh-i Buhârî 3829); Ebû Tâlib'in yükünü hafifletmek için Ca'fer'i yanına aldı.
Hatice bint Huveylid	İlk eşi	Esedoğulları'ndan bir tüccar; İbrâhim dışındaki çocuklarının annesi; ilk iman eden.
Meysere	Hz. Hatice'nin hizmetkârı	Şam'a ticaret yolculuğunda O'na eşlik etti (siyer kitapları).
Nefîse	Hz. Hatice'nin arkadaşı	Siyer kitaplarına göre Hz. Hatice'nin evlilik teklifinde aracı.
Hakîm b. Hizâm	Hz. Hatice'nin yeğeni	Zeyd'i Ukâz Panayırı'nda halası için satın aldı.
Zeyd b. Hârise	Evlatlık	O'nun yanında kalmayı seçti; Kur'an'da adı geçen tek sahabi (33:37).
Ali b. Ebû Tâlib	Amcaoğlu	Efendimizin ve Hz. Hatice'nin evinde büyüdü.
Ca'fer b. Ebû Tâlib	Amcaoğlu	Kıtlık yılında Abbâs'ın himayesine alındı.
Abdullah b. Cüd'ân	Teymoğulları'nın önderi	Hilfu'l-Fudûl onun evinde akdedildi.
Âs b. Vâil	Kureyş önderlerinden	Zebîdli tüccara ödeme yapmayı reddetti; Hilfu'l-Fudûl'ün sebebi oldu.
Zeyd b. Amr b. Nüfeyl	Hanîflerden	Putları reddetti; peygamberlikten önce vefat etti (Sahîh-i Buhârî 3826).
Bâkûm	Marangoz	Batan Rum gemisindeki Kıptî usta; Kâbe'nin inşasına yardım etti (tarih kitapları).
Bahîrâ	Busra'da bir rahip	Kıssası siyer kitaplarındadır; bir kısmı âlimlerce tartışılmıştır.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 3826, 3829; bu e-kitabın önceki bölümleri.

DERS

Bu serideki kişiler farklı geçmişlerden gelir: fakir bir amca, zengin bir hanım, pazarda satılmış bir köle, kabile önderleri ve yabancı bir marangoz. Hepsi O'nun ahlakına şahit oldu. Her gün çevremizdeki insanlar da bizim ahlakımıza şahit olur — en dürüst şahitler onlardır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Bu zaman çizelgesi, e-kitaptaki siyer olaylarını aynı döneme ait dünya olaylarıyla yan yana koyar. Siyer olaylarının miladî yılları modern tarihçilerin tahminleridir.

YIL (TAHMİNİ)	OLAY
567–568	Havran'daki Harrân'da Arapça-Yunanca kitabe.
Yaklaşık 578	Abdülmuttalib vefat etti; Ebû Tâlib O'nun bakımını üstlendi.
Yaklaşık 582	Ebû Tâlib ile Şam'a ilk yolculuk (siyer kitapları).
580'lerin sonu	Ukâz ve Tâif çevresinde Ficâr Savaşı.
590	II. Hüsrev İran kralı oldu; Mekke'de Hilfu'l-Fudûl akdedildi.
Yaklaşık 595	Hz. Hatice'nin mallarını Şam'a götürmesi; Hz. Hatice ile evlilik.
602	Maurikios Fokas tarafından öldürüldü; Roma–İran savaşı yeniden başladı. İran Lahmî krallığını ortadan kaldırdı.
Yaklaşık 600–605	Kureyş Kâbe'yi yeniden inşa etti; Efendimiz Hacerü'l-Esved'i yerine koydu.
604–611	Zûkâr Savaşı: Bekr kabileleri İran ordusunu yendi.
610'a doğru	Sâdık rüya; Hira Mağarası'nda inzivâ (Sahîh-i Buhârî 3).
610	Herakleios Roma imparatoru oldu; Hira Mağarası'nda ilk vahiy indi.

Kaynak: World History Encyclopedia, "Khosrow II"; Wikipedia, "Battle of Dhu Qar"; Wikipedia, "Harran inscription"; bu e-kitabın önceki bölümlerindeki yıl tablosu.

DERS

Herakleios'un Roma tahtına çıktığı yıl, malı mülkü olmayan bir adam küçük bir mağarada vahiy aldı. Dünya o imparatorun adını kaydetti; ama tarih daha sonra Hira Mağarası'ndaki olayın etkisinin çok daha büyük olduğunu gösterdi. Allah katında başarının ölçüsü insanların ölçüsünden farklıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

Aşağıda Resûlullah'ın ﷺ gençlik ve yetişkinlik yıllarına dair sık sorulan sorular, bu e-kitapta ele alınan kaynaklara dayalı kısa cevaplarıyla yer almaktadır.

1. PEYGAMBERLİKTEN ÖNCE KAÇ KEZ ŞAM'A GİTTİ?

Siyer kitaplarına göre en az iki kez: gençken Ebû Tâlib ile, yirmili yaşlarının başında ise Hz. Hatice'nin mallarını Meysere ile birlikte götürürken.

2. RAHİP BAHÎRÂ KISSASI SAHİH MİDİR?

Bu kıssayı İbn İshâk ve Tirmizî rivayet etmiştir; ancak bir kısmı Zehebî gibi âlimlerce tartışılmıştır. Kesin olan, O'nun kervanla Şam'a gittiğidir. «Rahip Bahîrâ Kıssası: Bir Değerlendirme» bölümüne bakınız.

3. FİCÂR SAVAŞI'NDA SAVAŞTI MI?

Kaynaklar O'nun amcalarıyla birlikte bulunduğunu ve onları düşman oklarından koruduğunu, fakat savaşmadığını bildirir. O sıradaki yaşı kesin değildir; kaynaklar 14 ile 20 arasını verir.

4. HİLFU'L-FUDÛL MÜŞRİKLER TARAFINDAN YAPILDIĞI HÂLDE NEDEN ÖVÜLÜR?

Çünkü amacı mazlumu savunmaktı — İslam'la uyumlu bir değer. Siyer kitapları, Efendimizin İslam'da da böyle bir antlaşmaya çağrılsa icabet edeceğini rivayet eder; bu rivayet Sahîhayn'da yer almaz.

5. HZ. HATİCE EFENDİMİZLE EVLENDİĞİNDE KAÇ YAŞINDAYDI?

Meşhur görüş 40 yaştır; bazı kaynaklar yaklaşık 28 yaş der. Kesin olan, bu evliliğin ahlak üzerine kurulduğu ve yaklaşık 25 yıl sürdüğüdür.

6. HZ. HATİCE'DEN KAÇ ÇOCUĞU OLDU?

Altı: Kâsım ve Abdullah (küçükken vefat ettiler) ile Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Külsûm ve Fâtıma. İbrâhim daha sonra Medine'de Mâriye el-Kıbtiyye'den doğdu.

7. ZEYD'E NEDEN ARTIK ZEYD B. MUHAMMED DENMEDİ?

Çünkü Allah, evlatlıkların öz babalarına nispet edilmesini emreden Ahzâb Sûresi 33:5'i indirdi. O günden sonra yeniden Zeyd b. Hârise diye anıldı.

8. HİCR-İ İSMÂİL NEDEN KÂBE BİNASININ DIŞINDADIR?

Çünkü Kureyş Kâbe'yi yeniden inşa ederken helal harcaması yetmedi; Efendimiz bunu Hz. Âişe'ye رضى الله عنها söylemiştir (Sahîh-i Buhârî 1584). Bu yüzden tavafta Hicr'in dışından yürürüz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. PEYGAMBERLİKTEN ÖNCE PUTLARA TAPTI MI?

Hayır. Allah O'nu kavminin şirkinden korudu. Kur'an, O'nun vahiyden önceki kırk yıllık hayatını doğruluğunun delili yapmıştır (Yûnus 10:16).

10. HANÎFLER KİMLERDİR?

Putlara tapmayı reddedip Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ dinini arayan az sayıda Arap; Zeyd b. Amr b. Nüfeyl gibi (Sahîh-i Buhârî 3826). İnsan fıtratının tek olan Allah'ı aradığını gösterirler.

11. HİRA MAĞARASI'NDA NAMAZ KILMANIN ÖZEL BİR FAZİLETİ VAR MI?

Hira Mağarası'nda namaz kılmanın veya dua etmenin özel bir faziletine dair bir nas yoktur; oraya tırmanmak da hac veya umre ibadetinin bir parçası değildir. Vahyin başlangıcından ibret almak için ziyaret edilebilir.

12. HİRA MAĞARASI'NDA NE YAPIYORDU?

Sahîh-i Buhârî 3'e göre mağarada birkaç gece tehannüs — ibadet — eder, azık götürür, sonra azık almak için Hz. Hatice'ye dönerdi. Bu ibadetin nasıl olduğu sahih rivayetlerde açıklanmamıştır.

DERS

Soru sormak ilmin anahtarıdır. Resûlullah ﷺ hakkında bir kıssa duyduğunuzda kendinize şunu sormayı alışkanlık hâline getirin: "Kaynağı nedir ve sahih midir?" Böylece O'na olan sevgimiz hakikat üzerine kurulur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birincisi: Peygamberlik öncesi hayat bir delildir. Kavmi arasında kırk yıl yalan söylemeden yaşadı (10:16).

İkincisi: Sıkıntı karakteri şekillendirir. Yetim ve fakir bir genç, güvenilir bir delikanlı olarak yetişti.

Üçüncüsü: Mazlumu savunmak. Hilfu'l-Fudûl'ü peygamberlikten sonra da takdir etti.

Dördüncüsü: Güvenilirlik sermayedir. Dürüstlük Hz. Hatice'nin güvenini ve el-Emîn lakabını getirdi (Sahîh-i Buhârî 4770).

Beşincisi: Eşe vefa. Hz. Hatice'yi ömür boyu andı (Sahîh-i Buhârî 3818).

Altıncısı: Allah Resûlünü korur. Kâbe inşa edilirken avreti korundu (Sahîh-i Buhârî 3829).

Yedincisi: Yalnızca helal mal. Kureyş helal mal yetmediği için Hicr'i dışarıda bıraktı (Sahîh-i Buhârî 1584).

Sekizincisi: Birleştiren liderlik. Hacerü'l-Esved çözümü bütün kabileleri işin içine kattı.

Dokuzuncusu: Yüce ahlak. O'nun ahlakı Kur'an idi (68:4).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

YAŞ (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
8	Ebû Tâlib'in himayesi (İbn Kesîr 93:6)
Yaklaşık 12	Ebû Tâlib ile Şam'a (siyer kitapları)
14–20	Ficâr Savaşı (tarih kitapları)
Yaklaşık 20	Hilfu'l-Fudûl, 590 (tarih kitapları)
Yirmili yaşların başı	Hz. Hatice'nin mallarını Şam'a götürmesi (siyer kitapları)
Yaklaşık 25	Hz. Hatice ile evlilik, yaklaşık 595 (siyer kitapları)
Yaklaşık 35	Kâbe'nin yeniden inşası (Sahîh-i Buhârî 3829)
40'a doğru	Sâdık rüya ve Hira Mağarası'nda inzivâ (Sahîh-i Buhârî 3)
40	İlk vahiy, yaklaşık 610

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Ebû Tâlib'in dar evinden Şam pazarlarına, Abdullah b. Cüd'ân'ın evinden Hz. Hatice ile kurulan yuvaya ve Nûr Dağı'nın zirvesine kadar — Allah Resûlünü kırk yıl boyunca hazırladı. Kırk yaşına geldiğinde, ıssız Hira Mağarası'nda ilk vahiy indi. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***vahyin başlangıcı*** ve Mekke'deki gizli davet ile devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 2

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (10:16; 68:4). tafsir.app/ibn-katheer/68/4

HADİS

Sahîh-i Buhârî 3, 1584, 3818, 3820, 3826–3827, 3829, 4770. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 2277. sunnah.com/muslim:2277

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk'tan rivayet) — gençlik, Hz. Hatice ile evlilik ve Kâbe'nin inşası bölümleri.

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Bosra". en.wikipedia.org/wiki/Bosra

Wikipedia, "Bahira". en.wikipedia.org/wiki/Bahira

Wikipedia, "Fijar Wars". en.wikipedia.org/wiki/Fijar_Wars

Wikipedia, "Hilf al-Fudul". en.wikipedia.org/wiki/Hilf_al-Fudul

Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

Wikipedia, "Zayd ibn Haritha al-Kalbi". en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Haritha_al-Kalbi

Wikipedia, "Kaaba". en.wikipedia.org/wiki/Kaaba

Wikipedia, "Mount Hira". en.wikipedia.org/wiki/Mount_Hira

Wikipedia, "Quraysh". en.wikipedia.org/wiki/Quraysh

DÜNYA TARİHİ VE ARKEOLOJİ

World History Encyclopedia, "Khosrow II". worldhistory.org/Khosrow_II/

Wikipedia, "Battle of Dhu Qar". en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Dhu_Qar

Wikipedia, "Souk Okaz". en.wikipedia.org/wiki/Souk_Okaz

The Media Line, "Ancient Souq Habasha Discovered in Mecca Region" (2023). themedialine.org/mideast-daily-news/ancient-souq-habasha-discovered-in-mecca-region-of-saudi-arabia/

Wikipedia, "Namara inscription". en.wikipedia.org/wiki/Namara_inscription

Wikipedia, "Zabad inscription". en.wikipedia.org/wiki/Zabad_inscription

Wikipedia, "Harran inscription". en.wikipedia.org/wiki/Harran_inscription

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BM Suudi Arabistan, “Ḥimā Cultural Area in Najran added to UNESCO’s World Heritage List” (2021). saudiarabia.un.org/en/137365-%E1%B8%A5im%C4%81-cultural-area-najran-added-unesco%E2%80%99s-world-heritage-list

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vahiy İndiğinde

Siyer-i Nebî — Seri 3

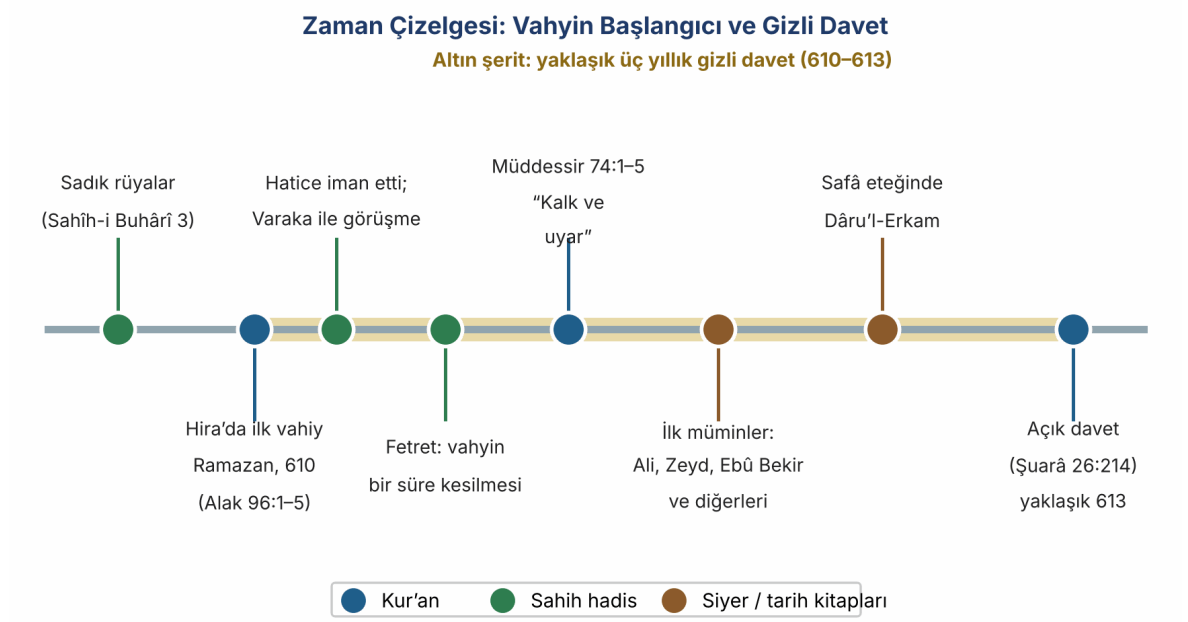
Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Mekke'de Vahyin Başlangıcı ve Gizli Davet

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VAHİY İNDİĞİNDE

Siyer-i Nebî'nin ikinci serisi, Hira Mağarası'nda inzivaya çekilen kırk yaşında bir adamla sona ermişti — kavminin ***el-Emîn*** dediği bir adamla. Bu üçüncü e-kitap insanlık tarihini değiştiren anı anlatır: ***ilk vahyin inişi***, onu izleyen endişe ve sükûnet, vahyin bir süre kesilmesi, ***kalkıp uyarma*** emri ve ümmetin ilk neslini doğuran ***üç yıllık gizli davet***.

Bu olaylar ***sahih hadislerde***, özellikle Sahîh-i Buhârî'nin ilk bölümü olan "Vahyin Başlangıcı"nda ayrıntılı olarak rivayet edilir. Bu e-kitaptaki âyet ve hadisler titizlikle — yalnızca gerçekten ilgili olanlar — seçilmiştir; siyer kitaplarındaki rivayetler ise "Siyer Notu" kutularına konmuş ve dereceleri belirtilmiştir.

Şekil 1: Vahyin başlangıcı ve gizli davetin zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KIRK YAŞINA DOĞRU

Siyer kitaplarına göre ilk vahiy, Resûlullah ﷺ ***kırk yaşındayken***, yaklaşık ***milâdî 610 yılında*** indi. Kırk yaş tam olgunluk yaşıdır. Kur'an da bu yaşı insanın güç ve aklının olgunluğa erdiği yaş olarak anar (Ahkâf 46:15).

Bu kırk yıl önemli bir şeyi ispat etmişti: kavmi O'nu ***dürüst, emin ve güzel ahlaklı*** biri olarak tanıyordu (Seri 2). O vahyi tebliğ ettiğinde kendi tecrübelerine dayanarak O'nu yalancılıkla suçlayamayacaklardı.

MİLÂDÎ 610 YILINDA DÜNYA

Vahiy, dünya medeniyet merkezlerinden uzak, çorak bir vadide indi. Bu olayın büyüklüğünü anlamak için o günkü dünyaya bakalım:

GÜÇ / BÖLGE	610 CİVARINDA DURUM
Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)	Herakleios 610'da imparator oldu; imparatorluk iç savaş ve Pers tehdidiyle sarsılıyordu.
Pers (Sâsânî) İmparatorluğu	II. Hüsrev'in yönetiminde; Bizans'ın Şam ve Mısır bölgelerine saldırıyordu.
Arap Yarımadası	Birleşik bir devlet yoktu; kabileler rekabet halindeydi ve Kâbe'nin etrafı putlarla doluydu.
Mekke	Ticaret ve hac merkezi; Kureyş Kâbe'nin bekçisi olarak hâkimdi.

Kaynak: Wikipedia, "Heraclius"; Wikipedia, "Khosrow II".

İlk vahiyden sonra otuz yıldan kısa bir süre içinde Hira Mağarası'nda başlayan risalet, bu iki imparatorluğun saraylarına ulaşacaktı. Her şey tek bir kelimeyle başladı: ***"Oku!"***

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SÂDIK RÜYA

Âişe رضی الله عنها anlatır ki Resûlullah'a ﷺ vahyin başlangıcı, uykuda görülen ***sadık rüyalar*** (er-rü'ya's-sâliha) idi. Gördüğü her rüya ***sabah aydınlığı gibi*** — açık ve kesin — çıkardı (Sahîh-i Buhârî 3).

Bu rüyalar bir ***hazırlık*** idi. Melek açıkça gelmeden önce O'nun ruhu yavaş yavaş gaybî şeylere alıştırıldı. Allah, Resûlü'nü hazırlıksız bir vahiyle sarsmadı.

> **SİYER NOTU: ALTI AYLIK SADIK RÜYALAR**
> Bazı âlimler, Beyhakî'nin naklettiği bir rivayete dayanarak bu sadık rüya döneminin Hira'daki ilk vahiyden önce ***altı ay*** sürdüğünü söyler. Bu rivayet ***Sahîhayn'da yer almaz***; bu yüzden kesin bilgi olarak değil, âlimlerin görüşü olarak zikredilmiştir.

MÜMİNİN RÜYASI

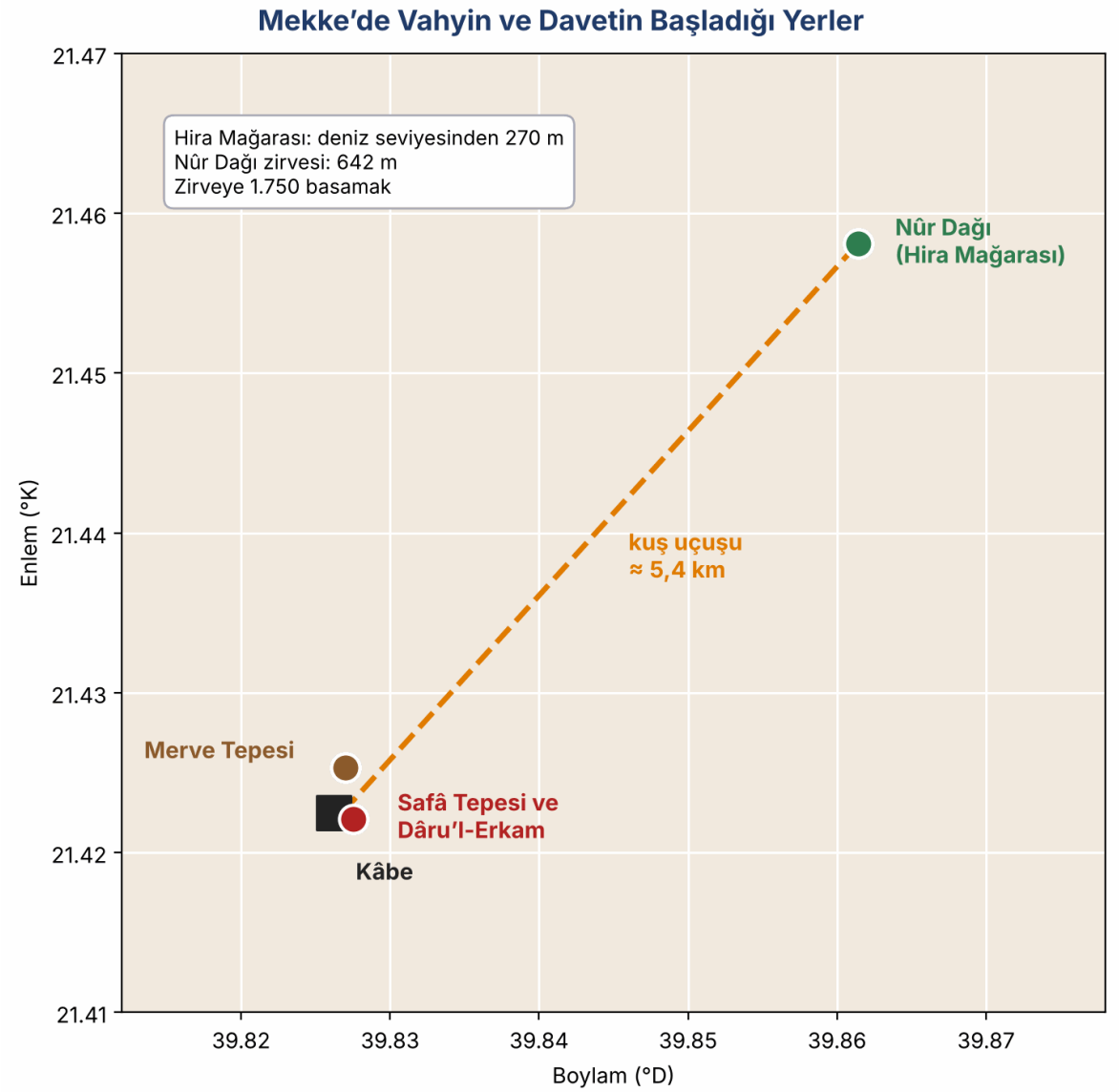
Peygamberlerin rüyası vahiydir. Mümine gelince Resûlullah ﷺ güzel rüyanın Allah'tan, kötü rüyanın ise şeytandan olduğunu öğretmiş; ondan Allah'a sığınmayı ve onu kimseye anlatmamayı emretmiştir (Sahîh-i Buhârî 6985).

Ders: sıradan insanların rüyası ***hüküm kaynağı değildir*** ve Kur'an ile Sünnet'in önüne geçemez. Sadık rüya ancak peygamberler için vahiydir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİRA MAĞARASI'NDAKİ GECELER

Aynı hadis şöyle der: sonra O'na ***yalnızlık sevdirildi***. Hira Mağarası'nda inzivaya çekilir, orada birkaç gece ***ibadet ederdi*** (tehannüs); azığını alır, sonra azık almak için tekrar Hatice'ye dönerdi (Sahîh-i Buhârî 3).

Şematik harita; koordinatlar yaklaşıktır. Kaynak: Wikipedia, "Jabal al-Nour", "Al-Arqam ibn Abi al-Arqam".

Şekil 2: Hira Mağarası, Kâbe ve Safâ Tepesi'nin konumu (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAKAMLARLA NÛR DAĞI

BİLGİ	AÇIKLAMA
Zirve yüksekliği	Deniz seviyesinden 642 metre
Hira Mağarası'nın konumu	Deniz seviyesinden yaklaşık 270 metre, dağın yamacında
Mağaranın boyutu	Uzunluğu yaklaşık 3,7 m, genişliği 1,6 m
Kâbe'ye uzaklık	Yaklaşık 5,4 km (kuş uçuşu)
Tırmanış	Yaklaşık 1.750 basamak; bir ila iki saat

Kaynak: Wikipedia, "Jabal al-Nour". Uzaklık koordinatlardan hesaplanmıştır.

Basamakların olmadığı bir zamanda, birkaç gecelik su ve azık taşıyarak yapılan bu tırmanışı hayal edin. Kocasını destekleyip bu azığı hazırlayan ***Hz. Hatice'yi*** رضى الله عنها de hayal edin. Hira'nın sessizliği, putlardan ve Mekke'nin gürültüsünden uzakta ***düşünme, tefekkür ve ibadet*** zamanıydı.

Ders: her insanın ***Allah ile baş başa kalacağı bir zamana*** ihtiyacı vardır — muhasebe ve ibadet için. Akıllı telefonlar çağında bizim "Hira mağaramız" belki de namazdan sonraki ya da gecenin son üçte birindeki birkaç dakikalık sessizliktir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKRA’: İLK VAHİY

Ramazan ayındaki bir gece, O Hira Mağarası’ndayken ***hak*** geldi: Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ göründü ve “Oku!” dedi. İşte Kur’an’ın ilk inen âyetleri:

ALAK SÛRESİ 96:1–5

ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ ﴿١﴾

Yaratan Rabbinin adıyla oku.

خَلَقَ ٱلْإِنسَـٰنَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾

O, insanı pıhtılaşmış kandan (alak'tan) yarattı.

ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir.

ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ﴿٤﴾

O, kalemle öğretendir.

عَلَّمَ ٱلْإِنسَـٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

İnsana bilmediğini bildirendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/96:1-5

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Âişe رضی اللہ عنہا bu olayın tamamını — sadık rüyadan Varaka ile görüşmeye kadar — bu bölümün temelini oluşturan hadiste rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لاَ يَرَى رُؤْيَا إِلاَّ جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ، ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلاَءُ، وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ ـ وَهُوَ التَّعَبُّدُ ـ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ، وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ، فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ. قَالَ «مَا أَنَا بِقَارِئٍ». قَالَ «فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ. قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ. فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ {اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ، خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ}». فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَرْجُفُ فُؤَادُهُ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رضى الله عنها فَقَالَ «زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي». فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ، فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ «لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي». فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلاَّ وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ. فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ ـ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ، فَيَكْتُبُ مِنَ الإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ ـ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنَ ابْنِ أَخِيكَ. فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم خَبَرَ مَا رَأَى. فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى صلى الله عليه وسلم يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ». قَالَ نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلاَّ عُودِيَ، وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا. ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ.

TERCÜME:

Müminlerin annesi Âişe'den رضى الله عنها rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah'a ﷺ vahyin başlangıcı uykuda görülen sadık rüyalar idi. Gördüğü her rüya sabah aydınlığı gibi çıkardı. Sonra O'na yalnızlık sevdirildi. Hira Mağarası'nda inzivaya çekilir, ailesinin yanına dönmeden önce birkaç gece orada ibadet eder, bunun için azık alırdı. Sonra Hatice'ye döner, yine azık alırdı. Nihayet Hira Mağarası'ndayken hak geldi. Melek gelip "Oku!" dedi. O da şöyle cevap verdi: **"Ben okuma bilmem."** Resûlullah şöyle buyurdu: **"Bunun üzerine beni tutup takatim kesilinceye kadar sıktı, sonra bırakıp 'Oku!' dedi. 'Ben okuma bilmem' dedim.** (Bu üç kez tekrarlandı.) **Sonra şöyle dedi: {Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir aleka'dan yarattı. Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir.}"** Resûlullah ﷺ bu âyetlerle kalbi titreyerek döndü ve Hatice binti Huveylid'in رضى الله عنها yanına girip şöyle dedi: **"Beni örtün! Beni örtün!"** Korkusu geçinceye kadar O'nu örttüler. Olanı Hatice'ye anlattı ve şöyle buyurdu: **"Kendimden endişe ettim."** Hatice şöyle dedi: **"Asla! Allah'a yemin ederim ki Allah seni hiçbir zaman utandırmaz. Çünkü sen akrabanı gözetirsin, düşkünün yükünü taşırsın, yoksula kazandırırsın, misafiri ağırlarsın ve hak yolunda başa gelen musibetlerde yardım edersin."** Sonra Hatice O'nu amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'e götürdü; Varaka cahiliye döneminde Hristiyanlığı kabul etmiş, İbranice kitap yazan, yaşlanmış ve gözleri görmez olmuş biriydi. O'nun anlattıklarını dinledikten sonra Varaka şöyle dedi: **"Bu, Allah'ın Mûsâ'ya indirdiği Nâmûs'tur (Cebrâil). Keşke genç olsaydım, kavmin seni (yurdundan) çıkaracağı zaman hayatta olsaydım."** O sordu: **"Beni çıkaracaklar mı?"** Varaka cevap verdi: **"Evet. Senin getirdiğin gibi bir şey getiren hiç kimse yoktur ki düşmanlığa uğramamış olsun. Eğer senin o gününe yetişirsem sana bütün gücümle yardım ederim."** Çok geçmeden Varaka vefat etti ve vahiy bir süre kesildi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukair ← al-Laith b. Sa'd ← 'Uqail b. Khalid ← Ibn Şihab al-Zuhri ← 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Vahy (Vahyin Başlangıcı), Hadis No. 3. Müslim de rivayet etmiştir (No. 160).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis vahyin başlangıcı kıssasının ***temel kaynağıdır***. Vahyin O'nun aradığı ya da beklediği bir şey olmadığını gösterir. O ***şaşırmış ve titremişti***; sığınak ve huzur için eşinin yanına koştu.

Bu hadis, O'nun Kur'an'ı kendisinin uydurduğu iddiasını da reddeder. Bir yazar kendi eserinden korkmaz ve yaşadığı şeyi başkalarına sormaz.

İLK BEŞ ÂYETİN AÇIKLAMASI

İlk vahiy şu emirle başlar: ***"Yaratan Rabbinin adıyla oku!"*** İbn Kesîr bunların ***ilk inen Kur'an âyetleri*** olduğunu ve Allah'ın kullarına ***ilk rahmeti*** ve onlara verdiği ilk nimet olduğunu açıklar. İbn Kesîr Tefsiri 96:1.

Bu âyetteki okuma sıradan bir okuma değildir. O, ***"Rabbinin adıyla"*** okumadır — Yaratıcı'yı tanımakla başlayan ve O'na bağlanan bir ilim.

Dördüncü âyet Allah'ı ***"kalemle öğreten"*** diye anar. İbn Kesîr'e göre bu âyet ***ilmin şerefini*** bildirir: Allah ilimle Âdem'i عَلَيْهِ السَّلَامُ meleklere üstün kılmıştır; ilim kalemle korunur ve miras kalır. İbn Kesîr Tefsiri 96:4.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEŞ ÂYET, BEŞ TEMA

ÂYET	TEMA
96:1 — Rabbinin adıyla oku	İlim, Allah'ı tanımakla başlar
96:2 — İnsan 'alaka'dan	İnsanın hakir başlangıcı, tevazuya çağrı
96:3 — En büyük kerem sahibi Rabbin	İlim bir lütuftur, insanın mülkü değildir
96:4 — Kalemle öğretti	Yazmanın ve ilmi korumanın önemi
96:5 — Bilmediğini öğretti	İnsanın ilmi Allah'ın izniyle hep artar

İkinci âyetteki ***'alaka*** — Basmeih'in Malayca tercümesinde "pıhtılaşmış kan", yani embriyonun tutunan erken evresi — quranscience.my sitesindeki İ'câz-ı İlmî serisinde bilim açısından ele alınmıştır. Siyer bağlamında ise Allah'ın bu ümmete ilk kez hitap ettiği anda insana aslını hatırlatır.

Ders: bu din ***ilimle*** başladı. İlk vahyi "Oku!" olan bir ümmet, ilmi, okumayı ve yazmayı en çok seven ümmet olmalıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"BEN OKUMA BİLMEM"

Cebrâil "Oku!" deyince O şöyle cevap verdi: ***"Ben okuma bilmem"*** (mâ ene bi-kâri'). Bu cevap doğruydu: Resûlullah ﷺ okuma yazma bilmeyen ***ümmî*** biriydi. Kur'an O'nu ***"ümmî peygamber"*** diye anar (A'râf 7:157).

Cebrâil âyetleri okumadan önce O'nu ***üç kez*** sıkıca kucakladı. Âlimler bu kucaklamanın, olayın rüya değil ***gerçek*** olduğunu O'na hissettirdiğini ve O'nu çok ağır bir şeyi almaya hazırladığını açıklar.

ÜMMÎ PEYGAMBERİN HİKMETİ

Kur'an bunun hikmetini açıklar: Kur'an'dan önce O ***hiçbir kitap okumamış ve eliyle yazı yazmamıştı***; aksi halde hakkı reddetmek isteyenler şüpheye düşerdi (Ankebût 29:48). Okuma bilmeyen biri önceki peygamberlerin kıssalarını Yahudi ve Hristiyan kitaplarından kopyalayamazdı.

YÖN	AÇIKLAMA
Nübüvvet delili	Eşsiz Kur'an, okuma bilmeyen birinden geldi.
İftirayı reddetme	O önceki kitaplardan kopyalamış olamaz (29:48).
Cehaleti teşvik değil	Ümmîlik yalnızca O'na ait bir özelliktir; ümmeti okumakla emrolunmuştur.
Vahiy kâtipleri	İleride sahabeyi vahyi yazmakla görevlendirdi.

Ders: Resûlullah'ın ﷺ şerefi ***unvanlara ya da diplomalara bağlı değildir***. İlmi doğrudan Allah'tandır.

Ama bizim için "Oku!" emri her Müslümanın omzunda bir sorumluluktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. HATİCE: İLK TESELLİ EDEN

O ***titreyen bir kalple*** döndü ve Hatice'ye رضی اللہ عنہا "Beni örtün! Beni örtün!" dedi. Korkusu geçince olanı anlattı ve şöyle dedi: ***"Kendimden endişe ettim."***

Hatice'nin cevabı tarihin en güzel sözlerindendir: ***"Asla! Allah'a yemin ederim ki Allah seni hiçbir zaman utandırmaz."*** Sonra delil olarak kocasının ***beş ahlakını*** saydı (Sahîh-i Buhârî 3).

HATİCE'NİN SAYDIĞI BEŞ AHLAK

AHLAK	ANLAMI VE BUGÜNKÜ UYGULAMASI
Akrabayı gözetmek	Akrabalarla ilişkiyi, onlar koparsa bile sürdürmek.
Düşkünün yükünü taşımak	Yetimin, yaşlının ve çaresizin yükünü üstlenmek.
Yoksula kazandırmak	Yoksulun ihtiyacını ve işini temin etmesine yardım etmek.
Misafiri ağırlamak	Misafiri güzelce karşılamak.
Musibette yardım etmek	Afetzedelere ve haklı sıkıntı içindekilere yardım etmek.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HATİCE'NİN MANTIĞI

Hatice yalnızca duygularla delil getirmedi. ***Sünnetullah*** ile delil getirdi: mahlûkata iyilik eden kişiyi Allah utandırmaz. O'nunla geçirdiği on beş yıl buna yeterli delildi.

Sonra yalnızca teselli etmekle yetinmedi. ***Harekete geçti***: kocasını önceki kitapları bilen birine, Varaka b. Nevfel'e götürdü.

Ders: iyi bir eş fırtınada ***bir sığınaktır***. Teselli eden sözler, insanın iyiliklerini hatırlatmak ve çözüm aramak, her kocanın ve her hanımın örnek alması gereken Hatice sünnetidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VARAKA B. NEVFEL

SİYER NOTU: VARAKA KİMDİR?

Wikipedia'ya göre ***Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdüluzzâ***, ***Esedoğulları*** kabilesinden, Hatice'nin ***amcasının oğludur***. Cahiliye döneminde putperestliği terk edip ***Hristiyanlığı kabul eden*** birkaç Mekkeliden biriydi.

Sahih hadis onun ***İbranice kitap yazdığını*** ve İncil'den yazdığını, o sırada ***yaşlanmış ve gözlerinin görmez olduğunu*** söyler. O görüşmeden ***kısa süre sonra*** vefat etti.

KAYNAK:

Wikipedia, "Waraqah ibn Nawfal". en.wikipedia.org/wiki/Waraqah_ibn_Nawfal

VARAKA'NIN SÖYLEDİĞİ ÜÇ ŞEY

VARAKA'NIN SÖZÜ	ANLAMI
"Bu, Allah'ın Mûsâ'ya indirdiği Nâmûs'tur."	Gelen melek, peygamberlere vahiy getiren Cebrâil'dir.
"Keşke kavmin seni çıkaracağı zaman hayatta olsaydım."	Bu davete karşı çıkılacağı ve O'nun yurdundan çıkarılacağı haberi.
"Senin getirdiğin gibi bir şey getiren hiç kimse yoktur ki düşmanlığa uğramamış olsun."	Sünnetullah: her resul muhalefetle imtihan edilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

O şaşırdı ve sordu: ***"Beni çıkaracaklar mı?"*** Kendisine el-Emîn diyen kavminin O'na düşman olacağını tasavvur edemiyordu. Ama Varaka'nın haber verdiği gerçekleşti: on üç yıl sonra Medine'ye hicret etti.

Âlimler Varaka'nın iman etmiş bir sahâbî sayılıp sayılmayacağında ihtilaf etmiştir. Kesin olan şu ki O'nu ***tasdik etmiş*** ve O'na yardım etmeye azmetmiştir. Önceki kitapları bilen birinin bu şahitliği, o kritik anda Hatice'ye ve O'na büyük bir güç vermiştir.

Ders: büyük bir şeyle karşılaştığınızda ***ilim ehline danışın***. Hatice kendi başına hüküm vermedi; kocasını ilim ehline götürdü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VAHİY NASIL GELİRDİ?

İlk vahiyden sonra sahabe merak etti: vahiy gerçekte nasıl gelirdi? Sahabeden Hâris b. Hişâm رضى الله عنه bunu doğrudan Resûlullah'a ﷺ sordu; cevabı Âişe رضى الله عنها rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ ـ رضى الله عنه ـ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْىُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ ـ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَىَّ ـ فَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلاً فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ». قَالَتْ عَائِشَةُ رضى الله عنها وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْىُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ، فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا.

TERCÜME:

Müminlerin annesi Âişe'den رضى الله عنها rivayet edildiğine göre, Hâris b. Hişâm رضى الله عنه Resûlullah'a ﷺ "Ey Allah'ın Resûlü, vahiy sana nasıl gelir?" diye sordu. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Bazen bana çıngırak sesi gibi gelir — bu bana en ağır gelenidir — sonra kesilir, ben de söyleneni kavramış olurum. Bazen de melek bana bir adam suretinde görünür, benimle konuşur, ben de söylediğini kavrarım."** Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: "Çok soğuk bir günde O'na vahiy indiğini, sonra kesildiğini ve alnından terler aktığını gördüm."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik b. Anas ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Vahy (Vahyin Başlangıcı), Hadis No. 2. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2333).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:2

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis vahyin hafif bir ilham ya da hayal değil, ***ağır bir tecrübe*** olduğunu gösterir. Çok soğuk bir günde bile alnından ter akardı. Allah da O'na ***"ağır bir söz"*** indireceğini bildirir (Müzzemmil 73:5).

Şekil 3: Sahih hadislere göre vahyin Resûlullah'a ﷺ geliş şekilleri.

İkinci şekil — meleğin adam suretinde gelmesi — sahabe tarafından da görülmüştür; meşhur ***Cibrîl Hadisi***nde bembeyaz elbiseli bir adam gelip İslâm, iman ve ihsanı sorar (Sahîh-i Müslim 8).

Ders: bugün kolayca okuduğumuz Kur'an'ı Resûlullah ﷺ ***büyük meşakkatle*** aldı. Ona değer vermek onu okumak, anlamak ve onunla amel etmektir.

KUR'AN'IN PARÇA PARÇA İNİŞİ

Kur'an bir defada indirilmedi. Olaylara ve ihtiyaçlara göre yaklaşık ***yirmi üç yıl*** boyunca ***azar azar*** indi. Allah bunun hikmetini açıklar:

Allah Kur'an hakkında şöyle buyurur: ***"Onu parça parça indirdik"*** — insanlara ağır ağır okuması için. İbn Kesîr, Kur'an'ın yaklaşık yirmi üç yıl boyunca ***olaylara göre*** aşama aşama indirildiğini açıklar. İbn Kesîr Tefsiri 17:106.

PARÇA PARÇA İNİŞİN HİKMETİ

HİKMET	AÇIKLAMA
O'nun kalbini sağlamlaştırmak	Her imtihanda yeni âyetler inerek güç verdi (Furkân 25:32).
Kolay ezberlenmek ve anlaşılmak	Sahabe azar azar ezberleyip uyguladı.
Aşamalı değişim	İçki yasağı gibi hükümler aşama aşama indi.
Olaylara cevap	Âyetler sorulara cevap vererek ve güncel meseleleri çözerek indi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Parça parça iniş aynı zamanda bir ***mucizedir***. Yirmi üç yıl boyunca farklı durumlarda — barışta ve savaşta, sevinçte ve hüzünde — inen âyetler ***hiçbir çelişki içermeyen*** bir kitap olarak düzenlenmiştir (Nisâ 4:82).

SİYER NOTU: KADİR GECESİ VE İLK VAHİY

Kur'an, ***Ramazan ayında*** (Bakara 2:185) ve ***Kadir Gecesi'nde*** (Kadir 97:1) indirildiğini bildirir. İbn Kesîr, İbn Abbâs'ın şu görüşünü nakleder: Kur'an Kadir Gecesi'nde bir defada dünya semasına indirilmiş, sonra Resûlullah'a ﷺ azar azar indirilmiştir.

Bu yüzden pek çok âlim Hira'daki ilk vahyin Ramazan ayında indiği görüşündedir. ***Kesin tarihi ihtilaflıdır***: kimi 17 Ramazan, kimi 21 veya 24 Ramazan der.

KAYNAK:
İbn Kesîr Tefsiri 97:1 tafsir.app/ibn-katheer/97/1

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FETRET: VAHYİN KESİLDİĞİ DÖNEM

Âişe'nin hadisi kısa bir cümleyle biter: ***"Çok geçmeden Varaka vefat etti ve vahiy bir süre kesildi"*** (Sahîh-i Buhârî 3). Bu döneme ***fetretü'l-vahy*** denir.

SİYER NOTU: FETRET NE KADAR SÜRDÜ?

Sahih hadis fetretin ***süresini bildirmez***. Âlimler ihtilaf etmiştir: kimi birkaç gün, kimi birkaç ay der; bazı siyer rivayetleri ***iki üç yıla*** kadar uzatır. İbn Hacer el-Askalânî Fethu'l-Bârî'de ***daha kısa*** bir süreye meyleder.

Üç yıl görüşü çoğu zaman ***gizli davet*** dönemiyle karıştırılır. İbn İshâk'a göre O'na açık davet emredilmeden önce üç yıl geçmiştir — ama bu sürede vahiy art arda inmekteydi.

KAYNAK:
Wikipedia, "Muhammad's first revelation". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_first_revelation

FETRETİN HİKMETİ

Âlimler fetretin O'na ilk tecrübenin ***dehşetinden kurtulmak*** için zaman verdiğini ve vahye karşı ***özlem*** uyandırdığını açıklar. Vahiy yeniden geldiğinde O, onu daha hazır bir ruhla karşıladı.

Pek çok kişi ***Duhâ Sûresi'ni*** ("Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı da") bu fetretle ilişkilendirir. Oysa sahih rivayet, Duhâ Sûresi'nin ***başka bir aradan*** sonra indiğini gösterir: O hastalanmış, iki üç gece gece namazına kalkamamış, bunun üzerine müşrik bir kadın O'nunla alay etmişti (Sahîh-i Buhârî 4950).

Ders: müminin hayatında ***Allah'ın sanki sustuğu*** zamanlar olur. Bu zaman terk edilmenin işareti değil, daha büyük bir göreve hazırlıktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÜDDESSİR: KALK VE UYAR EMRİ

Fetret, bizzat Resûlullah'ın ﷺ anlattığı bir olayla sona erdi. O, Hira'da gelen meleği yeniden gördü; bu kez ***gökle yer arasında bir kürsü üzerinde oturuyordu***:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيَّ، قَالَ - وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ، فَقَالَ - فِي حَدِيثِهِ «بَيْنَا أَنَا أَمْشِي، إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا، مِنَ السَّمَاءِ، فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، فَرُعِبْتُ مِنْهُ، فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ زَمِّلُونِي. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى {يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ، قُمْ فَأَنْذِرْ} إِلَى قَوْلِهِ {وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ} فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ». تَابَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ وَأَبُو صَالِحٍ. وَتَابَعَهُ هِلاَلُ بْنُ رَدَّادٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ. وَقَالَ يُونُسُ وَمَعْمَرٌ «بَوَادِرُهُ».

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah el-Ensârî'den رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre, vahyin kesilmesinden (fetretü'l-vahy) söz ederken Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Ben yürürken birden gökten bir ses işittim. Başımı kaldırdım; bir de baktım ki Hira'da bana gelen melek gökle yer arasında bir kürsü üzerinde oturuyor. Ondan korktum, eve dönüp 'Beni örtün!' dedim. Bunun üzerine Allah Teâlâ {Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar} âyetlerini, {ve pislikten uzak dur} âyetine kadar indirdi. Bundan sonra vahiy sık sık ve art arda indi."**

SENED İmam Buhârî'nin önceki hadisteki (No. 3) senediyle şu râviye kadar, sonra (talebeden hocaya): Ibn Şihab al-Zuhri ← Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Jabir b. 'Abdillah al-Ansari رضى الله عنهما. Mütâbaat olarak şu râvilerin rivayetleri de bunu destekler: 'Abdullah b. Yusuf, Ebû Salih ve Hilal b. Raddad.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Vahy (Vahyin Başlangıcı), Hadis No. 4. Müslim de rivayet etmiştir (No. 161).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:4

O sırada inen âyetler Müddessir Sûresi'nin başıdır:

MÜDDESSİR SÛRESİ 74:1–5

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ١

Ey örtüye bürünen.

قُمْ فَأَنذِرْ ٢

Kalk da uyar.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ٣

Rabbini yücelt.

وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ٤

Giydiklerini temiz tut.

وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ ٥

Kötü şeyleri terke devam et.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/74:1-5

BU HADİSİN DERSLERİ

İkra' Muhammed'i ﷺ bir ***nebî*** yaptıysa, ***"Kalk ve uyar"*** O'nu tebliğ etmekle görevli bir ***resul*** yaptı. Âlimler şöyle der: O "İkra'" ile nebî, "el-Müddessir" ile resul oldu.

"Ey örtüsüne bürünen" hitabı sevgi dolu bir çağrıdır: Allah O'nu o anki hâliyle çağırmaktadır. Bu âyetlerden sonra vahiy ***sık sık ve art arda indi*** — artık uzun aralar olmadı.

DAVETÇİYE İLK BEŞ EMİR

Resul olarak O'na verilen ilk emir şudur: ***"Kalk ve uyar"***. İbn Kesîr bunu şöyle açıklar: azimle hazırlan ve insanları uyar. İbn Kesîr Tefsiri 74:2.

Müddessir'in ilk beş âyeti ***bir davetçinin kısa müfredatıdır***. Her âyet bir emir içerir ve her emir bugün de geçerlidir:

ÂYET VE EMİR	BİZİM İÇİN ANLAMI
74:2 — Kalk ve uyar	Davet bir sorumluluktur; konfor alanından çık.
74:3 — Rabbini yücelt	Allah bütün zorluklardan ve tehditlerden büyüktür.
74:4 — Elbiseni temizle	Dış ve iç temizlik; âlimler bunu amelleri arındırmak diye de tefsir etmiştir.
74:5 — Kötülükten (er-rücz) uzak dur	İbn Kesîr: putları ve günahları terk et.
74:6–7 — Karşılık bekleme; sabret	Verirken ihlas, muhalefete karşı sabır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ANLAMLI BİR SIRALAMA

Sıralamaya dikkat edin: ***kalk*** (eylem), ***Allah'ı yücelt*** (akide), ***kendini temizle*** (şahsiyet), ***günahtan uzak dur*** (ahlak) ve ***sabret*** (dayanıklılık). Davet, başkalarını çağırmadan önce kendini inşa eden davetçiyle başlar.

Son âyet — ***"Rabbin için sabret"*** — erken bir uyarıdır. Varaka muhalefeti haber vermişti; şimdi bizzat Allah O'nu buna sabırla göğüs germeye hazırlıyor.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. HATİCE: İLK İMAN EDEN

SİYER NOTU: İLK KADIN, İLK İNSAN

Siyer kitapları ***Hatice binti Huveylid'in***, herhangi bir erkekten ya da kadından önce ***ilk iman eden kişi*** olduğunda ittifak eder; o Resûlullah'ı ﷺ Hira'daki ilk geceden itibaren tasdik etti.

Malını davet yolunda harcadı ve ilk vahiyden sonra yaklaşık ***on yıl*** boyunca, 619 civarındaki vefatına kadar evde O'nun en güçlü desteği oldu.

KAYNAK:
Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

Hatice'nin değerini gökler de tanıdı. Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ gelip Resûlullah'tan ﷺ ona ***Allah'ın selamını*** iletmesini istedi ve ona ***cennette bir köşk*** müjdesi verdi (Sahîh-i Buhârî 3820).

HATİCE NEDEN HEMEN İMAN ETTİ?

SEBEP	AÇIKLAMA
Kocasını tanıması	On beş yıl birlikte, hiçbir yalan görmeden.
Hikmet	Duyguyla değil, akıl ve tecrübeyle değerlendirmesi.
Temiz fıtrat	Cahiliye döneminde "et-Tâhire" (temiz kadın) diye tanınırdı.
Varaka'nın şahitliği	Önceki kitapları bilen birinin teyidi.

Ders: ***İslâm'daki ilk kadın, İslâm'daki ilk insandır***. İslâm, bilge bir hanımın imanıyla başladı — kadınlara yönelik unutulmaması gereken bir şeref.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALİ VE ZEYD: PEYGAMBER EVİNDEN

SİYER NOTU: EVDEN İKİ KİŞİ

Siyer kitaplarına göre Hatice'den sonra iman eden, O'nun evinde büyüyen amcasının oğlu ***Ali b. Ebî Tâlib'dir*** (Seri 2). Ali'nin o zamanki yaşı ***on civarında*** diye zikredilir — kaynaklar farklıdır.

Sonra ***Zeyd b. Hârise*** — azat edilmiş, O'nun evlatlığı olan ve vaktiyle ailesine dönmek yerine O'nunla kalmayı seçen kişi (Seri 2).

KAYNAK:

Wikipedia, "Ali". en.wikipedia.org/wiki/Ali

Wikipedia, "Zayd ibn Haritha al-Kalbi". en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Haritha_al-Kalbi

EN YAKIN ŞAHİTLER

Önce kimin iman ettiğine dikkat edin: ***eşi, amcasının oğlu ve evlatlığı*** — O'nunla aynı çatı altında yaşayanlar. O'nu gece gündüz, sevinçte ve öfkede, insanların içinde ve yalnızken gördüler.

Bir sahtekâr halkı aldatabilir, ama ***kendi ev halkını aldatması zordur***. Bu en yakınlarının imanı, O'nun doğruluğunun en güçlü delillerindendir.

Ders: en etkili davet ***evde*** başlar. Topluma çağırmadan önce, evdeki ahlakımızın söylediklerimizi doğrulayan bir şahit olduğundan emin olalım.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK

SİYER NOTU: GENÇLİKTEN BERİ DOST

Siyer kitaplarına göre ***Teym*** kabilesinden ***Ebû Bekir Abdullah b. Osmân***, nübüvvetten önce de Resûlullah'ın ﷺ yakın dostuydu. ***Saygın bir tüccar***, yumuşak huylu ve Arap kabilelerinin nesepleri konusunda uzmandı.

İman eden ***ilk hür yetişkin erkek*** odur. Siyer kitapları, davet edilir edilmez ***tereddütsüz*** İslâm'ı kabul ettiğini söyler.

KAYNAK:
Wikipedia, "Abu Bakr". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Bakr

Sahih hadis bu konumu teyit eder. Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: ***"Allah beni size gönderdi, siz 'Yalan söylüyorsun' dediniz; Ebû Bekir ise 'Doğru söylüyor' dedi ve canıyla, malıyla bana destek oldu"*** (Sahîh-i Buhârî 3661).

HAREKET EDEN İMAN

Ebû Bekir'in imanı kendisinde kalmadı. Ticarette yıllarca kurduğu güven ve iyi ilişkileri kullanarak hemen ***arkadaşlarını davet etti***. Sonuçta İslâm'ın bazı büyük şahsiyetleri onun vasıtasıyla Müslüman oldu — sonraki bölümde göreceğimiz gibi.

Malını, imanları yüzünden işkence gören ***köleleri azat etmek*** için de kullandı; Bilâl b. Rebâh bunlardandır. ***es-Sıddîk*** (çok doğrulayan) lakabı daha sonra İsrâ ve Mi'râc'ı hemen tasdik etmesiyle meşhur oldu.

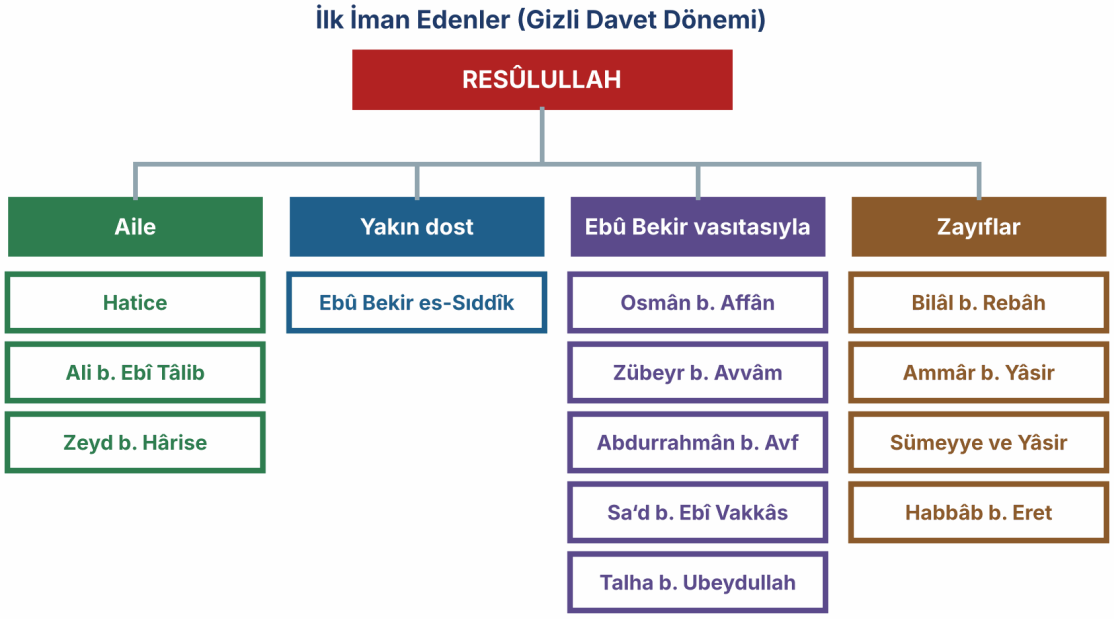
Ders: ***iyi arkadaş davetin sermayesidir***. İlişkiler, güven ve mal başkalarını hayra götüren köprüler olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ BEKİR VASITASIYLA GELENLER

İbn İshâk'a göre Kureyş'ten bazı gençler Ebû Bekir'in رضي الله عنه davetiyle Müslüman oldu. Bunlar daha sonra İslâm tarihinin ***en büyük şahsiyetlerinden*** oldular:

İSİM	AÇIKLAMA
Osmân b. Affân	Ümeyyeoğullarından; ileride üçüncü halife.
Zübeyr b. Avvâm	Resûlullah'ın ﷺ halasının (Safiyye) oğlu.
Abdurrahmân b. Avf	Zühreoğullarından; ileride çok cömert bir tüccar.
Sa'd b. Ebî Vakkâs	Zühreoğullarından; ileride Irak fethinin komutanı.
Talha b. Ubeydullah	Ebû Bekir'in kabilesi Teymoğullarından.

Sıralama siyer kitaplarına (İbn İshâk) göredir; gerçek sıra ihtilaflıdır. Ayrıca bk. Sahîh-i Buhârî 3857 (Ammâr hadisi).

Şekil 4: Gizli davet döneminde ilk iman edenler.

Bu beş kişinin hepsi, Ebû Bekir ve Ali ile birlikte, ***cennetle müjdelenen on sahâbî*** arasındadır. Bu onun yedisi gizli davet döneminde Müslüman olmuştur.

Sa‘d b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه o zaman Müslümanların ne kadar az olduğunu bizzat anlatır: ***“Benim Müslüman olduğum günden başka hiç kimse Müslüman olmadı; yedi gün İslâm’ın üçte biri olarak kaldım”*** (Sahîh-i Buhârî 3727).

Âlimler Sa‘d’ın o anki ***kendi bilgisine göre*** konuştuğunu açıklar; çünkü davet hâlâ gizliydi ve birçokları Müslümanlığını saklıyordu.

Ders: onlar ***gençti***. İlk müminlerin çoğu on yaşlarının ortasından otuzlu yaşlarına kadardı. Gençler her büyük değişimin asıl gücüdür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"BEŞ KÖLE, İKİ KADIN VE EBÛ BEKİR"

İlk günlerde Müslümanlar nasıl bir topluluktu? İlk Müslümanlardan Ammâr b. Yâsir رضى الله عنهما kısa ama çok açık bir tablo çizer:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3857

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَمَّادٍ الآمُلِيُّ، قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُجَالِدٍ، عَنْ بَيَانٍ، عَنْ وَبَرَةَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ قَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَمَا مَعَهُ إِلاَّ خَمْسَةُ أَعْبُدٍ وَامْرَأَتَانِ، وَأَبُو بَكْرٍ.

TERCÜME:

Hemmâm b. Hâris'ten rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ammâr b. Yâsir رضى الله عنهما şöyle dedi:

"Resûlullah'ı ﷺ gördüm; yanında beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir'den başka kimse yoktu."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Hammad al-Amuli ← Yahya b. Ma'in ← Isma'il b. Mujalid ← Bayan b. Bişr ← Wabarah b. 'Abdurrahmân ← Hammam b. al-Harith ← 'Ammar b. Yasir رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu İslâmi Ebî Bekr es-Sıddîk رضى الله عنه, Hadis No. 3857. Buhârî ayrıca rivayet etmiştir (No. 3660).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3857

BU HADİSİN DERSLERİ

İbn Hacer el-Askalânî Fethu'l-Bârî'de muhtemel isimleri zikreder: beş köle ***Bilâl, Zeyd b. Hârise, Âmir b. Füheyre, Ebû Füküyhe*** ve bir kişi daha; iki kadın ise ***Hatice*** ile ***Ümmü Eymen*** veya ***Sümeyye***dir. Ali henüz çocuk olduğu için zikredilmemiştir.

Bu hadis İslâm'ın başlangıçtaki gerçek yüzünü gösterir: ***soyluların dini değildi***. Onu köleler, kadınlar ve birkaç hür insan karşıladı — soya son derece önem veren Mekke kabile toplumunda daha önce hiç görülmemiş bir birliktelik.

YENİ BİR ÜSTÜNLÜK ÖLÇÜSÜ

O küçük halkada Habeşli bir köle Kureyşli bir tüccarla eşit otururdu. Bu, Kur'an'ın daha sonra pekiştireceği öğretinin tohumudur: ***Allah katında en üstün olanınız en takvalı olanınızdır*** (Hucurât 49:13).

Ders: bir hakikati ***taraftarlarının sayısına ya da statüsüne*** göre değerlendirmeyin. İslâm yedi sekiz zayıf insanla başladı, ama hakkaniyetinden hiçbir şey eksilmedi.

İMANI GÜÇLÜ ZAYIFLAR

Köleler ve kabile himayesi olmayanlar, Müslümanlıkları ortaya çıkınca en ağır imtihanı yaşadılar. Onların hikâyesi Seri 4'te daha ayrıntılı anlatılacak; burada onları kısaca tanıyoruz.

SİYER NOTU: BİLÂL B. REBÂH

Siyer kitaplarına göre Bilâl, ***Ümeyye b. Halef'e*** ait ***Habeş asıllı bir köleydi***. Müslümanlığı duyulunca Mekke'nin kavurucu güneşi altında göğsüne büyük bir kaya konarak işkence edildi; ama o durmadan ***"Ehad, Ehad"*** (Allah Birdir) diyordu. Sonra Ebû Bekir onu satın alıp azat etti.

KAYNAK:

Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

SİYER NOTU: YÂSİR AİLESİ

Wikipedia'ya göre ***Sümeyye***, ***Yâsir b. Âmir'in*** eşi ve ***Ammâr'ın*** annesidir. Yemen'deki Mezhic kabilesindendi. Yaklaşık ***615 yılında***, altmış yaşlarındayken ***Ebû Cehil*** tarafından mızrakla öldürüldü — böylece ***İslâm'ın ilk şehidi*** oldu. Eşi Yâsir de imanı yüzünden öldürüldü.

KAYNAK:

Wikipedia, "Sumayya". en.wikipedia.org/wiki/Sumayya

Wikipedia, "Yasir ibn Amir". en.wikipedia.org/wiki/Yasir_ibn_Amir

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HABBÂB VE SABIR DERSİ

Habbâb b. Eret رضى الله عنه, bir demirci, Kâbe'nin gölgesinde bir örtüyü yastık yapıp uzanmış olan Resûlullah'a ﷺ gelip şikâyet etti: "Bizim için yardım dilemeyecek misin?" O, kendilerinden önceki müminlerin daha ağır işkencelere uğradığı hâlde sebat ettiklerini ve Allah'ın bu dini mutlaka tamamlayacağını hatırlattı — ***"ama siz acele ediyorsunuz"*** (Sahîh-i Buhârî 3612).

Ders: iman yalnızca güçlülerin ve zenginlerin değildir. Toplumun en zayıf saydığı kimseler ***imanı en güçlü*** olanlar çıktı ve isimleri kıyamete kadar şerefle anılmaktadır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÂRU'L-ERKAM: İLK MEDRESE

SİYER NOTU: SAFÂ TEPESİ'NİN ETEĞİNDEKİ EV

Wikipedia'ya göre ***Mahzûmoğulları*** kabilesinden ***Erkam b. Ebi'l-Erkam*** (yaklaşık 597–675), henüz ***gençken*** ilk Müslüman olanlardandır. Evi Kâbe'nin yakınında, ***Safâ Tepesi'nin doğusundaydı***.

Bu ev ***buluşma yeri*** oldu: Resûlullah ﷺ sahabeyle burada gizlice ders yapar ve ibadet ederdi. Daha sonra ***Hamza*** ve ***Ömer*** Müslümanlıklarını bu evde ilan ettiler. Ev sonradan ***Dâru'l-Hayzurân*** olarak tanındı.

KAYNAK:
Wikipedia, "Al-Arqam". en.wikipedia.org/wiki/Al-Arqam

BU EV NEDEN SEÇİLDİ?

ETKEN	AÇIKLAMA
Sahibi gençti	Erkam henüz gençti; Kureyş onun evinin davet merkezi olacağını tahmin etmiyordu.
Mahzûm kabilesi	Mahzûm, baş muhalif Ebû Cehil'in kabilesiydi — akla en son gelecek yer.
Stratejik konum	Kâbe'ye ve Safâ yoluna yakın; dikkat çekmeden gelinebilirdi.
Güvenlik	Evde buluşmak Mekke sokaklarından daha güvenliydi.

Bu gerekçelerin bir kısmı rivayet değil, ***modern siyer âlimlerinin tahlilidir***. Yine de Resûlullah'ın ﷺ planlamadaki hikmetini anlamamıza yardım eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSLÂM'IN İLK MEDRESESİ

Dâru'l-Erkam'da sahabe yeni inen ***Kur'an'ı öğrendi***, O'nun öğütlerini dinledi ve aralarında ***kardeşlik*** kurdu. Burası İslâm tarihinin ilk ***medresesi ve terbiye merkeziydi***.

Ders: her hayır hareketinin ***toplanacak, öğrenecek ve kendini inşa edecek bir yere*** ihtiyacı vardır. Bugünkü camiler, mescitler ve ilim halkaları Dâru'l-Erkam ruhunun devamıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NEDEN GİZLİ?

İbn İshâk'a göre Resûlullah ﷺ açık davetle emrolunmadan önce yaklaşık ***üç yıl*** gizlice davet etti. Bu gizli davet ***korkudan değil***, başlangıç aşamasında hikmetli bir stratejiydi.

HİKMET	AÇIKLAMA
Çekirdek oluşturmak	Topluma açılmadan önce imanı güçlü küçük bir topluluk oluşturmak.
Zayıfları korumak	Köleler ve himayesizler işkenceye açıktı.
Mekke putların merkezi	Kâbe putlarla çevriliydi ve Kureyş geçimini bundan sağlıyordu.
Aşamalılık	Tıpkı azar azar inen Kur'an gibi.
Emri beklemek	Açık davet Allah emredince başladı (26:214).

Âlimler "gizli"nin ***toplantı ve öğretimin*** gizlice yapılması anlamına geldiğini açıklar; yine de yeni dinin haberi Mekke'de yayılmıştı ve Kureyş onu henüz büyük bir tehdit olarak görmüyordu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GİZLİ DÖNEMİN SONU

Bu dönem şu emrin inmesiyle sona erdi: ***"En yakın akrabanı uyar"*** (Şuarâ 26:214). Resûlullah ﷺ Safâ Tepesi'ne çıkıp Kureyş kabilelerine seslendi — Seri 2'de okuduğumuz olay (Sahîh-i Buhârî 4770).

Ders: davet ***hikmet ve plan*** gerektirir. Uygun yöntem zamana, yere ve şartlara göre değişir, ama hedef hep aynıdır: insanları Allah'a çağırmak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

Vahyin başlangıcıyla ilgili pek çok hikâye halk arasında yayılmıştır. Aşağıdaki tablo sahih olanı, siyer kitaplarından geleni ve tartışmalı olanı ayırır.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
İlk vahiy Hira Mağarası'nda Alak 96:1–5'tir.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3).
Cebrâil O'nu üç kez kucakladı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3).
İlk vahiy 17 Ramazan'da indi.	İhtilaflı; 21 veya 24 Ramazan diyenler de vardır.
Sadık rüyalar altı ay sürdü.	Bazı âlimlerin görüşü; Sahîhayn'dan değil.
Fetret üç yıl sürdü.	İhtilaflı; sahih hadis süresini bildirmez.
Fetret sırasında dağdan atlamaya yeltendi.	Sahîh-i Buhârî 6982'deki Zührî'nin senedi muttasıl olmayan "belâgât" ilavesi; delil olarak alınmaz.
Duhâ Sûresi fetret sebebiyle indi.	Sahih rivayet onu başka bir arayla ilişkilendirir (Sahîh-i Buhârî 4950).
Hatice ilk iman edendir.	Siyer kitaplarının ittifakı.
Yanında beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir vardı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3857).
Hira Mağarası'nda namaz kılmanın veya dua etmenin özel bir fazileti vardır.	Delili yoktur; hac veya umrenin bir parçası değildir.

TEFEKKÜR

Vahyin başlangıcının sahih kıssası kalbi titretmeye yeter. ***Resûlullah'ı*** ﷺ sevmek için zayıf ilavelere ihtiyacımız yok.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER

Vahyin başlangıcı kıssası küçük bir alanda geçti: bir tepenin zirvesindeki bir mağara, O'nun Hatice ile yaşadığı ev, Kâbe ve Safâ Tepesi'nin eteğindeki bir ev. Bu bölüm, okuyucunun olayları daha net hayal edebilmesi için bu yerleri bir araya getirir.

YERLER TABLOSU

Tablodaki uzaklıklar, modern kaynaklara göre Mescid-i Haram'dan tahmini uzaklıklardır; gerçek yol daha uzundur. Asıl konumu bugün Mescid-i Haram alanı içinde kalan yerler belirtilmiştir.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	UZAKLIK / BUGÜNKÜ DURUM
Kâbe	O yanında namaz kılmayı ve tavaf etmeyi sürdürdü; sonradan bazı ilk sahabenin işkence gördüğü yer.	Mescid-i Haram'ın ortasında.
Safâ Tepesi	Dâru'l-Erkam bu tepenin eteğindeydi; O ileride kavmine burada açıkça seslenecekti (Seri 4).	Bugün Mescid-i Haram binası içinde (Mes'â).
Dâru'l-Erkam	Gizli buluşma ve öğretim merkezi.	Bugün Mescid-i Haram genişleme alanı içinde.
Hatice'nin Evi	O'nun evi; ilk vahiyden sonra korku içinde döndüğü yer (Sahîh-i Buhârî 3).	Konumu bugün Mescid-i Haram çevresindeki alan içinde.
Nûr Dağı	Hira Mağarası'nın bulunduğu dağ.	Mescid-i Haram'ın yaklaşık 4 km kuzeydoğusunda.
Hira Mağarası	O'nun tehannüs ettiği ve ilk vahyi aldığı yer.	Nûr Dağı'nın zirvesine yakın.

Kaynak: Discover Makkah, "Jabal al-Nour & Ghar Hira'"; WikiShia, "House of al-Arqam".

MODERN ÖLÇÜMLERE GÖRE HİRA MAĞARASI

Wikipedia'ya göre ***Nûr Dağı'nın*** zirvesi deniz seviyesinden yaklaşık ***642 metre*** yüksektir. Hira Mağarası çok küçüktür — uzunluğu yaklaşık ***3,7 metre***, genişliği yaklaşık ***1,6 metre*** — ve oraya ulaşmak için ziyaretçilerin yaklaşık ***1.750 basamak*** tırmanması gerekir. Resmî Discover Makkah sitesi mağaranın kapısının kuzeye baktığını ve içindeki küçük bir aralıktan Kâbe'nin yönünün görülebildiğini belirtir.

Hayal edin: kırk yaşında bir adam, kavminin şirkinden uzakta yalnız kalıp ibadet etmek için, birkaç gecelik azığını taşıyarak bu dik tepeye tekrar tekrar tırmanıyor. İlk vahiy işte bu kadar küçük bir mekânda indi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Kaynak: Wikipedia, “Jabal al-Nour”; Discover Makkah.

TARİH NOTU: DÂRU’L-ERKAM’A NE OLDU?

Erkam رضى الله عنه evini vakfetti ve çocukları orada yaşadı. Abbâsîler döneminde Halife Mansûr, Erkam’ın çocuklarını evi satmaya zorlayıp onu oğlu Mehdî’ye verdi. Mehdî de onu eşi Hayzurân’a verdi; Hayzurân içinde bir mescit yaptırdı — bu yüzden bir dönem ***Dâru’l-Hayzurân*** olarak bilindi.

1375 H (yaklaşık 1955) yılında, Kral Suûd b. Abdülazîz döneminde Mescid-i Haram’ın genişletilmesiyle evin bulunduğu alan mescide katıldı. Bugün Dâru’l-Erkam olarak ziyaret edilebilecek özel bir yapı yoktur.

Kaynak: WikiShia, “House of al-Arqam”.

DERS

İnsanlık tarihinin en büyük olayı en sade yerlerde başladı — dar bir mağara ve Mekke sokağındaki bir ev. Allah’ın hidayetini indirmek için saraya ihtiyacı yoktur. Sade evimiz de içinde Kur’an okunduğu ve ilim öğrenildiği zaman aile için bir “Dâru’l-Erkam” olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUR'AN'IN YAZILMASI VE KORUNMASI

İlk vahiy "Oku!" diye emretti ve Allah'ı "kalemle öğreten" Rab olarak andı (Alak 96:4). Kur'an en başından beri birbirini güçlendiren iki yolla korundu: göğüslerde ezberlenerek ve o dönemin malzemeleri üzerine yazılarak.

GÖĞÜSLERDE EZBERLENMESİ

O ﷺ inen her âyeti sahabeye okur, onlar da ezberleyip namazda okurlardı. Hafızası güçlü ve şiir ezberlemeye alışkın bir toplumda bu yöntem çok etkiliydi. Allah da Kur'an'ı O'nun göğsünde bizzat toplayacağını bildirerek O'nu teskin etti (Kıyâme 75:16–19).

ÇEŞİTLİ MALZEMELER ÜZERİNE YAZILMASI

Vahiy inince O vahiy kâtiplerini çağırıp yazdırırdı. Kullanılan malzeme ne bulunursa oydu: hurma dalları, ince taş levhalar, deve kürek kemikleri ve deri. Vahiy kâtiplerinden Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه daha sonra Kur'an'ı "hurma dallarından, taş levhalardan ve insanların göğüslerinden" nasıl topladığını anlattı (Sahîh-i Buhârî 4986).

TOPLANMANIN İKİ AŞAMASI

DÖNEM	AÇIKLAMA	KAYNAK
Resûlullah ﷺ	Âyetler ayrı ayrı ezberlenip yazıldı; sûrelerin sırası O'nun tarafından öğretildi.	Kıyâme 75:16–19
Ebû Bekir رضى الله عنه	Yemâme Savaşı'nda pek çok hafız şehit düşünce Zeyd b. Sâbit, Kur'an'ı tek bir derlemede toplamakla görevlendirildi.	Sahîh-i Buhârî 4986
Osmân رضى الله عنه	O derlemeden birkaç mushaf nüshası çoğaltılıp İslâm beldelerine gönderildi; böylece ümmet tek bir yazılı okuyuşta birleşti.	Sahîh-i Buhârî 4987

Allah, Kur'an'ı bizzat indirenin ve koruyanın kendisi olduğunu bildirir (Hicr 15:9). Bu koruma, Allah'ın harekete geçirdiği insanların — hafızların, kâtiplerin ve yöneticilerin — ciddi gayretleriyle gerçekleşti.

DERS

Bugün okuduğumuz Kur'an bize, on dört asır boyunca onu emanetle ezberleyen, yazan ve çoğaltan insanlar zinciriyle ulaştı. Her bir âyeti okuduğumuzda, ezberlediğimizde ya da öğrettiğimizde biz de bu koruma zincirine bir halka ekleriz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: EN ESKİ KUR'AN YAZMALARI

Son yıllarda Avrupa kütüphanelerinde saklanan bazı eski Kur'an yaprakları ***radyokarbon tarihlendirme*** yöntemiyle test edildi. Sonuçlar dünyanın dikkatini çekti. Bu bölümde yalnızca sağlam bilgileri veriyor ve bunlardan neyin çıkarılıp neyin çıkarılamayacağını dürüstçe açıklıyoruz.

YAZMA	RADYOKARBON TARİHİ	AÇIKLAMA
Birmingham Yazması (Mingana 1572a), Birmingham Üniversitesi	568–645 (yüzde 95 olasılıkla)	İki yüzü yazılı iki deri yaprak: Kehf 18:17–31, Meryem 19:91–98 ve Tâhâ 20:1–40. Temmuz 2015'te duyuruldu. Bu yaprakların, Fransa Millî Kütüphanesi'ndeki yapraklarla (BnF Arabe 328c) aynı nüshanın parçası olduğu anlaşıldı.
Tübingen Parçası (Ma VI 165), Tübingen Üniversitesi Kütüphanesi	649–675 (yüzde 95,4 olasılıkla)	Kasım 2014'te Coranica (Almanya–Fransa) araştırma projesinde duyuruldu.

Kaynak: Wikipedia, "Birmingham Quran manuscript"; Al Jazeera, "One of the world's oldest Quran manuscripts found in UK" (2015); Medieval Histories, "Qur'an fragment Tübingen University Library Ma VI 165" (2014).

ÖNEMLİ NOT: RADYOKARBON NEYİ ÖLÇER?

Radyokarbon tarihlendirme, yazının ne zaman yazıldığını değil, ***derisi yaprak yapılan hayvanın ne zaman öldüğünü*** ölçer. Deri kullanılmadan önce birkaç yıl saklanmış olabilir. Bu yüzden araştırmacılar farklı görüşlerdedir: bazıları yaprakların Halife Osmân رضى الله عنه döneminde ya da biraz sonra yazılmış olabileceğini düşünür, bazıları ise bu tarihlerin kesinliğinden şüphe eder.

Bu yüzden Birmingham yapraklarının Resûlullah ﷺ döneminde yazıldığını iddia etmiyoruz. Güvenle söylenebilecek olan şudur: bu yapraklar Kur'an'ın en eski yazılı şahitleri arasındadır ve metinleri esas itibarıyla bugün Müslümanların okuduğu Kur'an metniyle aynıdır.

NEDEN ÖNEMLİDİR?

Bir Müslümanın Kur'an'ın korunduğuna imanı laboratuvar testlerine değil, Allah'ın vaadine ve mütevâtir rivayete dayanır. Yine de bu tür bulgular, Kur'an'ın Hicretin ilk asrından itibaren mushaf hâlinde yazıldığına dair ek tarihî delil sunar — Sahîh-i Buhârî'de Ebû Bekir ve Osmân dönemindeki toplanmaya dair rivayet edilenlerle uyumlu olarak.

DERS

Delillere karşı dürüst olmak ilim adabının bir parçasıdır. İmanı güçlendirmek için bir bulguyu abartmamıza gerek yoktur; titiz araştırmadan korkmamıza da gerek yoktur. Hakikat aşırı iddialara muhtaç değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER: SÂBİKÛN-İ EVVELÛN

Allah, İslâm'a "ilk önce girenleri" över (Tevbe 9:100). Aşağıdaki tablo, gizli davet yıllarında iman edenlerden bazılarını, bu serideki diğer şahsiyetlerle birlikte bir araya getirir.

ŞAHSİYET	KONUMU	NOT
Hatice bint Huveylid	O'nun eşi	İlk iman eden; ilk vahiyden sonra O'nu teskin etti (Sahîh-i Buhârî 3).
Varaka b. Nevfel	Hatice'nin amcasının oğlu	Gelenin Nâmûs (Cebrâil) olduğunu tasdik etti; kısa süre sonra vefat etti (Sahîh-i Buhârî 3).
Ali b. Ebû Tâlib	O'nun amcasının oğlu	İlk Müslüman olan çocuk; O'nun evinde yaşıyordu.
Zeyd b. Hârise	O'nun evlatlığı	Azat edilmiş köle; ilk iman edenlerden.
Ebû Bekir es-Sıddîk	Yakın dostu	İman eden ilk hür yetişkin erkek; birçok sahâbî onun davetiyle Müslüman oldu.
Osmân b. Affân	Ümeyyeoğulları	Ebû Bekir vasıtasıyla Müslüman oldu; ileride üçüncü halife.
Zübeyr b. Avvâm	O'nun halasının oğlu	Henüz gençken Müslüman oldu.
Abdurrahmân b. Avf	Zühreoğulları	Ebû Bekir vasıtasıyla Müslüman oldu; cömert bir tüccar.
Sa'd b. Ebî Vakkâs	Zühreoğulları	"Yedi gün İslâm'ın üçte biri olarak kaldım" (Sahîh-i Buhârî 3727).
Talha b. Ubeydullah	Teymoğulları	Ebû Bekir vasıtasıyla Müslüman oldu.
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Hâris b. Fihr oğulları	İbn İshâk'a göre Ebû Bekir vasıtasıyla Müslüman oldu; ileride "bu ümmetin emini" lakabını aldı.
Saîd b. Zeyd	'Adîoğulları	Zeyd b. Amr'ın (hanîflerden) oğlu; Fâtıma binti Hattâb'ın eşi.
Erkam b. Ebi'l-Erkam	Mahzûmoğulları	Evi gizli davetin merkezi oldu.
Bilâl b. Rebâh	Habeşli köle	İmanı yüzünden işkence gördü; ileride Resûlullah'ın ﷺ müezzini oldu.
Ammâr b. Yâsir	Yâsir ailesi	"Beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir" rivayetini nakletti (Sahîh-i Buhârî 3857).
Habbâb b. Eret	Demirci	İmanı yüzünden işkence gördü; O, ona önceki ümmetlerin sabrını hatırlattı.
Abdullah b. Mes'ûd	Çoban	İbn İshâk'a göre ilk iman edenlerden; ileride önde gelen Kur'an âlimlerinden oldu.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 3, 3727, 3857; bu e-kitabın önceki bölümleri.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Bu ilk topluluk farklı kesimlerden geldi: soylular, tüccarlar, gençler, köleler ve kadınlar. Onları birleştiren soy ya da mal değil, hakikat henüz popüler değilken onu kabul etme cesaretiydi. Biz de imtihan ediliyoruz: hakikati ancak çok kişi seçtiğinde mi seçiyoruz?

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Bu zaman çizelgesi, bu e-kitaptaki olayları aynı dönemdeki dünya olaylarının yanına yerleştirir. Siyer olaylarının milâdî yılları modern tarihçilerin tahminleridir.

YIL (TAHMİNİ)	OLAY
610'a doğru	Sadık rüyalar; O, Hira Mağarası'nda inzivaya çekilip tehannüs ederdi (Sahîh-i Buhârî 3).
610 (Ramazan)	İlk vahiy, Alak 96:1–5, Hira Mağarası'nda indi; O kırk yaşındaydı.
5 Ekim 610	Herakleios Bizans imparatoru olarak taç giydi.
İlk vahiyden sonra	Fetret — vahiy bir süre kesildi; süresi âlimler arasında ihtilaflıdır.
Fetretten sonra	Müddessir 74:1–5 indi: kalkıp uyarma emri (Sahîh-i Buhârî 4).
Yaklaşık 610–613	Gizli davet; Dâru'l-Erkam buluşma merkezi oldu.
613	Persler Şam'ı (Dımaşk) ele geçirdi.
Yaklaşık 613	Açık davet emri (Şuarâ 26:214) — Seri 4.
614	Persler Kudüs'ü ele geçirdi; Rûm Sûresi'nin ilk âyetlerinin arka planı.
Yaklaşık 615	Zayıflara yapılan işkence doruğa ulaştı; Habeşistan'a ilk hicret — sonraki seriler.

Kaynak: Wikipedia, "Heraclius"; Sahîh-i Buhârî 3 ve 4; bu serideki yıl tablosu tarihçilerin tahminlerine göredir.

DERS

Bizans'ın büyük şehirleri birer birer Perslerin eline düşerken, Mekke'de küçük bir mümin topluluğu bir evde sessizce ilim öğreniyordu. Dünya onlara aldırmıyordu. Ama yirmi yıldan kısa bir sürede dünya haritasını değiştiren işte bu küçük topluluk oldu. İhlaslı küçük çabaları küçümsemeyin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

Vahyin başlangıcı ve gizli davetle ilgili sık sorulan sorular ve bu e-kitapta ele alınan kaynaklara dayanan kısa cevapları aşağıdadır.

1. İLK VAHİY NE ZAMAN İNDİ?

Ramazan ayında, O kırk yaşındayken. Kur'an, Ramazan ayında, Kadir Gecesi'nde indirildiğini bildirir (Bakara 2:185; Kadir 97:1). Kesin tarihi âlimler arasında ihtilaflıdır.

2. İLK İNEN ÂYET HANGİSİDİR?

Âişe'nin رضى الله عنها Sahîh-i Buhârî 3'te rivayet ettiği gibi Alak Sûresi'nin ilk beş âyeti (96:1–5). Fetret döneminden sonra da Müddessir Sûresi'nin başı indi (Sahîh-i Buhârî 4).

3. İLK İMAN EDEN KİMDİR?

Âlimler rivayetleri şöyle uzlaştırır: kadınlardan (ve genel olarak) Hatice; hür yetişkin erkeklerden Ebû Bekir; çocuklardan Ali; azatlı kölelerden Zeyd b. Hârise.

4. FETRET NE KADAR SÜRDÜ?

Âlimler ihtilaf etmiştir. Süresine dair rivayetlerin hiçbiri Sahîhayn'da kesin değildir. Sahih olan, vahyin bir süre kesildiği, sonra Müddessir Sûresi ile yeniden indiğidir.

5. GİZLİ DAVET NE KADAR SÜRDÜ?

Siyer âlimlerine göre, en yakın akrabasını açıkça uyarma emri inene kadar yaklaşık üç yıl (Şuarâ 26:214).

6. VARAKA B. NEVFEL MÜSLÜMAN MIYDI?

O'nun peygamberliğini tasdik etti ve O'na yardım etmeyi umdu, ama kısa süre sonra vefat etti (Sahîh-i Buhârî 3). Âlimlerin çoğu onun iman edenlerden olduğu görüşündedir; sahâbî sayılıp sayılmayacağında ise farklı görüşler vardır.

7. PEYGAMBER ﷺ NEDEN OKUMA YAZMA BİLMİYORDU?

Kimse O'nun Kur'an'ı önceki kitaplardan kopyaladığını ya da uydurduğunu iddia edemesin diye (Ankebût 29:48). Ümmîlik bir eksiklik değil, nübüvvetin delilidir.

8. KUR'AN O'NUN DÖNEMİNDE NASIL YAZILDI?

Vahiy kâtipleri onu hurma dallarına, taş levhalara, kemiklere ve derilere yazdı; sahabe de ezberledi. Daha sonra Ebû Bekir döneminde toplandı ve Osmân döneminde birkaç nüsha hâlinde çoğaltıldı (Sahîh-i Buhârî 4986, 4987).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. BİRMİNGHAM YAZMASI PEYGAMBER ﷺ DÖNEMİNDE Mİ YAZILDI?

Kesin olarak bilinemez. Radyokarbon testi derinin 568 ile 645 arasına ait olduğunu gösterir; ama bu yazının değil derinin yaşını ölçer. Pek çok araştırmacı onun Osmân döneminde ya da biraz sonra yazılmış olabileceği görüşündedir.

10. DÂRU'L-ERKAM BUGÜN NEREDE?

Ev Safâ Tepesi'nin eteğindeydi. 1375 H yılında alanı Mescid-i Haram'ın genişletilmesine dahil edildi; bu yüzden bugün ziyaret edilebilecek özel bir yapı yoktur.

11. DAVET NEDEN GİZLİ BAŞLADI?

Bu, açık muhalefetle yüzleşmeden önce sağlam bir temel kurmada Resûlullah'ın ﷺ hikmetinin bir parçasıydı. Bu e-kitaptaki «Neden Gizli?» bölümü sebeplerini açıklar.

12. UMRE VEYA HACDA HİRA MAĞARASI'NA TIRMANMAK GEREKİR Mİ?

Hayır. Hira Mağarası'na tırmanmak hac veya umre ibadetinin bir parçası değildir ve içinde namaz kılmanın özel bir fazileti hakkında nas yoktur. İbret almak için ziyaret edilebilir; can güvenliğine dikkat edilmeli ve taşlarına yazı yazılmamalıdır.

DERS

Sahih kaynaklarla cevaplanan her soru güveni artırır ve bizi asılsız hikâyelerden uzaklaştırır. Sormaya ve okumaya devam edin — çünkü bu din "Oku!" emriyle başladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birinci: İslâm ilimle başladı. İlk vahiy “Oku!” emri ve kalemin övgüsüdür (96:1–5).

İkinci: Büyük görevden önce hazırlık. Sadık rüyalar ve Hira’daki yalnızlık O’nu hazırladı (Sahîh-i Buhârî 3).

Üçüncü: Vahiy ağır bir iştir. Soğuk bir günde bile alnı terlerdi (Sahîh-i Buhârî 2).

Dördüncü: Bir eşin gücü. Hatice ahlak delilleriyle teselli etti ve cevap aramak için harekete geçti.

Beşinci: İlim ehline danışın. Varaka Nâmûs’u teyit etti ve muhalefeti haber verdi.

Altıncı: Kalk ve uyar. Müddessir’in beş âyeti davetçinin müfredatıdır (74:1–5; Sahîh-i Buhârî 4).

Yedinci: Davet evde başlar. İlk iman edenler eşi, amcasının oğlu ve evlatlığıdır.

Sekizinci: Hakikat sayıyla ölçülmez. Beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir (Sahîh-i Buhârî 3857).

Dokuzuncu: Planlamada hikmet. Dâru’l-Erkam ve üç yıllık gizli davet çekirdek nesli yetiştirdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

ZAMAN (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
610 öncesi	Sadık rüyalar; Hira Mağarası'nda inziva (Sahîh-i Buhârî 3)
Ramazan 610	İlk vahiy, Alak 96:1–5 (Sahîh-i Buhârî 3)
İlk vahiyden sonra	Hatice iman etti; Varaka ile görüşme (Sahîh-i Buhârî 3)
Kısa süre sonra	Varaka vefat etti; fetret (Sahîh-i Buhârî 3)
Fetretten sonra	Müddessir 74:1–5 (Sahîh-i Buhârî 4)
610–613	Ali, Zeyd, Ebû Bekir ve Ebû Bekir vasıtasıyla beş kişi (siyer kitapları)
610–613	Dâru'l-Erkam'daki buluşmalar (siyer kitapları)
Yaklaşık 613	Safâ Tepesi'nde açık davet (26:214; Sahîh-i Buhârî 4770)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Sessiz Hira Mağarası'ndan teselli veren Hatice'nin evine, yaşlı ve âmâ Varaka'nın evine, oradan Safâ Tepesi'nin eteğindeki Erkam'ın evine — tek bir "Oku!" kelimesiyle başlayan risalet, ümmetin ilk neslini sessizce yetiştirdi. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***açık davet***, Kureyş'in muhalefeti ve sahabenin uğradığı imtihanlarla devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 3

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (96:1–5; 74:1–7; 17:106; 97:1). tafsir.app/ibn-katheer/96/1

HADİS

Sahîh-i Buhârî 2, 3, 4, 3612, 3661, 3727, 3820, 3857, 4770, 4950, 6982, 6985. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 8. sunnah.com/muslim:8

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu Bed'i'l-Vahy ve Bâbu İslâmi Ebî Bekr.

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk'tan rivayet) — vahyin başlangıcı ve ilk iman edenler bölümleri.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — vahyin başlangıcı ve gizli davet bölümleri.

Wikipedia, "Muhammad's first revelation". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_first_revelation

Wikipedia, "Jabal al-Nour". en.wikipedia.org/wiki/Jabal_al-Nour

Wikipedia, "Waraqah ibn Nawfal". en.wikipedia.org/wiki/Waraqah_ibn_Nawfal

Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

Wikipedia, "Abu Bakr". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Bakr

Wikipedia, "Ali". en.wikipedia.org/wiki/Ali

Wikipedia, "Zayd ibn Haritha al-Kalbi". en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Haritha_al-Kalbi

Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

Wikipedia, "Sumayya". en.wikipedia.org/wiki/Sumayya

Wikipedia, "Yasir ibn Amir". en.wikipedia.org/wiki/Yasir_ibn_Amir

Wikipedia, "Al-Arqam". en.wikipedia.org/wiki/Al-Arqam

Wikipedia, "Heraclius". en.wikipedia.org/wiki/Heraclius

Wikipedia, "Khosrow II". en.wikipedia.org/wiki/Khosrow_II

TARİH, YERLER VE YAZMALAR

Wikipedia, "Jabal al-Nour". en.wikipedia.org/wiki/Jabal_al-Nour

Discover Makkah, "Jabal al-Nour & Ghar Hira'". discovermakkah.sa/en/places-worth-visiting/stories-from-the-heart-of-mecca/mount-al-nour-and-cave-of-hira

WikiShia, "House of al-Arqam b. Abi l-Arqam". en.wikishia.net/view/Draft:House_of_al-Arqam_b._Abi_l-Arqam

Wikipedia, "Birmingham Quran manuscript". en.wikipedia.org/wiki/Birmingham_Quran_manuscript

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Al Jazeera, “One of the world’s oldest Quran manuscripts found in UK” (2015). aljazeera.com/news/2015/7/22/one-of-the-worlds-oldest-quran-manuscripts-found-in-uk

Medieval Histories, “Qur’an fragment Tübingen University Library Ma VI 165” (2014). medieval.eu/sensational-fragment-early-quran-identified/

Wikipedia, “Heraclius”. en.wikipedia.org/wiki/Heraclius

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Bu sayfa bilerek boş bırakılmıştır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Safa Tepesinden Çağrı

Siyer-i Nebî — Seri 4

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Açık Davet, Kureyş'in Muhalefeti ve Habeşistan'a Hicret

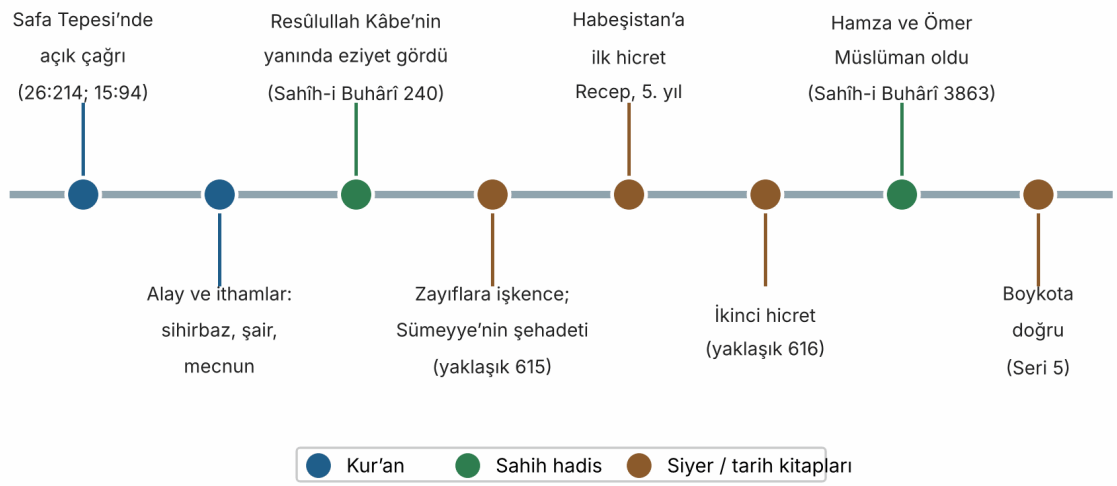
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAFA TEPESİNDEN ÇAĞRI

Siyer-i Nebî'nin üçüncü serisi, üç yıllık gizli davet ve Dâru'l-Erkam'da toplanan küçük bir mü'min topluluğuyla sona ermişti. Bu dördüncü e-kitap, davet ***toplumun ortasına çıktığında*** yaşananları anlatır: Safa Tepesi'ndeki çağrı, alay ve iftiralar, uzlaşma teklifi, Resûlullah'a ﷺ ve zayıf sahâbîlere yapılan işkenceler ve nihayet ***İslâm'daki ilk hicret*** — Habeşistan'daki adil bir kralın ülkesine.

Bu e-kitaptaki âyetler ve sahih hadisler titizlikle — yalnızca gerçekten ilgili olanlar — seçilmiştir; siyer kitaplarındaki rivayetler ise "Siyer Notu" kutularına konmuş ve dereceleri belirtilmiştir. Çok meşhur olup senedi zayıf olan bazı kıssalar açıkça işaretlenmiştir.

Zaman Çizelgesi: Açık Davetten Habeşistan Hicretine (yaklaşık 613–616)

Eksendeki konumlar yaklaşık sıralamadır. Olayların çoğunun kesin tarihi siyer kitaplarında ihtilaflıdır.

Şekil 1: Açık davetten Habeşistan'a hicrete kadar zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GİZLİLİKTEN AÇIKLIĞA

Yaklaşık üç yıllık gizli davetten sonra her şeyi değiştiren emir indi. Allah, Resûlüne risaleti ***açıkça*** tebliğ etmesini emretti:

HİCR SÛRESİ 15:94–95

فَٱصۡدَعۡ بِمَا تُؤۡمَرُ وَأَعۡرِضۡ عَنِ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٩٤

Artık buyrulanı açıkça ortaya koy, puta tapanlara aldırış etme.

إِنَّا كَفَيۡنَٰكَ ٱلۡمُسۡتَهۡزِءِينَ ٩٥

Allah'la beraber başka bir tanrının bulunduğunu kabul eden alaycılara karşı şüphesiz Biz sana kafiyiz. Yakında ne olduğunu öğreneceklerdir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/15:94-95

15:94–95 ÂYETLERİNİN AÇIKLAMASI

Allah buyurur: ***"Sana emrolunanı açıkça ortaya koy"***. İbn Kesîr, bu âyetin Resûlullah'a, müşriklerin itirazlarına aldırmadan risaleti bütün insanlara ***açıkça*** tebliğ etmesini emrettiğini açıklar. Tefsîru İbn Kesîr 15:94.

Sonraki âyet bir güvence verir: ***"Alay edenlere karşı Biz sana yeteriz"***. İbn Kesîr, Resûlullah ile alay etmekle tanınan bazı Kureyş ileri gelenlerini — aralarında ***Velîd b. Muğîre*** ve ***Âs b. Vâil*** — ve Allah'ın onların şerrine karşı Resûlüne nasıl yettiğini anlatır. Tefsîru İbn Kesîr 15:95.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İki âyetin sıralamasına dikkat edin: ***emir***, ***güvence*** ile birlikte gelir. Allah, Resûlüne Kureyş'le korumasız yüzleşmesini emretmedi. Siyerde tekrar eden ilke budur: ağır görev, Allah'ın yardımıyla birlikte gelir.

Şu emir de indi: ***"En yakın akrabanı uyar"*** (Şuarâ 26:214), ardından ***"Sana uyan mü'minlere kanadını indir (alçak gönüllü ol)"*** (26:215). Açık davet en yakın aileyle başladı ve mü'minlere karşı yumuşaklıkla birlikte yürüdü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AKRABAYA ÇAĞRI

26:214. âyet inince Resûlullah ﷺ hemen onu uyguladı. Kureyş kabilelerini teker teker, ardından kendi ailesini — amcasını, halasını ve sevgili kızını — çağırdı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4771

حَدَّثَنَا أَبُو اليَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ المُسَيَّبِ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ {وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ} قَالَ «يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ ـ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا ـ اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ، لاَ أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ، لاَ أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، يَا عَبَّاسُ بْنَ عَبْدِ المُطَّلِبِ، لاَ أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، وَيَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللَّهِ، لاَ أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَلِينِي مَا شِئْتِ مِنْ مَالِي، لاَ أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا». تَابَعَهُ أَصْبَغُ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Allah {En yakın akrabanı uyar} âyetini indirince Resûlullah ﷺ ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: **"Ey Kureyş topluluğu — ya da buna benzer bir söz — kendinizi kurtarın! Ben sizi Allah'tan (gelecek azaptan) hiçbir şekilde kurtaramam. Ey Abdümenâf oğulları, sizi Allah'tan hiçbir şekilde kurtaramam. Ey Abbas b. Abdülmuttalib, seni Allah'tan hiçbir şekilde kurtaramam. Ey Resûlullah'ın halası Safiyye, seni Allah'tan hiçbir şekilde kurtaramam. Ey Muhammed'in kızı Fâtıma, malımdan dilediğini iste; fakat seni Allah'tan hiçbir şekilde kurtaramam."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib b. Abi Hamzah ← al-Zuhri ← Sa'id b. al-Musayyib ve Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه. Mütâbaat olarak şu râvilerin rivayetleri de bunu destekler: Asbagh ← Ibn Wahb ← Yunus ← Ibn Şihab.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Şuarâ Sûresi, Hadis No. 4771. Müslim de rivayet etmiştir (No. 206).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:4771

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis temel bir akide ilkesi içerir: ***herkes Allah katında kendinden sorumludur***. Soy, Peygamber'e akrabalık, hatta onun kızı olmak bile iman ve amel olmadan kimseyi kurtarmaz.

Soyla çok övünen Kureyş toplumunda bu söz büyük bir şaşkınlık uyandırdı. Abdümenâf oğulları en şerefli kabileydi; ama Resûlullah, kabile şerefinin Allah katında ***hiçbir değeri olmadığını*** vurguladı.

Ders: aile adına, âlim soyundan gelmeye ya da makama güvenmeyin. Tek azık ***iman ve amel***dir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAFA TEPESİNİN ÜZERİNDE

Açık davetin en meşhur olayı, el-Emîn lakabını gösterdiği için Seri 2'de okuduğumuz ***Safa Tepesi'ndeki çağrıdır***. Resûlullah ﷺ Safa'ya çıktı ve Kureyş kabilelerini toplanıncaya kadar çağırdı (Sahîh-i Buhârî 4770).

ADIM	HİKMET
Yüksek bir yere çıkmak	Arapların bir tehlikeye karşı uyarma yolu; herkes dikkat kesildi.
Soru: "Bana inanır mısınız?"	Mesajı iletmeden önce güven inşa etmek.
Cevapları: "Senin yalan söylediğini hiç görmedik"	Doğruluğuna dair toplu bir şahitlik.
"Ben şiddetli bir azaba karşı uyarıcıyım"	Ana mesaj açık ve kısa biçimde iletildi.

Resûlullah'ın yöntemi son derece hikmetliydi: kabul etmedikleri şeyi söylemeden önce ***kendilerinin de kabul ettiği bir şeyle*** — kendi doğruluğuyla — başladı. Bugünün davetçileri bu yöntemden ders alabilir.

Ne var ki ilk cevap kendi amcası ***Ebû Leheb***den geldi: "Yazıklar olsun sana! Bizi bunun için mi topladın?" Bunun üzerine ***Mesed Sûresi*** indi: "Ebû Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da" (111:1).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ LEHEB VE KARISI

SİYER NOTU: DÜŞMAN AMCA

Wikipedia'ya göre ***Ebû Leheb*** — asıl adı Abdüluzzâ b. Abdülmuttalib — Resûlullah'ın ***bapa saudara*** amcasıdır. İki oğlu, Resûlullah'ın iki kızı Rukıyye ve Ümmü Külsûm ile nişanlanmıştı; ancak davet başlayınca bu nişanlar bozuldu.

Karısı Ebû Süfyân'ın kız kardeşi ***Ümmü Cemîl*** bint Harb de Resûlullah'a düşmanlık ediyordu. Kur'an onu ***"odun taşıyıcı"*** diye niteler (Mesed 111:4). Ebû Leheb, Bedir Savaşı'ndan kısa bir süre sonra öldü.

KAYNAK:
Wikipedia, "Abu Lahab". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Lahab

MESED SÛRESİNDEKİ MUCİZE

Bu sûre, Ebû Leheb'in ***ateşe gireceğini*** — yani küfür üzere öleceğini — bildirir. Sûre onun ölümünden yıllar önce indi. Ebû Leheb Kur'an'ı "yalanlamak" için ***Müslüman görünebilirdi***; ama bunu yapmadı. Böylece bu, gerçekleşen bir ***Kur'an haberi*** oldu.

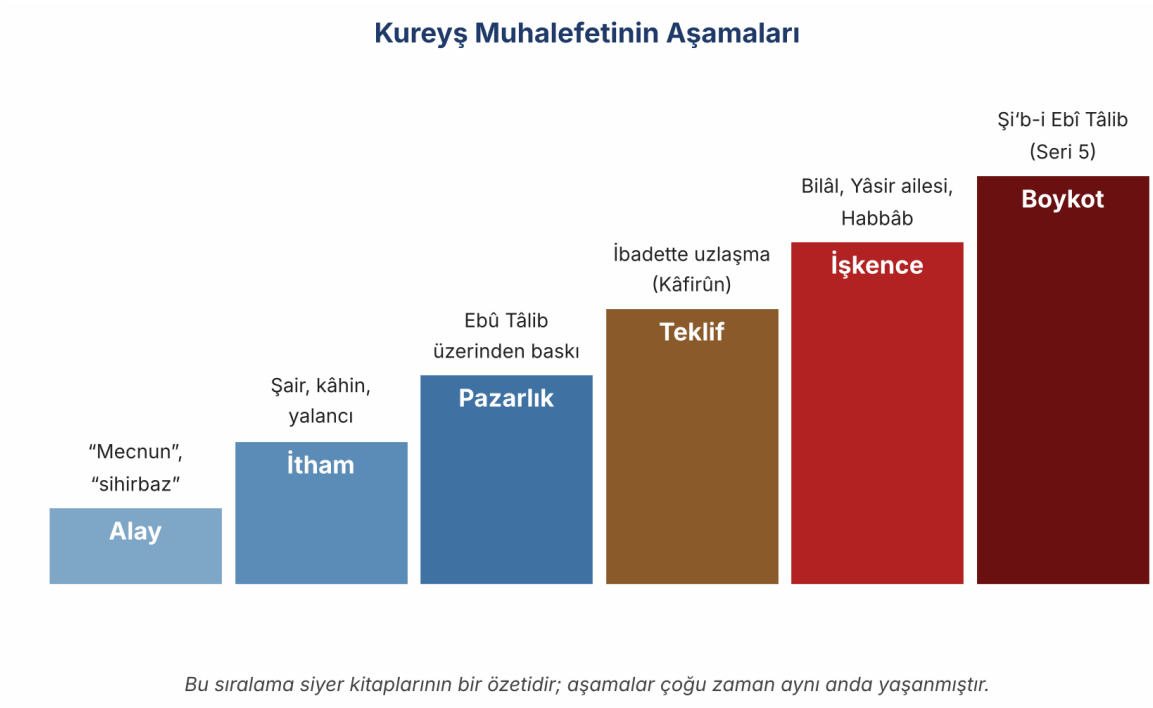
Ders: kan bağı hidayeti garanti etmez. En yakın amca düşman olabilirken, Habeşistanlı Bilâl gibi bir yabancı en sadık kardeş olabilir. ***Hidayet Allah'a aittir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUREYŞ'İN İTHAMLARI

Kureyş, Resûlullah'ın doğruluğunu inkâr edemeyince insanları ondan uzaklaştırmak için ***yaftalar*** aradı. Kur'an bu ithamları kaydeder ve teker teker cevaplar:

KUREYŞ'İN İTHAMI	KUR'AN'IN CEVABI
"Mecnun" (Hicr 15:6)	Rabbinin nimeti sayesinde sen mecnun değilsin (Kalem 68:2).
"Yalancı bir sihirbaz" (Sâd 38:4)	Kendi içlerinden bir uyarıcı gelmesine şaştılar (38:4).
"Şair" (Enbiyâ 21:5)	O bir şair sözü değildir; ne kadar da az inanıyorsunuz (Hâkka 69:41).
"Kâhin"	O bir kâhin sözü de değildir; ne kadar da az düşünüyorsunuz (69:42).
"Ona bir insan öğretiyor"	İma ettikleri kişinin dili yabancıdır; bu (Kur'an) ise apaçık bir Arapçadır (Nahl 16:103).

Şekil 2: Kureyş muhalefetinin aşamaları.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRBİRİYLE ÇELİŞEN İTHAMLAR

Bu ithamların ***birbiriyle çeliştiğine*** dikkat edin. Mecnun, şair gibi güzel sözler dizemez; şair kâhin gibi konuşmaz; sihirbaz da insanları sihri terk etmeye çağırmaz. Kendi şaşkınlıkları, ithamların ***dayanaksız*** olduğunun delilidir.

Ders: delil tükendiğinde hakkın muhalifleri ***yafta ve propagandaya*** başvurur. Bir Müslüman bir şeyi kendisine yapıştırılan lakaplara göre değil, delil ve kanıta göre değerlendirmelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VELÎD B. MUĞÎRE: ÇIKMAZA GİREN DELİL

SİYER NOTU: HAC MEVSİMİ ÖNCESİ TOPLANTI

İbn Kesîr'in Müddessir Sûresi tefsirine göre Mahzûm oğullarından zengin ve saygın bir Kureyş ileri geleni olan ***Velîd b. Muğîre*** Kur'an'ı dinlemiş ve kalbi etkilenmişti. Kureyş endişelendi ve onu Kur'an aleyhine bir açıklama yapmaya zorladı.

Hac mevsimi yaklaşırken, Arap kabileleri Mekke'ye gelmeden önce Kureyş ithamlarını birleştirmek için toplandı. Velîd "mecnun", "şair" ve "kâhin" yaftalarını, hiçbiri uymadığı için reddetti. Sonunda uzun uzun düşündü ve şöyle dedi: ***"Bu, (öncekilerden) öğrenilip aktarılan bir sihirden başka bir şey değil."***

KAYNAK:
Tefsîru İbn Kesîr 74:11–25 tafsir.app/ibn-katheer/74/11

Kur'an bu süreci tam olarak tasvir eder: ***"Çünkü o düşündü ve ölçüp biçti"*** (Müddessir 74:18); sonra baktı, kaşlarını çattı, yüzünü ekşitti, sırt çevirdi ve büyüklendi; ardından "Bu, ancak aktarılan bir sihirdir" dedi (74:21–24).

ÇIKMAZA GİREN DELİL

Velîd'in kıssası, Kureyş'in muhalefetinin ***anlamadıkları için olmadığını*** gösterir. Kur'an'ın yüceliğini anlıyorlardı; ama ***kibir, çıkar ve makam*** onu kabul etmelerine engel oldu.

Ders: alçak gönüllülük olmadan ilim imana götürmez. Pek çok kişi hakkı bilir ama ona uymanın ***bedelini ödemeye*** razı olmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ TÂLİB ÜZERİNDEN BASKI

SİYER NOTU: KUREYŞ'İN EBÛ TÂLİB'E ELÇİLERİ

Siyer kitapları (İbn İshâk), Kureyş ileri gelenlerinin birkaç kez ***Ebû Tâlib***e gelip yeğenini durdurmasını ya da onu kendilerine teslim etmesini istediklerini rivayet eder. Ebû Tâlib yumuşak bir dille reddetti ve Resûlullah'ı korumaya devam etti.

Çok meşhur bir rivayette Resûlullah'ın şöyle dediği nakledilir: ***"Allah'a yemin ederim ki güneşi sağ elime, ayı sol elime koysalar..."*** Bu rivayeti İbn İshâk ***muttasıl bir senet olmadan*** zikreder; Elbânî gibi hadis âlimleri onu ***zayıf*** saymıştır. Anlamı doğrudur; ama lafzı kesin olarak Resûlullah'a nispet edilemez.

KAYNAK:

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

BİR AMCANIN HİMAYESİ

Kesin olan şudur: Ebû Tâlib kendisi Müslüman olmadığı hâlde Resûlullah'ı Kureyş'e ***asla teslim etmedi***. Arap kabile düzeninde aile reisinin himayesi çok önemliydi: Resûlullah'a saldırmak, bütün Hâşim oğullarına meydan okumak demekti.

Allah, Resûlünü korumak için ***mevcut sosyal düzeni*** kullandı. Ders: bir davetçi, şeriata aykırı düşmedikçe toplumun adil kanun ve düzenlerinden daveti korumak için yararlanabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UZLAŞMA TEKLİFİ VE KÂFİRÛN SÛRESİ

Tehditler sonuç vermeyince Kureyş başka bir yol denedi: ***uzlaşma***. İbn Kesîr'in aktardığına göre Resûlullah'ın bir yıl onların ilahlarına tapmasını, kendilerinin de bir yıl Allah'a ibadet etmesini teklif ettiler. Cevap, kısa ve kesin bir sûreyle indi:

KÂFİRÛN SÛRESİ 109:1–6

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١﴾

De ki: "Ey inkarcılar.

لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾

Ben sizin taptıklarınıza tapmam.

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٣﴾

Benim taptığıma da sizler tapmazsınız.

وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ﴿٤﴾

Ben de sizin taptığınıza tapacak değilim.

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٥﴾

Benim taptığıma da sizler tapmıyorsunuz.

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

Sizin dininiz size, benim dinim banadır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/109:1-6

KÂFİRÛN SÛRESİNİN AÇIKLAMASI

Sûre çok açık bir ilkeyle sona erer: ***"Sizin dininiz size, benim dinim banadır"***. İbn Kesîr bu sûrenin şirk amellerinden ***uzak olduğunun ilanı*** olduğunu ve ibadette yalnızca Allah'a ihlâsı emrettiğini açıklar. Tefsîru İbn Kesîr 109:6.

KONU	KONUMU
İnanç ve ibadet	Uzlaşma yok: ibadet yalnızca Allah'adır.
Dinde zorlama	Zorlama yoktur; herkes kendi tercihinden sorumludur (Bakara 2:256).
Muamelat ve iyilik	Savaşmayan gayrimüslimlere adil davranmak ve iyilik etmek caizdir (Mümtehine 60:8).

Ders: İslâm, ***toplumsal ilişkilerde hoşgörü*** ile ***inançta taviz*** arasında ayrım yapar. Başka dinlerin mensuplarıyla barış içinde yaşayabiliriz; ama ibadetleri birbirine karıştırmayız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH ﷺ KÂBE'NİN YANINDA EZİYET GÖRÜYOR

Kureyş'in muhalefeti sözle kalmadı. Resûlullah ﷺ bizzat, hatta Kâbe'nin yanında ***Allah'a secde ederken*** bedenen eziyet gördü. Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه unutamadığı bir olaya şahit oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 240

حَدَّثَنَا عَبْدَانُ، قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سَاجِدٌ ح قَالَ وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ، وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ، إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فُلاَنٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَانْبَعَثَ أَشْقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ، فَنَظَرَ حَتَّى إِذَا سَجَدَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ، لاَ أُغَيِّرُ شَيْئًا، لَوْ كَانَ لِي مَنْعَةٌ. قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ، وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سَاجِدٌ لاَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ، حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ، فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ». ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ ـ قَالَ وَكَانُوا يُرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ـ ثُمَّ سَمَّى «اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ، وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ، وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ، وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ، وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ، وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ». وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَحْفَظْهُ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَرْعَى فِي الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ.

TERCÜME:

Abdullah b. Mes‘ûd’dan رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ Kâbe’nin yanında namaz kılıyordu; Ebû Cehil ve arkadaşları da orada oturuyordu. Bazıları ötekilere: “Hanginiz falan oğullarının kesilen devesinin işkembesini getirip Muhammed secdeye varınca sırtına koyar?” dedi. İçlerinden en bedbahtı kalkıp onu getirdi; bekledi ve Peygamber ﷺ secdeye varınca onu iki omzunun arasına, sırtının üstüne koydu. Abdullah dedi ki: “Bakıyordum ama hiçbir şey yapamıyordum. Keşke bir koruyucum olsaydı!” Onlar birbirlerine yaslanacak kadar gülüyorlardı. Resûlullah ﷺ ise başını kaldırmadan secdede kaldı; nihayet Fâtıma gelip o pisliği sırtından attı. Resûlullah başını kaldırdı ve üç kez şöyle dua etti: **“Allah’ım, Kureyş’i sana havale ediyorum.”** Bu dua onlara ağır geldi; çünkü o beldede duanın kabul edildiğine inanıyorlardı. Sonra isimleri saydı: **“Allah’ım, Ebû Cehil’i, Utbe b. Rebîa’yı, Şeybe b. Rebîa’yı, Velîd b. Utbe’yi, Ümeyye b. Halef’i ve Ukbe b. Ebû Muayt’ı sana havale ediyorum”** — yedinci birini de saydı ama râvi onu hatırlayamadı. Abdullah dedi ki: “Canımı elinde tutan (Allah’a) yemin ederim ki Resûlullah’ın ﷺ adını saydığı kimseleri Bedir kuyusunda yere serilmiş ölüler olarak gördüm.”

SENED İmam Buhârî'nin iki senedli rivayet zinciri (talebeden hocaya): (1) 'Abdan ← babası 'Uthman b. Jabalah ← Şu'bah; ve (2) Ahmed b. 'Uthman ← Şuraih b. Maslamah ← Ibrahim b. Yusuf ← babası Yusuf b. Ishaq — ikisi de ← Ebû Ishaq al-Sabi'i ← 'Amr b. Maimun ← 'Abdullah b. Mas'ud رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Vudû', Hadis No. 240. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1794).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:240

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis üç şahsiyeti gösterir. ***Resûlullah*** ﷺ sabırla secdede kalır. ***İbn Mes'ûd***, kabile himayesi olmayan bir sahâbî olarak yalnızca seyredebilir. Ve ***Fâtıma*** — henüz genç bir kız — Kureyş ileri gelenlerinin önünde babasının sırtını temizlemeye cesaretle gelir.

Resûlullah'ın duası kişisel bir intikam duası değildi; insanları Allah yolundan alıkoydukları içindi. İbn Mes'ûd, yıllar sonra Bedir'de ***hepsinin*** öldürüldüğünü bizzat gördüğüne yemin eder — Resûlullah'ın ﷺ duasının kabul edildiğinin bir delili.

Ders: eziyet görse bile ***ibadette sabır*** ve tek başına kalsa bile ***hakkı savunma*** cesareti — Fâtıma رضى الله عنها gibi.

EBÛ BEKİR RESÛLULLAH'I SAVUNUYOR

Urve b. Zübeyr, Abdullah b. Amr'a رضى الله عنهما müşriklerin Resûlullah'a ﷺ yaptığı en ağır şeyi sordu.

Abdullah, ***Ukbe b. Ebû Muayt***ın Resûlullah namaz kılarken gelip elbisesini boynuna doladığını ve onu ***şiddetle boğduğunu*** gördüğünü söyledi (Sahîh-i Buhârî 3678).

Ebû Bekir رضى الله عنه gelip Ukbe'yi itti ve şöyle dedi: ***"Rabbim Allah'tır dediği için bir adamı mı öldüreceksiniz? Hâlbuki o size Rabbinizden apaçık deliller getirmiştir."***

FİRAVUN AİLESİNDEN MÜ'MİNİN SÖZÜ

Ebû Bekir'in bu sözü bir ***Kur'an alıntısıdır***: Firavun ailesinden Mûsâ'yı عَلَيْهِ السَّلَامُ savunan mü'min bir adamın sözü (Mü'min 40:28). Ebû Bekir, o kritik anda Resûlullah'ı ﷺ kuvvetle değil, vahyin delilleriyle savundu.

Siyer kitapları, Ebû Bekir'in de Resûlullah'ı savunduğu ve davet ettiği için tanınmaz hâle gelinceye kadar ağır şekilde dövüldüğünü anlatır. Buna rağmen önce kendi durumunu değil, Resûlullah'ın ﷺ durumunu sordu. Bu rivayet Sahîhayn'dan değil, ***siyer kitaplarındandır***.

Ders: ***gerçek dost*** zor günde yanında olandır. Ebû Bekir yalnızca iman etmekle kalmadı; sevdiği kişiyi korumak için riski göze aldı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAYIFLARA YAPILAN İŞKENCE

Hâşim oğullarının himayesindeki Resûlullah ﷺ bile eziyet görüyorsa, ***köleler ve himayesiz kimseler***in durumu nice olur? En ağır işkenceyi onlar gördü. Seri 3 onları tanıtmıştı; burada geçtikleri imtihanı görüyoruz.

SİYER NOTU: BİLÂL VE "EHAD, EHAD"

Siyer kitaplarına göre efendisi ***Ümeyye b. Halef***, Bilâl'i öğle vakti Mekke'nin kızgın kumlarına yatırır, göğsüne büyük bir kaya koyar ve putlara dönmesini isterdi. Bilâl yalnızca şunu tekrarlardı: ***"Ehad, Ehad (Allah birdir)"***.

İbn Mâce'nin İbn Mes'ûd'dan rivayetinde (No. 150, hasen kabul edilmiştir) İslâm'ı ilk açıklayan yedi kişi anılır ve Bilâl'in ***Allah yolunda kendini hiçe saydığı***, onu Mekke sokaklarında sürüklediklerinde "Ehad, Ehad" demeye devam ettiği bildirilir.

KAYNAK:
Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

SİYER NOTU: AMMÂR VE İKRAH ÂYETİ

İbn Kesîr, ***Nahl 16:106. âyetin Ammâr b. Yâsir*** hakkında indiğini nakleder. Ammâr, küfür sözü söylemeye zorlanıncaya kadar işkence görmüş, sonra ağlayarak Resûlullah'a ﷺ gelmişti. Resûlullah kalbinin nasıl olduğunu sordu; Ammâr kalbinin imanla mutmain olduğunu söyledi. Bu rivayet tefsir kitaplarında yer alır, ***Sahîhayn'da yoktur***.

KAYNAK:
Tefsîru İbn Kesîr 16:106 tafsir.app/ibn-katheer/16/106

Âyet, ***"kalbi imanla dolu olduğu hâlde (küfre) zorlanan kimseye"*** ruhsat verir. Âlimler bu âyetten, kalp iman üzere kaldıkça ***hayatı tehdit eden zorlamanın*** sözün günahını kaldırdığı hükmünü çıkarmıştır. Tefsîru İbn Kesîr 16:106.

Ammâr'ın annesi ***Sümeyye*** ve babası ***Yâsir*** ise boyun eğmemeyi seçtiler ve imanları uğruna öldürüldüler — Sümeyye ***İslâm'ın ilk şehidi*** oldu (Seri 3). İki tercih de meşrudur: ruhsat ve azimet.

Ders: İslâm ***gerçekçi ve rahmet dolu*** bir dindir. Şehitlerin sebatını takdir eder; aynı zamanda gücü yetmeyene ruhsat tanır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

“FAKAT SİZ ACELE EDİYORSUNUZ”

Uzun süren işkenceler bazı sahâbîleri şikâyete getirdi. Kızgın demirle işkence görmüş bir demirci olan ***Habbâb b. Eret*** رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3612

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ، عَنْ خَبَّابِ بْنِ الأَرَتِّ، قَالَ شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهْوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، قُلْنَا لَهُ أَلاَ تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلاَ تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ «كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ، فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ، فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَتَيْنِ، وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ، مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ، وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللَّهِ لَيُتِمَّنَّ هَذَا الأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ، لاَ يَخَافُ إِلاَّ اللَّهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ، وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ».

TERCÜME:

Habbâb b. Eret’ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Kâbe’nin gölgesinde bürdesini yastık yapmış yaslanırken ona şikâyette bulunduk ve “Bizim için yardım istemeyecek misin? Bizim için Allah’a dua etmeyecek misin?” dedik. Buyurdu ki: **“Sizden önceki ümmetler arasında bir adam için yerde bir çukur kazılır, o çukura konulurdu. Sonra testere getirilip başının üstüne konur ve ikiye bölünürdü; bu onu dininden döndürmezdi. Demir taraklarla taranır, eti kemiğinden ve sinirlerinden ayrılırdı; bu da onu dininden döndürmezdi. Allah’a yemin ederim ki Allah bu işi mutlaka tamamlayacaktır; öyle ki bir yolcu San‘â’dan Hadramevt’e kadar Allah’tan başka hiçbir şeyden korkmadan gidecek, koyunları için de yalnızca kurttan endişe edecektir. Fakat siz acele ediyorsunuz.”**

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Muthanna ← Yahya b. Sa‘id al-Qattan ← Isma‘il b. Abi Khalid ← Qais b. Abi Hazim ← Khabbab b. al-Aratt رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu’l-Menâkıb, Bâbu Alâmâti’n-Nübüvve fi’l-İslâm (Nübüvvetin Alametleri), Hadis No. 3612.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3612

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ onların acısını inkâr etmedi; ama onlara ***üç şey*** verdi: tarihî bir bakış (önceki mü’minler daha ağır imtihan edildi), geleceğe dair güven (bu din mutlaka galip gelecek) ve yumuşak bir uyarı (***“fakat siz acele ediyorsunuz”***).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Bu hadis bir ***haber mucizesi*** de içerir. Söylendiği gün Müslümanlar Mekke'de işkence gören küçük bir topluluktu. Yirmi yıldan kısa bir sürede bütün Arap Yarımadası — San'â'dan Hadramevt'e — İslâm'ın güvenliği altına girdi.

Ders: zafer ***mutlaka gelir***; ama bizim zamanımıza göre değil, Allah'ın takdir ettiği zamanda. Sabır imanın bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÖZGÜRLÜĞE HARCANAN SERVET

SİYER NOTU: EBÛ BEKİR ÖZGÜRLÜK SATIN ALIYOR

Siyer kitaplarına göre ***Ebû Bekir*** رضى الله عنه servetini, imanları yüzünden işkence gören köleleri satın alıp azat etmek için kullandı; aralarında ***Bilâl b. Rebâh***, ***Âmir b. Füheyre*** ve ***Zinnîre*** ile ***Ümmü Ubeys*** gibi kadın köleler vardı.

Babası Ebû Kuhâfe ona "Neden seni koruyabilecek güçlü erkekleri azat etmiyorsun?" diye çıkıştı. Ebû Bekir bunu ***yalnızca Allah için*** yaptığını söyledi. İbn Kesîr, Leyl Sûresi'nin son âyetlerinin (92:17–21) Ebû Bekir hakkında indiğini zikreder.

KAYNAK:
Tefsîru İbn Kesîr 92:17–21 tafsir.app/ibn-katheer/92/17

Ebû Bekir'in bu konudaki yerini bizzat Ömer رضى الله عنه şöyle ifade etmiştir: ***"Ebû Bekir efendimizdir ve efendimizi azat etmiştir"*** — yani Bilâl'i (Sahîh-i Buhârî 3754).

DAVET ARACI OLARAK SERVET

Ebû Bekir savaşmadı, intikam da almadı. Sorunu barışçı ve meşru biçimde çözmek için ***servet***ini kullandı: dönemin toplum kurallarına göre özgürlük satın aldı. Bu, hayatlar kurtardı ve insanlara itibar kazandırdı.

Ders: mü'minin elindeki servet bir ***kurtuluş yolu*** olabilir. Bugün yetimlere destek olmak, darda kalanların borcunu ödemek ve eğitimi finanse etmek Ebû Bekir'in yolunun devamıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NEDEN SEBAT ETTİLER?

Zayıf köleler eski dinlerine dönüp rahat yaşayabilecekken neden işkenceye katlandılar? Siyer ve Kur'an birkaç cevap verir:

SEBEP	AÇIKLAMA
İmanın tadı	Putlara tapınmada hiç tatmadıkları bir hayat anlamını tattılar.
İnsan onuru	İslâm onları başkasının malı olarak değil, eşit insanlar olarak onurlandırdı.
Resûlullah'ın ﷺ örneği	Kendisi de eziyet gördü ama sabırlı ve sebatkâr kaldı.
Âhiret vaadi	Mekkî Kur'an cenneti ve hesap gününü sıkça anlatır.
Kardeşlik	Dâru'l-Erkam'da birbirlerini destekledi; kimse yalnız başına imtihan edilmedi.
Peygamber kıssaları	Mûsâ, İbrâhim ve Nûh'un kıssaları, imtihanın peygamberlerin yolu olduğunu gösterir.

Bu dönemde inen sûrelerin çoğu, ***akide, âhiret ve peygamber kıssalarıyla*** dolu kısa ***Mekkî sûreler***dir. Kur'an bizzat onların eğitici ve ruhlarının güç kaynağı oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SÜNNETULLAH OLARAK İMTİHAN

Kur'an şöyle hatırlatır: ***"İnsanlar, imtihan edilmeden sadece 'İnandık' demeleriyle bırakılacaklarını mı sandılar?"*** (Ankebût 29:2). İmtihan Allah'ın buğzunun işareti değil, doğruyu yalancıdan ***ayırmanın*** yoludur.

Ders: güçlü iman ***ilim, örnek, kardeşlik ve âhiret ümidi*** ile inşa edilir. Bu dört unsur bugün imtihan edilen her Müslümanın hâlâ ihtiyacıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NECM SÛRESİYLE SECDE

Bu yıllarda olağanüstü bir olay yaşandı. İbn Abbas رضى الله عنهما, Peygamber'in ﷺ ***Necm Sûresi***ni okuyup ***secde ettiğini***, onunla birlikte Müslümanların, ***müşriklerin***, cinlerin ve insanların da secde ettiğini rivayet eder (Sahîh-i Buhârî 1071).

Âlimler, müşriklerin ***kıraatin heybetinden etkilendikleri*** ve sûrenin çok sarsıcı sonu nedeniyle secde ettiklerini açıklar: "Haydi Allah'a secde edin ve (yalnız O'na) ibadet edin" (Necm 53:62). Kendiliğinden secde ettiler, sonra küfre geri döndüler.

SİYER NOTU: "GARÂNÎK" KISSASI: REDDEDİLEN RİVAYET

Bazı tarih kitapları, Resûlullah Necm Sûresi'ni okurken şeytanın Kureyş'in putlarını öven sözler araya soktuğunu, müşriklerin de buna sevindikleri için secde ettiğini anlatır. Bu kıssa ***Garânîk kıssası*** olarak bilinir.

İbn Kesîr bütün rivayet yollarının ***mürsel*** olduğunu ve sahih olmadığını belirtir. Pek çok âlim bu kıssayı, Allah'ın vahyi koruma güvencesine (Hicr 15:9) ve putlara övgüden ***hiç söz etmeyen*** yukarıdaki sahih rivayete aykırı olduğu için reddetmiştir.

KAYNAK:
Tefsîru İbn Kesîr 22:52 tafsir.app/ibn-katheer/22/52

Ders: sahih olay, düşmanlarını bile secdeye kapandıran ***Kur'an'ın gücünü*** göstermeye yeter. Vahyin kutsallığını zedeleyen kıssalara ihtiyacımız yoktur; onları reddetmeliyiz.

HABEŞİSTAN'A İLK HİCRET

İşkence ağırlaşınca Resûlullah ﷺ ashabını korumanın bir yolunu aradı. Siyer kitaplarına göre onlara ***Habeşistan***a hicret etmelerini tavsiye etti; çünkü orada ***kimseye zulmetmeyen bir kral*** vardı.

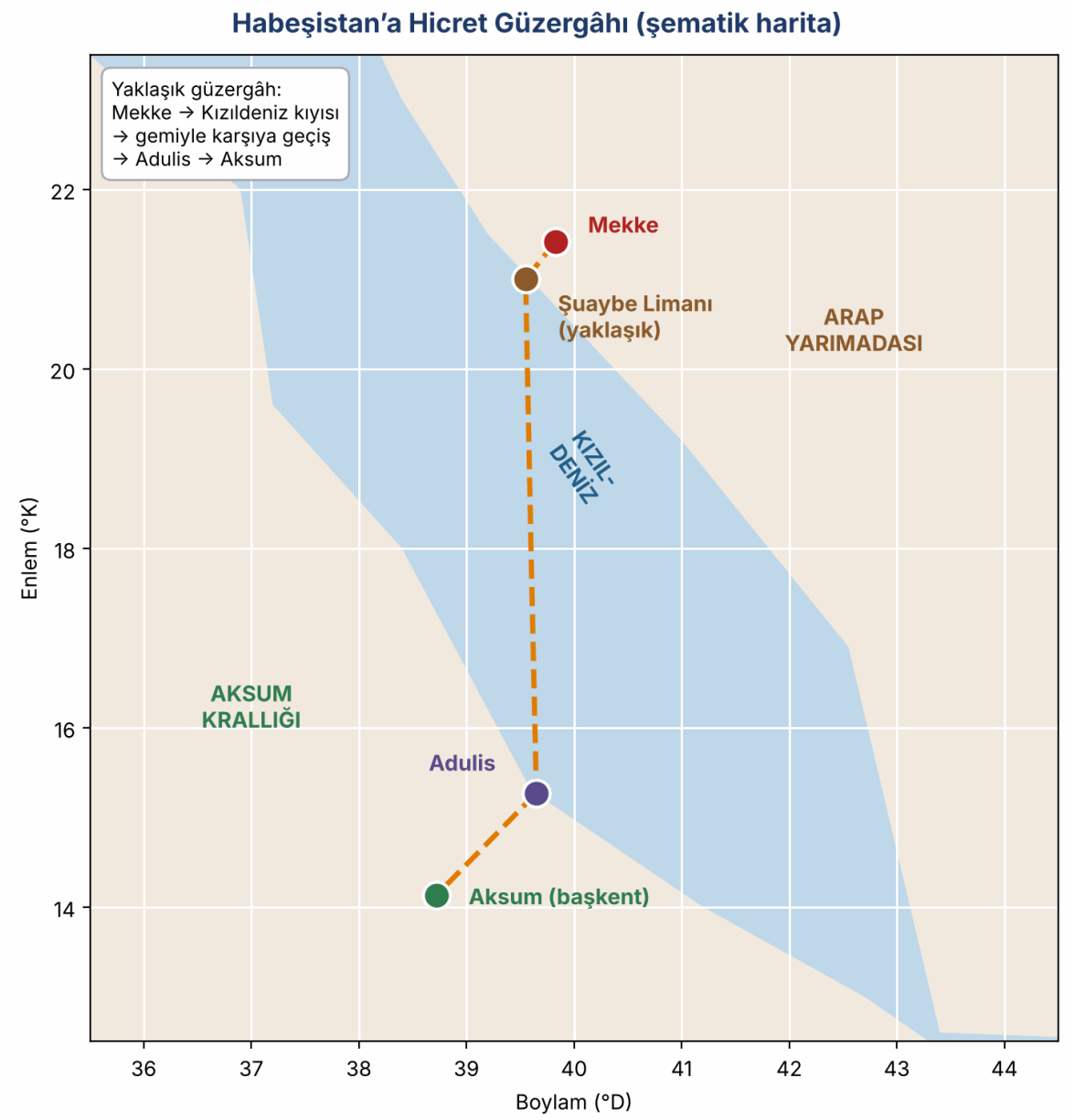
SİYER NOTU: İLK KAFİLE

Wikipedia'ya göre ilk hicret ***nübüvvetin beşinci yılı Recep ayında*** (yaklaşık ***615***) gerçekleşti. Kafile ***on bir erkek ve dört kadından*** oluşuyordu ve başlarında ***Osman b. Maz'ûn*** vardı.

Aralarında ***Osman b. Affân*** ve eşi, Resûlullah'ın ***Ruqayyah*** kızı Rukıyye de vardı. Gizlice Kızıldeniz kıyısına çıktılar ve gemiyle Habeşistan'a geçtiler.

KAYNAK:

Wikipedia, "Migration to Abyssinia". en.wikipedia.org/wiki/Migration_to_Abyssinia

Koordinatlar ve kıyı çizgileri yaklaşıktır. Kaynak: Wikipedia, "Migration to Abyssinia", "Kingdom of Aksum", "Adulis".

Şekil 3: Habeşistan'a hicret güzergâhı (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSLÂM'DAKİ İLK HİCRET

Habeşistan'a hicret, Medine'ye hicretten ***yaklaşık yedi yıl önce*** gerçekleşti. İmanı korumak için vatanı terk etmenin bir yenilgi işareti değil, ***peygamberlerin ve ashabın sünneti*** olduğunu gösterir.

Resûlullah'ın ﷺ kendi kızının da hicret ettiğine dikkat edin. Davetin zorluklarından ***ailesini ayrı tutmadı*** — örnek olarak önderliğin bir başka misali.

Ders: yaşanılan yer dini yaşamak için artık güvenli değilse İslâm ***daha güvenli bir yer aramaya*** izin verir, hatta teşvik eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AKSUM KRALLIĞI: ADİL KRALIN ÜLKESİ

SİYER NOTU: AKSUM KRALLIĞI

Wikipedia'ya göre ***Aksum Krallığı***, bugünkü Eritre ve kuzey Etiyopya bölgesinde, başkenti ***Aksum*** olan büyük bir ticaret krallığıydı. Kızıldeniz kıyısındaki başlıca limanı ***Adulis***, onu Roma, İran, Arabistan ve Hindistan'a bağlıyordu.

Aksum, milâttan sonra dördüncü yüzyılda ***Hristiyanlığı*** kabul etti. Kralları ***Necâşî*** (Negus) unvanını taşırdı. Sahâbîleri kabul eden kral sahih hadislerde ***Ashame*** adıyla bilinir.

KAYNAK:

Wikipedia, "Kingdom of Aksum". en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Aksum

Wikipedia, "Adulis". en.wikipedia.org/wiki/Adulis

NEDEN HABEŞİSTAN?

ETKEN	AÇIKLAMA
Adil kral	Resûlullah ﷺ onu kimseye zulmetmeyen bir kral olarak nitelemiştir (siyer kitapları).
Kureyş'in gücünün dışında	Kureyş'in denizin ötesinde siyasi bir etkisi yoktu.
Ticari ilişkiler	Mekkeliler Habeşistan'ı ticaret yoluyla zaten tanıyordu.
Ehl-i Kitap	Hristiyanlık tevhide putperestlikten daha yakındı.

Bu tercih, Resûlullah'ın ***uluslararası siyasi ortamı değerlendirmedeki*** hikmetini gösterir. En yakın ülkeyi değil, en güvenli ülkeyi seçti.

Ders: Müslümanlar ***adil gayrimüslim yöneticilere*** sığınabilir ve onlarla iş birliği yapabilir. Adalet nerede bulunursa takdir edilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNCİ HİCRET VE KUREYŞ ELÇİLERİ

SİYER NOTU: ASILSIZ HABER VE İKİNCİ KAFİLE

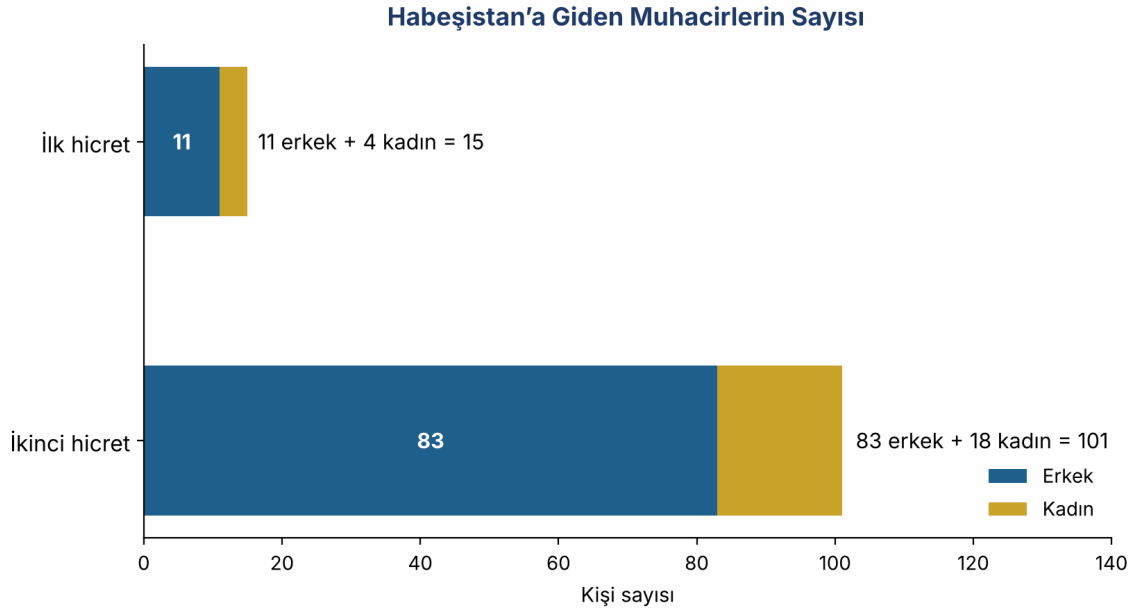
Wikipedia'ya göre muhacirler Habeşistan'dayken ***Mekkelilerin Müslüman olduğu haberini*** duydular. Bir kısmı Mekke'ye döndü, ama haberin ***asılsız*** olduğunu görünce daha büyük bir kafileyle Habeşistan'a geri gitti.

İkinci kafileyi (yaklaşık ***616***) Resûlullah'ın ***Ja'far bin Abi Talib*** amcasının oğlu Ca'fer b. Ebû Tâlib yönetti.

Bir rivayete göre kafile ***83 erkek ve 18 kadından*** oluşuyordu.

KAYNAK:

Wikipedia, "Migration to Abyssinia". en.wikipedia.org/wiki/Migration_to_Abyssinia

Sayılar Wikipedia'da ("Migration to Abyssinia") aktarılan meşhur rivayete (İbn İshâk) göredir; diğer kaynaklar biraz farklıdır.

Şekil 4: Habeşistan'a giden iki kafiledeki muhacir sayısı.

KUREYŞ ELÇİLERİ NECÂŞÎ'NİN SARAYINDA

Kureyş onların huzur içinde yaşamasına izin vermedi. Wikipedia'ya ve siyer kitaplarına göre Kureyş, Necâşî'ye ve rahiplerine hediyelerle iki elçi — ***Amr b. Âs*** ve ***Abdullah b. Ebû Rebîa*** — göndererek muhacirlerin geri teslim edilmesini istedi.

Necâşî, muhacirlerin kendi ***açıklamalarını dinlemeden*** onları teslim etmeyi reddetti. Adil bir kralın özelliği budur: tek tarafın iddiasına göre hüküm vermez.

Ders: ***iki tarafı da dinlemek*** adaletin temelidir. Kur'an da harekete geçmeden önce bir haberi araştırmamızı emreder (Hucurât 49:6).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CA‘FER’İN NECÂŞÎ HUZURUNDAKİ KONUŞMASI

SİYER NOTU: BİR KRALIN KALBİNİ DEĞİŞTİREN KONUŞMA

Bu olayı, kendisi de hicret edenlerden olan ***Ümmü Seleme*** رضى الله عنها ***Müsned-i Ahmed***de (No. 1740) rivayet eder; senedi Şuayb el-Arnaût tarafından ***hasen*** kabul edilmiştir. Ca‘fer b. Ebû Tâlib Necâşî’nin huzurunda ayağa kalktı ve özetle şöyle dedi:

“Ey kral, biz cahiliye halkıydık: putlara tapar, leş yer, çirkin işler yapar, akrabalık bağlarını koparır ve komşuya eziyet ederdik; güçlümüz zayıfımızı ezerdi. Sonra Allah bize soyunu, doğruluğunu, emanetini ve iffetini bildiğimiz bir resûl gönderdi. Bizi bir olan Allah’a ibadete, doğru söylemeye, emaneti yerine getirmeye, akrabalık bağını gözetmeye ve komşuya iyilik etmeye çağırdı.”

Sonra Ca‘fer ***Meryem Sûresi’nin başını*** okudu. Necâşî sakalı ıslanıncaya kadar ağladı; rahipleri de ağladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNCİ GÜNÜN İMTİHANI: HZ. ÎSÂ HAKKINDA

Ertesi gün Amr b. Âs, Müslümanların ***Hz. Îsâ*** عَلَيْهِ السَّلَامُ hakkında büyük bir söz söylediğini ileri sürerek kralı kızdırmaya çalıştı. Ca'fer Kur'an'ın öğrettiği şekilde dürüstçe cevap verdi: Îsâ, iffetli Meryem'e ilka edilen ***Allah'ın kulu, resûlü, O'ndan bir ruh ve O'nun kelimesidir***.

Aynı rivayete göre Necâşî küçük bir çubuk aldı ve kendi inancıyla Ca'fer'in söyledikleri arasındaki farkın ***bu çubuğu geçmediğini*** söyledi. Kureyş'in hediyelerini geri verdi ve muhacirlere tam koruma sağladı.

CA'FER'İN KONUŞMASININ ÖZELLİKLERİ	DERS
Geçmiş hakkında dürüstlük	Cahiliyenin kötülüklerini gizlemeden itiraf etti.
Ahlaka odaklanma	Evrensel değerleri öne çıkardı: doğruluk, emanet, akrabalık bağı.
Kur'an okuma	Vahyin kalplere bizzat dokunmasına izin verdi.
İnançtan taviz vermeme	Risk taşısa da Îsâ hakkındaki soruyu dürüstçe cevapladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NECÂŞÎ: CENAZE NAMAZI KILINAN KRAL

Necâşî yıllarca muhacirleri korumaya devam etti. Sonra ***hicretin dokuzuncu yılında*** (630) Medine'den duygulandıran bir haber geldi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3877

حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حِينَ مَاتَ النَّجَاشِيُّ «مَاتَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ، فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَى أَخِيكُمْ أَصْحَمَةَ».

TERCÜME:

Câbir'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Necâşî vefat ettiğinde Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

"Bugün salih bir adam vefat etti. Kalkın ve kardeşiniz Ashame'nin namazını kılın."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Rabi' al-Zahrani ← Sufyan b. 'Uyainah ← Ibn Juraij ← 'Ata' b. Abi Rabah ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu Mevti'n-Necâşî (Necâşî'nin Ölümü), Hadis No. 3877. Müslim de rivayet etmiştir (No. 952).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3877

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ Habeş kralını ***"salih bir adam"*** ve ***"kardeşiniz"*** diye niteledi ve Medine'de ashabıyla birlikte onun için gıyabi cenaze namazı kıldı. Bu, Necâşî'nin ***Müslüman olduğunu*** gösterir.

Son muhacirler Habeşistan'dan Medine'ye ***628*** yılında, Hayber'in fethiyle aynı zamanda döndüler. Yaklaşık on üç yıl adil bir kralın himayesinde huzur içinde yaşadılar.

Ders: ***iyilik unutulmaz***. Ülkesinde mü'minleri koruyan bir kral Resûlullah ﷺ tarafından onurlandırıldı ve adı en sahih hadis kitabında ebedîleşti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAMZA VE ÖMER'İN MÜSLÜMAN OLUŞU

SİYER NOTU: HAMZA: KORUYAN ASLAN

Wikipedia'ya göre Resûlullah'ın ***Hamzah bin 'Abd al-Muttalib*** amcası ve süt kardeşi Hamza b. Abdülmuttalib, ***616 yılının sonunda*** Müslüman oldu. Avdan dönerken ***Ebû Cehil***in yeğenine hakaret ettiğini öğrendi. Kâbe'ye gitti, Ebû Cehil'e yayıyla vurdu ve Resûlullah'a desteğini ilan etti; sonra Dâru'l-Erkam'da Müslüman oldu.

Daha sonra ***Uhud Savaşı***nda (625) şehit düştü ve ***Seyyidü'ş-Şühedâ*** (şehitlerin efendisi) lakabıyla anıldı.

KAYNAK:
Wikipedia, "Hamza ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Hamza_ibn_Abd_al-Muttalib

Kısa süre sonra İslâm'a karşı çok sert olan bir başka Kureyş ileri geleni tamamen değişti: ***Ömer b. Hattâb*** رضى الله عنه. Onun Müslüman oluşunun etkisini Abdullah b. Mes'ûd şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3863

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ مَا زِلْنَا أَعِزَّةً مُنْذُ أَسْلَمَ عُمَرُ.

TERCÜME:

Abdullah b. Mes'ûd'dan رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: **"Ömer Müslüman olduğundan beri hep izzetli (güçlü) olduk."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Kathir ← Sufyan al-Thauri ← Isma'il b. Abi Khalid ← Qais b. Abi Hazim ← 'Abdullah b. Mas'ud رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu İslâmi Ömer b. el-Hattâb رضى الله عنه, Hadis No. 3863.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/bukhari:3863

BU HADİSİN DERSLERİ

Siyer kitapları, Ömer'in Resûlullah'ı ﷺ öldürmek için yola çıktığını, ancak kız kardeşi ***Fâtıma bint Hattâb***ın evine uğrayıp ***Tâhâ Sûresi***ni duyduğunu ve kalbinin açıldığını anlatır. Bu kıssanın ayrıntıları ***siyer kitaplarındandır*** ve bazı rivayetleri zayıftır; kesin olan, yukarıdaki sahih hadiste görüldüğü gibi Müslüman oluşu ve bunun etkisidir.

Hamza ve Ömer'in Müslüman oluşu Mekke'deki dengeyi değiştirdi. Müslümanlar ***Kâbe'nin yanında açıkça namaz kılmaya*** cesaret etmeye başladı. Fakat bu Kureyş'in endişesini de artırdı; Kureyş sonra daha sert davrandı — Hâşim oğullarına ***boykot*** uyguladı.

Ders: hiç kimseden ***ümit kesmeyin***. Bugün İslâm'ın en sert düşmanı, yarın onun en güçlü savunucusu olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

Açık davet dönemi ve Habeşistan'a hicret hakkında toplumda pek çok kıssa yaygındır. Aşağıdaki tablo sahih olanları, siyer kitaplarından gelenleri ve zayıf ya da reddedilmiş olanları birbirinden ayırır.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
Resûlullah'ın akrabasına çağrısı: "Kendinizi kurtarın".	Sahih (Sahîh-i Buhârî 4771).
Safa Tepesi'ndeki çağrı ve Ebû Leheb'in cevabı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 4770).
"Güneş sağ elime, ay sol elime…"	Zayıf; İbn İshâk muttasıl bir senet olmadan zikreder.
Secdedeyken sırtına deve işkembesi konması.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 240).
Ebû Bekir'in Resûlullah'ı boğan Ukbe'yi itmesi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3678).
Bilâl'in işkence görüp "Ehad, Ehad" demesi.	Hasen (Sünen-i İbn Mâce 150) ve siyer kitapları.
Müşriklerin Necm Sûresiyle birlikte secde etmesi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 1071).
"Garânîk" kıssası (putlara övgü).	Reddedilmiştir; bütün yolları mürseldir (İbn Kesîr).
Ca'fer'in Necâşî huzurundaki konuşması.	Hasen (Müsned-i Ahmed 1740).
Necâşî için kılınan gıyabi cenaze namazı.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3877).
Ömer'in kız kardeşinin evinde Tâhâ Sûresi'ni duyması.	Siyer kitapları; bazı rivayetleri zayıftır.

TEFEKKÜR

Resûlullah'ın ﷺ ve ashabının sabrına dair sahih kıssalar ***imanı güçlendirmeye*** yeter. Onlara hayranlık duymak için zayıf rivayetlere ihtiyacımız yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER

Bu e-kitap, Kâbe'nin yanındaki küçük bir tepeden Kızıldeniz'in ötesindeki bir krallığın başkentine uzanır. Bu bölüm o yerleri tek bir tabloda toplar; böylece okuyucu, sahâbîlerin imanlarını korumak için aştıkları mesafeyi gözünde canlandırabilir.

YERLER TABLOSU

Tablodaki mesafeler, modern koordinatlardan hesaplanan ve Kâbe'den ölçülen ***yaklaşık kuş uçuşu mesafelerdir***. Gerçek kara ve deniz yolları çok daha uzundur. Konumu yalnızca yaklaşık bilinen yerler "yaklaşık" diye işaretlenmiştir.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	UZAKLIK / BUGÜNKÜ DURUM
Safâ Tepesi	Resûlullah'ın ayakta durup Kureyş kabilelerini çağırdığı yer (Sahîh-i Buhârî 4770).	Kâbe'ye yaklaşık 130 m; bugün Mescid-i Harâm binasının içinde.
Merve Tepesi	Safa'nın eşi olan tepe; ikisi arasında sa'y yeri bulunur.	Safa'ya yaklaşık 450 m; bugün Mescid-i Harâm'ın içinde.
Ebû Kubeys Dağı	Safa Tepesi'nin eteğinde bulunduğu büyük dağ.	Mescid-i Harâm'ın doğusuna bitişik.
Kâbe ve Hicr-i İsmâil	Resûlullah'ın secdedeyken eziyet gördüğü (Sahîh-i Buhârî 240) ve boğulduğu (Sahîh-i Buhârî 3678) yer.	Mescid-i Haram'ın ortasında.
Şuaybe Limanı	Hicret kafilesinin ticaret gemilerine bindiği eski Mekke limanı.	Kızıldeniz kıyısında, bugünkü Cidde'nin güneyinde (tam yeri: yaklaşık).
Adulis	Aksum'un başlıca limanı; ilk kafilenin büyük ihtimalle karaya çıktığı yer.	Bugünkü Eritre kıyısında; Mekke'ye yaklaşık 685 km (yaklaşık).
Aksum	Necâşî'nin krallığının başkenti.	Kuzey Etiyopya'da; Mekke'ye yaklaşık 820 km, Adulis'e yaklaşık 160 km (yaklaşık).
Negaş	Yerel geleneğin Necâşî'nin kabriyle ilişkilendirdiği köy.	Etiyopya'nın Tigray bölgesinde; Mekke'ye yaklaşık 840 km (yaklaşık).

Kaynak: Wikipedia, "Safa and Marwa"; Wikipedia, "Migration to Abyssinia"; Wikipedia, "Kingdom of Aksum"; Wikipedia, "Negash".

BUGÜN SAFA TEPESİ

Wikipedia'ya göre Safa Tepesi, Kâbe'nin yaklaşık ***130 metre*** güneydoğusunda, ***Ebû Kubeys Dağı***nın eteğindedir; Merve ise Kâbe'nin yaklaşık 300 metre kuzeydoğusundadır. İkisi arasındaki mesafe yaklaşık

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

450 metredir; bu da yedi şavtlık sa‘yi yaklaşık 3,15 kilometre yapar. Bugün iki tepe de Mescid-i Harâm binasının içindedir; sa‘y yolu (Mes‘â) klimalıdır ve zemzem suyu sunulur.

Safa’da sa‘ye başlayan her hacı ve umreci, aslında Resûlullah’ın ﷺ kavmini çağırırken durduğu yerde durmaktadır: “Size şu vadinin ardında bir süvari birliği olduğunu haber versem…”. Bir zamanlar reddedilişe şahit olan tepe, bugün bu çağrıya icabet eden milyonlarca insana şahit oluyor.

Kaynak: Wikipedia, “Safa and Marwa”.

DERS

Bir zamanlar reddedilişe şahit olan yer, Allah’ın izniyle kabule şahit olabilir. Davetçi emeğinin sonucunu yalnızca o günle ölçmez; Safa’da ekilen tohum yıllar, hatta asırlar sonra meyve verdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KIZILDENİZ'İ GEÇMEK

Habeşistan'a hicret, sonraki Medine hicreti gibi bir kara yolculuğu değildi. Sahâbîler Mekke'den sessizce ayrılmak, kıyıya ulaşmak ve denizi geçmek zorundaydı — deve kervanlarına alışkın Mekkelilerin çoğuna yabancı bir şey.

RAKAMLARLA KIZILDENİZ

Wikipedia'ya göre Kızıldeniz yaklaşık ***2.250 kilometre*** uzunluğunda ve en geniş yerinde yaklaşık ***355 kilometre*** genişliğindedir. Güney ucunda, en dar yerinde yaklaşık ***26 kilometre*** genişliğinde olan ***Bâbülmendep*** Boğazı, Arap Yarımadası'nı Afrika kıtasından ayırır.

Sahâbî kafilesi Bâbülmendep'ten geçmedi; Mekke yakınındaki Şuaybe limanından doğrudan karşı Afrika kıyısına yelken açtı.

Kaynak: Wikipedia, "Red Sea"; Wikipedia, "Bab-el-Mandeb".

> **SİYER NOTU: TİCARET GEMİLERİ VE YARIM DİNARLIK YOL ÜCRETİ**
>
> İbn Sa'd'a göre (Wikipedia'da aktarıldığı şekliyle) ilk kafile Şuaybe limanına çıktı ve tesadüfen yola çıkmak üzere olan iki ticaret gemisi buldu. Kişi başı ***yarım dinar*** ücretle gemilere bindiler. Onları takip eden Kureyşliler kıyıya ulaştı, ama gemi çoktan yola çıkmıştı.
>
> Tarihçiler kafilenin büyük ihtimalle Aksum'un başlıca limanı ***Adulis***e çıktığını, oradan başkente kara yoluyla devam ettiğini belirtir. Bu ayrıntılar sahih hadislerden değil, siyer ve tarih kitaplarındandır.

Kaynak: Wikipedia, "Migration to Abyssinia"; Madain Project, "Migration to Abyssinia".

ARAPLAR VE HABEŞLER: BİRBİRİNİ TANIYAN KOMŞULAR

Mekkeliler Habeşistan'a yabancı değildi. Kureyş tüccarları oraya gidip gelirdi ve iki milletin tarihi uzun zamandır birbirine bağlıydı. Wikipedia'ya göre Aksum kralı Kaleb, Hristiyanlara zulmeden Zû Nüvâs'a karşı ***518 ile 525*** yılları arasında Yemen'e ordu gönderdi ve Aksum bir süre Arap Yarımadası'nın güneyine hâkim oldu.

Yemen'deki bu Habeş yönetiminden ***Ebrehe*** çıktı; o da Fil Yılı'nda Kâbe'yi yıkmaya kalkıştı (bkz. Seri 1). Habeşlerin Yemen'deki hâkimiyeti, İran'ın 570'li yıllarda orayı ele geçirmesiyle sona erdi. Böylece sahâbîlerin hicretine gelindiğinde Aksum ve İran rakip iki güçtü — ve Kureyş'in Necâşî'nin sarayında hiçbir nüfuzu yoktu.

Kaynak: Wikipedia, "Kingdom of Aksum".

Ne ilginçtir: bir zamanlar Kâbe'ye saldırması için Ebrehe'yi gönderen krallık, iki nesil sonra Kâbe'nin Rabbine ibadet edenlere sığınak oldu. Allah hâlleri hikmetiyle değiştirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Hicret plan ve cesaret gerektiriyordu: sessizce ayrılmak, yol ücretini ödemek ve yabancı bir denizi aşmak. Tevekkül oturup beklemek değil, bütün gayreti gösterip sonucu Allah'a bırakmaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: ARKEOLOJİK KAYITLARDA AKSUM KRALLIĞI

Aksum Krallığı siyer kitaplarındaki bir isimden ibaret değildir. Bugün hâlâ görülebilen sikkeler, yazıtlar ve dikili taşlar bırakmıştır. Bu bölüm sağlam bazı bilgileri içerir ve hâlâ tartışmalı olan konuları açıkça belirtir.

DÜNYANIN DÖRT BÜYÜK GÜCÜNDEN BİRİ

Wikipedia'ya göre milâttan sonra üçüncü yüzyılın sonunda Mani (Maniheizmin kurucusu), Aksum'u Roma, İran ve Çin ile birlikte ***dünyanın dört büyük gücünden*** biri olarak saymıştır. Aksum, Kral Endybis döneminde (yaklaşık 270–310) kendi sikkelerini — altın, gümüş ve bronz — basmaya başladı; Aksum sikkeleri Filistin'deki Caesarea'ya ve güney Hindistan'a kadar uzanan yerlerde bulunmuştur.

Kral Ezana yaklaşık 325–330 yıllarında Hristiyanlığı kabul etti. Sikkeleri ve yazıtları, yaklaşık 340 yılında hilal ve disk sembollerinden haç sembolüne geçişi gösterir. Bu yüzden sahâbîler döneminde Habeşistan neredeyse üç asırlık bir Hristiyan krallığıydı.

Kaynak: Wikipedia, "Kingdom of Aksum".

AKSUM'UN DİKİLİ TAŞLARI

Aksum arkeolojik alanı ***1980'de UNESCO Dünya Mirası*** listesine alınmıştır. Büyük ve oymalı dikili taşları (stel) ile krallarının yeraltı mezarlarıyla tanınır. En büyük dikili taşın ayakta olsaydı yaklaşık ***33 metre*** yüksekliğinde olacağı tahmin edilir; ancak devrilip kırılmıştır.

Kaynak: World Heritage Site, "Aksum"; Wikipedia, "Kingdom of Aksum".

TARİH NOTU: KRAL ARMAH, NECÂŞÎ Mİ?

Son Aksum sikkeleri yedinci yüzyılın başlarında, aralarında ***Armah*** adlı bir kral adına basılmıştır. Wikipedia'ya göre 1895'ten beri bazı araştırmacılar Armah'ın sahâbîleri koruyan Necâşî olduğunu ileri sürmüştür. Ancak bu görüş ***doğrulanmamıştır***: başka araştırmacılar Armah'ı farklı bir kralla ilişkilendirir ve saltanat tarihleri de hâlâ tartışmalıdır.

Sahih hadis Necâşî'nin adını ***Ashame*** olarak verir (Sahîh-i Buhârî 3877). Arap kaynakları bu ismin farklı yazılışlarını da kaydeder. Mevcut deliller yeterli olmadığı için onu sikkelerdeki herhangi bir isimle özdeşleştirmiyoruz.

Kaynak: Wikipedia, "Armah"; Wikipedia, "Najashi".

NEGAŞ'TAKİ NECÂŞÎ CAMİİ

Kuzey Etiyopya'nın Tigray bölgesindeki ***Negaş*** köyünde ***Necâşî Camii*** olarak bilinen eski bir cami vardır. Wikipedia, Negaş'ı Afrika'daki en eski Müslüman yerleşimi olarak niteler. Yerel geleneğe göre Necâşî, bazı sahâbîlerle birlikte orada defnedilmiştir; bir rapor bunların sayısını on iki olarak verir. *Fütûhu'l-Habeşe* adlı eser, Ahmed b. İbrâhim el-Gâzî'nin yaklaşık 1537'de bu kabri ziyaret ettiğini kaydeder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Cami, 2015–2018 yılları arasında Türk kurumu TİKA tarafından restore edildi; ancak 2020 sonunda başlayan Tigray Savaşı'nda ağır hasar gördü ve yeniden onarım planları açıklandı.

> **NOT: GELENEK İLE RİVAYET ARASINDA**
>
> Sahih hadis yalnızca Resûlullah'ın ﷺ Necâşî'nin vefatını bildirdiğini ve onun için gıyabi cenaze namazı kıldığını söyler (Sahîh-i Buhârî 3877). Kabrinin yerini bildiren sahih bir hadis yoktur; Negaş'ta defnedildiği söylenen sahâbîlerin isimleri hakkında da sağlam bir rivayet bulunmaz.
>
> Bu nedenle Negaş'taki kabir, kesin bir bilgi değil, ***saygı duyulan bir yerel gelenektir***. Yine de Müslümanlarla Habeş halkı arasındaki erken ve dostane ilişkinin bir simgesi olmaya devam eder.

Kaynak: Wikipedia, "Negash"; Geeska, "Ethiopia's Najashi Mosque in the Shadow of the Tigray War".

DERS

Arkeoloji, Aksum'un döneminin büyük bir gücü olduğunu — dünyanın ucunda küçük bir ülke olmadığını — kanıtlar. Resûlullah ﷺ sahâbîleri güçlü, düzenli ve adil bir krallığa göndermeyi seçti. Aynı zamanda geleneklere saygı göstermeyi, ama onları sahih rivayetlerle bir tutmamayı öğreniyoruz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki başlıca şahsiyetleri — karşı çıkanları, işkence görenleri, hicret edenleri ve koruyanları — listeler. Her bilginin kaynağı belirtilmiştir; siyer kitaplarından gelen bilgiler “siyer kitapları” diye işaretlenmiştir.

MUHALİFLER

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Leheb (Abdüluzzâ)	Safa’daki çağrıyı reddeden amcası; Mesed Sûresi onun hakkında indi.	Sahîh-i Buhârî 4770
Ümmü Cemîl (Ervâ bint Harb)	Ebû Leheb’in karısı, Ebû Süfyân’ın kız kardeşi; “odun taşıyıcı” diye anılır.	Mesed 111:4; siyer kitapları
Velîd b. Muğîre	Kur’an’ın güzelliğini kabul ettiği hâlde ona sihir diyen Mahzûm oğullarının lideri.	Müddessir 74:18–25; tefsir
Ebû Cehil (Amr b. Hişâm)	Mahzûm oğullarından en sert muhalif; Bedir Savaşı’nda öldürüldü.	Siyer kitapları
Ukbe b. Ebû Muayt	Kâbe’nin yanında Resûlullah’ı boğdu; Ebû Bekir engelledi.	Sahîh-i Buhârî 3678
Ümeyye b. Halef	Bilâl’in efendisi; ona güneşin altında işkence etti.	Siyer kitapları
Amr b. Âs ve Abdullah b. Ebû Rebîa	Sahâbîlerin geri verilmesini istemek için Necâşî’nin sarayına giden Kureyş elçileri.	Müsned-i Ahmed 1740

SAHÂBÎLER VE KORUYUCULAR

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Bekir es-Sıddîk	Kâbe’nin yanında Resûlullah’ı savundu; Bilâl’i ve işkence gören köleleri azat etti.	Sahîh-i Buhârî 3678, 3754
Bilâl b. Rebâh	Tevhid uğruna işkence gördü ve “Ehad, Ehad” demeye devam etti.	Sünen-i İbn Mâce 150; siyer kitapları
Yâsir, Sümeyye ve Ammâr	Birlikte işkence gören aile; Sümeyye İslâm’ın ilk şehidi olarak anılır.	Siyer kitapları
Habbâb b. Eret	İşkenceden şikâyet etti; Resûlullah “Fakat siz acele ediyorsunuz” buyurdu.	Sahîh-i Buhârî 3612
Osman b. Maz‘ûn	Habeşistan’a giden ilk kafilenin başkanı.	Siyer kitapları
Osman b. Affân ve Rukıyye	İlk kafileyle hicret edenlerden; Rukıyye Resûlullah’ın ﷺ kızıdır.	Siyer kitapları
Ca‘fer b. Ebû Tâlib	Necâşî huzurunda Müslümanların sözcüsü.	Müsned-i Ahmed 1740
Ümmü Seleme	Muhacirlerden; Habeşistan hicretini rivayet eden.	Müsned-i Ahmed 1740

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Necâşî (Ashame)	Sahâbîleri koruyan Habeş kralı; Resûlullah onun için gıyabi cenaze namazı kıldı.	Sahîh-i Buhârî 3877
Hamza b. Abdülmuttalib	Müslüman olup ümmeti güçlendiren amcası.	Siyer kitapları
Ömer b. Hattâb	Müslüman oluşu Müslümanlara izzet verdi.	Sahîh-i Buhârî 3863

DERS

Bu seride farklı katmanlardan insanlar görüyoruz: karşı çıkan bir amca, sebatkâr bir köle, azat eden bir tüccar ve adil bir yabancı kral. Şerefin ölçüsü soy ya da makam değil, kişinin hakka karşı tavrıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Aşağıdaki tablo, bu e-kitaptaki olayları aynı dönemin büyük dünya olaylarının yanına yerleştirir. Milâdî yıllar yaklaşıktır; bazı olayların kesin tarihi konusunda tarihçiler farklı görüştedir.

YIL (YAKLAŞIK)	MEKKE'DE VE HABEŞİSTAN'DA	ÇEVRE DÜNYADA
518–525	—	Aksum (Kral Kaleb) Yemen'deki Himyer'e saldırdı.
Yaklaşık 570–575	Fil Yılı; Resûlullah'ın ﷺ doğumu (Seri 1).	İran, Aksum'un Yemen'deki hâkimiyetine son verdi.
Yaklaşık 613	Açık davet emri; Safa Tepesi'ndeki çağrı.	İran, Antakya'yı ve Şam'ı Roma'dan aldı.
Yaklaşık 614	Alay, ithamlar ve işkence şiddetlendi.	İran Kudüs'ü aldı ve "Gerçek Haç"ı Ktesifon'a götürdü.
Recep, nübüvvetin 5. yılı (yaklaşık 615)	Habeşistan'a ilk hicret: 11 erkek ve 4 kadın (bir rivayette 12 erkek).	—
Yaklaşık 616	Ca'fer'in yönettiği ikinci hicret; Kureyş elçileri reddedildi; Hamza ve Ömer Müslüman oldu.	—
618–619	Kureyş baskısı sürdü (Seri 5).	İran Mısır'ı ve İskenderiye'yi aldı.
7 H / 628	Ca'fer ve kafilesi Hayber'in fethi sırasında Medine'ye ulaştı (Sahîh-i Buhârî 4230).	Roma–İran savaşı sona erdi; Roma topraklarını geri aldı.
9 H / 630	Necâşî vefat etti; Resûlullah gıyabi cenaze namazı kıldı (Sahîh-i Buhârî 3877).	—

Kaynak: Wikipedia, "Byzantine–Sasanian War of 602–628"; Wikipedia, "Kingdom of Aksum"; Wikipedia, "Migration to Abyssinia".

Sahâbîler Mekke'de işkence görürken dünyanın iki büyük gücü — Roma ve İran — şiddetle savaşıyordu. Bu yıllardaki Roma yenilgisi, Roma'nın "birkaç yıl içinde" galip geleceğini vaat eden Rûm 30:2–4 âyetlerinin arka planıdır. Bu vaat, Roma'nın yaklaşık 628'de topraklarını geri almasıyla gerçekleşti.

DERS

O gün dünya, birbirleriyle savaşmakla meşgul büyük imparatorlukların hâkimiyetindeydi. Mekke'de işkence gören ve ticaret gemileriyle hicret eden küçük bir topluluğun dünya tarihini değiştireceğini kimse tahmin etmezdi. Hakka sarılan küçük bir topluluğu asla küçümsemeyin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

Aşağıda açık davet dönemi ve Habeşistan'a hicret hakkında sıkça sorulan sorular, bu e-kitaptaki kaynaklara dayanan kısa cevaplarıyla yer almaktadır.

1. AÇIK ÇAĞRI NEDEN SAFA TEPESİ'NDE BAŞLADI?

Safa Tepesi, Kureyş'in toplandığı Kâbe'nin yanındadır. Arap geleneğinde bir tehlikeye karşı uyarmak isteyen kişi yüksek bir yere çıkıp seslenirdi. Resûlullah kavminin anladığı yolu kullandı (Sahîh-i Buhârî 4770).

2. RESÛLULLAH NEDEN ÖNCE "BANA İNANIR MISINIZ?" DİYE SORDU?

Uyarıyı iletmeden önce onların kabul ettiği bir şeyle — kendi doğruluğuyla — başladı. Onlar da onun hiç yalan söylediğini görmediklerini söylediler. Bu hikmetli bir davet yöntemidir: üzerinde ittifak edilen bir temel üzerine inşa etmek.

3. İSLÂM'IN İLK ŞEHİDİ KİMDİR?

Siyer kitaplarına göre Ammâr b. Yâsir'in annesi Sümeyye bint Hayyât, İslâm'da ilk şehit olan kişidir. Dininden dönmeyi reddettiği için Ebû Cehil tarafından öldürüldü. Bu bilgi Sahîhayn'dan değil, siyer kitaplarındandır.

4. AMMÂR İŞKENCE ALTINDA KÜFÜR SÖZÜ SÖYLEDİĞİ İÇİN GÜNAHKÂR MIDIR?

Hayır. Allah, kalbi imanla mutmain olduğu hâlde zorlanan kimseyi istisna etmiştir (Nahl 16:106). Tefsir kitaplarındaki bir rivayete göre bu âyet Ammâr'ın başından geçen olayla ilgilidir.

5. HABEŞİSTAN'A KAÇ KİŞİ HİCRET ETTİ?

İlk kafile yaklaşık on bir erkek ve dört kadından oluşuyordu (bir rivayette on iki erkek). İkinci hicrette İbn İshâk, bir miktar kadın ve çocukla birlikte seksenden fazla erkekten söz eder.

6. O ZAMAN NEDEN MEDİNE'YE HİCRET EDİLMEDİ?

O sırada Yesrib (Medine) halkı henüz Müslüman olmamıştı ve Kureyş'in bütün Arap Yarımadası'nda nüfuzu vardı. Habeşistan ise Kureyş'in gücünün dışındaydı, adil bir kral tarafından yönetiliyordu ve ticaret yoluyla tanınıyordu.

7. NECÂŞÎ MÜSLÜMAN MIYDI?

Evet. Resûlullah ﷺ onun vefatını bildirdi, onu "salih bir adam" diye niteledi ve ashabıyla birlikte onun için gıyabi cenaze namazı kıldı (Sahîh-i Buhârî 3877).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. NECÂŞÎ'NİN ASIL ADI NEDİR?

Necâşî (Negus), Habeş kralının unvanıdır, şahıs adı değildir. Sahih hadis bu kralın adını Ashame olarak verir (Sahîh-i Buhârî 3877). Bazı araştırmacılar onu Aksum sikkelerindeki bir kral adıyla ilişkilendirmeye çalışmıştır; ancak bu henüz kesinleşmemiştir.

9. NECÂŞÎ'NİN KABRİ NEREDEDİR?

Etiyopya'daki yerel gelenek, kabrinin Tigray bölgesindeki Negaş'ta olduğunu söyler. Ancak kabrinin yerini bildiren sahih bir hadis yoktur. Bu e-kitaptaki «Tarihin İzleri» bölümüne bakınız.

10. "GARÂNÎK" KISSASI DOĞRU MUDUR?

Hayır. Resûlullah'ın Necm Sûresi'ni okurken putları övdüğüne dair kıssa, bütün yolları mürsel olduğu ve Resûlullah'ın ﷺ ismetine aykırı düştüğü için âlimlerce reddedilmiştir. Sahih olan yalnızca, Resûlullah o sûreyi okurken müşriklerin de secde ettiğidir (Sahîh-i Buhârî 1071).

11. ÖMER'İN MÜSLÜMAN OLUŞU NEDEN BU KADAR ÖNEMLİDİR?

Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه şöyle demiştir: "Ömer Müslüman olduğundan beri hep izzetli olduk" (Sahîh-i Buhârî 3863). Ömer'in ve Hamza'nın cesareti, daha önce zayıf ve ezilmiş olan Müslümanlara güç verdi.

12. HABEŞİSTAN MUHACİRLERİ NE ZAMAN DÖNDÜ?

Bir kısmı Mekke'ye daha erken dönüp ardından Medine'ye hicret etti. Ca'fer b. Ebû Tâlib'in kafilesi ise hicretin yedinci yılında Resûlullah Hayber'i fethettiği sırada Medine'ye ulaştı (Sahîh-i Buhârî 4230) — Mekke'den ayrılışlarından yaklaşık on beş yıl sonra.

DERS

Sahih kaynaklara dayanan her cevap, kanaatimizi güçlendirir ve bizi asılsız kıssalardan uzaklaştırır. Sormaya ve okumaya devam edin — çünkü Resûlullah'ın ﷺ siyeri yalnızca bir tarih anlatısı değil, bir hayat rehberidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birincisi: Emir, güvenceyle birlikte gelir. “Açıkça ortaya koy… Biz sana yeteriz” (15:94–95).

İkincisi: Herkes kendinden sorumludur. Soy kurtarmaz (Sahîh-i Buhârî 4771).

Üçüncüsü: Kabul edilen şeyle başla. Resûlullah uyarmadan önce kendi doğruluğunu sordu (Sahîh-i Buhârî 4770).

Dördüncüsü: İnançta taviz yoktur. “Sizin dininiz size, benim dinim banadır” (109:6).

Beşincisi: Eziyet görünce sabret. Resûlullah hakarete rağmen secdede kaldı (Sahîh-i Buhârî 240).

Altıncısı: Zafer Allah’ın takdir ettiği zamandadır. “Fakat siz acele ediyorsunuz” (Sahîh-i Buhârî 3612).

Yedincisi: Servet, insanları özgürleştirmek içindir. Ebû Bekir Bilâl’i ve diğerlerini azat etti (Sahîh-i Buhârî 3754).

Sekizincisi: Adalet her yerde takdir edilir. Necâşî “salih bir adam” olarak onurlandırıldı (Sahîh-i Buhârî 3877).

Dokuzuncusu: Hiç kimseden ümit kesme. Ömer ümmetin gücü oldu (Sahîh-i Buhârî 3863).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

ZAMAN (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
Yaklaşık 613	Açık davet emri (15:94; 26:214); Safa'daki çağrı (Sahîh-i Buhârî 4770, 4771)
613–615	Alay, ithamlar ve uzlaşma teklifi (Kâfirûn)
613–616	Resûlullah eziyet gördü (Sahîh-i Buhârî 240, 3678); zayıflara işkence
Yaklaşık 615	Sümeyye'nin şehadeti (Wikipedia)
Recep, 5. yıl	Habeşistan'a ilk hicret: 11 erkek, 4 kadın
Yaklaşık 616	Ca'fer'in yönettiği ikinci hicret; Kureyş elçileri reddedildi
616 sonu	Hamza ve Ömer Müslüman oldu (Sahîh-i Buhârî 3863)
9 H / 630	Necâşî için gıyabi cenaze namazı (Sahîh-i Buhârî 3877)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Safa Tepesi'ndeki çağrıdan, Resûlullah'ın secdedeyken eziyet gördüğü Kâbe'ye, Bilâl'in "Ehad, Ehad" dediği kızgın kumlara ve Kızıldeniz'in ötesindeki adil bir kralın sarayına kadar — İslâm daveti ***sabır ve fedakârlıkla*** imtihan edildi. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Ebû Tâlib Mahallesi'nde (Şi'b) Hâşim oğullarına uygulanan boykot***, ***Hüzün Yılı*** ve Resûlullah'ın Tâif yolculuğuyla devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 4

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (15:94–95; 109; 74:11–25; 16:106; 92:17–21; 22:52). tafsir.app/ibn-katheer/15/94

HADİS

Sahîh-i Buhârî 240, 1071, 3612, 3678, 3754, 3863, 3877, 4770, 4771. sunnah.com/bukhari

Sünen-i İbn Mâce 150. sunnah.com/ibnmajah:150

Müsned-i Ahmed 1740 (Ümmü Seleme'nin Habeşistan hicretine dair rivayeti).

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti) — açık davet, Kureyş muhalefeti ve Habeşistan hicreti bölümleri.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — açık davet ve Habeşistan hicreti bölümleri.

Wikipedia, "Abu Lahab". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Lahab

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

Wikipedia, "Sumayya". en.wikipedia.org/wiki/Sumayya

Wikipedia, "Migration to Abyssinia". en.wikipedia.org/wiki/Migration_to_Abyssinia

Wikipedia, "Kingdom of Aksum". en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Aksum

Wikipedia, "Adulis". en.wikipedia.org/wiki/Adulis

Wikipedia, "Hamza ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Hamza_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Umar". en.wikipedia.org/wiki/Umar

YERLER, TARİH VE ARKEOLOJİ

Wikipedia, "Safa and Marwa". en.wikipedia.org/wiki/Safa_and_Marwa

Wikipedia, "Red Sea". en.wikipedia.org/wiki/Red_Sea

Wikipedia, "Bab-el-Mandeb". en.wikipedia.org/wiki/Bab-el-Mandeb

Madain Project, "Migration to Abyssinia". madainproject.com/migration_to_abyssinia

Wikipedia, "Armah". en.wikipedia.org/wiki/Armah

Wikipedia, "Najashi". en.wikipedia.org/wiki/Najashi

Wikipedia, "Negash". en.wikipedia.org/wiki/Negash

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Geeska, “Ethiopia’s Najashi Mosque in the Shadow of the Tigray War”. geeska.com/en/ethiopias-najashi-mosque-shadow-tigray-war

World Heritage Site, “Aksum”. worldheritagesite.org/list/aksum

Wikipedia, “Byzantine–Sasanian War of 602–628”. en.wikipedia.org/wiki/Byzantine%E2%80%93Sasanian_War_of_602%E2%80%93628

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hüzün Yılı

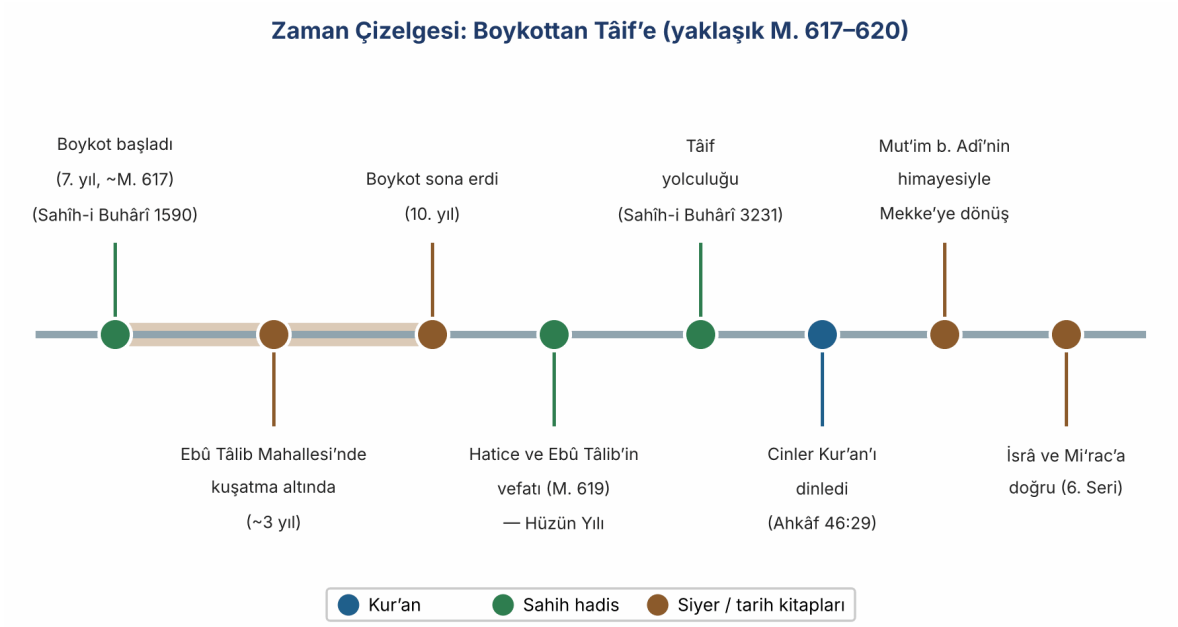
Siyer-i Nebî — Seri 5

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Hâşimoğulları'nın Boykotu, Ebû Tâlib ile Hatice'nin Vefatı ve Tâif Yolculuğu

HÜZÜN YILI

Siyer-i Nebî'nin dördüncü serisi Hamza ile Ömer'in Müslüman olmasıyla ve Necâşî'nin himayesi altında güvende kalan ashapla sona erdi. Ancak Resûlullah ﷺ ve Mekke'deki ailesi için en ağır imtihan daha yeni başlıyordu. Bu beşinci e-kitap ***üç yıllık boykotu***, onu en çok koruyan ve destekleyen iki insanın — ***Ebû Tâlib ile Hatice'nin*** — vefatını ve taşla ve kanla sona eren, ama aynı zamanda rahmet dolu bir duayla da biten ***Tâif yolculuğunu*** anlatır.

Bu e-kitaptaki âyetler ve sahih hadisler titizlikle — yalnızca gerçekten ilgili olanlar — seçilmiştir; siyer kitaplarındaki kıssalar ise "Siyer Notu" kutularına konmuş ve dereceleri belirtilmiştir. Çok meşhur olup senedi zayıf olan bazı kıssa ve dualar açıkça işaretlenmiştir.

Şekil 1: Boykottan Tâif'e kadar zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUREYŞ'İN ÇARESİZ KALDIĞI ZAMAN

Peygamberliğin yedinci yılına gelindiğinde Kureyş neredeyse her yolu denemişti: alay, iftira, müzakere, uzlaşma teklifleri ve işkence (4. Seri). Yine de İslâm yayılmaya devam ediyordu. Hamza ile Ömer Müslüman olmuş, Habeşistan'daki ashap da adil bir kralın himayesinde huzur içinde yaşıyordu.

Kureyş'in en büyük sorunu ***Hâşimoğulları'nın himayesiydi***. Hâşimoğulları'nın reisi Ebû Tâlib yeğenini teslim etmeyi reddettiği sürece, Kureyş kabileleri arasında bir iç savaş çıkarmadan onu öldüremezlerdi.

KUREYŞ'İN ÖNÜNDEKİ ENGELLER	SEBEP
Kabile himayesi	Ebû Tâlib ve Hâşimoğulları, henüz Müslüman olmayanları da dâhil, onu koruyordu.
Kan davası kuralı	Bir kabilenin bir ferdini öldürmek, o kabilenin tamamıyla savaş demekti.
İslâm güçleniyordu	Hamza ve Ömer gibi nüfuzlu şahsiyetler iman etmişti.
Diplomasinin başarısızlığı	Habeşistan'a giden elçiler eli boş dönmüştü.

Bunun üzerine Kureyş kan dökmeyen ama çok acı veren yeni bir silah seçti: Müslüman olsun olmasın bütün Hâşimoğulları ve Muttalib-oğulları'na karşı ***topyekûn bir boykot***.

Ders: şiddet başarısız olunca, hakkın düşmanları çoğu zaman ***ekonomik ve sosyal baskıya*** yönelir. Bu silah bugün hâlâ kullanılmaktadır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYFU BENÎ KİNÂNE'DEKİ ANTLAŞMA

Boykot yazılı bir antlaşmayla mühürlendi. Yıllar sonra, Vedâ Haccı'nda Resûlullah ﷺ o antlaşmanın yapıldığı yeri hâlâ hatırlıyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1590

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْغَدِ يَوْمَ النَّحْرِ وَهُوَ بِمِنًى «نَحْنُ نَازِلُونَ غَدًا بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ». يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحَصَّبَ، وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، أَوْ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لاَ يُنَاكِحُوهُمْ، وَلاَ يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسْلِمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم. وَقَالَ سَلاَمَةُ عَنْ عُقَيْلٍ وَيَحْيَى بْنُ الضَّحَّاكِ عَنِ الأَوْزَاعِيِّ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ وَقَالاَ بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَشْبَهُ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre, Nebî ﷺ Kurban Bayramı günü (10 Zilhicce) sabahı Mina'da iken şöyle buyurdu: **"Yarın, kâfirliğe (destek için) yemin ettikleri yer olan Hayfu Benî Kinâne'de konaklayacağız."** Bununla Muhassab'ı kastediyordu. Çünkü Kureyş ve Kinâne, Hâşimoğulları ile Abdülmuttaliboğulları'na — ya da Muttaliboğulları'na — karşı, Nebî'yi ﷺ kendilerine teslim edinceye kadar onlarla evlenmemek ve onlarla alışveriş yapmamak üzere ittifak etmişlerdi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): al-Humaidi ← al-Walid b. Muslim ← al-Auza'i ← al-Zuhri ← Ebû Salamah ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه. Ayrıca şu râviler de rivayet etmiştir: Salamah ← 'Uqail; ve Yahya b. al-Dahhak ← al-Auza'i ← Ibn Şihab.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Hac, Bâbu Nüzûli'n-Nebî ﷺ Mekke (Nebî'nin ﷺ Mekke'de konakladığı yer), Hadis No. 1590. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1314).

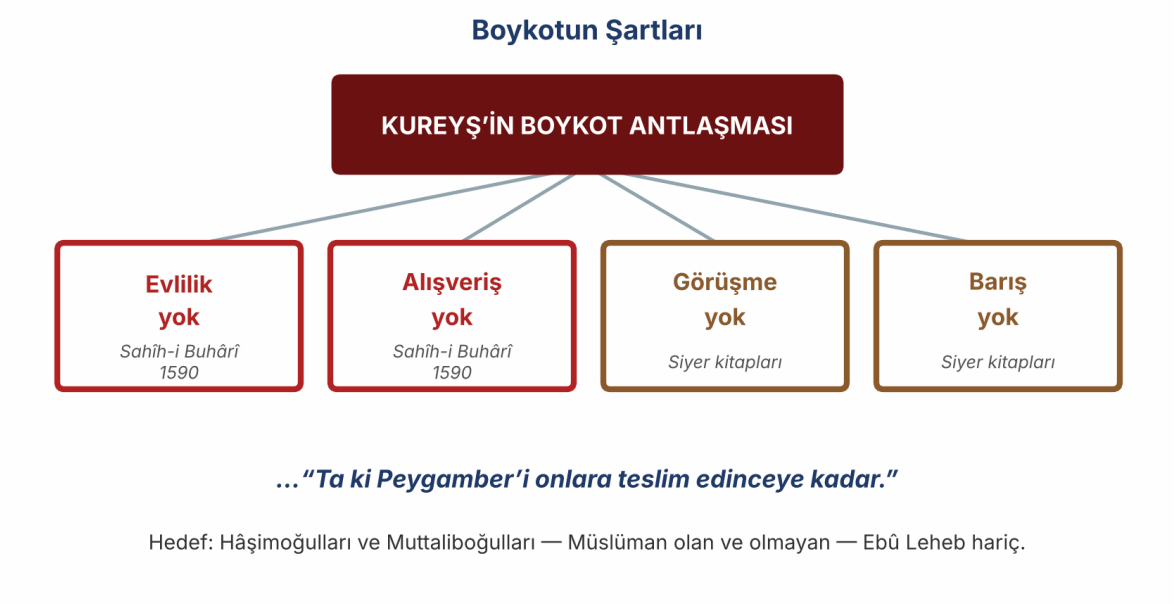
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:1590

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis boykotun ***sahih delilidir*** ve iki temel şartını açıklar: ***evlilik yok*** ve ***alışveriş yok*** — Hâşimoğulları Resûlullah'ı ﷺ teslim edinceye kadar. Amaç açıktı: ailesini himayeyi bırakmaya zorlamak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Şekil 2: Kureyş boykotunun şartları.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AYNI YERE DÖNÜŞ

Âlimler, Resûlullah'ın galip bir lider olarak döndüğünde Kureyş'in kâfirlik üzerine yemin ettiği ***Muhassab'da*** konaklamayı seçmesindeki hikmeti şöyle açıklar: ***Allah'ın nimetine şükretmek*** ve bir zamanlar zulme şahit olan yerde İslâm'ın zaferini göstermek.

HAC İBADETİNDE MUHASSAB

Muhassab (Ebtah olarak da bilinir) Mina ile Mekke arasında bir vadidir. Resûlullah ﷺ Vedâ Haccı'nda Mina günlerinden sonra orada konakladı. Ancak Âişe رضى الله عنها, Ebtah'ta konaklamanın haccın ***bir sünneti olmadığını***, onun orada Mekke'den çıkışı daha kolay olduğu için konakladığını açıklamıştır (Sahîh-i Buhârî 1765).

Bu, ashabın uyulması gereken ***ibadet uygulamaları*** ile ***olağan davranışlar*** arasında — yani Resûlullah'ın ﷺ o günkü şartlara bağlı fiilleri arasında — ne kadar titizlikle ayrım yaptığını gösterir; bu, sünneti anlamada önemli bir ilkedir.

Ders: Allah ***durumları tersine çevirir***. Bir zamanlar zulme şahit olan yer, sonunda zafere şahit olmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ TÂLİB MAHALLESİ'NDE ÜÇ YIL

SİYER NOTU: KUŞATILMIŞ VADİDE HAYAT

Siyer kitaplarına (İbn İshak) göre boykot ***peygamberliğin yedinci yılının Muharrem ayında*** (yaklaşık Milâdî 617) başladı. Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları — Müslüman olanlar da olmayanlar da — Mekke'nin kenarında dar bir vadi olan ***Ebû Tâlib Mahallesi'ne*** (Şi'b-i Ebî Tâlib) taşındı. Yalnızca ***Ebû Leheb*** Kureyş'in tarafını tuttu.

Antlaşma sahifesinin Kâbe'nin içine asıldığı söylenir. Boykot ***yaklaşık üç yıl*** sürdü. Yiyecek bulmak çok zordu; siyer kitapları aç çocukların ağlamalarının vadinin dışından duyulduğunu ve bazılarının yaprak yemek zorunda kaldığını anlatır.

KAYNAK:
Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

DİNİ AŞAN SADAKAT

Hayret verici bir durum: Hâşimoğulları'nın ***henüz Müslüman olmamış*** pek çok ferdi, aileye ve Ebû Tâlib'e sadakatten dolayı Resûlullah ﷺ ile birlikte acı çekmeyi seçti. Aç kalsalar bile onu teslim etmeyi reddettiler.

Resûlullah ﷺ ve Hatice رضى الله عنها de bu sıkıntıyı paylaştı. Bir zamanlar zengin bir tüccar olan Hatice, servetinin kalanını vadideki aileye ve ashaba harcadı.

DİĞER SAHÂBÎLER NE DURUMDAYDI?

Ebû Bekir رضى الله عنه gibi Hâşimoğulları'ndan olmayan sahâbîler vadide kalmadı, fakat onlar da ağır baskıyla karşılaştı. Âişe رضى الله عنها, Ebû Bekir'in bir defasında Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıktığını ve Kâre kabilesinin reisi ***İbnü'd-Dügunne*** ile karşılaştığını rivayet eder. İbnü'd-Dügunne: "Senin gibi biri ne çıkıp gitmeli ne de kovulmalı" diyerek onu kendi himayesinde geri getirmiştir (Sahîh-i Buhârî 3905).

İbnü'd-Dügunne, Ebû Bekir'in vasıflarını Hatice'nin Resûlullah'a ﷺ söylediği sözlere çok benzer ifadelerle anlattı: yoksula yardım eder, akrabalık bağını gözetir, zayıfın yükünü taşır, misafiri ağırlar ve musibetlerde yardım eder. Güzel ahlâk, henüz iman etmemiş kişilerce bile takdir edilir.

Ders: darlıkta sabır ***imanın alametidir***. O üç yıllık sıkıntı, ileride hicrette ve savaşlarda gerekecek dayanıklılığı inşa etti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SESSİZ YARDIM

SİYER NOTU: HAKÎM B. HİZÂM VE HALASI İÇİN BUĞDAY

Siyer kitapları, Hatice'nin yeğeni ***Hakîm b. Hizâm'ın*** vadideki halasına gizlice buğday götürdüğünü rivayet eder. Ebû Cehil onu durdurdu, fakat bu zulme katılmayan bir Kureyşli olan ***Ebü'l-Bahterî b. Hişâm*** araya girdi ve geçmesine izin verdi.

Gece vakti vadinin girişine yiyecek yüklü develer gönderen ***Hişâm b. Amr*** hakkında da rivayetler vardır. Bu kıssalar ***siyer kitaplarından*** olup Sahîhayn'da yer almaz.

KAYNAK:

Wikipedia, "Hakim ibn Hizam". en.wikipedia.org/wiki/Hakim_ibn_Hizam

CÂHİLİYE TOPLUMUNDA VİCDAN

Bu kıssalar, ***bütün Kureyşlilerin*** bu zulmü desteklemediğini gösterir. Henüz iman etmemiş olsalar da bazılarında hâlâ insanlık duygusu vardı. Resûlullah ﷺ ileride böyle kişilerin iyiliklerini hatırlamıştır.

Hakîm b. Hizâm bizzat sonradan Mekke'nin fethi günü Müslüman olmuş ve bir sahâbî olmuştur. Câhiliye dönemindeki iyiliği, hidayete açılan bir kapı olmuştur.

Ders: ***küçük iyilikleri*** küçümsemeyin — kuşatma altındakilere götürülen bir avuç yiyecek büyük bir amel olabilir. Müslüman olmasa bile adil davranan herkesin değerini bilin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ANTLAŞMAYI BOZAN BEŞ KİŞİ

SİYER NOTU: BOYKOTU KALDIRMAK İÇİN YAPILAN ANLAŞMA

İbn İshak'a göre yaklaşık üç yıl sonra vicdan sahibi bazı Kureyşliler antlaşmayı bozmak için anlaştılar. Bunlar ***Hişâm b. Amr***, ***Züheyr b. Ebû Ümeyye***, ***Mut'im b. Adî***, ***Ebü'l-Bahterî b. Hişâm*** ve ***Zem'a b. Esved*** idi.

Kâbe'nin yanındaki Kureyş meclisinde ayağa kalkıp itirazlarını açıkça dile getirdiler. Ebû Cehil karşı çıktı, ama onların sesi galip geldi ve boykot ***peygamberliğin onuncu yılı*** civarında sona erdi. Vikipedi, Mut'im b. Adî'yi bu girişimi başlatan beş liderden biri olarak anar.

KAYNAK:

Wikipedia, "Muṭ'im ibn 'Adi". en.wikipedia.org/wiki/Mu%E1%B9%AD%CA%BDim_ibn_%CA%BDAdi

ADİL BİR SESİN GÜCÜ

Boykot yalnızca bir mucizeyle değil, kendi toplumlarındaki zulme karşı ***sesini yükseltmeye cesaret eden birkaç kişi*** sayesinde de sona erdi. Durumu değiştirmek için mevcut yolu — Kureyş meclisini — kullandılar.

Bu bize ***Hilfü'l-Fudûl'u*** (2. Seri) hatırlatır: câhiliye toplumunda bile adalet için bir alan vardı. İslâm bu tür her çabayı takdir eder.

Ders: zulüm karşısında ***susmak*** acıyı uzatır. Cesur tek bir ses değişimin başlangıcı olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GÜVELERİN YEDİĞİ SAHİFE KISSASI

SİYER NOTU: ANTLAŞMA SAHİFESİ KISSASI

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ Ebû Tâlib'e, Allah'ın antlaşma sahifesini Allah'ın adının geçtiği ifade ("Bismike'llâhümme") dışında yiyen ***güveler*** gönderdiğini haber verdiğini rivayet eder. Ebû Tâlib bunu Kureyş'e iletti; sahife indirildiğinde haber verildiği gibi bulundu.

Bu kıssayı İbn İshak ve diğer siyer âlimleri rivayet eder; ancak ***Sahîhayn'da yer almaz*** ve senedi ***muttasıl değildir (mürsel)***. Siyer kitaplarında meşhurdur ve pek çok siyer yazarınca kabul görmüştür, fakat sahih hadis derecesinde değildir.

BU TÜR KISSALARA NASIL YAKLAŞMALI?

KONU	TUTUM
Boykot ve şartları	Sahih (Sahîh-i Buhârî 1590).
Beş kişinin antlaşmayı bozması	Siyer kitaplarının rivayeti; genel olarak kabul edilir.
Güvelerin yediği sahife	Siyer kitaplarında mürsel rivayet; durumu belirtilerek anlatılabilir.

Hadis âlimleri, tarih olarak anlatılabilecek siyer kıssaları ile akaid ve ahkâmda ***delil olarak kullanılan hadisler*** arasında ayrım yapar. Bu kıssa birinci gruba girer.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BOYKOTTAN ÇIKAN DERSLER

Ebû Tâlib Mahallesi'ndeki boykot her nesil için geçerli pek çok ders bıraktı:

DERS	AÇIKLAMA
Birlikte sabır	Bütün aile ve ashap imtihanı birlikte taşıdı.
Bir silah olarak ekonomi	Hakkın düşmanları yiyecek ve ticaret ambargosunu kullandı.
Aile sadakati	Henüz Müslüman olmayan Hâşimoğulları bile onu korumaya devam etti.
Vicdan sahiplerinin rolü	Beş Kureyşli zulmü sona erdirdi.
Mal fedakârlığı	Hatice servetini aile ve ashap için harcadı.
İmtihandan sonra zafer	Kâfirlik yemininin edildiği yer, galip Peygamber'in konakladığı yer oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÇAĞIMIZDA BOYKOT

Bugün bazı yerlerde Müslümanlar hâlâ ***ekonomik ambargo*** ve kuşatmayla karşı karşıyadır. Siyer bize sabretmeyi, birbirimize yardım etmeyi ve — Müslüman olsun olmasın — mazlumları savunmaya cesaret eden herkesin değerini bilmeyi öğretir.

Temel ders: ***hiçbir zulüm kalıcı değildir***. Hiç bitmeyecekmiş gibi görünen boykot, üç yıl sonra yıkıldı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HATİCE'NİN VEFATI

SİYER NOTU: İLK MÜ'MİNLERİN ANNESİNİN VEFATI

Vikipedi'ye göre ***Hatice bint Hüveylid*** رضى الله عنها boykot sona erdikten kısa bir süre sonra ***Milâdî 619*** yılında, yaklaşık ***65 yaşında*** vefat etti. Resûlullah'ın ﷺ eşi olarak ***25 yıl*** geçirmişti — bu süre boyunca onun tek eşiydi. O sırada Resûlullah yaklaşık 50 yaşındaydı.

Boykot dönemindeki sıkıntıların sağlığını da etkilediğine inanılır. Bugün Cennetü'l-Muallâ olarak bilinen Mekke mezarlığı ***el-Hacûn'a*** defnedildi.

KAYNAK:
Wikipedia, "Year of Sorrow". en.wikipedia.org/wiki/Year_of_Sorrow
Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

Sahih hadis tarihi genel olarak doğrular: Urve b. Zübeyr, Hatice'nin ***üç yıl önce*** vefat ettiğini, yani Nebî ﷺ Medine'ye hicret etmeden önce öldüğünü söylemiştir (Sahîh-i Buhârî 3896).

HİÇ SOLMAYAN HATIRA

2. ve 3. Seri, Hatice'nin konumunu anlattı: ilk iman eden, ilk vahiy gecesinde onu teskin eden ve Cebrâil aracılığıyla Allah'tan selâm alan kadın (Sahîh-i Buhârî 3820). Vefatından yıllar sonra bile Resûlullah onun adını anar ve dostlarına ikram ederdi (Sahîh-i Buhârî 3818).

SAHİH HADİSLERDE HATİCE'NİN FAZİLETİ

Ali رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"(Zamanının) kadınlarının en hayırlısı İmrân kızı Meryem'dir; (zamanının) kadınlarının en hayırlısı Hatice'dir"*** (Sahîh-i Buhârî 3432).

FAZİLET	KAYNAK
İlk iman eden	Siyer kitapları (3. Seri)
İlk vahiy gecesinde onu teskin etmesi	Sahîh-i Buhârî 3
Allah'tan selâm ve cennette bir ev müjdesi alması	Sahîh-i Buhârî 3820
Zamanının kadınlarının en hayırlısı	Sahîh-i Buhârî 3432
İbrâhim dışında bütün çocuklarının annesi	Siyer kitapları (2. Seri)

Ders: eşe ***vefa*** ölümle bitmez. Vefat etmiş eşe dua etmek, iyiliklerini anmak, ailesine ve dostlarına ikram etmek Resûlullah'ın ﷺ sünnetidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ TÂLİB'İN SON ANLARI

Boykot sona erdikten kısa bir süre sonra, onu kırk yılı aşkın bir süre büyüten ve koruyan amcası ***Ebû Tâlib*** ağır hastalandı. Resûlullah ﷺ son bir umutla yanına geldi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3884

حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ أَبَا طَالِبٍ، لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ دَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَعِنْدَهُ أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ «أَيْ عَمِّ، قُلْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. كَلِمَةً أُحَاجُّ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ». فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ يَا أَبَا طَالِبٍ، تَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَلَمْ يَزَالاَ يُكَلِّمَانِهِ حَتَّى قَالَ آخِرَ شَيْءٍ كَلَّمَهُمْ بِهِ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم «لأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْهُ». فَنَزَلَتْ {مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ} وَنَزَلَتْ {إِنَّكَ لاَ تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ}

TERCÜME:

Müseyyeb b. Hazn'dan رضى الله عنه rivayet edildiğine göre, Ebû Tâlib'e ölüm hâli gelince Nebî ﷺ yanına girdi; yanında Ebû Cehil vardı. Şöyle buyurdu: **"Amcacığım, Lâ ilâhe illallah de — onunla seni Allah katında savunacağım bir kelime."** Ebû Cehil ile Abdullah b. Ebû Ümeyye: "Ey Ebû Tâlib, Abdülmuttalib'in dininden yüz mü çevireceksin?" dediler. Onunla konuşmaya devam ettiler; nihayet onlara söylediği son söz şu oldu: "(Ben) Abdülmuttalib'in dini üzereyim." Nebî ﷺ buyurdu: **"Men edilmedikçe senin için mutlaka bağışlanma dileyeceğim."** Bunun üzerine {Cehennemlik oldukları kendilerine apaçık belli olduktan sonra, akraba bile olsalar, müşrikler için bağışlanma dilemek ne Peygamber'e ne de mü'minlere yaraşır} âyeti ve {Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin} âyeti indi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmud b. Ghailan ← 'Abd al-Razzaq ← Ma'mar ← al-Zuhri ← Sa'id b. al-Musayyib ← babası al-Musayyib b. Hazn رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Bâbu Kıssati Ebî Tâlib (Ebû Tâlib Kıssası), Hadis No. 3884. Müslim de rivayet etmiştir (No. 24).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3884

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis çok dokunaklıdır. Resûlullah ﷺ ağır bir şey istememişti — sadece ***tek bir kelime***. O kelimeyle amcasını Allah katında savunacağına söz verdi. Fakat ***arkadaşlarının baskısı*** ve ***ataların dinine duyulan gurur*** Ebû Tâlib'i onu söylemekten alıkoydu.

MÜSLÜMAN OLMAYAN AKRABAYI ZİYARET

Resûlullah ﷺ henüz iman etmemiş olsa da hasta amcasını ***ziyaret etti*** ve son ana kadar gayret gösterdi.

Hasta bir Yahudi gencini de ziyaret edip onu İslâm'a davet etmişti (Sahîh-i Buhârî 1356).

Bu, ***akrabalık bağını gözetmenin*** ve ***hasta ziyaretinin*** yalnızca Müslümanlarla sınırlı olmadığını gösterir. Ziyaretin kendisi en yumuşak davet kapısı olabilir.

Son anda Ebû Tâlib'in yanında kimin bulunduğuna dikkat edin: ***Ebû Cehil***. Kötü bir arkadaş, kişiyi hayatının son anlarında bile iyilikten alıkoyabilir.

Ders: ***tevhid kelimesi*** kurtuluşun anahtarıdır ve ***arkadaşın etkisi*** çok büyüktür. Özellikle en önemli anlarda bize Allah'ı hatırlatan dostlar seçin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"SEN SEVDİĞİNİ HİDAYETE ERDİREMEZSİN"

Resûlullah'ın ﷺ amcasının küfür üzere ölmesine duyduğu üzüntü çok derindi. Allah, onu teselli eden ve önemli bir akide ilkesini öğreten âyeti indirdi:

KASAS SÛRESİ 28:56

إِنَّكَ لَا تَهْدِى مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾

Sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin, ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/28:56

28:56. ÂYETİN AÇIKLAMASI

Allah şöyle buyurur: ***"Şüphesiz sen sevdiğini hidayete erdiremezsin"***. İbn Kesîr, Sahîhayn'da geçtiği üzere bu âyetin ***Ebû Tâlib*** hakkında indiğini belirtir ve Resûl'ün görevinin ***tebliğ*** olduğunu, hidayetin ise ***yalnızca Allah'a ait*** olduğunu açıklar. Tefsîr-i İbn Kesîr 28:56.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİ ÇEŞİT HİDAYET

ÇEŞİT	AÇIKLAMA
İrşad hidayeti (yol gösterme)	Yolu göstermek; bu, Resûl'ün ve davetçilerin görevidir (Şûrâ 42:52).
Tevfik hidayeti (muvaffak kılma)	Kalbi kabule açmak; bu yalnızca Allah'a aittir (Kasas 28:56).

Bu âyet, gayret gösterdiği hâlde sevdiklerinin hakkı kabul etmediğini gören her anne babaya, eşe ve davetçiye huzur verir. ***Bizim görevimiz çalışmaktır***; sonuç Allah'ın elindedir.

Bu âyetle birlikte, durumları açıkça belli olduktan sonra müşrikler için bağışlanma dilemenin yasaklandığı âyet de (Tevbe 9:113) aynı hadiste belirtildiği gibi inmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ TÂLİB'İN DURUMU

Abbas b. Abdülmuttalib رضى الله عنه Resûlullah'a ﷺ sordu: "Amcana bir faydan oldu mu? Vallahi o seni korurdu ve senin için öfkelenirdi." Resûlullah buyurdu: ***"O, cehennemin sığ bir yerindedir; ben olmasaydım, en alt tabakasında olurdu"*** (Sahîh-i Buhârî 3883).

Başka bir hadis, Ebû Tâlib'in cehennem ehlinin ***azabı en hafif olanı*** olduğunu bildirir (Sahîh-i Müslim 212). Bu, Resûlullah'ı ﷺ koruma hizmetinin ***karşılıksız kalmadığını*** ama iman olmadan tam kurtuluşa götürmediğini gösterir.

EBÛ TÂLİB HAKKINDA KONUŞMA ÂDABI

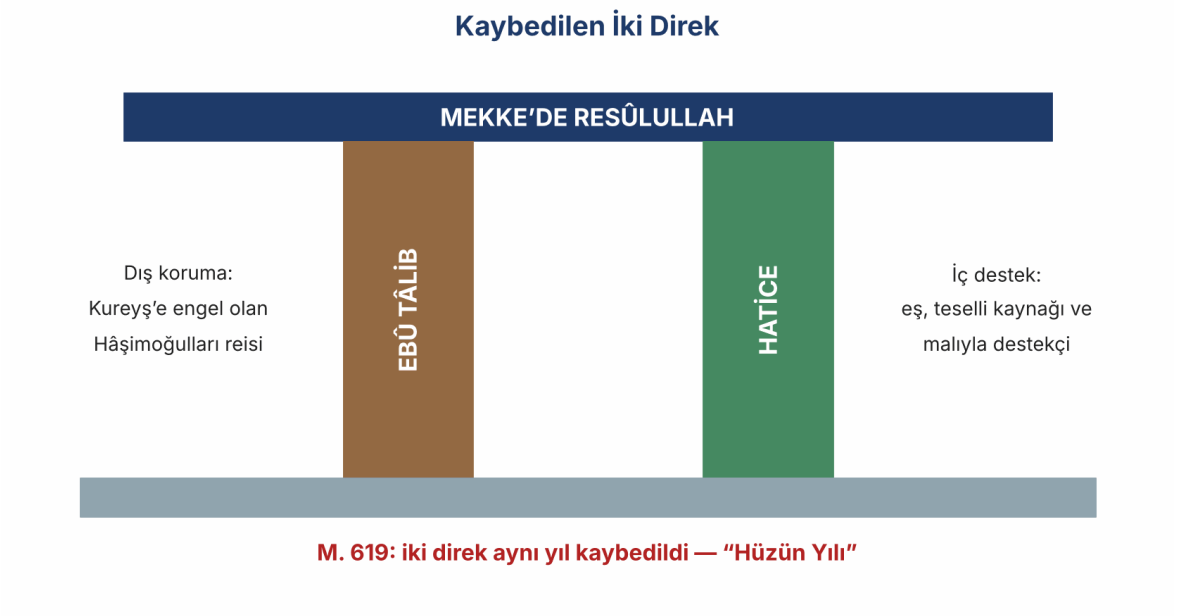
Ebû Tâlib, İslâm'a ***büyük hizmeti dokunmuş*** bir şahsiyettir. Hizmetini saygıyla anar, onu kınamayız; aynı zamanda durumu hakkındaki sahih hadislere de bağlı kalırız. Bu iki tutum birbiriyle çelişmez.

Ders: ***iman olmadan yapılan iyi amel*** âhiret kurtuluşu için yeterli değildir. İman, her iyiliği Allah katında tam değerli kılan temeldir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜZÜN YILI

Aynı yıl içinde — peygamberliğin onuncu yılında, yaklaşık ***Milâdî 619*** — Resûlullah ﷺ bu iki insanı da kaybetti. ***Vefat sıraları*** siyer kitaplarında ihtilaflıdır: Vikipedi'ye göre önce Hatice, sonra Ebû Tâlib vefat etti; bazı kaynaklar ise tersini söyler.

Şekil 3: Hüzün Yılı'nda kaybedilen iki direk.

Bu yıl daha sonra ***Âmü'l-Hüzn***, yani ***Hüzün Yılı*** olarak anıldı. Ebû Tâlib ***dışarıdan koruma*** idi; Hatice ise ***içeriden destek***. İkisini birden kaybetmek onu en savunmasız durumda bıraktı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DAVETE ETKİSİ

Siyer kitapları, Ebû Tâlib'in ölümünden sonra Kureyş'in ona eziyet etmekte daha da cüretkâr hâle geldiğini — hatta bazılarının başına toprak attığını — anlatır. Hâşimoğulları'nın başına artık onun düşmanı Ebû Leheb geçmişti.

İşte bu durumda ***Mekke dışında destek*** aramaya karar verdi — ilk tercihi Tâif şehri oldu.

HÜZÜNLE BAŞA ÇIKMADA SÜNNET

Resûlullah ﷺ dengeli bir hüzün yolunu öğretti. Yıllar sonra oğlu İbrâhim vefat ettiğinde ağladı ve şöyle buyurdu: ***"Göz yaşarır, kalp hüzünlenir; ama Rabbimizin razı olacağı sözden başkasını söylemeyiz"*** (Sahîh-i Buhârî 1303).

CAİZ OLAN	YASAK OLAN
Ağlamak ve üzülmek	Feryat ve figan etmek
Ölenin iyiliklerini anmak	Kaderi suçlayan sözler
Ona dua etmek ve onun adına sadaka vermek	Üzüntüden kendine ya da elbisesine zarar vermek

Ders: hüzün insan fıtratıdır; Resûlullah ﷺ bile hüzünlenmiştir. Fakat hüzün onu gayretini sürdürmekten ***alıkoymadı***.

SEVDE BİNT ZEM‘A

SİYER NOTU: HATİCE’DEN SONRAKİ EŞ

Siyer kitaplarına ve Vikipedi’ye göre Hatice’nin vefatından sonra Resûlullah ﷺ Mekke’de ***Sevde bint Zem‘a*** رضى الله عنها ile evlendi. Sevde dul bir kadındı: eşi ***Sekrân b. Amr*** onunla birlikte Habeşistan’a hicret etmiş, sonra vefat etmişti.

Sevde ilk Müslümanlardandı ve hicretin sıkıntılarını yaşamıştı. Bu evlilik, muhacir dul bir kadına ***himaye*** ve annesini kaybetmiş çocuklarına ***ev idaresi*** sağladı.

KAYNAK:
Wikipedia, “Sawda bint Zam'a”. en.wikipedia.org/wiki/Sawda_bint_Zam'a

BU EVLİLİĞİN HİKMETİ

Resûlullah’ın ﷺ Sevde ile evliliği, evliliklerinin ***insanî ve davetle ilgili amaçlar*** taşıdığını gösterir: şehit olan ya da vefat eden sahâbîlerin dul eşlerini korumak ve aileyi gözetmek.

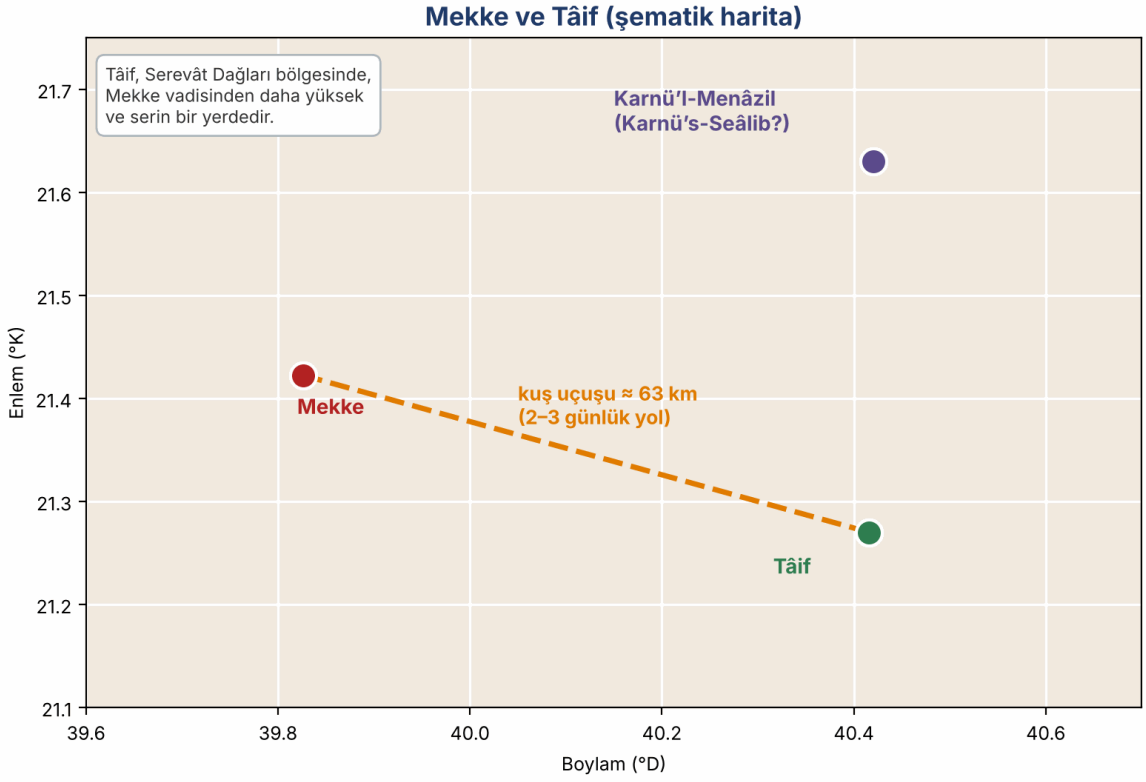
Sahih hadis Sevde’yi över: Âişe رضى الله عنها, ahlâkına benzemeyi Sevde’den başka hiçbir kadına bu kadar istemediğini söylemiş; Sevde de nöbet gününü Âişe’ye bağışlamıştı (Sahîh-i Müslim 1463).

Ders: İslâm ***dulları ve yetimleri*** yüceltir. Onlara bakmak Resûlullah’ın ﷺ sünnetidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TÂİF'E DOĞRU

Tâif, Hicaz'ın ikinci önemli şehriydi ve ***Sakîf*** kabilesi orada yaşıyordu. Dağlık bir bölgede bulunur, Mekke'den daha serin ve verimlidir; meyve bahçeleriyle tanınır. Resûlullah ﷺ halkının İslâm'ı kabul edip kendisini himaye etmesini umuyordu.

Koordinatlar yaklaşıktır. Karnü's-Seâlib'in yeri bazı âlimlerce Karnü'l-Menâzil olarak belirlenmiştir. Kaynak: Vikipedi, "Taif".

Şekil 4: Mekke ile Tâif'in konumu (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: ZEYD İLE BİRLİKTE YOLCULUK

Vikipedi'ye göre Tâif yolculuğu ***Milâdî 619*** yılında gerçekleşti ve Mekke'den ***iki üç günlük yol*** uzaklıktaydı. Siyer kitapları (İbn Sa'd), onun yanında ***Zeyd b. Hârise*** olduğunu ve yürüyerek gittiğini anlatır.

Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm'da onun Tâif'te ***yaklaşık on gün*** kaldığını, liderleri tek tek ziyaret ettiğini belirtir.

KAYNAK:
Wikipedia, "Muhammad's visit to Ta'if". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_visit_to_Ta%27if

NEDEN TÂİF?

ETKEN	AÇIKLAMA
İkinci önemli şehir	Mekke'den sonra Tâif, Hicaz'ın güç ve ekonomi merkeziydi.
Güçlü bir kabile	Sakîf, bir zamanlar Hâşimoğulları'nın yaptığı gibi himaye verebilirdi.
Akrabalık bağları	Siyer kitapları onun Tâif çevresindeki kabilelerle süt ve akrabalık bağları olduğunu belirtir.
Kureyş'in rakibi	Sakîf ticarette ve nüfuzda Kureyş ile rekabet ediyordu.

Dikkat edin: yalnızca Mekke'ye bakıp ***ümitsizliğe düşmedi***, ***başka bir yol aradı***. Bu, çıkmaza girildiğinde örnek bir tavırdır: durmayın, başka bir kapı arayın.

Ders: davet ***girişim ve cesaret*** ister. Elli yaşına yaklaşmış olan Resûlullah risaleti ulaştırmak için dağları yürüyerek aştı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAKÎF KABİLESİNİN REDDİ

SİYER NOTU: SAKÎF'İN ÜÇ LİDERİ

Vikipedi'ye göre Resûlullah ***Sakîf kabilesinin*** lideri üç kardeşi ziyaret etti: ***Abdüyâlîl***, ***Mes'ûd*** ve ***Habîb***. Kaba bir şekilde reddettiler. Sahih hadis, kendini teklif ettiği kişi olarak ***İbn Abdiyâlîl b. Abdikülâl*** adını verir (Sahîh-i Buhârî 3231).

Tâif halkı sonra beyinsizlerini ve kölelerini kışkırtarak onu ***kovdurdu ve taşlattı***; ayakları ve elleri kanadı. Siyer kitapları, Zeyd'in onu korumaya çalışırken başının da yaralandığını anlatır.

KAYNAK:
Wikipedia, "Muhammad's visit to Ta'if". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_visit_to_Ta%27if

EN ACI RET

Mekke'de, karşı çıkılsa da soyundan dolayı hâlâ saygı görüyordu. Tâif'te ise himayesiz bir ***yabancıydı***. Sakîf'in reddi yalnızca sözle değil, halkın önünde ***hakaret ve şiddetle*** oldu.

Ayrıca Kureyş daha da cüretkâr olmasın diye görüşmeyi ***gizli tutmalarını*** istedi, ama kabul etmediler (siyer kitapları). Umutla başlayan yolculuk yaralarla bitti.

ON YIL SONRA TÂİF

Siyer kitapları, ***hicretin dokuzuncu yılında*** Sakîf heyetinin Medine'ye gelip Müslüman olduğunu anlatır. Bir zamanlar onu taşlayan şehir sonunda biat etmek için temsilcilerini gönderdi. Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra pek çok kabile irtidat ettiğinde, tarih kitapları Sakîf'in İslâm'da ***sebat ettiğini*** belirtir.

Ders: ***görünürdeki başarısızlık*** çabanın boşa gittiği anlamına gelmez. Göreceğimiz gibi, Allah sonucunu başka bir zamana saklar — Tâif yaklaşık on yıl sonra Müslüman oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UTBE İLE ŞEYBE'NİN BAĞINDA

SİYER NOTU: ADDÂS VE BİR SALKIM ÜZÜM

Vikipedi'ye ve siyer kitaplarına göre Resûlullah, onun hâline acıyan iki Kureyş ileri geleni ***Utbe ve Şeybe b. Rebîa'ya ait bir bağa*** sığındı. Onlar ***Ninova*** halkından Hristiyan kölelerini, ***Addâs'ı***, ona bir salkım üzüm götürmesi için gönderdiler.

Resûlullah yemeye ***"Bismillah"*** diyerek başladı. Addâs, o diyar halkının bu sözü söylemediğine şaşırdı. Addâs'ın Ninova'dan olduğunu öğrenince Resûlullah, ***Yûnus Peygamber'in*** عَلَيْهِ السَّلَامُ kardeşi olduğunu, kendisi gibi bir peygamber olduğunu söyledi. Addâs da onun başını, ellerini ve ayaklarını öptü.

KAYNAK:
Wikipedia, "Muhammad's visit to Ta'if". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_visit_to_Ta%27if

Addâs kıssasını İbn İshak muttasıl bir senet olmadan rivayet eder; ***Sahîhayn'da yer almaz***. Ancak manası, onun bilinen ahlâkıyla uyumludur.

KARANLIKTA BİR IŞIK

En karanlık günde Allah, ona saygı gösteren ***yabancı bir köle*** gönderdi. Kanlar içinde iken bile ***davet etti*** — Addâs'ı önceki peygamberlere bağladı. Hayrı ulaştırmak için hiçbir an çok zor değildir.

Ders: ***peygamberlerin risaletinin birliği***, Ehl-i Kitab'a davette bir köprüdür. Yûnus, Mûsâ ve Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ tevhid risaletinde Hz. Muhammed'in ﷺ kardeşleridir.

TÂİF DUASI: BİR DEĞERLENDİRME

SİYER NOTU: ÇOK MEŞHUR BİR DUA

Pek çok kişi, onun o bağda okuduğu söylenen duayı bilir: ***"Allah'ım, gücümün zayıflığını, çaresizliğimi ve insanlar nezdindeki değersizliğimi Sana arz ediyorum…"*** ve ***"…Sen bana gazap etmedikçe başıma gelene aldırmam."***

Bu duayı İbn İshak senetsiz olarak, Taberânî ise el-Elbânî gibi hadis âlimlerinin tanınmayan bir râvi bulunduğu için ***zayıf*** saydığı bir senetle rivayet eder.

BU RİVAYETE NASIL YAKLAŞMALI?

KONU	TUTUM
Kesin olarak Resûlullah'a nispet etmek	Olmaz; senedi zayıftır.
Manası	Güzeldir ve Kur'an ve sünnetle uyumludur: yalnızca Allah'a şikâyet etmek.
Benzer sözlerle dua etmek	Nebî'nin ﷺ sözü olduğu iddia edilmeden genel bir dua olarak caizdir.
Sahih dua	Kur'an'dan ve sahih hadislerden gelen dualara öncelik verin.

Kesin ve sahih olan, onun o gün hakkında bizzat Âişe'ye anlattıklarıdır — bir sonraki bölümde olduğu gibi. Bu sahih rivayet, hüznünün derinliğini ve rahmetinin genişliğini göstermeye yeter.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EN AĞIR GÜN

Yıllar sonra, kendisinin yaralandığı ve Hamza'nın şehit düştüğü Uhud Savaşı'ndan sonra Âişe رضى الله عنها ona Uhud'dan daha ağır bir gün yaşayıp yaşamadığını sordu. Verdiği cevap ***Tâif'i*** işaret ediyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3231

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ، أَنَّ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ زَوْجَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ قَالَ «لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكِ مَا لَقِيتُ، وَكَانَ أَشَدُّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كُلاَلٍ، فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ، فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِي، فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلاَّ وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي، فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ فَنَادَانِي فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ، فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ، فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ، فَقَالَ ذَلِكَ فِيمَا شِئْتَ، إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمِ الأَخْشَبَيْنِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا».

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها — Nebî'nin ﷺ eşi — rivayet ediyor: Nebî'ye ﷺ şöyle sordu: "Uhud gününden daha ağır bir gün geçirdin mi?" Şöyle buyurdu: **"Senin kavminden çektiğimi çektim. En ağırı Akabe günüydü; kendimi İbn Abdiyâlîl b. Abdikülâl'e arz ettim, ama istediğime icabet etmedi. Çok kederli bir hâlde, nereye gittiğimi bilmeden yürüdüm ve ancak Karnü's-Seâlib'de kendime geldim. Başımı kaldırdım; bir de baktım ki bir bulut beni gölgeliyor. Baktım, içinde Cebrâil vardı. Bana seslenip şöyle dedi: 'Allah, kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri cevabı işitti. Onlar hakkında dilediğini emretmen için sana dağlar meleğini gönderdi.' Dağlar meleği bana seslendi, selâm verdi, sonra şöyle dedi: 'Ey Muhammed, (iş) senin dileğine bağlıdır. İstersen Ahşebeyn'i (iki dağı) üzerlerine kapatırım.' Nebî ﷺ buyurdu: 'Hayır, ben Allah'ın onların soyundan, yalnız Allah'a ibadet eden ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan kimseler çıkarmasını umarım.'"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Ibn Wahb ← Yunus b. Yazid ← Ibn Şihab al-Zuhri ← 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Halk (Yaratılışın Başlangıcı), Hadis No. 3231. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1795).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3231

BU HADİSİN DERSLERİ

Düşünün: ***az önce taşlanmış ve hakarete uğramış bir insana*** o şehrin bütün halkını helâk etme gücü teklif ediliyor. Ama o ***ümidi*** seçti: onların soyundan Allah'a ibadet eden kimseler çıksın diye.

TEKLİF EDİLEN SEÇENEK	ONUN SEÇİMİ
İntikam almak	Affetmek
Bugünkü nesli helâk etmek	Gelecek nesle umut bağlamak
Güç göstermek	Rahmet göstermek

Onun ümidi gerçekleşti. Tâif halkı ***hicretin dokuzuncu yılında*** Müslüman oldu ve Sakîf'ten İslâm'ın önde gelen şahsiyetleri yetişti. Hadiste geçen Ahşebeyn, Mekke'yi çevreleyen ***iki büyük dağdır***.

"KAVMİMİ BAĞIŞLA"

İbn Mes'ûd رضى الله عنه şöyle dedi: Resûlullah'ı ﷺ, kavmi tarafından kanlar içinde kalıncaya kadar dövülen, yüzündeki kanı silerken şöyle dua eden bir peygamberi anlatırken hâlâ görür gibiyim: ***"Allah'ım, kavmimi bağışla; çünkü onlar bilmiyorlar"*** (Sahîh-i Buhârî 3477).

Âlimler, peygamberlerin bu ahlâkının Resûlullah'ın ﷺ kendi ahlâkı olduğunu açıklar. Tâif olayı bunu açıkça gösterir: helâk teklifini reddetti ve ümidi seçti.

Ders: ***"âlemlere rahmet"***in (Enbiyâ 21:107) anlamı budur. Bir davetçi insanların helâki için değil, hidayeti için dua eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CİNLERİN KUR'AN'I DİNLEMESİ

Siyer kitapları, Tâif'ten dönüş yolunda ***Nahle vadisinde*** mola verip gece namazı kıldığını, bir grup cinin onun Kur'an okuyuşunu dinlediğini rivayet eder. Allah, cinlerin Kur'an dinlemesini şu âyetlerde kaydetmiştir:

AHKÂF SÛRESİ 46:29–30

وَإِذْ صَرَفْنَآ إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ ٱلْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقُرْءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوٓا۟ أَنصِتُوا۟ ۖ فَلَمَّا قُضِىَ وَلَّوْا۟ إِلَىٰ قَوْمِهِم مُّنذِرِينَ ﴿٢٩﴾

Kuran'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik. Onlar Kuran'ı dinlemeğe hazır olunca birbirlerine: "Susun" dediler. Kuran'ın okunması bitince, her biri birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler.

قَالُوا۟ يَٰقَوْمَنَآ إِنَّا سَمِعْنَا كِتَٰبًا أُنزِلَ مِنۢ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِىٓ إِلَى ٱلْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾

Şöyle dediler: "Ey milletimiz! Doğrusu biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitap dinledik.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/46:29-30

46:29–30. ÂYETLERİN AÇIKLAMASI

İbn Kesîr, İbn İshak'ın bu olayın Tâif dönüşünde gerçekleştiğine dair rivayetini nakleder. Ayrıca İbn Abbas'tan رضى الله عنهما gelen sahih bir rivayete göre cinler, onun Ukâz Panayırı'na giderken ashabıyla sabah namazı kıldığı sırada Nahle'de okuyuşunu dinlemiştir (Sahîh-i Buhârî 773). Olayın ***kesin zamanı*** ihtilaflıdır.

Zamanı ne olursa olsun, bu âyetler çok teselli edici bir mesaj taşır: Tâif'te insanlar reddederken ***başka varlıklar*** dinledi, iman etti ve uyarıcı olarak kavimlerine döndü. Onun risaleti ***insanlar ve cinler*** içindir.

CİNLER KİMDİR?

KONU	DELİL
Dumansız ateşten yaratılmıştır	Rahmân 55:15
Allah'a ibadet için yaratılmıştır	Zâriyât 51:56
İçlerinde iman eden de inkâr eden de vardır	Cin 72:11, 14
Kur'an'ı dinler ve kavmini davet eder	Ahkâf 46:29–30; Cin 72:1–2
Gaybı bilmez	Sebe 34:14

Cinlere inanmak gayba imanın bir parçasıdır. Ancak İslâm hurafeyi ve cinlerden yardım istemeyi reddeder; çünkü yardım yalnızca Allah'tandır (Cin 72:6).

Ders: davetin başarısını ***birkaç insanın tepkisiyle*** ölçmeyin. Allah dilediği kalpleri açar, bazen hiç beklenmedik yerden.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUT‘İM’İN HİMAYESİYLE DÖNÜŞ

SİYER NOTU: HİMAYE İLE MEKKE’YE GİRİŞ

Ebû Tâlib’in himayesi olmadan Mekke’ye güvenle giremezdi. Vikipedi’ye göre Zeyd b. Hârise’yi himaye istemeye gönderdi ve Nevfeloğulları’nın reisi ***Mut‘im b. Adî*** kabul etti. Mut‘im silahlandı ve oğulları ile yeğenleriyle birlikte ona eşlik ederek Mekke’ye soktu.

Mut‘im aynı zamanda boykotu bozan beş kişiden biriydi. Milâdî 623 yılında ***Müslüman olmadan*** vefat etti.

KAYNAK:
Wikipedia, “Muṭ‘im ibn ‘Adi”. en.wikipedia.org/wiki/Mu%E1%B9%AD%CA%BDim_ibn_%CA%BDAdi

CİVAR SİSTEMİ: ARAP TOPLUMUNDA HİMAYE

Arap toplumunda koruyucusu olmayan biri bir ileri gelenden ***civar*** (himaye) isteyebilirdi. Himaye altındakine eziyet eden, koruyucunun kendisine eziyet etmiş sayılırdı. Ebû Bekir de bir süre İbnü’d-Dügunne’nin civarında yaşamıştı (Sahîh-i Buhârî 3905).

Resûlullah ﷺ akideden taviz vermeden bu mevcut sistemi hikmetle kullandı. İslâm daha sonra bu sistemin iyi yönünü korudu: Allah’ın kelâmını dinlemek için sığınma talep eden müşrik himaye edilmeli ve güvenli yerine ulaştırılmalıdır (Tevbe 9:6).

Resûlullah ﷺ Mut‘im’in iyiliğini hiç unutmadı. Bedir Savaşı’ndan sonra onu şu sözüyle andı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3139

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ فِي أُسَارَى بَدْرٍ «لَوْ كَانَ الْمُطْعِمُ بْنُ عَدِيٍّ حَيًّا، ثُمَّ كَلَّمَنِي فِي هَؤُلاَءِ النَّتْنَى، لَتَرَكْتُهُمْ لَهُ».

TERCÜME:

Cübeyr b. Mut‘im’den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Nebî ﷺ Bedir esirleri hakkında şöyle buyurdu:

“Mut‘im b. Adî hayatta olsaydı ve bu pis kimseler hakkında benimle konuşsaydı, onun hatırı için onları serbest bırakırdım.”

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq b. Mansur ← ‘Abd al-Razzaq ← Ma‘mar ← al-Zuhri ← Muhammed b. Jubair ← babası Jubair b. Mut‘im رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi’l-Humus, Hadis No. 3139.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3139

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis ***iyiliğe karşılık verme ahlâkını*** gösterir. Mut'im küfür üzere ölmüş olsa da Resûlullah ﷺ onun iyiliğini açıkça takdir etti, hatta onun hatırına savaş esirlerini serbest bırakmaya hazırdı.

Bu hadisin râvisi ***Cübeyr b. Mut'im***, Mut'im'in kendi oğludur ve daha sonra Müslüman olmuştur. Babasının iyiliği, oğlunun rivayet ettiği hikâyenin bir parçası olmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZORLUKLA BERABER KOLAYLIK VARDIR

Boykot, hüzün ve ret yılları Mekke dönemindeki siyerin en karanlık dönemiydi. Ancak Mekkî âyetler iki kez tekrarlanan bir vaadi öğretmişti:

Allah şöyle buyurur: ***"şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık vardır"***. Bu âyet iki kez tekrarlanır (94:5–6). İbn Kesîr, âlimlerin açıklamasını nakleder: ***"zorluk" belirli (marife)***, ***"kolaylık" ise belirsiz (nekre)*** olarak gelmiştir; bu da bir zorluğun iki kolaylığa galip gelemeyeceğini gösterir. Tefsîr-i İbn Kesîr 94:5.

ZORLUK	ARDINDAN GELEN KOLAYLIK
Üç yıllık boykot	Beş vicdan sahibi tarafından kaldırıldı
Ebû Tâlib'in ve Hatice'nin kaybı	İsrâ ve Mi'rac ve Yesrib'den gelen yeni destek (6. Seri)
Tâif'te ret ve taşlar	Cinler Kur'an'ı dinledi; Tâif sonunda Müslüman oldu
Mekke'de himaye yoktu	Mut'im b. Adî'nin himayesi

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Kolaylık her zaman hemen gelmez, her zaman beklediğimiz şekilde de gelmez. Fakat Allah'ın vaadi ***kesindir***. Bu yılların siyeri, o âyetin canlı delilidir.

SIKINTI ANINDAKİ DUA

İbn Abbas رضى الله عنهما, Resûlullah'ın ﷺ sıkıntı anında şöyle dua ettiğini rivayet eder: ***"Lâ ilâhe illallâhu'l-Azîmu'l-Halîm; lâ ilâhe illallâhu Rabbü'l-Arşi'l-Azîm; lâ ilâhe illallâhu Rabbü's-semâvâti ve Rabbü'l-ardı ve Rabbü'l-Arşi'l-Kerîm"*** — Azîm ve Halîm olan Allah'tan başka ilah yoktur; büyük Arş'ın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur; göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve şerefli Arş'ın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur (Sahîh-i Buhârî 6346).

Bu sahih dua — senedi zayıf olan Tâif duasından farklı olarak — imtihan edilen her Müslüman tarafından gönül rahatlığıyla okunabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ONDAN ÖNCEKİ PEYGAMBERLER DE İMTİHAN EDİLDİ

Mekkî âyetler önceki peygamberlerin imtihanlarını çokça anlatır; sanki Resûlullah'ı ﷺ teselli eder gibi: "Andolsun senden önce de peygamberler yalanlandı da onlar sabrettiler" (En'âm 6:34).

PEYGAMBER	İMTİHAN VE KOLAYLIK
Nûh عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kavmi tarafından uzun süre yalanlandı; gemiyle kurtarıldı (Hûd 11:40–48).
İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ	Ateşe atıldı; ateş serin ve esenlik oldu (Enbiyâ 21:68–69).
Yûsuf عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kuyuya atıldı ve hapsedildi; sonunda Mısır'ın yöneticisi oldu (Yûsuf 12:56).
Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Firavun tarafından denize kadar kovalandı; deniz yarıldı (Şuarâ 26:61–63).
Yûnus عَلَيْهِ السَّلَامُ	Balık tarafından yutuldu; tesbihi sayesinde kurtuldu (Enbiyâ 21:87–88).
Eyyûb عَلَيْهِ السَّلَامُ	Hastalık ve kayıplarla imtihan edildi; iyileşti ve yerine bedelini aldı (Enbiyâ 21:83–84).

Ders: her kişisel imtihanda — kayıp, ret ya da darlık — ***zorluğun beraberinde kolaylık olduğunu***, yalnızca ardından gelmediğini hatırlayın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

Boykot, Hüzün Yılı ve Tâif hakkında toplumda pek çok kıssa yayılmıştır. Aşağıdaki tablo sahih olanı, siyer kitaplarından geleni ve zayıf olanı birbirinden ayırır.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
Kureyş Hâşimoğulları'nı boykot etmeye yemin etti: evlilik ve alışveriş yok.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 1590).
Boykot Ebû Tâlib Mahallesi'nde yaklaşık üç yıl sürdü.	Siyer kitapları; genel olarak kabul edilir.
Antlaşma sahifesini güveler yedi.	Siyer kitaplarında mürsel rivayet.
Resûlullah ﷺ Ebû Tâlib'den Lâ ilâhe illallah demesini istedi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3884).
28:56. âyet Ebû Tâlib hakkında indi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3884).
Hatice hicretten üç yıl önce vefat etti.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3896).
Addâs ve üzüm kıssası.	İbn İshak'ın muttasıl senedi olmayan rivayeti.
"Allah'ım, gücümün zayıflığını Sana arz ediyorum…" duası.	Elbânî'ye göre zayıf.
Dağlar meleği iki dağı üzerlerine kapatmayı teklif etti.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3231).
Cinler Tâif dönüşünde Nahle'de Kur'an'ı dinledi.	Cinlerin Nahle'de dinlemesi sahihtir (Sahîh-i Buhârî 773); Tâif ile ilişkisi siyer kitaplarındandır.
Mut'im b. Adî onu himaye etti.	Siyer kitapları; iyiliği Sahîh-i Buhârî 3139'da takdir edilmiştir.

TEFEKKÜR

Bu yıllarla ilgili sahih rivayetler, ***sabır ve rahmet*** timsali Resûlullah'ı ﷺ anlatmaya yeter. Ona ağlamak ve onu sevmek için zayıf rivayetlere ihtiyacımız yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER

Bu e-kitaptaki olaylar birbirine çok uzak olmayan birkaç yerde yaşandı: Kâbe'nin yanında dar bir vadi, Mekke'nin kenarında bir mezarlık ve Tâif'e giden dağ yolu. Bu bölüm, okuyucunun Resûlullah'ın ﷺ bu en zor yıllardaki yolculuğunu gözünde canlandırabilmesi için bu yerleri tek bir tabloda toplar.

YERLER TABLOSU

Tablodaki mesafeler ***yaklaşıktır***. Kuş uçuşu mesafeler modern koordinatlardan hesaplanmıştır; karayolu mesafeleri ise belirtilen kaynaklardan alınmıştır. Onun zamanında yürünen yollar çok daha zorlu ve dolambaçlıydı.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	KONUM / BUGÜNKÜ DURUM
Ebû Tâlib Mahallesi (Şi'b-i Ebî Tâlib)	Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları'nın yaklaşık üç yıl kuşatıldığı vadi (siyer kitapları).	Kâbe'nin doğusunda, Safa ve Merve'nin arkasında, Ebû Kubeys Dağı ile Handeme Dağı arasında. Büyük kısmı bugün Mescid-i Haram alanına dâhildir.
Hayfu Benî Kinâne (Muhassab / Ebtah)	Kureyş'in Hâşimoğulları'nı boykot etmeye yemin ettiği yer (Sahîh-i Buhârî 1590).	Mekke ile Mina arasında bir vadi.
El-Hacûn (Cennetü'l-Muallâ)	Siyer kitaplarına göre Hatice'nin رضى الله عنها defnedildiği mezarlık.	Mescid-i Haram'a uzak değil, Mescidü'l-Cin yakınında.
Tâif	Resûlullah'ın Zeyd b. Hârise ile birlikte ziyaret ettiği Sakîf şehri.	Mekke'nin güneydoğusunda kuş uçuşu yaklaşık 63 km; bugünkü dağ yoluyla yaklaşık 87 km.
Nahle	Onun namaz kıldığı ve cinlerin Kur'an'ı dinlediği vadi (siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 773).	Mekke ile Tâif arasındaki yol üzerinde (kesin konum: yaklaşık).
Karnü's-Seâlib	Tâif'ten kederli hâlde ayrıldıktan sonra "kendine geldiği" yer (Sahîh-i Buhârî 3231).	Yâkût el-Hamevî'ye göre Necid halkının mîkatı Karnü'l-Menâzil'in diğer adı; Mekke'nin kuzeydoğusunda yaklaşık 80 km.

Kaynak: WikiShia, "Shi'b Abi Talib"; Wikipedia, "Taif"; Saudipedia, "Qarn al-Manazil"; Medieval Middle East, "al-Qarn"; Madain Project, "Jannat ul-Mu'alla".

BUGÜN EBÛ TÂLİB MAHALLESİ

Üç yıllık boykota şahit olan vadi Kâbe'ye çok yakındır — Safa ve Merve tepelerinin ardında, Ebû Kubeys Dağı'nın eteğinde. Bu vadi Şi'b-i Benî Hâşim olarak da bilinir. WikiShia'ya göre bu bölgedeki evlerin ve tarihî yerlerin büyük kısmı genişletme projeleriyle Mescid-i Haram'a dâhil edilmiş, yalnızca küçük bir kısmı hâlâ ***Sûku'l-Leyl*** adıyla bilinmektedir.

Düşünün: bugün hacılar ve umreciler, Hâşimoğulları'nın çocuklarının bir zamanlar açlıktan ağladığı yerden sadece birkaç yüz metre ötede sa'y yapıyor. Bu yakınlık bize boykotun ıssız bir yerde değil, gören ve susan bir toplumun ortasında yaşandığını hatırlatır.

TÂİF YOLU

Tâif, Mekke'den çok daha yüksekte, Serevât Dağları'nın üzerindedir. Bugün arabayla dolambaçlı yoldan bir saati biraz aşan bir yolculuktur. Onun zamanında bu yol yürüyerek, yaklaşık iki üç günde, taşlı vadilerden inip çıkarak katedilirdi.

Dönüş yolunda, sahih hadis onun çok kederli yürüdüğünü ve ***Karnü's-Seâlib'e*** varıncaya kadar kendine gelmediğini bildirir (Sahîh-i Buhârî 3231). Yâkût el-Hamevî'nin *Mu'cemü'l-Büldân*'ına göre Karnü's-Seâlib, ***Karnü'l-Menâzil'in*** diğer adıdır — Resûlullah'ın daha sonra Necid halkı için mîkat olarak belirlediği yer. Bugün es-Seylü'l-Kebîr'deki mîkat mescidi Mekke'nin yaklaşık 80 km kuzeydoğusunda ve Tâif'in 35 km kuzeyindedir.

Kaynak: Saudipedia, "Qarn al-Manazil"; Medieval Middle East, "al-Qarn".

DERS

Bir zamanlar Resûlullah'ın ﷺ hüznüne şahit olan yer, bugün milyonlarca Müslümanın ihrama girip ibadet ettiği bir yerdir. Sabırla katlanılan sıkıntı öylece kaybolmaz; Allah onu kıyamete kadar anılacak tarihin bir parçası kılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TÂİF VE SAKÎF KABİLESİ

Neden Tâif? Resûlullah'ın ﷺ umudunu ve uğradığı reddin acısını anlamak için bu şehri ve halkını tanımamız gerekir.

DAĞLARIN ÜZERİNDEKİ ŞEHİR

Vikipedi'ye göre Tâif deniz seviyesinden yaklaşık ***1.879 metre*** yüksekliktedir. İklimi Arap Yarımadası'ndaki şehirlerin çoğuna göre daha ılımandır; temmuz ayında ortalama en yüksek sıcaklık 35,6 °C civarındadır. Bölge eskiden beri tarım ürünleriyle — ***üzüm, nar, incir ve bal*** — meşhurdur; bugün Tâif, parfüm yağı için yetiştirilen güller sebebiyle ***"Güller Şehri"*** olarak anılır.

"Ekin bitmeyen" bir vadide (İbrâhim 14:37) yaşayan Mekke halkı için Tâif, dağın üzerindeki bir bahçeydi. Kureyş'in pek çok ileri geleninin orada bağları vardı — onun kovulduktan sonra sığındığı bağın sahipleri Utbe ve Şeybe b. Rebîa da bunlardandı (siyer kitapları).

Kaynak: Wikipedia, "Taif".

SAKÎF KABİLESİ VE ŞEHİR SURLARI

Tâif, Milâdî altıncı yüzyıldan beri ***Sakîf*** kabilesinin hâkimiyetindeydi ve onların torunları bugün hâlâ bölgede yaşamaktadır. Vikipedi'ye göre şehrin Sakîf'in inşa ettiği bir suru vardı — şehri çevreleyen bu sur, "Tâif" (çevreleyen) adıyla ilişkilendirilir. Bu müstahkem konum Sakîf'i gücüne güvendirmiş ve daha sonra hicretin sekizinci yılında Tâif kuşatmasını zorlaştırmıştır (22. Seri'de anlatılacak).

LÂT: TÂİF'İN PUTU

Tâif, "Tâif'in Hanımı" diye anılan ***Lât*** putuna tapınmanın merkeziydi. Kur'an Lât'ı Uzzâ ve Menât ile birlikte anar ve müşriklerin bu putlar hakkındaki inancını reddeder (Necm 53:19–23).

Sakîf için tevhidi kabul etmek, şehirlerinin gururu ve gelir kaynağı olan putu bırakmak demekti. Bu, reddlerinin neden bu kadar sert olduğunu anlamamıza yardımcı olur. Vikipedi'ye ve siyer kitaplarına göre Lât putu, Sakîf hicretin dokuzuncu yılında Müslüman olduktan sonra yıkıldı.

Kaynak: Wikipedia, "Taif".

SİYER NOTU: RETTEN KABULE

Tâif siyerde üç kez karşımıza çıkar: peygamberliğin onuncu yılında Resûlullah Zeyd ile birlikte yalnız gelip kovuldu; hicretin sekizinci yılında (Milâdî 630), Huneyn Savaşı'ndan sonra İslâm ordusu Tâif'i kuşattı ama fethedemedi; hicretin dokuzuncu yılında ise Sakîf heyeti bizzat Medine'ye gelip Müslüman oldu.

Tarih kitapları, Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra pek çok Arap kabilesi irtidat ettiğinde Sakîf'in İslâm'da sebat ettiğini kaydeder. En sert reddeden şehir, sonunda imanı en sağlam savunanlardan biri oldu.

DERS

Sakîf'in reddi anlamadıkları için değil, menfaatlerine ve gururlarına bağlı oldukları içindi. Bir davetçi, davet ettiği kişilerin geçmişini anlamalı — ve sabırlı olmalıdır; çünkü en katı kalp bile Allah'ın izniyle değişebilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: TARİH KAYITLARINDA TÂİF VE MEKKE

Bu e-kitapta anlatılan yıllardan geriye pek fazla fiziksel iz kalmamıştır. Yine de Tâif ve Mekke bölgesi bazı sağlam tarihî kayıtlar barındırır. Bu bölüm bunlardan ikisini ele alır ve yalnızca geleneğe dayanan hususları açıkça işaretler.

TÂİF'TEKİ MUÂVİYE BARAJI YAZITI (H. 58)

Tâif'e yaklaşık ***9,6 km*** uzaklıkta ***Muâviye Barajı*** (Seddü Seysed olarak da bilinir) olarak bilinen eski bir baraj vardır. Dağın eteğinde, baraj yüzeyinin sağ tarafındaki büyük bir granit kayaya, noktalı Kûfî yazıyla altı satırlık, yaklaşık 130 × 70 cm boyutlarında bir yazıt kazınmıştır.

Yazıt, barajın ***mü'minlerin emîri Muâviye'ye*** ait olduğunu, Allah'ın izniyle ***hicrî 58 (Milâdî 678)*** yılında inşa edildiğini belirtir ve onun için bağışlanma ve güç dileyen bir duayla biter. G. C. Miles tarafından 1948'de *Journal of Near Eastern Studies*'de yayımlanmıştır. Saudipedia'ya göre bu yazıt, araştırmacılarca İslâm dönemi yapılarında ***noktalı harflerle yazılmış en eski tarihli Arapça yazıt*** kabul edilir — Arap yazısının gelişim tarihi için önemli bir delil.

Kaynak: Saudipedia, "Inskripsi Empangan Mu'awiyah bin Abi Sufyan"; Islamic Awareness, "Inscription On The Dam Built By Caliph Mu'awiya, 58 AH".

> **TARİH NOTU: BU SERİYLE İLİŞKİSİ NEDİR?**
>
> Bu yazıt, yaklaşık ***altmış yıl*** sonra yapılmıştır — Resûlullah ﷺ Tâif'ten kovulduktan sonra. Bu e-kitaptaki olaylar için doğrudan bir delil ***değildir*** ve biz de böyle bir iddiada bulunmuyoruz.
>
> Ancak gerçekleşen büyük değişimi gösterir: bir zamanlar onu taşlayan şehir, iki nesil içinde halkı için kamu tesisleri inşa eden bir İslâm devletinin parçası olmuştu — ve bir zamanlar nadiren kullanılan Arap yazısı artık bir Müslüman yöneticinin adına özenle kazınıyordu.

EL-HACÛN: CENNETÜ'L-MUALLÂ MEZARLIĞI

Hatice رضى الله عنها, bugün ***Cennetü'l-Muallâ*** olarak bilinen eski Mekke mezarlığı el-Hacûn'a defnedildi.

Madain Project'e göre rivayetler, Ebû Tâlib'in ve Resûlullah'ın dedesi Abdülmuttalib'in de oraya defnedildiğini söyler. Bu mezarlıktaki kabirlerin üzerindeki yapılar 1925'te yıkıldı; bugün alan uzun beyaz bir duvarla çevrilidir ve kabirler yalnızca isimsiz taşlarla işaretlenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NOT: GELENEK İLE RİVAYET ARASINDA

Siyer kitapları Hatice'nin el-Hacûn'a defnedildiğini söyler. Ancak onun ve Cennetü'l-Muallâ'daki diğer kabirlerin ***tam yeri***, isim işareti olmadığından bugün kesin olarak bilinemez. Belirli kabirlerin tespiti yalnızca yerel geleneğe dayanır.

Kabir ziyareti sünneti, ölümü hatırlamak ve Müslüman kabir ehline dua etmek içindir. Sahih hadis, onun ders almak için annesinin kabrini ziyaret ettiğini de gösterir (Sahîh-i Müslim 976); bu, 1. Seri'de anlatılmıştı.

Kaynak: Madain Project, "Jannat ul-Mu'alla".

DERS

Sağlam tarih bilgisi siyeri daha derinden yaşamamıza yardım eder; ancak kesin delil ile henüz doğrulanamamış gelenek arasındaki farkı dürüstçe ortaya koymalıyız. En önemlisi bir kabrin yerini bilmek değil, orada yatan insanın imanını ve fedakârlığını miras almaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki başlıca şahsiyetleri — koruyanları, cesaretle ses yükseltenleri ve reddedenleri — listeler. Her bilginin kaynağı belirtilmiş; siyer kitaplarından gelen bilgiler “siyer kitapları” olarak işaretlenmiştir.

AİLE VE KORUYUCULAR

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Tâlib b. Abdülmuttalib	Amcası ve koruyucusu; kelime-i şehâdeti söylemeden vefat etti.	Sahîh-i Buhârî 3884, 3883
Hatice bint Huveylid	Boykotu birlikte yaşayan eşi; hicretten üç yıl önce vefat etti.	Sahîh-i Buhârî 3896, 3818
Sevde bint Zem‘a	Hatice’den sonra evlendiği muhacir dul kadın.	Siyer kitapları
Zeyd b. Hârise	Ona Tâif’e eşlik etti ve onu korumaya çalıştı.	Siyer kitapları
Hakîm b. Hizâm	Halası Hatice’ye gizlice yiyecek götürdü; Mekke’nin fethinde Müslüman oldu.	Siyer kitapları
Ebû Bekir es-Sıddîk	Baskı yüzünden hicret etmek üzere yola çıktı, sonra İbnü’d-Dügunne’nin himayesiyle geri döndü.	Sahîh-i Buhârî 3905

BOYKOTU KALDIRAN BEŞ KİŞİ

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Hişâm b. Amr	Boykotu kaldırma anlaşmasını başlattı; geceleri yiyecek gönderdi.	Siyer kitapları
Züheyr b. Ebû Ümeyye	Kureyş meclisinde ayağa kalkıp boykota itiraz etti.	Siyer kitapları
Mut‘im b. Adî	Boykotun kaldırılmasına katıldı; sonra Tâif dönüşünde onu himaye etti.	Siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 3139
Ebü’l-Bahterî b. Hişâm	Hakîm b. Hizâm’ı Ebû Cehil’e karşı savundu; boykotun kaldırılmasına katıldı.	Siyer kitapları
Zem‘a b. Esved	Boykotu kaldıran beş kişiden biri.	Siyer kitapları

MUHALİFLER

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Cehil (Amr b. Hişâm)	Boykotu destekledi, yiyecek yardımını engelledi ve kaldırılmasına karşı çıktı.	Siyer kitapları
Ebû Leheb	Kureyş’in tarafını tutan tek Hâşimoğulları mensubu.	Siyer kitapları

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
İbn Abdiyâlîl b. Abdikülâl	Onun teklifini reddeden Tâif lideri.	Sahîh-i Buhârî 3231
Mes‘ûd ve Habîb (Abdüyâlîl’in kardeşleri)	Kabaca reddeden diğer Sakîf liderleri.	Siyer kitapları
Utbe ve Şeybe b. Rebîa	Onun sığındığı bağın sahipleri; daha sonra Bedir Savaşı’nda öldürüldüler.	Siyer kitapları

DERS

Bu seride, henüz iman etmemiş olsa da sadık kalan akrabalarla, adaleti ayakta tutmaya cesaret eden yabancılarla ve kibirle reddeden liderlerle karşılaşıyoruz. İnsanın ölçüsü kan bağı ya da makam değil, hakka ve adalete karşı tutumudur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki olayları aynı dönemdeki büyük dünya olaylarının yanına yerleştirir. Milâdî yıllar yaklaşıktır; tarihçiler ve siyer âlimleri bazı olayların kesin tarihi konusunda farklı görüşlere sahiptir.

YIL (YAKLAŞIK)	MEKKE'DE VE TÂİF'TE	ÇEVRE DÜNYADA
Muharrem, peygamberliğin 7. yılı (yaklaşık M. 617)	Hayfu Benî Kinâne'de boykot antlaşması; Hâşimoğulları Ebû Tâlib Mahallesi'ne çekildi (Sahîh-i Buhârî 1590; siyer kitapları).	Bizans–Sâsânî savaşı sürüyor; Sâsânîler Şam'ı ve Kudüs'ü ele geçirmişti (4. Seri).
M. 618	Hâşimoğulları hâlâ kuşatma altında.	Çin'de Tang Hanedanı kuruldu.
M. 618–621	—	Sâsânîler Mısır'ı fethetti; İskenderiye yaklaşık M. 619'da düştü.
Peygamberliğin 10. yılı (yaklaşık M. 619)	Boykot kaldırıldı; Ebû Tâlib ve Hatice vefat etti — hicretten üç yıl önce (Sahîh-i Buhârî 3896, 3884).	—
Hatice'den sonra	Sevde bint Zem'a ile evlilik (siyer kitapları).	—
Şevval, 10. yıl (yaklaşık M. 619)	Tâif yolculuğu; Nahle'de cinler; Mut'im'in himayesinde dönüş (Sahîh-i Buhârî 3231; siyer kitapları).	—
M. 622	Medine'ye hicret (7. Seri).	İmparator Herakleios Sâsânîlere karşı karşı saldırı başlattı.

Kaynak: Wikipedia, "Byzantine–Sasanian War of 602–628"; Wikipedia, "Tang dynasty"; Wikipedia, "Sasanian conquest of Egypt".

SİYER NOTU: ÖNCE KİM VEFAT ETTİ?

Sahih hadis yalnızca Hatice'nin hicretten üç yıl önce (Sahîh-i Buhârî 3896), Ebû Tâlib'in ise o henüz Mekke'deyken vefat ettiğini (Sahîh-i Buhârî 3884) bildirir. Siyer kitapları ikisinin aynı yıl vefat ettiğinde ittifak eder; ancak hangisinin önce vefat ettiği ve aralarında ne kadar zaman geçtiği konusunda farklı görüşler vardır.

Tâif yolculuğunun tarihi de böyledir: İbn Sa'd onu peygamberliğin onuncu yılının Şevval ayında zikreder. Bu tür görüş ayrılıkları kıssanın özüne dokunmaz; sahih kaynakların kesinleştirmediği bir şeyi kesinleştirmek zorunda değiliz.

Resûlullah ﷺ en büyük iki destekçisini kaybedip Tâif'ten kovulduğunda dünya, Bizans topraklarını birer birer fetheden Sâsânîlerin ilerleyişine tanık oluyordu; uzak doğuda ise Çin'de yeni bir hanedan yükseliyordu. Tâif'ten kanayan ayaklarla yürüyerek dönen o adamın dünyayı aydınlatacak bir risaleti taşıdığını kimse tahmin etmiyordu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Resûlullah'ın ﷺ kişisel hüznü, dünya çalkalanırken yaşandı. Tarih bize gerçek gücün imparatorluklarla ve ordularla değil, dünyevî bütün destekler kaybolmuş gibi göründüğünde imanda sebat etmekle ölçüldüğünü öğretir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

Aşağıda boykot, Hüzün Yılı ve Tâif yolculuğu hakkında sık sorulan sorular, bu e-kitaptaki kaynaklara dayanan kısa cevaplarıyla yer almaktadır.

1. MÜSLÜMAN OLMAYAN HÂŞİMOĞULLARI NEDEN BOYKOT EDİLDİ?

Çünkü boykot yalnızca Müslüman bireylere değil, onu koruyan kabileye yönelikti. Sahih hadis, Kureyş'in Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları'na karşı, Resûlullah'ı ﷺ teslim edinceye kadar yemin ettiğini bildirir (Sahîh-i Buhârî 1590).

2. BOYKOT NE KADAR SÜRDÜ?

Siyer kitaplarına göre yaklaşık üç yıl — peygamberliğin yedinci yılının Muharrem ayından onuncu yılına kadar.

3. EBÛ LEHEB DE O VADİDE MİYDİ?

Hayır. Siyer kitaplarına göre Ebû Leheb, Kureyş'in tarafını seçen tek Hâşimoğulları mensubudur.

4. ÖNCE KİM VEFAT ETTİ, EBÛ TÂLİB Mİ HATİCE Mİ?

Sahih hadis bunu belirlemez. Kesin olan, Hatice'nin hicretten üç yıl önce vefat ettiği (Sahîh-i Buhârî 3896) ve siyer kitaplarına göre ikisinin aynı yıl vefat ettiğidir. Siyer âlimleri sıralama konusunda farklı görüşlere sahiptir.

5. O YILA NEDEN "HÜZÜN YILI" DENİR?

Çünkü o yıl onu en çok koruyan ve destekleyen iki insanı kaybetti: evin dışında Ebû Tâlib'i, evin içinde Hatice'yi. Bu ad siyer kitaplarında meşhurdur.

6. KÜFÜR ÜZERE ÖLEN AKRABALAR İÇİN BAĞIŞLANMA DİLEYEBİLİR MİYİZ?

Hayır. O, Ebû Tâlib için bağışlanma dilemeye devam edeceğini söyleyince Allah, akraba bile olsalar müşrikler için bağışlanma dilemeyi yasaklayan âyeti indirdi (Tevbe 9:113; Sahîh-i Buhârî 3884). Ancak onların iyiliklerini anabilir ve takdir edebiliriz; tıpkı onun Mut'im'in iyiliğini andığı gibi (Sahîh-i Buhârî 3139).

7. TÂİF MEKKE'YE NE KADAR UZAKTIR VE ONA KİM EŞLİK ETTİ?

Kuş uçuşu yaklaşık 63 km, bugünkü karayoluyla yaklaşık 87 km. Onun zamanında bu yolculuk yürüyerek iki üç gün sürerdi. Siyer kitaplarına göre ona Zeyd b. Hârise رضى الله عنه eşlik etti.

8. LÂT PUTUNUN TÂİF İLE İLİŞKİSİ NEDİR?

Lât, Sakîf'in taptığı Tâif'in baş putuydu ve Necm 53:19'da anılır. Sakîf hicretin dokuzuncu yılında Müslüman olduktan sonra yıkıldı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. KARNÜ'S-SEÂLİB NEREDEDİR?

Burası sahih hadiste onun Tâif'ten dönüşte kendine geldiği yer olarak geçer (Sahîh-i Buhârî 3231). Yâkût el-Hamevî'ye göre Necid halkının mîkatı Karnü'l-Menâzil'in diğer adıdır.

10. "ALLAH'IM, GÜCÜMÜN ZAYIFLIĞINI SANA ARZ EDİYORUM…" DUASI OKUNABİLİR Mİ?

Bu dua çok meşhurdur, ancak senedi Elbânî tarafından zayıf kabul edilmiştir (bkz. «Tâif'teki Dua: Bir Değerlendirme» bölümü). Kişi Allah'a benzer anlamdaki kendi sözleriyle hâlini arz edebilir; fakat bunu sahih bir rivayet olarak Resûlullah'a ﷺ nispet etmemelidir.

11. NAHLE'DEKİ CİN OLAYI CİN SÛRESİ'NDE ANLATILANLA AYNI MIDIR?

Sahih hadis, o ashabıyla sabah namazını kılarken cinlerin Nahle'de okuyuşunu dinlediğini ve bunun üzerine Cin 72:1 âyetinin indiğini bildirir (Sahîh-i Buhârî 773). Siyer kitapları ise Ahkâf 46:29–30 âyetlerini Tâif dönüşüyle ilişkilendirir. Âlimler bunun tek bir olay mı yoksa farklı olaylar mı olduğu konusunda ihtilaf etmiştir.

12. NEDEN HENÜZ MÜSLÜMAN OLMAYAN MUT'İM'İN HİMAYESİNİ KABUL ETTİ?

Çünkü civar (himaye) sistemi Arap toplumunda saygı gören bir örftü ve onu kabul etmek akideye zarar vermez. Ebû Bekir de bir süre İbnü'd-Dügunne'nin civarında yaşamıştı (Sahîh-i Buhârî 3905). İslâm da bu güzel değeri korumuştur (Tevbe 9:6).

DERS

Sahih kaynaklara dayanan her cevap imanı güçlendirir ve bizi asılsız kıssalardan uzaklaştırır. Resûlullah'ın ﷺ bu hüzün yıllarındaki siyeri yalnızca tarih değil, kayıp ve retle sınanan her Müslüman için bir rehberdir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birinci: Hiçbir zulüm kalıcı değildir. Hayfu Benî Kinâne'de yemin edilen boykot sonunda çöktü (Sahîh-i Buhârî 1590).

İkinci: Vicdan sahiplerinin kıymetini bil. Beş Kureyşli boykotu kaldırdı; Mut'im'in iyiliği anıldı (Sahîh-i Buhârî 3139).

Üçüncü: Tevhid kelimesi anahtardır. Resûlullah ﷺ Ebû Tâlib'den yalnızca tek bir kelime istedi (Sahîh-i Buhârî 3884).

Dördüncü: Hidayet Allah'ındır. Bizim görevimiz tebliğ etmek ve dua etmektir (28:56).

Beşinci: Eşe vefa. Hatice ömür boyu anıldı (Sahîh-i Buhârî 3818).

Altıncı: Yol tıkandığında durma. Mekke kapanınca Tâif'te destek aradı.

Yedinci: Rahmet intikama galip gelir. "Allah'ın onların soyundan… çıkarmasını umarım" (Sahîh-i Buhârî 3231).

Sekizinci: Davetin başarısı birkaç kişiyle ölçülmez. İnsanlar reddederken cinler dinledi (46:29–30).

Dokuzuncu: Zorlukla beraber kolaylık vardır. İki kez tekrarlanan vaat (94:5–6).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

ZAMAN (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
Muharrem, 7. yıl (~M. 617)	Boykot antlaşması (Sahîh-i Buhârî 1590; siyer kitapları)
M. 617–619	Hâşimoğulları Ebû Tâlib Mahallesi'nde kuşatıldı (siyer kitapları)
10. yıl (~M. 619)	Boykot beş Kureyşli tarafından kaldırıldı (siyer kitapları)
M. 619	Hatice'nin (Sahîh-i Buhârî 3896) ve Ebû Tâlib'in (Sahîh-i Buhârî 3884) vefatı
Hatice'den sonra	Sevde bint Zem'a ile evlilik (siyer kitapları)
M. 619	Tâif yolculuğu (Sahîh-i Buhârî 3231)
Tâif dönüşünde	Nahle'de cinler (46:29; siyer kitapları)
Tâif dönüşünde	Mut'im b. Adî'nin himayesi (siyer kitapları)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Kuşatılmış Ebû Tâlib Mahallesi'nden Hatice'yi kaybeden eve, son anında Ebû Tâlib'in yanına ve Tâif'ten dönen taşlı yola kadar Resûlullah ﷺ en zor yılları ***sabır ve rahmetle*** geçirdi. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***İsrâ ve Mi'rac olayı***, Yesrib halkıyla görüşmeler ve ***Akabe Biatları*** ile — Allah'ın bu zorluktan sonra hazırladığı kolaylıkla — devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 5

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm (28:56; 9:113; 46:29–30; 94:5–6). tafsir.app/ibn-katheer/28/56

HADİS

Sahîh-i Buhârî 773, 1303, 1356, 1590, 1765, 3139, 3231, 3432, 3477, 3818, 3820, 3883, 3884, 3896, 3905, 6346. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 212, 1463. sunnah.com/muslim

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — boykot, Ebû Tâlib ile Hatice'nin vefatı ve Tâif yolculuğu bölümleri.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — boykot, Hüzün Yılı ve Tâif bölümleri.

Wikipedia, "Muhammad's visit to Ta'if". en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_visit_to_Ta%27if

Wikipedia, "Year of Sorrow". en.wikipedia.org/wiki/Year_of_Sorrow

Wikipedia, "Khadija bint Khuwaylid". en.wikipedia.org/wiki/Khadija_bint_Khuwaylid

Wikipedia, "Abu Talib ibn Abd al-Muttalib". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Talib_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Hakim ibn Hizam". en.wikipedia.org/wiki/Hakim_ibn_Hizam

Wikipedia, "Sawda bint Zam'a". en.wikipedia.org/wiki/Sawda_bint_Zam'a

Wikipedia, "Muṭ'im ibn 'Adi". en.wikipedia.org/wiki/Mu%E1%B9%AD%CA%BDim_ibn_%CA%BDAdi

Wikipedia, "Taif". en.wikipedia.org/wiki/Taif

YERLER, TARİH VE YAZITLAR

WikiShia, "Shi'b Abi Talib". en.wikishia.net/view/Shi'b_Abi_Talib

Saudipedia, "Qarn al-Manazil". saudipedia.com/en/article/3143/history/landmarks-and-monuments/qarn-al-manazil

Medieval Middle East, "al-Qarn" (Yâkût el-Hamevî, Mu'cemü'l-Büldân). medievalmideast.org/place/11719

Madain Project, "Jannat ul-Mu'alla". madainproject.com/jannat_ul_mualla

Saudipedia, "Muâviye b. Ebû Süfyân Barajı Yazıtları". saudipedia.com/%D9%86%D9%82%D9%88%D8%B4-%D8%B3%D8%AF-%D9%85%D8%B9%D8%A7%D9%88%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%86-%D8%A3%D8%A8%D9%8A-%D8%B3%D9%81%D9%8A%D8%A7%D9%86

Islamic Awareness, "Inscription On The Dam Built By Caliph Mu'awiya, 58 AH / 678 CE". islamic-awareness.org/history/islam/inscriptions/muwinsc1.html

Wikipedia, “Byzantine–Sasanian War of 602–628”. en.wikipedia.org/wiki/Byzantine%E2%80%93Sasanian_War_of_602%E2%80%93628

Wikipedia, “Tang dynasty”. en.wikipedia.org/wiki/Tang_dynasty

Wikipedia, “Sasanian conquest of Egypt”. en.wikipedia.org/wiki/Sasanian_conquest_of_Egypt

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALTINCI BÖLÜM

İsrâ ve Mi‘rac

Siyer-i Nebî — Seri 6

Kur’an ve Sahih Hadislere Göre Beytülmakdis’e ve Yedi Göğe Yolculuk, Namazın Farz Kılınması ve Akabe Biatları

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ VE Mİ'RAC

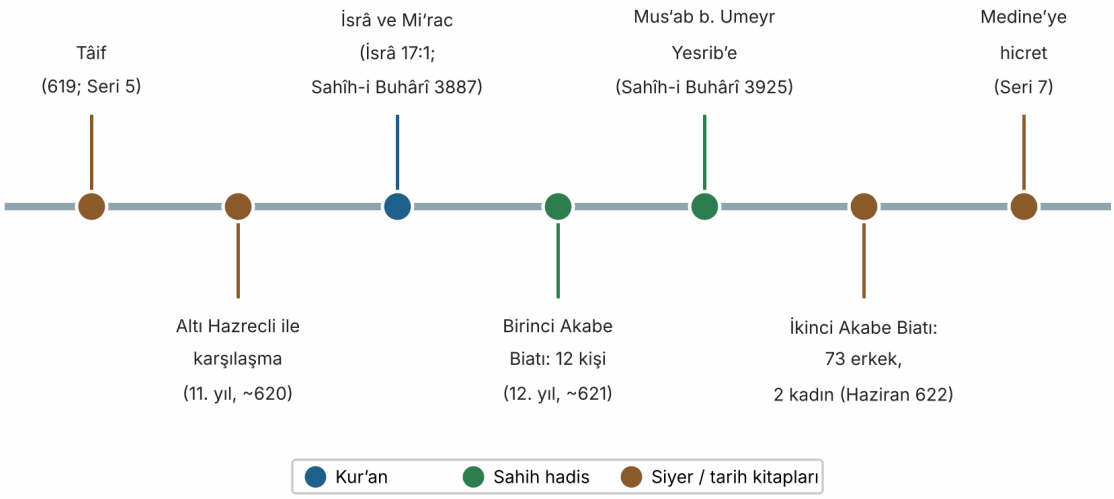
Siyer-i Nebî'nin beşinci serisi, Resûlullah'ın ﷺ boykot edildikten, Ebû Tâlib'i ve Hatice'yi kaybettikten ve

Tâif'te taşlandıktan sonra bir müşrikin himayesinde Mekke'ye yeniden girmesiyle sona erdi. Yeryüzünün dar geldiği bir anda Allah ***gökleri*** açtı. Bu altıncı e-kitap ***İsrâ***'yı — Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya yapılan gece yolculuğunu — ve ***Mi'rac***ı — Resûlullah'ın yedi göğü aşarak ***beş vakit namaz***ın farz kılındığı Sidretü'l-Müntehâ'ya yükselişini — anlatır.

Bu e-kitabın ikinci bölümü, yeryüzünde ardından gelen kolaylığı anlatır: ***Yesrib***'den gelen bazı adamlarla buluşma, iki ***Akabe Biatı*** ve İslâm'ın ilk elçisi olarak ***Mus'ab b. Umeyr***'in gönderilmesi — ki bunlar hicretin yolunu açmıştır.

İsrâ ve Mi'rac kıssası çok uzundur ve rivayetleri çoktur; bir kısmı sahih, bir kısmı ise zayıf ya da uydurmadır. Bu e-kitap ***Kur'an'a ve sahih hadislere bağlı kalır***, özellikle Sahîh-i Buhârî'deki Mâlik b. Sa'saa hadisine dayanır ve sahih olmayan kıssaları açıkça belirtir.

Zaman Çizelgesi: Tâif'ten Akabe Biatı'na (619–622)

İsrâ ve Mi'rac'ın tarihi ihtilaflıdır; meşhur görüş onu hicretten yaklaşık bir yıl önceye yerleştirir.

Şekil 1: Tâif'ten Akabe Biatı'na kadar zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

TÂİF'TEN SONRA: YARDIMCI ARAMAK

Tâif'ten sonra Resûlullah ﷺ ümitsizliğe kapılmadı. Her hac mevsiminde Arap kabileleri Mekke'ye ve Ukâz, Mecenne ve Zülmecâz gibi panayırlara geldiğinde, çadır çadır dolaşarak İslâm'ı tebliğ ediyor ve risaleti ulaştırabilmek için himaye istiyordu.

Câbir b. Abdillah رضى الله عنهما rivayet eder ki Resûlullah konaklama yerlerinde kendini insanlara arz ederek şöyle buyururdu: ***"Beni kavmine götürecek bir adam yok mu? Çünkü Kureyş Rabbimin kelâmını tebliğ etmeme engel oldu"*** (Sünen-i Ebû Dâvûd 4734, sahih).

> **SİYER NOTU: REDDEDEN KABİLELER**
>
> Siyer kitapları, Resûlullah'ın ***Kinde, Kelb, Benî Âmir b. Sa'saa ve Benî Hanîfe*** gibi kabilelere gittiğini zikreder. Çoğu reddetti; kimi güzellikle, kimi kabalıkla. Benî Âmir'in, Resûlullah'tan sonra liderliğin kendilerine verilmesi şartıyla kabul ettiği; Resûlullah'ın ise bu işin Allah'a ait olduğunu, onu dilediği yere koyacağını söylediği rivayet edilir.
>
> Ebû Leheb'in de Resûlullah'ın peşine düşüp insanlara ona inanmamalarını söylediği rivayet edilir.

Ders: Davet bir ***güç pazarlığına*** dönüşmez. Resûlullah, desteğe çok muhtaç olduğu hâlde şartlı desteği reddetti.

İSRÂ VE MİʻRAC NE ZAMAN GERÇEKLEŞTİ?

Kur'an ve sahih hadisler İsrâ ve Mi'rac'ın ***tarihini zikretmez***. Bu sebeple siyer âlimleri belirgin şekilde farklı görüşler ileri sürmüştür:

GÖRÜŞ	AÇIKLAMA
27 Receb	Meşhur olan ve birçok ülkede kutlanan görüş; sahih bir rivayete dayanmaz.
Hicretten yaklaşık bir yıl önce	Siyer âlimlerinin çoğunun görüşü; Wikipedia bunu yaklaşık 621 yılına denk getirir.
Rebîülevvel veya Ramazan	İbn Sa'd ve başkaları tarafından zikredilir.
Hatice'nin vefatından önce	Bazı âlimlerin görüşü; çünkü namaz Hatice hayattayken farz kılınmıştır.

Kaynak: Wikipedia, "Isra' and Mi'raj".

Tarihten daha önemli olan ***derslerdir***. Âlimler, 27 Receb gecesine mahsus sahih bir ibadet bulunmadığını hatırlatır. Bu olayı anmanın en güzel yolu siyeri öğrenmek ve namazı korumaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"KULUNU BİR GECE YÜRÜTEN ALLAH'I TESBİH EDERİZ…"

Kur'an, İsrâ'yı, adını bu olaydan alan sûrenin ilk âyetinde kaydeder:

İSRÂ SÛRESİ 17:1

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا
ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ لِنُرِيَهُۥ مِنْ ءَايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١﴾

Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescidi Haram'dan (Mekke'den), kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya (Kudüs'e) götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/17:1

17:1 ÂYETİNİN AÇIKLAMASI

Âyet ***"Kulunu bir gece … yürüten Allah'ı tesbih ederiz"*** ifadesiyle başlar. İbn Kesîr, Allah'ın söze ***tesbih*** ile — kendini noksanlıklardan tenzih ederek — başladığını, çünkü bu olayın ***insan gücünü aştığını*** ve ancak Allah'ın bunu yapabileceğini açıklar. ***"Kulunu"*** kelimesi yolculuğun ***ruh ve beden*** ile gerçekleştiğini gösterir; çünkü "kul" her ikisini birden ifade eder. Tefsîr-i İbn Kesîr 17:1.

ÂYETTEKİ KELİME	DERS
“Tesbih ederiz”	Bu olay bir mucizedir; yalnızca akılla ölçülmemelidir.
“Kulunu”	Resûlullah ﷺ için en şerefli unvan ‘Allah’ın kulu’dur.
“bir gece”	Bir gecenin bir kısmında gerçekleşmiştir.
“Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya”	İki mukaddes mescidi birbirine bağlar; İslâm peygamberlerin risaletinin vârisidir.
“çevresini mübarek kıldığımız”	Şam ve Filistin toprakları mübarektir.
“âyetlerimizden bazılarını göstermek için”	Yolculuğun amacı: Peygamberin yakînini güçlendirmek.

Ders: Gerçek şeref ***Allah’a kul olmaktır***. Hayatının en şerefli gecesinde Resûlullah ﷺ “kul” unvanıyla anılmıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YARILAN VE İMANLA DOLDURULAN GÖĞÜS

Mâlik b. Sa‘saa’nın رضى الله عنه hadisi hayret verici bir olayla başlar. Resûlullah ﷺ Kâbe’nin yanında, ***Hatîm***’de (Hicr) uzanmış iken bir melek gelip ***göğsünü yardı***, kalbini çıkarıp imanla dolu altın bir kapta yıkadı, sonra yerine koydu (Sahîh-i Buhârî 3887).

Aynı olay Resûlullah çocukken Benî Sa‘d yurdunda da yaşanmıştı (Seri 1; Sahîh-i Müslim 162). Âlimler bu ikinci göğüs yarılmasının, yüce yolculuk için bir ***hazırlık*** olduğunu açıklar: gök âlemini müşahede etmek ve namaz emrini doğrudan almak için.

İMANIN YERİ OLARAK KALP

Resûlullah’ın kalbi yıkanıp ***iman ve hikmet*** ile dolduruldu. Bu bize, her büyük görev için en önemli hazırlığın ***kalbi temizlemek*** olduğunu hatırlatır. Resûlullah ﷺ bedende bir et parçası bulunduğunu, o düzgün olursa bütün bedenin düzgün olacağını, onun da kalp olduğunu buyurmuştur (Sahîh-i Buhârî 52).

Bu olay, rivayet edildiği gibi iman edilmesi gereken bir ***gayb*** meselesidir; akıl onu sıradan tıp ölçüleriyle yorumlamaya zorlanmamalıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BURAK

Sahih hadis Burak'ı ***beyaz bir binek***, ***katırdan küçük, eşekten büyük***, her adımını ***gözünün gördüğü en uç noktaya*** atan bir hayvan olarak tasvir eder (Sahîh-i Buhârî 3887). Âlimler "Burak" adını hızından dolayı ***berk*** (şimşek) kelimesiyle ilişkilendirir.

TASVİR	DURUMU
Beyaz, katır ile eşek arası	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3887)
Adımı gözünün gördüğü yere kadar	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3887)
Beytülmakdis'te bir halkaya bağlandı	Sahih (Sahîh-i Müslim 162)
Kadın yüzlü kanatlı at	Sahih hadiste dayanağı yoktur; sonraki dönemlerin sanat tasviridir

Burak'ı insan başlı kanatlı bir at olarak gösteren ve yaygın olan resimler ***sahih hadise dayanmaz***. Bunlar sonraki dönemlerin sanat ürünleridir. Resûlullah'ın ﷺ bizzat haber verdiği tasvire iman etmemiz yeterlidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEYTÜLMAKDİS'TE: PEYGAMBERLERİN İMAMI

Enes b. Mâlik'in رضى الله عنه Sahîh-i Müslim'deki hadisi İsrâ hakkında başka ayrıntılar ekler: Resûlullah Burak'a binerek ***Beytülmakdis***'e ulaştı ve onu peygamberlerin bineklerini bağladıkları ***halkaya bağladı***. Sonra mescide girdi ve ***iki rekât namaz kıldı*** (Sahîh-i Müslim 162).

Ebû Hüreyre رضى الله عنه de Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Kendimi bir grup peygamberin arasında buldum… Namaz vakti geldi, ben de onlara imam oldum"*** (Sahîh-i Müslim 172).

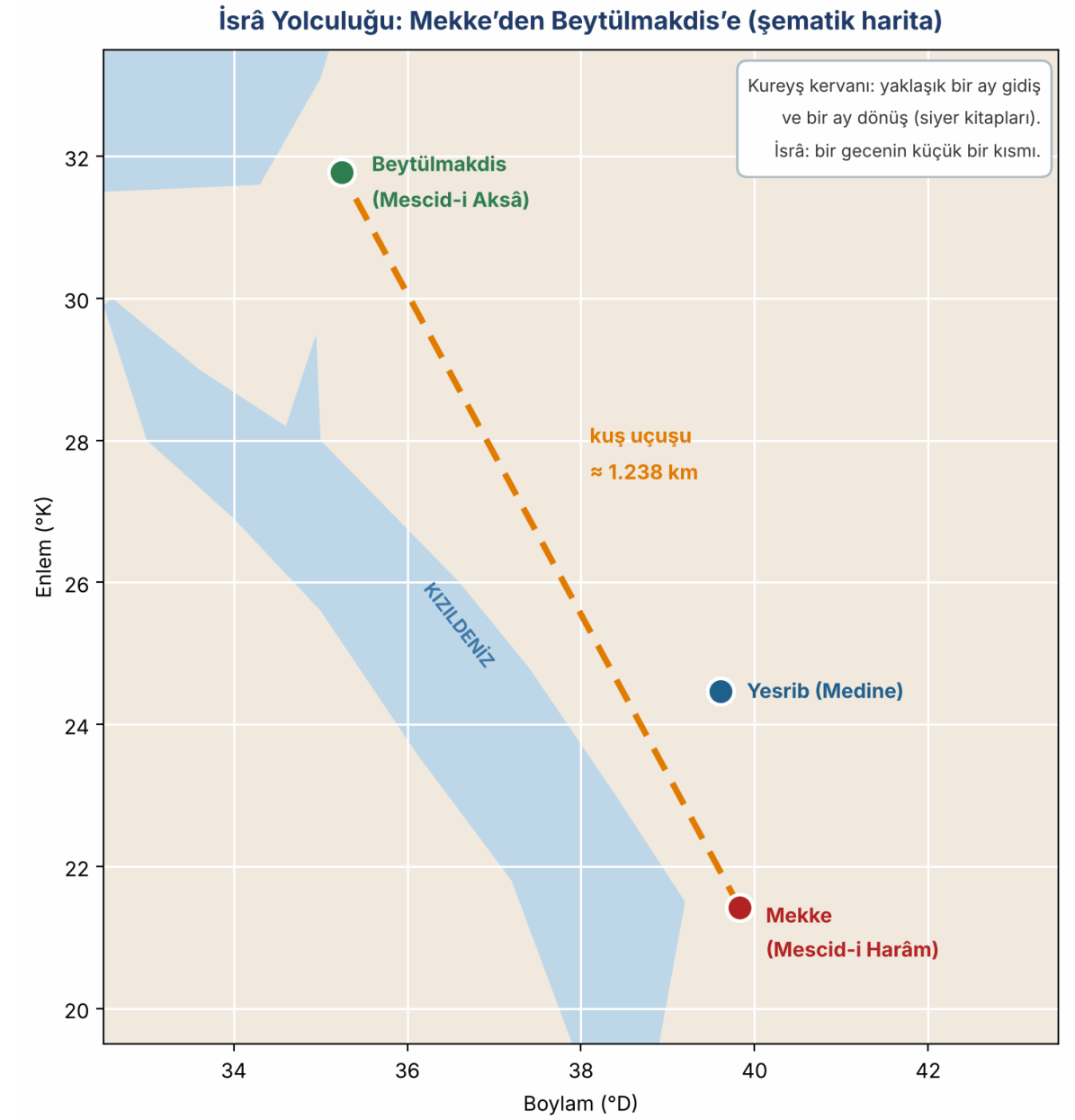
PEYGAMBERLERE İMAM OLMANIN ANLAMI

Âlimler, Resûlullah'ın ﷺ peygamberlere imam olmasının, onun ***risaletinin önceki bütün risaletlere önderliğini*** gösterdiğini açıklar. Peygamberlerin dini birdir — ***tevhid*** — ve Hz. Muhammed ﷺ onların ***sonuncusudur*** (Ahzâb 33:40).

Ders: Müslümanlar bütün peygamberlerin ***vârisleridir*** — İbrâhim, Mûsâ, Îsâ ve diğerleri عَلَيْهِ السَّلَامُ. Bu sebeple Beytülmakdis'e ve İsrâiloğulları peygamberlerine duyulan sevgi, bir Müslümanın imanının bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MESCİD-İ AKSÂ

Koordinatlar ve kıyı şeritleri yaklaşıktır. Mesafe koordinatlardan hesaplanmıştır. Kaynak: Wikipedia, "Al-Aqsa Mosque".

Şekil 2: Mekke'den Beytülmakdis'e İsrâ yolculuğu (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MESCİD-İ AKSÂ HAKKINDA BİLGİLER

KONU	AÇIKLAMA
Alan	“Mescid-i Aksâ”, yaklaşık 14,4 hektarlık surla çevrili alanın tamamını (Harem-i Şerîf) ifade eder.
Kıble Mescidi	Güney taraftaki mescit binası; yaklaşık 5.000 cemaat alır.
Kubbetü’s-Sahra	Hz. Peygamber’in ﷺ vefatından birkaç on yıl sonra, Emevîler döneminde (Abdülmelik) inşa edildi.
Konumu	Mekke ve Medine’den sonra İslâm’ın üçüncü en kutsal yeri.
İlk kıble	Müslümanlar hicretten sonra yaklaşık 16 veya 17 ay ona yönelerek namaz kıldı (Sahîh-i Buhârî 40).

Kaynak: Wikipedia, “Al-Aqsa Mosque”; Sahih al-Bukhari 40.

Resûlullah ﷺ Mescid-i Aksâ’yı, Mescid-i Harâm ve Mescid-i Nebevî ile birlikte ziyaret için yolculuk yapılması teşvik edilen ***üç mescitten*** biri olarak zikretmiştir (Sahîh-i Buhârî 1189).

Ders: İsrâ, Müslümanların kalplerini ***Beytülmakdis***’e ebediyen bağlamıştır. Aksâ’yı savunmak ve onun esenliği için dua etmek bu olayın mirasının bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MİʻRAC: MÂLİK B. SAʻSAA HADİSİ

Sahîh-i Buhârî'de Mi'rac hakkındaki en kapsamlı hadis, ***Enes b. Mâlik***'in ***Mâlik b. Sa'saa***'dan رضى الله عنهما yaptığı rivayettir. Hadis, Kâbe'den yedinci göğe, Sidretü'l-Müntehâ'ya ve namazın farz kılınmasına kadar yolculuğu anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3887

حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ «بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ ـ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ ـ مُضْطَجِعًا، إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ ـ قَالَ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ ـ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ ـ فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهْوَ إِلَى جَنْبِي مَا يَعْنِي بِهِ قَالَ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ مِنْ قَصِّهِ إِلَى شِعْرَتِهِ ـ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي، ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَانًا، فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ، ثُمَّ أُوتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ». ـ فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ قَالَ أَنَسٌ نَعَمْ، يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ ـ «فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ، فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ، فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا فِيهَا آدَمُ، فَقَالَ هَذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلاَمَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفَتَحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، إِذَا يَحْيَى وَعِيسَى، وَهُمَا ابْنَا الْخَالَةِ قَالَ هَذَا يَحْيَى وَعِيسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا. فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا، ثُمَّ قَالاَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ، فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ. قَالَ هَذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ، ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ أَوَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِلَى إِدْرِيسَ قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ.

قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ هَذَا هَارُونُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ مَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قَالَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا مُوسَى قَالَ هَذَا مُوسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. فَلَمَّا تَجَاوَزْتُ بَكَى، قِيلَ لَهُ مَا يُبْكِيكَ قَالَ أَبْكِي لأَنَّ غُلامًا بُعِثَ بَعْدِي، يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مَنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي. ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. قَالَ نَعَمْ. قَالَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ هَذَا أَبُوكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. قَالَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلامَ قَالَ مَرْحَبًا بِالابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ رُفِعَتْ لِي سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، فَإِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلالِ هَجَرَ، وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ قَالَ هَذِهِ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، وَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ بَاطِنَانِ، وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ. فَقُلْتُ مَا هَذَانِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ أَمَّا الْبَاطِنَانِ، فَنَهَرَانِ فِي الْجَنَّةِ، وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ. ثُمَّ رُفِعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ، ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ، وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ وَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ، فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ، فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ أَنْتَ عَلَيْهَا وَأُمَّتُكَ. ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ. فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلَى مُوسَى، فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قَالَ أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لا تَسْتَطِيعُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ. فَرَجَعْتُ، فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قُلْتُ أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لا تَسْتَطِيعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ. قَالَ سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى

اسْتَحْيَيْتُ، وَلَكِنْ أَرْضَى وَأُسَلِّمُ ـ قَالَ ـ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادَى مُنَادٍ أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي».

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten, o da Mâlik b. Sa'saa'dan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre Allah'ın Nebisi ﷺ onlara İsrâ gecesini şöyle anlattı: **"Ben Hatîm'de — veya Hicr'de dedi — uzanmış iken birden yanıma biri geldi ve (göğsümü) boğazımın altından karnımın altına kadar yardı. Kalbimi çıkardı; sonra bana imanla dolu altın bir kap getirildi, kalbim yıkanıp dolduruldu ve yerine konuldu. Sonra bana katırdan küçük, eşekten büyük beyaz bir binek getirildi"** — yani adımını gözünün gördüğü en uç noktaya atan Burak. **"Onun üzerine bindirildim; Cebrâil beni götürdü ve dünya semasına ulaştık. Kapının açılmasını istedi. 'Kim o?' diye soruldu. 'Cebrâil' dedi. 'Yanındaki kim?' denildi. 'Muhammed' dedi. 'Ona (davet için) gönderildi mi?' denildi. 'Evet' dedi. 'Ona merhaba! Gelişi ne güzel bir geliştir' denildi. Kapı açıldı, orada Âdem vardı. Cebrâil: 'Bu baban Âdem'dir, ona selâm ver' dedi. Selâm verdim, selâmımı aldı ve: 'Salih oğula ve salih peygambere merhaba!' dedi."** Aynı şekilde ikinci göğe yükselip ***Yahyâ ve Îsâ*** ile (iki teyze oğlu), üçüncü gökte ***Yûsuf*** ile, dördüncü gökte ***İdrîs*** ile, beşinci gökte ***Hârûn*** ile ve altıncı gökte ***Mûsâ*** ile karşılaştı; hepsi: "Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba!" dediler. **"Onu geçince Mûsâ ağladı. 'Seni ağlatan nedir?' denildi. 'Benden sonra gönderilen bir gencin ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden daha çok olacak, onun için ağlıyorum' dedi."** Yedinci gökte ***İbrâhim*** ile karşılaştı; o da: "Salih oğula ve salih peygambere merhaba!" dedi. **"Sonra bana Sidretü'l-Müntehâ yükseltildi. Meyveleri Hecer küpleri gibi, yaprakları fil kulakları gibiydi. Orada dört nehir vardı: ikisi gizli, ikisi açık. 'Bunlar nedir ey Cebrâil?' dedim. 'Gizli olan ikisi cennetteki iki nehirdir; açık olan ikisi ise Nil ve Fırat'tır' dedi. Sonra bana Beyt-i Ma'mûr yükseltildi. Sonra bana bir kap şarap, bir kap süt ve bir kap bal getirildi. Sütü aldım. Cebrâil: 'Bu, senin ve ümmetinin üzerinde bulunduğu fıtrattır' dedi. Sonra bana her gün elli vakit namaz farz kılındı."** Dönüşte Mûsâ ona şöyle nasihat etti: **"Ümmetin her gün elli vakit namaza güç yetiremez. Allah'a yemin ederim ki ben senden önce insanları denedim ve İsrâiloğulları ile çok uğraştım. Rabbine dön ve ümmetin için hafifletme iste."** Resûlullah defalarca dönüp onar onar azaltıldı, sonra on oldu, sonra da ***her gün beş vakit namaz*** oldu. Mûsâ yine nasihat etti; fakat Resûlullah şöyle buyurdu: **"Rabbimden o kadar istedim ki artık utanıyorum; ama razı oldum ve teslim oldum." "Oradan ayrılınca bir münâdî şöyle seslendi: 'Farzımı yürürlüğe koydum ve kullarımdan (yükü) hafiflettim.'"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hudbah b. Khalid ← Hammam b. Yahya ← Katâde ← Enes b. Mâlik ← Malik b. Sa'sa'ah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Mi'rac Bâbı, Hadis No. 3887. Müslim de rivayet etmiştir (No. 164). İkinci ile altıncı gök arasındaki kısmın tercümesi, lafızlar tekrar ettiği için özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3887

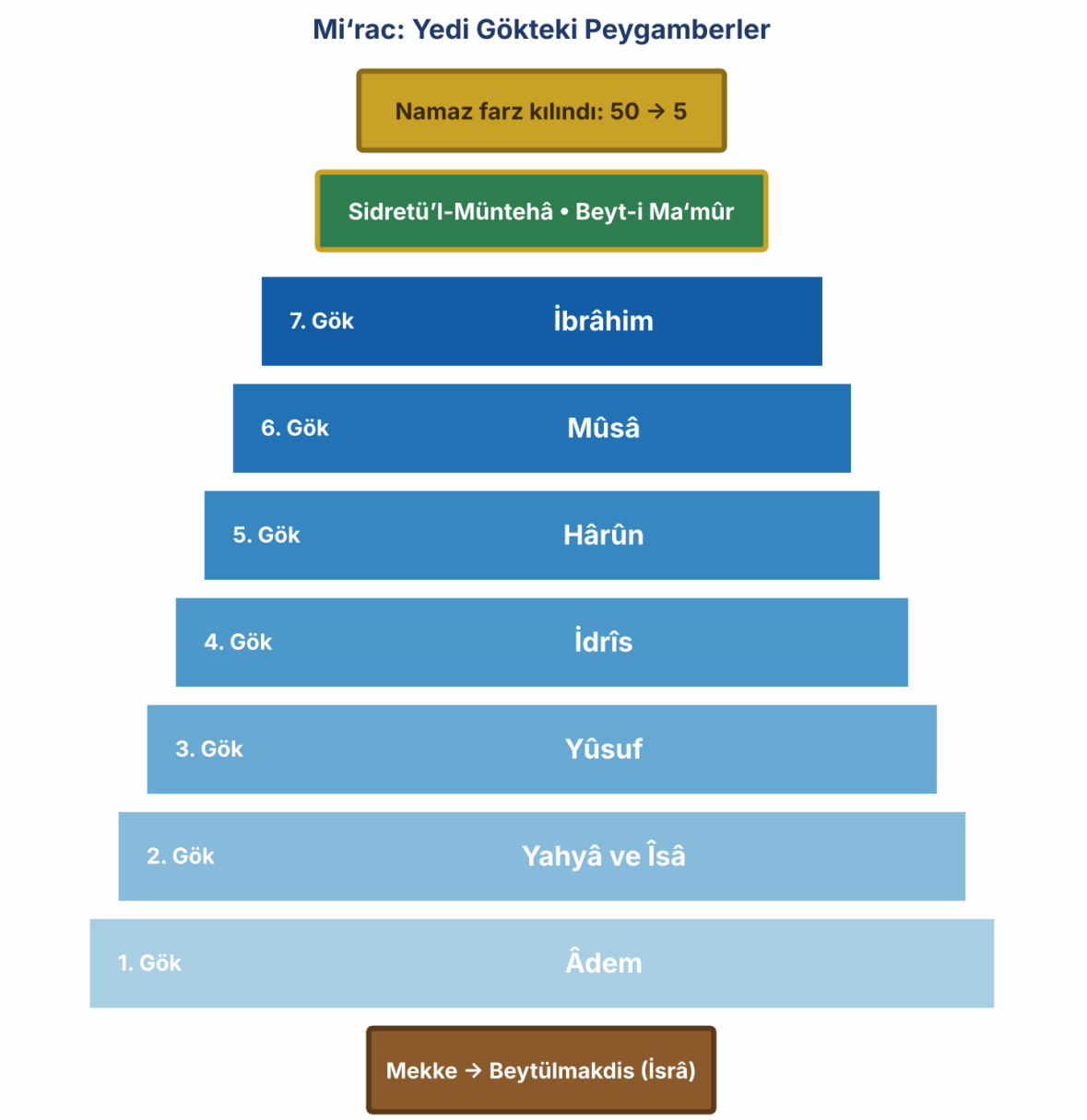
BU HADİSİN DERSLERİ

Göğün kapısındaki edebe dikkat edin: Cebrâil izin istedi; kim olduğu ve yanında kimin bulunduğu soruldu ve ancak teyit edildikten sonra kapı açıldı. En şerefli yolculukta bile edep ve izin korunmuştur.

Peygamberlerin ***karşılamasına*** da dikkat edin: Âdem ve İbrâhim, Resûlullah onların soyundan geldiği için onu ***"salih oğul"*** diye karşıladılar; diğerleri ise ***"salih kardeş"*** diye karşıladılar. Peygamberler tek bir ailedir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YEDİ GÖKTEKİ PEYGAMBERLER

Sahîh-i Buhârî 3887'ye göre (Mâlik b. Sa'saa rivayeti). Şekil şematiktir; gayb âleminin gerçek tasviri değildir.

Şekil 3: Yedi gökte karşılaşılan peygamberler (şematik).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Siyer âlimleri her peygamberle karşılaşmanın hikmeti üzerinde düşünmüşlerdir. Aşağıdaki açıklamaların bir kısmı nas değil, ***âlimlerin tefekkürüdür***; ancak risaletin devamlılığını anlamamıza yardımcı olur:

GÖK VE PEYGAMBER	TEFEKKÜR
1 — Âdem عَلَيْهِ السَّلَامُ	İnsanlığın atası; cennetten çıkarıldı, sonra tövbesi kabul edildi — tıpkı yurdundan çıkarılan Resûlullah gibi.
2 — Yahyâ ve Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kendi kavimleri tarafından karşı çıkılıp düşmanlık gördüler.
3 — Yûsuf عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kardeşlerinin zulmüne uğradı, sonra onları affetti.
4 — İdrîs عَلَيْهِ السَّلَامُ	“Yüce bir mekâna” yükseltildi (Meryem 19:57).
5 — Hârûn عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kavmi tarafından sevildi; davette kardeşine yardım etti.
6 — Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Kavminin sıkıntılarıyla en çok uğraşan resul.
7 — İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ	Peygamberlerin atası; Beyt-i Ma‘mûr’a sırtını dayamıştı (Sahîh-i Müslim 162).

Ders: Resûlullah’ın ﷺ yaşadığı her imtihanı ondan önceki peygamberler de yaşamıştı. Bu karşılaşmalar Hüzün Yılı’ndan sonra bir ***teselli*** idi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. MÛSÂ'NIN AĞLAMASI

Mi'rac hadisindeki en dokunaklı anlardan biri ***Hz. Mûsâ'nın ağlamasıdır*** عَلَيْهِ السَّلَامُ. Resûlullah ﷺ onu geçtiğinde şöyle dedi: "Benden sonra gönderilen bir gencin ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden daha çok olacak, onun için ağlıyorum" (Sahîh-i Buhârî 3887).

Âlimler bu ağlamanın ***haset olmadığını*** açıklar; çünkü peygamberler bu sıfattan uzaktır. Bu, kendisini çoğunlukla reddeden kavmine karşı duyduğu ***şefkat ve hüzün*** gözyaşı ve ümmetinden daha çok kişinin kurtulmasına duyduğu özlemdir.

MÛSÂ: MUHAMMED ÜMMETİNİN NASİHATÇİSİ

Daha da hayret verici olanı, ağlayan Hz. Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ daha sonra ***nasihat eden*** kişi oldu: Resûlullah'a ﷺ namazın hafifletilmesini istemek için geri dönmesini söyledi — ta ki elli vakit beşe ininceye kadar. Onun İsrâiloğulları ile tecrübesi, Muhammed ﷺ ümmeti için bir rahmet oldu.

Ders: ***Öncekilerin tecrübesi*** bir hazinedir. Bizim yürüdüğümüz yolu daha önce yürümüş olanların nasihatini değerli bilin ve başkalarının elde ettiği hayırları kıskanmayın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ

Yolculuğun zirvesinde Resûlullah ﷺ ***Sidretü'l-Müntehâ***'ya ulaştı — sınırda bulunan, mahlûkların ötesine geçemediği sidre ağacı. Allah onu Necm Sûresi'nde şöyle anlatır:

NECM SÛRESİ 53:13–18

وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

And olsun ki o, Cebrail'i sınırın sonunda başka bir inişinde de görmüştür.

عِندَ سِدْرَةِ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

عِندَهَا جَنَّةُ ٱلْمَأْوَىٰٓ ﴿١٥﴾

Orada Me'va cenneti vardır.

إِذْ يَغْشَى ٱلسِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾

Sidre'yi bürüyen bürüyordu.

مَا زَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

Gözü oradan ne kaydı ve ne de onu aştı.

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَـٰتِ رَبِّهِ ٱلْكُبْرَىٰٓ ﴿١٨﴾

And olsun ki Rabbinin varlığının büyük delillerini gördü.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/53:13-18

53:13–18 ÂYETLERİNİN AÇIKLAMASI

Allah, Resûlullah'ın bakışının isabetini över: ***"Göz kaymadı ve haddi aşmadı"***. İbn Kesîr, onun bakışının ***ne sağa ne sola kaydığını*** ve kendisine emredileni aşmadığını açıklar — bu, Allah'ın azameti karşısında mükemmel bir ***edep ve itaat*** tablosudur. Tefsîr-i İbn Kesîr 53:17.

KONU	AÇIKLAMA
Görülen kim (53:13)	Âişe ve İbn Mes'ûd'a göre Resûlullah ikinci kez Cebrâil'i asıl sûretinde gördü (Sahîh-i Müslim 177; Sahîh-i Buhârî 4856).
Ağacın vasfı	Meyveleri Hecer küpleri gibi, yaprakları fil kulakları gibi (Sahîh-i Buhârî 3887).
Örtülmesi (53:16)	Tarif edilemeyen renkler ve şeylerle örtüldü (Sahîh-i Müslim 162).
Me'vâ Cenneti (53:15)	Barınma cenneti onun yanındadır.
En büyük âyetler (53:18)	Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü.

Ders: ***Edep*** kemalin alametidir. En yüce anda Resûlullah'ın ﷺ bakışı kontrol altındaydı — tıpkı bir müminin her hâlükârda bakışını koruması gerektiği gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEYT-İ MA‘MÛR VE DÖRT NEHİR

Sidretü’l-Müntehâ’dan sonra Resûlullah’a ***Beyt-i Ma‘mûr*** yükseltildi. Aynı hadisin başka bir rivayetinde Cebrâil şöyle açıklar: ***“Bu Beyt-i Ma‘mûr’dur; her gün içinde yetmiş bin melek namaz kılar, çıktıklarında bir daha geri dönmezler”*** (Sahîh-i Buhârî 3207).

İbn Kesîr, Beyt-i Ma‘mûr’un yeryüzündeki ***Kâbe’nin hizasında*** bulunduğunu ve Allah’ın Tûr Sûresi’nde (52:4) ona yemin ettiğini zikreder. Yeryüzündeki Kâbe insanların kıblesidir; gökteki Beyt-i Ma‘mûr ise meleklerin ibadet yeridir.

DÖRT NEHİR

Resûlullah Sidretü’l-Müntehâ’nın yanında ***dört nehir*** de gördü: ikisi gizli — cennetteki nehirler — ve ikisi açık, yani ***Nil ve Fırat***. Âlimler bunun, bu iki nehrin ***bereketine*** ve hayırlarının aslının Allah’tan olduğuna işaret ettiğini açıklar; bu, onların yeryüzünde bilinen coğrafî kaynaklarını inkâr etmek anlamına gelmez.

Ders: Gayb âlemi ***geniştir ve ibadetle doludur***. Her gün yetmiş bin melek Beyt-i Ma‘mûr’da ibadet edip bir daha dönmüyorsa, bizim ibadetimiz ne kadar azdır ve o az namazı korumaya ne kadar muhtacız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SÜT, ŞARAP VE FITRAT

Bu yolculukta Resûlullah'a ﷺ birkaç kap içecek — ***şarap, süt ve bal*** — sunuldu; o da ***sütü*** seçti. Cebrâil:

"Bu, senin ve ümmetinin üzerinde bulunduğu fıtrattır" dedi (Sahîh-i Buhârî 3887).

Ebû Hüreyre'nin رضى الله عنه rivayetinde Cebrâil şunu ekler: ***"Seni fıtrata ileten Allah'a hamd olsun.***

Eğer şarabı seçseydin ümmetin yoldan çıkardı" (Sahîh-i Buhârî 3394). Aynı hadis, Resûlullah'ın gördüğü şekliyle Hz. Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ görünüşlerini de anlatır.

FITRAT NEDİR?

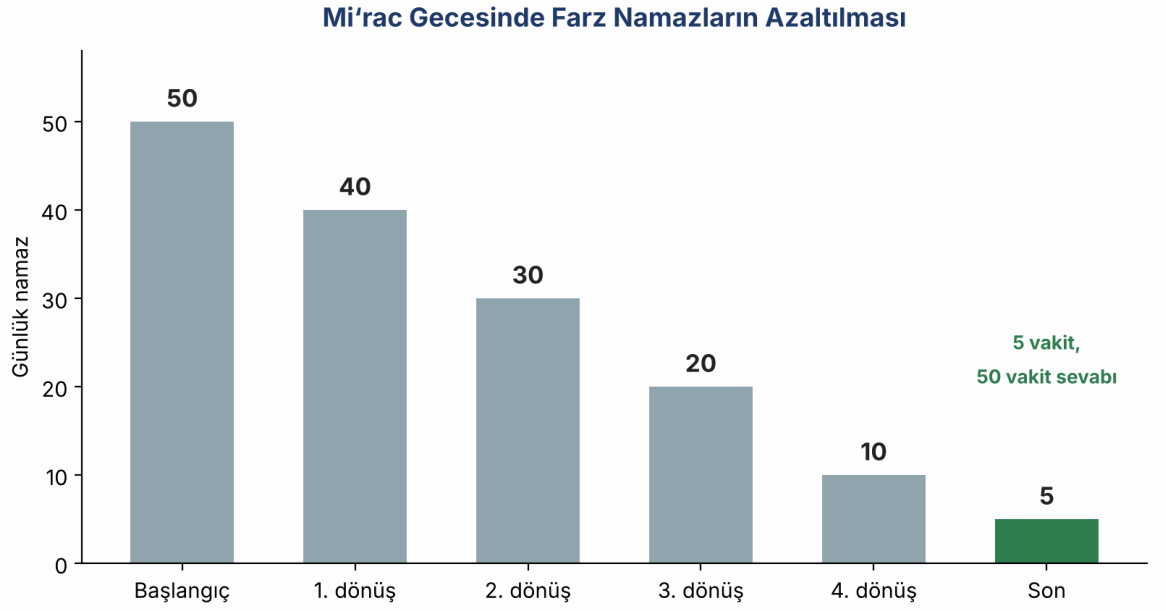
Fıtrat, Allah'ın insanı üzerinde yarattığı tertemiz asıl hâldir (Rûm 30:30). Süt ***temiz, besleyici ve doğal*** bir içecektir, bebeğin ilk gıdasıdır; şarap ise ***aklı bozar*** ve pek çok kötülüğün kaynağıdır.

Bu seçim ***İslâm dininin*** simgesi olmuştur: fıtrata uygun, aklı, bedeni ve ruhu koruyan bir din. Şarap daha sonra Medine'de tedricen haram kılınacaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEŞ VAKİT NAMAZ HEDİYESİ

Mi'rac'ın en büyük hediyesi ***namazdır***. Cebrâil'in yeryüzüne inmesi aracılığı olmadan ***doğrudan gökte*** farz kılınan tek ibadettir. Başlangıçta günde elli vakitti, sonra beşe indirildi (Sahîh-i Buhârî 3887).

Şekil 4: Mi'rac gecesinde farz namazların azaltılması.

Ebû Zer'in رضي الله عنه rivayetinde Allah şöyle buyurur: ***"Onlar beştir ve onlar elliydir; benim katımda söz değişmez"*** (Sahîh-i Buhârî 349). Âlimler açıklar: amelde beş, fakat ***sevapta elli***.

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ'DA ÜÇ HEDİYE

Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah'a ﷺ o gece ***üç şey*** verildi: ***beş vakit namaz***, ***Bakara Sûresi'nin son âyetleri*** ve ümmetinden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanların ***büyük günahlarının bağışlanması*** (Sahîh-i Müslim 173).

NAMAZIN KONUMU	DELİL
Aracısız olarak gökte farz kılındı	Sahîh-i Buhârî 3887
Dinin direği ve hesaba çekilecek ilk amel	Sünen-i Tirmizî 413 (sahih)
İman ile küfür arasındaki ayırıcı	Sahîh-i Müslim 82
Göz aydınlığı: Resûlullah ﷺ	Sünen-i Nesâî 3939 (sahih)

Ders: Namaz, müminin Rabbine münâcât ettiği an olarak ***müminin "mi'racı"dır***. Yedinci gökten getirilen hediye yeryüzünde ihmal edilmemelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH ALLAH'I GÖRDÜ MÜ?

Bu mesele sahâbe döneminden beri tartışılmıştır. Onların sahih rivayetlere dayanan görüşleri şunlardır:

GÖRÜŞ	DELİL
Allah'ı gözüyle görmedi	Âişe: "Kim Muhammed'in Rabbini gördüğünü söylerse yalan söylemiştir" (Sahîh-i Buhârî 4855).
"O bir nurdur, O'nu nasıl görebilirim?"	Resûlullah'ın Ebû Zer'e cevabı (Sahîh-i Müslim 178).
Kalbiyle gördü	İbn Abbas: "O'nu kalbiyle iki kez gördü" (Sahîh-i Müslim 176).
Sidretü'l-Müntehâ'da görülen Cebrâil'dir	Âişe ve İbn Mes'ûd, Necm 53:13 hakkında (Sahîh-i Müslim 177).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GÖRÜŞLERİN UZLAŞTIRILMASI

İbn Teymiyye ve İbn Hacer dahil pek çok âlim bu rivayetleri şöyle uzlaştırır: Resûlullah, Âişe'nin dediği gibi dünyada ***Allah'ı baş gözüyle görmedi***; İbn Abbas'ın kastettiği ise ***kalp gözüyle görmektir***. Allah'ı gözle görmek, müminler için ***âhirette*** en büyük nimettir (Kıyâme 75:22–23).

Ders: Gayb meselelerinde ***nassın durduğu yerde dururuz***, sahâbenin görüş ayrılıklarına saygı gösteririz ve vahyin bildirmediği tasvirleri eklemeyiz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

O GECE GÖSTERİLEN DİĞER MANZARALAR

Bazı sahih hadisler, o gece Resûlullah'a ﷺ ümmetine ***ibret ve uyarı*** olarak gösterilen başka manzaraları da zikreder:

MANZARA	KAYNAK
Yüzlerini ve göğüslerini bakır tırnaklarla tırmalayan bir topluluk — gıybet edenler ve insanların namusuna dil uzatanlar	Sünen-i Ebû Dâvûd 4878 (sahih)
Hz. Mûsâ, kızıl kum tepesinin yanındaki kabrinde namaz kılıyordu	Sahîh-i Müslim 2375
Cehennemin bekçisi Mâlik ona selâm verdi	Sahîh-i Müslim 172
Görünüşleri: Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ	Sahîh-i Buhârî 3394

Bakır tırnaklar hadisi günümüzde çok önemlidir. Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah onların kim olduğunu sordu; Cebrâil şöyle cevap verdi: ***"Bunlar insanların etini yiyen (gıybet eden) ve onların namuslarına dil uzatanlardır"*** (Sünen-i Ebû Dâvûd 4878).

> **SİYER NOTU: UZUN VE ZAYIF KISSALAR**
>
> Mi'rac gecesinde çeşitli grupların — zina edenlerin, faiz yiyenlerin, namazı terk edenlerin ve diğerlerinin — belirli şekillerde azap gördüğüne dair çok ayrıntılı, uzun ve meşhur kıssalar vardır. Hadis âlimlerine göre bu uzun rivayetlerin çoğu ***zayıf veya uydurmadır*** ve Resûlullah'a ﷺ nispet edilemez.
>
> Zina edenlerin, faiz yiyenlerin ve diğerlerinin azabıyla ilgili sahih olan, Resûlullah'ın Mi'rac olayının parçası olmayan başka bir ***rüya hadisinde*** yer alır (Sahîh-i Buhârî 1386).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEKKE'DE SABAH: KUREYŞ YALANLIYOR

O sabah Resûlullah ﷺ yolculuğunu insanlara anlattı. Kureyş için bu anlatı bir alay konusu oldu: kervanla ***gidişi bir ay, dönüşü bir ay*** süren Şam yolculuğunun ***bir gecenin bir kısmında*** gerçekleştiği iddia ediliyordu.

Bir kısmı ticaret yolculuklarında Beytülmakdis'i görmüş olduklarından, onu tarif etmesi için Resûlullah'a meydan okudular. Resûlullah ﷺ yaşananları bizzat şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3886

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ «لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ فِي الْحِجْرِ، فَجَلَا اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ».

TERCÜME:

Câbir b. Abdillah'tan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'ı ﷺ şöyle buyururken işitmiştir:

"Kureyş beni yalanlayınca Hicr'de durdum; Allah bana Beytülmakdis'i gösterdi, ben de ona bakarak onlara alametlerini anlatmaya başladım."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukair ← al-Laith ← 'Uqail ← Ibn Şihab ← Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, İsrâ Hadisi Bâbı, Hadis No. 3886. Müslim de rivayet etmiştir (No. 170).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3886

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis ***mucize içinde mucize*** olduğunu gösterir: Allah, Resûlullah'ın sorularını tek tek cevaplayabilmesi için Beytülmakdis'i ona gösterdi. Müslim'in rivayetinde Resûlullah, dikkat etmediği şeyler sorulduğunu, Allah'ın da onları kendisine gösterdiğini zikreder (Sahîh-i Müslim 172).

Ders: Hakikat ***sorulardan*** korkmaz. Resûlullah ﷺ alay edileceğini bildiği hâlde bu olayı gizlemedi; dürüstçe anlattı ve Allah onu savundu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK

SİYER NOTU: "EĞER O SÖYLEDİYSE DOĞRUDUR"

Siyer kitapları, müşriklerin koşarak ***Ebû Bekir***'e gittiklerini ve: "Arkadaşın dün gece Beytülmakdis'e gidip sabahtan önce döndüğünü iddia ediyor!" dediklerini rivayet eder. Ebû Bekir: "O böyle mi söyledi?" diye sordu. "Evet" dediler. O da şöyle dedi: ***"Eğer o böyle söylediyse doğru söylemiştir. Ben onu bundan daha uzak bir şeyde — sabah akşam gökten gelen haberde — tasdik ediyorum."***

Bu rivayeti Hâkim el-Müstedrek'te nakletmiştir ve bazı hadis âlimleri onu ***sahih*** kabul etmiştir. O günden sonra Ebû Bekir ***es-Sıddîk*** (çok tasdik eden) lakabıyla tanınmıştır.

KAYNAK:
Wikipedia, "Abu Bakr". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Bakr

EBÛ BEKİR'İN İMAN MANTIĞI

Ebû Bekir'in cevabı çok hikmetliydi. Olayı alışılmış ölçülerle değil, ***onu haber verene duyduğu güvenle*** değerlendirdi. Muhammed'in ﷺ her gün gökten vahiy aldığına zaten inanıyorsa, bir gecede Beytülmakdis'e yapılan yolculuğa inanmak daha zor değildi.

Ebû Bekir'in ***es-Sıddîk*** konumunu bizzat Resûlullah ﷺ da sahih bir hadiste, Uhud Dağı sarsıldığında zikretmiştir: "Sakin ol ey Uhud! Üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehit var" (Sahîh-i Buhârî 3675).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İNSANLAR İÇİN BİR İMTİHAN

Kur'an bu olayın bir ***imtihan*** olduğunu bildirir: Kimilerinin imanı güçlendi, kimileri dinden döndü, kimileri de alayını artırdı. İbn Abbas رضى الله عنهما ilgili âyeti şöyle açıklar:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3888

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا عَمْرٌو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى {وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ} قَالَ هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ، أُرِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ. قَالَ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ قَالَ هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ.

TERCÜME:

İbn Abbas'tan رضى الله عنهما Allah Teâlâ'nın {Sana gösterdiğimiz o rüyayı ancak insanlar için bir imtihan kıldık} sözü hakkında şöyle dediği rivayet edilmiştir: **"Bu, Beytülmakdis'e götürüldüğü gece Resûlullah'a ﷺ gösterilen bir göz görüşüdür (rüya değildir)."** Ve şöyle dedi: "Kur'an'da lanetlenen ağaç da zakkum ağacıdır."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): al-Humaidi ← Sufyan b. 'Uyainah ← 'Amr b. Dinar ← 'Ikrimah ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Mi'rac Bâbı, Hadis No. 3888.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3888

BU HADİSİN DERSLERİ

İbn Abbas'ın bunun bir ***"göz görüşü"*** (ru'yâ 'ayn) olduğunu açıklaması, İsrâ'nın rüyada değil ***uyanıkken*** gerçekleştiğinin en güçlü delillerinden biridir; sadece bir rüya olsaydı insanlar için imtihan olmazdı.

Ders: ***Gayba iman*** takva sahiplerinin ilk sıfatıdır (Bakara 2:3). Bu olay, kimin gerçekten iman ettiğini ve kimin sadece aklına uyduğunu ayırt etmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RUH VE BEDENLE Mİ?

Âlimler İsrâ ve Mi'rac'ın ***ruh ve bedenle*** mi, yalnızca ruhla mı yoksa rüyada mı gerçekleştiğini tartışmıştır:

GÖRÜŞ	AÇIKLAMA
Uyanıkken, ruh ve bedenle	Âlimlerin çoğunluğunun görüşü; delilleri "kulunu" kelimesi (17:1), insanlar için imtihan olması (17:60) ve İbn Abbas'ın açıklamasıdır (Sahîh-i Buhârî 3888).
Yalnızca ruhla	Seleften az sayıda kişiden rivayet edilir; çoğunluk tarafından reddedilmiştir.
Rüyada	Reddedilmiştir; çünkü bir rüyayı Kureyş yalanlamazdı ve bu bir imtihan olmazdı.

Kaynak: İbn Kesîr, 17:1 tefsiri; Wikipedia, "Isra' and Mi'raj" ("İslâm âlimlerinin çoğu bunun hem bedenî hem ruhî olduğu görüşündedir").

Ders: Mucizeler ***olağan tabiat kanunlarıyla*** ölçülmez. Tabiat kanunlarını yaratan Allah, Resûlü için onları aşmaya kadirdir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ VE MİʻRAC'IN DERSLERİ

İsrâ ve Miʻrac pek çok ders bırakmıştır. Bunlardan bazıları:

DERS	AÇIKLAMA
Hüzünden sonra teselli	Hüzün Yılı'nda yeryüzü dar geldikten sonra Allah gökleri açtı.
Namazın konumu	Gökte farz kılınan tek ibadet.
Peygamberlerin risaletinin birliği	Resûlullah peygamberlere imam oldu ve kardeş olarak karşılandı.
Beytülmakdis'in kutsallığı	İsrâ'nın varış noktası; ilk kıble; üç büyük mescitten biri.
İslâm fıtrat dinidir	Şaraba karşı sütün seçilmesi.
Rahmet ve kolaylık	Elli vakit, elli vakit sevabıyla beş oldu.
İman imtihanı	Tasdik eden de (Ebû Bekir) oldu, yalanlayan da.
Allah'ın huzurunda edep	Resûlullah'ın bakışı kaymadı (53:17).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYATIMIZDA İSRÂ VE Mİ'RAC

İsrâ ve Mi'rac'ı anmanın en güzel yolu, belirli bir gecede delili olmayan amellerle değil, ***beş vakit namazı korumaktır*** — gökten getirilen hediyeyi — vaktinde, huşu içinde ve cemaatle.

Bir mümin her tekbir aldığında Mi'rac hediyesini karşılamaktadır. Her secde ettiğinde ***Rabbine en yakın*** hâlde bulunur (Sahîh-i Müslim 482).

YESRİB: HAZIRLANMIŞ ŞEHİR

Mekke giderek kapanırken Allah yaklaşık 340 km kuzeyde başka bir şehri hazırlıyordu: daha sonra ***Medine*** olarak bilinecek olan ***Yesrib***. Arap halkı, birkaç Yahudi kabilesinin yanında, iki kardeş kabileden oluşuyordu: ***Evs*** ve ***Hazrec***.

Evs ve Hazrec uzun süre birbirleriyle savaşmıştı. Son büyük savaş, hicretten birkaç yıl önceki ***Buâs Savaşı***ydı. Âişe رضى الله عنها bu trajedinin ardındaki büyük hikmeti şöyle görmüştür:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3777

حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ كَانَ يَوْمُ بُعَاثَ يَوْمًا قَدَّمَهُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ صلى الله عليه وسلم فَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَقَدِ افْتَرَقَ مَلَؤُهُمْ، وَقُتِلَتْ سَرَوَاتُهُمْ، وَجُرِّحُوا، فَقَدَّمَهُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ صلى الله عليه وسلم فِي دُخُولِهِمْ فِي الإِسْلاَمِ.

TERCÜME:

Âişe'den رضى الله عنها şöyle dediği rivayet edilmiştir: **"Buâs günü, Allah'ın Resûlüne ﷺ önceden hazırladığı bir gündü. Resûlullah ﷺ (Medine'ye) geldiğinde onların önde gelenleri dağılmış, ileri gelenleri öldürülmüş ve yaralanmıştı. Allah bunu, onların İslâm'a girişlerini (kolaylaştırmak) için Resûlüne ﷺ önceden hazırlamıştı."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaid b. Isma'il ← Ebû Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Ensâr'ın Faziletleri Bâbı, Hadis No. 3777.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3777

BU HADİSİN DERSLERİ

Buâs Savaşı, İslâm'a karşı çıkabilecek ***eski liderleri zayıflattı*** ve Yesrib halkını ***düşmanlıktan bıkmış*** hâle getirerek onları birleştirebilecek bir lider aramaya yöneltti. Resûlullah ﷺ geldiğinde kalpleri hazırdı.

SİYER NOTU: YAHUDİLER VE BEKLENEN PEYGAMBER

Siyer kitapları, Yesrib'deki Yahudilerin Evs ve Hazrec'e sık sık ***bir peygamberin gönderileceğini*** ve Araplara galip gelmek için ona uyacaklarını söylediklerini zikreder. İbn Kesîr bunu Bakara 2:89 tefsirinde anar. Hazrecliler Resûlullah'la ﷺ karşılaştıklarında birbirlerine: "Bu, Yahudilerin vaat ettiği peygamberdir; bizi geçmelerine izin vermeyin" dediler.

KAYNAK:
Tefsîr-i İbn Kesîr 2:89 tafsir.app/ibn-katheer/2/89

HAZREC'DEN ALTI KİŞİ

SİYER NOTU: HAC MEVSİMİNDEKİ BULUŞMA

er-Rahîku'l-Mahtûm'a göre ***nübüvvetin on birinci yılının*** (yaklaşık 620) hac mevsiminde Resûlullah ﷺ Mina'daki Akabe'de ***Yesrib'den altı kişiyle*** — hepsi Hazrec'dendi — karşılaştı. Onlara Kur'an okudu ve İslâm'a davet etti; hepsi iman etti.

Aralarında daha sonra Mus'ab b. Umeyr'e ev sahipliği yapacak olan ***Es'ad b. Zürâre*** de vardı. Yesrib'e dönüp Resûlullah ﷺ hakkındaki haberi yaydılar; öyle ki Yesrib'de onun adının anılmadığı ***hiçbir ev kalmadı***.

KAYNAK:
el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — "The First 'Aqabah Pledge". islam101.com/index.php/with-the-prophet/biographies/44-ar-raheeq-al-makhtum/499-the-first-aqabah-pledge

ALTI KİŞİ, BİR BAŞLANGIÇ

Mekke'de sınırlı sonuçlarla geçen on yıllık davetten sonra başka bir şehirden gelen ***altı kişi*** tarihin dönüm noktası oldu. Allah büyük işleri çoğu zaman ***küçük ve beklenmedik*** başlangıçlarla başlatır.

Ders: Davette ***tek bir karşılaşmayı*** veya ***tek bir konuşmayı*** küçümseme. Mina'daki o kısa buluşma bir İslâm devletinin başlangıcı oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ AKABE BİATI

Ertesi hac mevsiminde — ***nübüvvetin on ikinci yılında*** — o altı kişiden beşi yedi kişiyle birlikte döndü ve ikisi Evs'ten olmak üzere sayıları ***on ikiye*** ulaştı. Akabe'de Resûlullah'a ﷺ biat ettiler. Onlardan biri olan Ubâde b. Sâmit رضى الله عنه biatın içeriğini şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 18

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ، عَائِذُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ ـ رضى الله عنه ـ وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا، وَهُوَ أَحَدُ النُّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ «بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لاَ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلاَ تَسْرِقُوا، وَلاَ تَزْنُوا، وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ، وَلاَ تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلاَ تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ، فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ، وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ». فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ.

TERCÜME:

Bedir'e katılan ve Akabe gecesi temsilcilerden (nakîb) biri olan Ubâde b. Sâmit'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre, etrafında bir grup sahâbe varken Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, uydurduğunuz bir iftirayı getirmemek ve iyilikte isyan etmemek üzere bana biat edin. Sizden kim buna vefa gösterirse ecri Allah'a aittir. Kim bunlardan birini işler de dünyada cezalandırılırsa bu onun için kefarettir. Kim bunlardan birini işler, sonra Allah onu örterse, onun işi Allah'a kalmıştır: dilerse affeder, dilerse cezalandırır."** Biz de bunun üzerine ona biat ettik.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib ← al-Zuhri ← Ebû Idris 'A'idhullah b. 'Abdillah ← 'Ubadah b. al-Samit رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Îmân, Hadis No. 18. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1709).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:18

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu biat, şartları Kur'an'da zikredilen kadınların biatına çok benzediği için ***Kadınlar Biatı*** (Bey'atü'n-Nisâ) olarak bilinir (Mümtehine 60:12). Savaş taahhüdü içermiyordu; bir ***inanç ve ahlak*** biatıydı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİATIN ŞARTI	TOPLUMA ETKİSİ
Allah'a ortak koşmamak	Bütün hayatın temeli olan tevhid.
Hırsızlık yapmamak	Malı ve emaneti korumak.
Zina etmemek	Nesli ve aile onurunu korumak.
Çocukları öldürmemek	Bebekleri öldürme şeklindeki cahiliye âdetine son vermek.
İftira atmamak	Toplumun onurunu ve güvenini korumak.
İyilikte itaat	Lidere itaat iyilikle sınırlıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUS‘AB B. UMEYR: İSLÂM’IN İLK ELÇİSİ

Birinci Akabe Biatı’ndan sonra Resûlullah ﷺ Kur’an ve dini öğretmek için ***Mus‘ab b. Umeyr***’i رضى الله عنه Yesrib’e gönderdi. O sırada Ensâr’ın gençlerinden olan Berâ b. Âzib رضى الله عنهما onun gelişini şöyle hatırlar:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3925

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ أَوَّلُ مَنْ قَدِمَ عَلَيْنَا مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ، وَكَانَا يُقْرِئَانِ النَّاسَ، فَقَدِمَ بِلاَلٌ وَسَعْدٌ وَعَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ، ثُمَّ قَدِمَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فِي عِشْرِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ثُمَّ قَدِمَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَمَا رَأَيْتُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ فَرِحُوا بِشَيْءٍ فَرَحَهُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، حَتَّى جَعَلَ الإِمَاءُ يَقُلْنَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَمَا قَدِمَ حَتَّى قَرَأْتُ {سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى} فِي سُوَرٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ.

TERCÜME:

Berâ b. Âzib’den رضى الله عنهما şöyle dediği rivayet edilmiştir: **“(Medine’ye) bize ilk gelenler Mus‘ab b. Umeyr ile İbn Ümmi Mektûm’du; ikisi insanlara Kur’an okumayı öğretiyorlardı.”** Sonra Bilâl, Sa‘d ve Ammâr b. Yâsir geldi, sonra Ömer b. Hattâb Peygamber’in ﷺ yirmi sahâbîsiyle birlikte geldi, sonra Peygamber ﷺ bizzat geldi. **“Medine halkının, Resûlullah’a ﷺ sevindikleri kadar hiçbir şeye sevindiklerini görmedim,”** öyle ki cariyeler: “Resûlullah ﷺ geldi!” diyorlardı. O gelmeden önce ben {Sebbihisme rabbike’l-a‘lâ} sûresini Mufassal’dan diğer sûrelerle birlikte okumuştum.

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu‘bah ← Ebû Ishaq al-Sabi‘i ← al-Bara’ b. ‘Azib رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi’l-Ensâr, Peygamber’in ﷺ ve Ashâbının Medine’ye Gelişi Bâbı, Hadis No. 3925.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3925

BU HADİSİN DERSLERİ

SİYER NOTU: İSLÂM'I SEÇEN ZENGİN GENÇ

Siyer kitapları, Mus'ab'ın İslâm'dan önce en güzel elbiseleri ve kokularıyla Mekke'nin ***en lüks yaşayan genci*** olduğunu zikreder. Müslüman olduktan sonra bu lüksü terk etti. Yesrib'de ***Es'ad b. Zürâre***'nin evinde kaldı.

Yumuşak ve hikmetli daveti sayesinde Evs'in iki büyük lideri — ***Sa'd b. Muâz*** ve ***Üseyd b. Hudayr*** — ve onlarla birlikte bütün Abdüleşheloğulları Müslüman oldu. Mus'ab daha sonra Uhud'da şehit düştü; kefeni bütün bedenini örtmeye yetmedi (Sahîh-i Buhârî 1276).

KAYNAK:
Wikipedia, "Mus'ab ibn Umayr". en.wikipedia.org/wiki/Mus%27ab_ibn_Umayr

Ders: Davet ***ilim ve ahlak sahibi öğretmenlere*** ihtiyaç duyar. İhlaslı ve hikmetli bir genç, bir şehri bir yıl içinde değiştirebilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir |

İKİNCİ AKABE BİATI

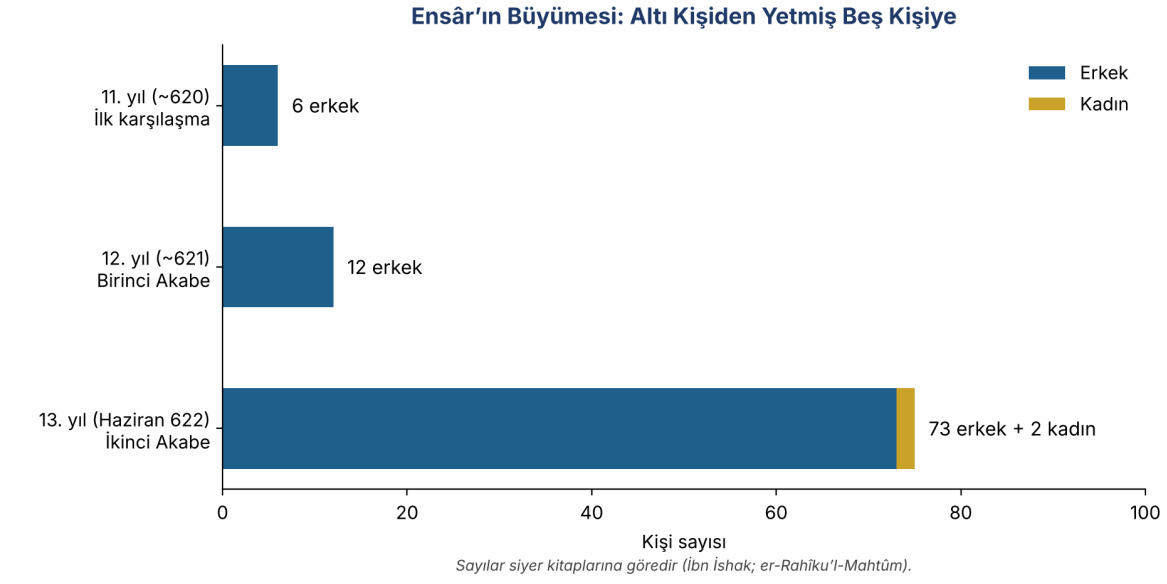
SİYER NOTU: TEŞRİK GÜNLERİNDEN BİRİNİN GECESİNDE BİAT

er-Rahîku'l-Mahtûm'a göre ***nübüvvetin on üçüncü yılının*** (***Haziran 622***) hac mevsiminde Yesrib'den ***73 erkek ve 2 kadın***, Teşrik günlerinden birinin gecesinde Akabe'de Resûlullah'la ﷺ gizlice buluştu. O iki kadın ***Nesîbe bint Ka'b*** (Ümmü Umâre) ve ***Esmâ bint Amr*** idi.

Resûlullah, o sırada henüz Müslüman olmamış amcası ***Abbas*** ile geldi. Abbas onları, ancak onu savunmaya güçleri yetecekse götürmeleri gerektiği, aksi hâlde onu bırakmalarının daha iyi olacağı konusunda uyardı.

KAYNAK:

el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — "The Second 'Aqabah Pledge". seerah.gtaf.org/books/1/chapters/13/the-second-aqabah-pledge/

Şekil 5: Ensâr'ın altı kişiden yetmiş beş kişiye çıkışı.

İKİNCİ BİATIN ŞARTLARI

Câbir b. Abdillah'ın رضى الله عنهما Müsned-i Ahmed'deki ve er-Rahîku'l-Mahtûm'da nakledilen rivayetine göre ikinci biat şu şartları içeriyordu:

ŞART	ANLAMI
Her durumda dinlemek ve itaat etmek	Yeni bir toplumun disiplini.
Bollukta ve darlıkta infak etmek	Mal fedakârlığına hazır olmak.
İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak	Her Müslümanın toplumsal sorumluluğu.
Allah yolunda kınayanın kınamasından korkmamak	Ahlaki cesaret.
Onu kendi ailesini korur gibi korumak	Savunma antlaşması — hicretin temeli.
Karşılığı: cennet	Dünya malı veya iktidar vaadi yok.

Resûlullah ﷺ sonra onlardan kendi kavimlerinden sorumlu olacak ***on iki nakîb*** (temsilci) seçmelerini istedi — ***dokuzu Hazrec'den, üçü Evs'ten***. Birinci biat hadisinin râvisi Ubâde b. Sâmit de onlardan biriydi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN YOLUNU AÇAN BİAT

İkinci Akabe Biatı siyerin ***dönüm noktasıdır***. Müslümanlar ilk kez bir ***sığınağa*** ve Resûlullah'ı ﷺ savunmaya söz vermiş bir topluluğa sahip oldu. Kısa süre sonra Resûlullah, sahâbenin gruplar hâlinde Yesrib'e hicret etmesine izin verdi.

Bugün Mina'da Akabe Cemresi'nin yakınında ***Biat Mescidi*** olarak bilinen küçük bir mescit, biatın yapıldığı düşünülen yeri işaret eder.

Ders: Ensâr'a vaat edilen karşılık yalnızca ***cennetti***; yine de buna tam bir yakînle icabet ettiler. En büyük fedakârlıklar ***âhirete imandan*** doğar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİH RİVAYET İLE MEŞHUR KISSA ARASINDA

İsrâ ve Mi'rac kıssası, en çok ekleme yapılan kıssalardan biridir. Aşağıdaki tablo sahih olanı, siyer kitaplarından geleni ve zayıf veya asılsız olanı ayırır.

KISSALAR VE DURUMLARI

MEŞHUR KISSA	DURUMU
Mi'rac'dan önce göğsünün yarılıp yıkanması.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3887).
Burak'ın kadın başlı kanatlı bir at olarak tasviri.	Asılsız; sahih hadis yalnızca beyaz bir binekten söz eder.
Beytülmakdis'te peygamberlere imamlık etmesi.	Sahih (Sahîh-i Müslim 172).
Yedi gökteki peygamberler ve Mûsâ'nın ağlaması.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3887).
Elli vakit namazın beşe indirilmesi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3887, 349).
İsrâ'nın 27 Receb'de gerçekleşmesi.	İhtilaflıdır; tarihi hakkında sahih bir rivayet yoktur.
27 Receb gecesine özel ibadet.	Sahih bir delil yoktur.
Allah'ı baş gözüyle görmesi.	Âişe reddetmiştir (Sahîh-i Buhârî 4855); İbn Abbas: kalbiyle.
Yüzlerini bakır tırnaklarla tırmalayan topluluk.	Sahih (Sünen-i Ebû Dâvûd 4878).
Mi'rac gecesindeki çeşitli azaplara dair uzun kıssalar.	Çoğu zayıf veya uydurmadır.
Ebû Bekir: "Eğer o böyle söylediyse doğru söylemiştir."	Hâkim; bazı âlimlerce sahih kabul edilmiştir.
Birinci Akabe Biatı ve şartları.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 18).
Mus'ab b. Umeyr'in Yesrib'de Kur'an öğretmesi.	Sahih (Sahîh-i Buhârî 3925).

TEFEKKÜR

İsrâ ve Mi'rac'a dair sahih rivayetler zaten son derece hayret vericidir. Bu olayı ***yüceltmek*** için zayıf eklemelere ihtiyacımız yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ÖNEMLİ YERLER

Bu e-kitaptaki olaylar Kâbe'nin yanında başlar, gecenin bir kısmında binlerce kilometre öteye, Beytülmakdis'e uzanır, sonra Mekke'ye döner — ve Ensâr'ın biat ettiği Mina'daki bir dağ geçidinde sona erer. Bu bölüm, okuyucunun mesafeleri ve ortamı gözünde canlandırabilmesi için bu yerleri bir araya getirir.

YERLER TABLOSU

Tablodaki mesafeler ***yaklaşıktır***: kuş uçuşu mesafeler modern koordinatlardan hesaplanmıştır. O dönemde kervanların Şam'a ulaşması yaklaşık bir ay sürüyordu — Resûlullah gecenin bir kısmında gerçekleşen yolculuğu anlattığında Kureyş'in alay etmesinin sebebi buydu.

YER	BU SERİYLE İLGİSİ	KONUM / BUGÜNKÜ DURUM
Hatîm (Hicr / Hicr-i İsmâil)	Mi'rac'dan önce meleğin gelip göğsünü yardığı sırada uzandığı yer (Sahîh-i Buhârî 3887); Kureyş onu yalanladığında durduğu yer (Sahîh-i Buhârî 3886).	Kâbe'nin kuzey tarafında, Mescid-i Harâm içindeki yarım daire şeklindeki alan.
Resûlullah'ın Mekke'deki evi	Bir rivayette evinin tavanı açıldı ve Cebrâil indi (Sahîh-i Buhârî 349). Siyer kitapları onun Ümmü Hânî'nin evinde geceyi geçirdiğini zikreder — siyer rivayeti.	Tam yeri bilinmemektedir; eski Mekke'nin büyük kısmı bugün Mescid-i Harâm'ın içinde kalmaktadır.
Beytülmakdis (Mescid-i Aksâ)	İsrâ'nın varış noktası; Burak'ı bağladı ve iki rekât namaz kıldı (Sahîh-i Müslim 162).	Mekke'nin yaklaşık 1.240 km kuzeybatısında (kuş uçuşu).
Sahra Bölgesi	Aksâ külliyesinin ortasındaki büyük kaya; Kubbetü's-Sahra bu olaydan yaklaşık 70 yıl sonra üzerine inşa edildi.	Aksâ külliyesinin ortasındaki düzlükte.
Burak Duvarı	Müslüman geleneğine göre Burak burada bağlanmıştır. Tam yer nas değil, gelenektir.	Aksâ külliyesinin batı duvarı; Burak Mescidi onun içindeki küçük bir namazgâhtır.
Akabe Geçidi, Mina	İki Akabe Biatı'nın yeri (siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 18).	Biat Mescidi, Akabe Cemresi'nin yaklaşık 500 m kuzeydoğusunda; Kâbe'ye yaklaşık 5 km uzaklıkta.
Yesrib (Medine)	Biat eden Ensâr'ın şehri; bu seriden sonraki hicretin varış noktası.	Mekke'nin yaklaşık 340 km kuzeyinde (kuş uçuşu).

Kaynak: Wikipedia, "Al-Aqsa Mosque"; Wikipedia, "Al-Buraq Mosque"; Saudipedia, "Al-Bay'ah Mosque"; Sahih Muslim 162.

İKİ MESCİT, KIRK YIL

Ebû Zer رضى الله عنه Resûlullah'a ﷺ yeryüzünde ilk inşa edilen mescidin hangisi olduğunu sordu.

Resûlullah: Mescid-i Harâm, diye cevap verdi. Sonra hangisi? Mescid-i Aksâ, dedi. İkisi arasında ne kadar zaman var? Kırk yıl, dedi (Sahîh-i Buhârî 3366).

İsrâ, yeryüzünün en eski iki mescidini tek bir gecede birleştirdi. Âlimler bu hadisteki “mescid” kelimesinin bugün bildiğimiz bina değil, Allah’a secde için belirlenmiş yer anlamına geldiğini açıklar.

MİNA’DAKİ BİAT MESCİDİ

Saudipedia’ya göre Biat Mescidi, Abbâsî Halifesi Ebû Ca‘fer el-Mansûr tarafından 761 yılında (yaklaşık h. 144) biatın yapıldığı düşünülen yerde, Akabe Cemresi’nin yaklaşık 500 metre kuzeydoğusunda inşa edilmiştir. 1227’de Halife el-Müstansır döneminde olmak üzere birkaç kez onarılmıştır. Binası küçüktür; o gizli gece buluşmasının ruhuna uygundur.

Kaynak: Saudipedia, “Al-Bay’ah Mosque”.

DERS

Bir aylık yol gecenin bir kısmında katedildi ve Mina’daki küçük bir geçit bir devletin doğduğu yer oldu. İnsanın uzak ve yakın, büyük ve küçük ölçüleri Allah’ın ölçüleriyle aynı değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ DÖNEMİNDE BEYTÜLMAKDİS

Resûlullah ﷺ Beytülmakdis'e götürüldüğünde şehir ne Arapların ne de Rumların elindeydi. O dönemde Beytülmakdis'in durumunu anlamak, Kureyş'in o şehir hakkındaki sorularla onu "sınayabileceklerinden" neden bu kadar emin olduklarını kavramamıza yardım eder.

PERSLER TARAFINDAN ELE GEÇİRİLMESİ

Wikipedia'ya göre ***614*** yılında, Kral II. Hüsrev döneminde komutan ***Şehrbaraz*** önderliğindeki Sâsânî ordusu kuşatmanın ardından Beytülmakdis'i ele geçirdi. Hristiyanların kutsal saydığı haç ("Gerçek Haç") ele geçirilip Pers başkenti Ktesifon'a götürüldü. Rum Hristiyan dünyası için bu çok büyük bir darbeydi.

Bu olay, Mekke'deki davetin ilk yıllarında gerçekleşti. Kur'an bizzat Rumların bu yenilgisini kaydeder ve birkaç yıl içinde yeniden galip geleceklerini vaat eder (Rûm 30:2–4). Mekkeli müşrikler ateşe tapan Perslerin zaferine sevinirken Müslümanlar Ehl-i Kitap olan Rumlara yakınlık duyuyordu.

BİR GECEDE ZİYARET EDİLEN ŞEHİR

Siyer âlimlerinin çoğunun görüşüne göre İsrâ hicretten yaklaşık bir yıl önce gerçekleştiyse, o sırada Beytülmakdis hâlâ Perslerin hâkimiyetindeydi. Şehri, Şam'a gidip gelen Kureyşli tüccarlar tanıyordu. Bu yüzden onu tarif etmesi için Resûlullah'a meydan okudular — Allah da Beytülmakdis'i ona gösterdi ve o her soruyu cevaplayabildi (Sahîh-i Buhârî 3886; Sahîh-i Müslim 172).

YENİDEN RUMLARIN ELİNE

Kur'an'ın vaadi gerçekleşti. Herakleios 622'den — hicret yılından — itibaren karşı saldırı başlattı ve sonunda Persler boyun eğdi. Wikipedia'ya göre ***628*** barış antlaşması Filistin'i ve haçı Rumlara iade etti; Pers askerleri en azından 629 yazının sonuna veya sonbaharının başına kadar Beytülmakdis'te kaldı. ***21 Mart 630***'da Herakleios bizzat haçla birlikte Beytülmakdis'e törenle girdi.

Sadece birkaç yıl sonra Beytülmakdis, Halife Ömer b. Hattâb رضى الله عنه döneminde, yaklaşık ***638*** yılında (yaklaşık h. 16–17) Müslümanlar tarafından fethedildi.

Kaynak: Wikiwand/Wikipedia, "Sasanian conquest of Jerusalem"; Wikiwand/Wikipedia, "Dome of the Rock".

TARİH NOTU: FARKLI TARİHLER

Tarih kaynakları, Beytülmakdis'in 614'te hangi ayda ele geçirildiği (Nisan veya Mayıs) ve Müslümanlarca fethedildiği yıl (637 veya 638) konusunda farklılık gösterir. Bu e-kitap kaynakların çoğunun benimsediği tarihleri kullanır ve bunların yaklaşık olduğunu belirtir.

İsrâ ve Mi'rac'ın tarihi de, «İsrâ ve Mi'rac Ne Zaman Gerçekleşti?» bölümünde ele alındığı gibi, âlimler arasında ihtilaflıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Beytülmakdis iki büyük imparatorluk arasında el değiştirirken Allah, Mekke'de baskı altındaki bir kulunu o şehre götürdü ve onu peygamberlere imam kıldı. Dünya iktidarları gelip geçer; gerçek şeref Allah'ın seçtiği kimsenindir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TARİHİN İZLERİ: MESCİD-İ AKSÂ KÜLLİYESİ

Pek çok kişi o meşhur altın kubbenin resmini “Mescid-i Aksâ” sanır. Aslında Aksâ alanı yaklaşık 14,4 hektarlık surlarla çevrili düzlüğün tamamıdır («Mescid-i Aksâ» bölümüne bakınız) ve içinde İsrâ olayından çok sonra inşa edilmiş birkaç bina bulunur. Bu bölüm, sağlam tarihî kayıtlara dayanarak başlıca binaları tanıtır.

BAŞLICA BİNALAR VE YAŞLARI

BİNA	İNŞA TARİHİ	AÇIKLAMA
Kıble Mescidi	Emevîler dönemi, sonra defalarca onarıldı	Külliyenin güney kısmındaki ana namaz salonu; genellikle “Mescid-i Aksâ” denilen yapı.
Kubbetü’s-Sahra	Halife Abdülmelik b. Mervân’ın emriyle yaklaşık 691–692’de (h. 72) tamamlandı	Büyük kayanın (Sahra) üzerindeki kubbeli yapı; cemaat mescidi değil, tarihî bir ziyaret yeri (türbe benzeri yapı) olarak sınıflandırılır.
Burak Mescidi	Yaklaşık 10. yüzyıl (belki daha erken)	Burak Duvarı’nın yanında, külliyenin güneybatı köşesine yakın küçük bir yeraltı namazgâhı.

Kaynak: Wikiwand/Wikipedia, “Dome of the Rock”; Wikipedia, “Al-Buraq Mosque”; Wikipedia, “Al-Aqsa Mosque”.

KUBBETÜ’S-SAHRA KİTÂBELERİ (H. 72)

Kubbetü’s-Sahra, hicretin ilk asrından kalan en önemli İslâmî kitâbeleri barındırır. İçindeki mozaik kitâbe ***h. 72*** (691–692) tarihlidir ve pek çok Kur’an pasajı içerir. Bunlar arasında Ehl-i Kitab’ı dinde aşırı gitmemeye çağıran ve Îsâ’nın عَلَيْهِ السَّلَامُ Allah’ın elçisi ve kelimesi olduğunu vurgulayan âyet (Nisâ 4:171 ile örtüşür) ve dış kemerde İhlâs Sûresi (İhlâs 112) vardır.

Bu kitâbeler önemlidir; çünkü Kur’an metninin Resûlullah’ın ﷺ vefatından yaklaşık altmış yıl sonra kamusal bir yerde resmî olarak sergilendiğini gösterir.

Kaynak: Islamic Awareness, “The Arabic Islamic Inscriptions On The Dome Of The Rock, 72 AH / 692 CE”; Wikiwand/Wikipedia, “Dome of the Rock”.

BURAK DUVARI VE PEYGAMBERLERİN HALKASI

Sahih hadis, Resûlullah’ın Burak’ı ***peygamberlerin binitlerini bağladıkları halkaya*** bağladığını, sonra mescide girip iki rekât namaz kıldığını bildirir (Sahîh-i Müslim 162).

Müslümanlar uzun zamandan beri o yeri Aksâ külliyesinin batı duvarıyla ilişkilendirmiş ve ona ***Burak Duvarı*** adını vermiştir. Wikipedia’ya göre tarihçi İbnü’l-Fakîh 903 yılında “Merbatü’l-Burak” (Burak’ın

bağlandığı yer) adlı bir yerden söz eder. Bugünkü Burak Mescidi, bu duvarın yanındaki kemerli bir geçidin içindeki küçük bir namazgâhtır.

> **NOT: NAS İLE GELENEK ARASINDA**
>
> Sahih hadis yerini belirtmeden yalnızca "peygamberlerin kullandığı halka"dan söz eder. Bu yerin Burak Duvarı ile özdeşleştirilmesi, Müslümanların asırlardır sürdürdüğü bir ***gelenektir***, sahih bir nas değildir. Hatta el-Miknâsî (1785) gibi bazı eski âlimler, kendi dönemlerindeki halkanın sadece bir işaret olduğunu, çünkü asıl yerin toprak altında kaldığını zikretmiştir.
>
> Dengeli tutum, bu geleneği ümmetin mirası olarak saygıyla karşılamak, ama onu kesin bir gerçek olarak iddia etmemektir.

Kaynak: Wikipedia, "Al-Buraq Mosque".

DERS

Aksâ'daki güzel binalar, Resûlullah'tan ﷺ sonraki nesiller tarafından İsrâ mekânına duydukları sevginin nişanesi olarak inşa edildi. Biz bu sevgiyi miras alıyoruz — ama sevgimizin ilim üzerine kurulması için nastan sahih olanla gelenek olanı ayırt etmeliyiz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Bu seri Resûlullah'ı ﷺ iki grupla buluşturur: İsrâ ve Mi'rac gecesinde karşılaştığı peygamberler ve yeryüzünde bu haberi kabul eden veya reddeden insanlar ile biat eden Ensâr. Aşağıdaki tablo onları kaynaklarıyla birlikte özetler.

KARŞILAŞILAN PEYGAMBERLER

Göklerin sırası Mâlik b. Sa'saa hadisine göredir (Sahîh-i Buhârî 3887). Her karşılaşmanın ayrıntıları «Yedi Gökteki Peygamberler» bölümünde açıklanmıştır.

PEYGAMBER	KARŞILAŞILAN YER	KAYNAK
Peygamberler (topluca)	Beytülmakdis — onlara imamlık etti	Sahîh-i Müslim 172
Âdem عَلَيْهِ السَّلَامُ	Birinci gök	Sahîh-i Buhârî 3887
Yahyâ ve Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	İkinci gök	Sahîh-i Buhârî 3887
Yûsuf عَلَيْهِ السَّلَامُ	Üçüncü gök	Sahîh-i Buhârî 3887
İdrîs عَلَيْهِ السَّلَامُ	Dördüncü gök	Sahîh-i Buhârî 3887
Hârûn عَلَيْهِ السَّلَامُ	Beşinci gök	Sahîh-i Buhârî 3887
Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Altıncı gök; ayrıca kabrinde namaz kılarken görüldü	Sahîh-i Buhârî 3887; Sahîh-i Müslim 2375
İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ	Yedinci gök, Beyt-i Ma'mûr'a yaslanmış	Sahîh-i Buhârî 3887; Sahîh-i Müslim 162

YERYÜZÜNDEKİ ŞAHSİYETLER

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ	Göğsünü yardı ve İsrâ ve Mi'rac boyunca ona eşlik etti.	Sahîh-i Buhârî 3887
Ebû Bekir es-Sıddîk رضى الله عنه	İsrâ haberini tereddütsüz tasdik etti; es-Sıddîk lakabını aldı.	Siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 3675
Ümmü Hânî bint Ebî Tâlib رضى الله عنها	Siyer kitaplarına göre Resûlullah İsrâ gecesini onun evinde geçirdi.	Siyer kitapları (İbn İshak)
Es'ad b. Zürâre رضى الله عنه	İlk iman eden altı Hazrecliden biri; Yesrib'de Mus'ab'ın ev sahibi.	Siyer kitapları
Ubâde b. Sâmit رضى الله عنه	Birinci Akabe Biatı'nda bulundu ve içeriğini rivayet etti.	Sahîh-i Buhârî 18

ŞAHSİYET	BU SERİDEKİ ROLÜ	KAYNAK
Mus‘ab b. Umeyr رضى الله عنه	İslâm’ın ilk elçisi; Yesrib’de Kur’an öğretti.	Sahîh-i Buhârî 3925
Ka‘b b. Mâlik رضى الله عنه	İkinci Akabe Biatı’nda bulundu ve onu rivayet etti.	Siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 4418
Abbâs b. Abdülmuttalib	Henüz Müslüman olmadığı hâlde ikinci biat gecesinde Resûlullah’a eşlik etti (siyer kitaplarına göre).	Siyer kitapları

DERS

Gökte Resûlullah ﷺ peygamberler tarafından karşılandı; yeryüzünde kavmi tarafından yalanlandı, ama bir sahâbî onu tasdik etti ve Ensâr onu savundu. Her Müslüman Ebû Bekir ve Ensâr gibi olmayı seçebilir: hakkı tasdik etmek ve onu savunmak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: SİYER VE DÜNYA

Bu tablo, serinin olaylarını Beytülmakdis'teki ve çevre imparatorluklardaki büyük olaylarla birlikte sıralar. Siyer olayları için verilen milâdî yıllar ***yaklaşıktır***; çünkü âlimler İsrâ ve Mi'rac'ın tarihi konusunda farklı görüşlere sahiptir.

YIL (TAHMİNİ)	SİYER-İ NEBÎ	DÜNYA VE BEYTÜLMAKDİS
614	Mekke'de açık davet; baskılar başlıyor.	Persler Beytülmakdis'i ele geçiriyor (Şehrbaraz); haç Ktesifon'a götürülüyor.
619–620	Hüzün Yılı; Tâif yolculuğu (Seri 5).	Beytülmakdis hâlâ Perslerin elinde.
~620 (nübüvvetin 11. yılı)	Altı Hazrecli Akabe'de iman ediyor.	—
~621 (çoğunluğun görüşü)	İsrâ ve Mi'rac; beş vakit namaz farz kılınıyor.	—
~621 (12. yıl)	Birinci Akabe Biatı; Mus'ab Yesrib'e gönderiliyor.	—
Haziran 622 (13. yıl)	İkinci Akabe Biatı: 73 erkek ve 2 kadın.	Herakleios Perslere karşı karşı saldırı başlatıyor.
Eylül 622 (Rebîülevvel, h. 1)	Resûlullah'ın ﷺ Medine'ye hicreti.	—
628–629	—	Barış antlaşması: Filistin ve haç Rumlara iade ediliyor.
21 Mart 630	—	Herakleios Beytülmakdis'e törenle giriyor.
~638 (h. 16–17)	—	Beytülmakdis Ömer رضى الله عنه döneminde Müslümanlarca fethediliyor.
691–692 (h. 72)	—	Kubbetü's-Sahra Abdülmelik tarafından tamamlanıyor.

Kaynak: siyer kitapları (er-Rahîku'l-Mahtûm); Wikiwand/Wikipedia, "Sasanian conquest of Jerusalem"; Wikiwand/Wikipedia, "Dome of the Rock".

DERS

Yirmi beş yıldan kısa bir sürede Beytülmakdis Perslerden Rumlara, sonra da peygamberi İsrâ gecesinde orada imamlık etmiş olan ümmete geçti. Bu zaman çizelgesi bize tarihi iman gözüyle okumayı öğretir: İnsanlar imkânsız görse de Allah'ın vaadi mutlaka gerçekleşir.

SIKÇA SORULAN SORULAR

Aşağıda İsrâ, Mi'rac ve Akabe Biatı hakkında sık sorulan sorular, bu e-kitapta ele alınan kaynaklara dayanan kısa cevaplarıyla yer almaktadır. Hadis hadis bir inceleme için ayrıca ***Özel Baskı: İsrâ ve Mi'rac Kıssaları***na bakınız.

1. İSRÂ VE Mİ'RAC TAM OLARAK NE ZAMAN GERÇEKLEŞTİ?

Âlimler farklı görüşlere sahiptir. Siyer âlimlerinin çoğunun görüşü, hicretten yaklaşık bir yıl öncedir. 27 Receb tarihi çok meşhurdur, ancak sahih bir rivayete dayanmaz. «İsrâ ve Mi'rac Ne Zaman Gerçekleşti?» bölümündeki görüşler tablosuna bakınız.

2. İSRÂ VE Mİ'RAC RUH VE BEDENLE Mİ, YOKSA RÜYADA MI GERÇEKLEŞTİ?

Âlimlerin çoğunluğunun görüşü, uyanıkken ruh ve bedenle gerçekleştiğidir. Delilleri arasında İsrâ 17:1'deki "kulunu" kelimesi ve Kureyş'in yalanlama tepkisi vardır — Resûlullah sadece bir rüya anlatsaydı alay etmezlerdi. Seleften az sayıda kişiden ruhla gerçekleştiğine dair rivayet vardır ve bu görüş tefsir âlimlerince tartışılmıştır. «İnsanlar İçin Bir İmtihan» bölümüne bakınız.

3. RESÛLULLAH Mİ'RAC GECESİNDE ALLAH'I GÖRDÜ MÜ?

Sahâbenin kendisi farklı görüşlere sahipti. Âişe رضى الله عنها bunu reddetmiştir (Sahîh-i Buhârî 4855); İbn Abbas رضى الله عنهما kalbiyle gördüğünü söylemiştir (Sahîh-i Müslim 176); Ebû Zer رضى الله عنه sorduğunda Resûlullah: "O bir nurdur, O'nu nasıl görebilirim?" diye cevap vermiştir (Sahîh-i Müslim 178). Bu, ihtiyatlı olmayı gerektiren bir gayb meselesidir. «Resûlullah Allah'ı Gördü mü?» bölümüne bakınız.

4. 27 RECEB GECESİNE ÖZEL BİR İBADET VAR MI?

İsrâ ve Mi'rac gecesi münasebetiyle belirli bir namaz veya oruç gibi özel bir ibadeti belirleyen sahih bir rivayet yoktur. Bu olayı siyer öğrenerek, namazı koruyarak ve genel olarak salih amel işleyerek anmak güzeldir; kaçınılması gereken, dayanağı olmayan özel ameller belirlemektir.

5. İSRÂ GECESİNDE MESCİD-İ AKSÂ BİNASI VAR MIYDI?

Bugün gördüğümüz binalar daha sonra inşa edilmiştir («Tarihin İzleri: Mescid-i Aksâ Külliyesi» bölümüne bakınız). Ancak Kur'an ve sahih hadis, "Mescid-i Aksâ"dan çok eskiden beri belirlenmiş bir secde yeri olarak söz eder — Mescid-i Harâm'dan kırk yıl sonra (Sahîh-i Buhârî 3366). Arapçada mescit secde yeri demektir; mutlaka bir bina olması gerekmez.

6. BURAK NEREYE BAĞLANDI?

Sahih hadis, Resûlullah'ın onu peygamberlerin kullandığı halkaya bağladığını bildirir (Sahîh-i Müslim 162). Bu yerin Burak Duvarı ile özdeşleştirilmesi Müslümanların geleneğidir, kesin yeri belirleyen bir nas değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

7. KUBBETÜ'S-SAHRA, MESCİD-İ AKSÂ MIDIR?

Tam olarak değil. Kubbetü's-Sahra, Aksâ külliyesinin ortasındaki büyük kayanın üzerinde bulunan ve yaklaşık h. 72'de tamamlanan kubbeli yapıdır. Ana namaz salonu güney kısımdaki Kıble Mescidi'dir. Her ikisi de yaklaşık 14,4 hektarlık Mescid-i Aksâ alanı içindedir.

8. NAMAZ NEDEN YERYÜZÜNDE DEĞİL DE GÖKTE FARZ KILINDI?

Âlimler bunun namazın çok yüksek konumunu gösterdiğini açıklar: Diğer farzlar yeryüzünde Resûlullah'a vahiy yoluyla indirildi, namaz ise Mi'rac gecesinde doğrudan farz kılındı. Namaz aynı zamanda müminin "mi'racı" olarak da anılır — kulun Rabbine en yakın olduğu an.

9. BEŞ VAKİT NAMAZIN SEVABI GERÇEKTEN ELLİ VAKTE EŞİT MİDİR?

Evet. Mi'rac hadisinde Allah şöyle buyurur: "Onlar beştir ve onlar (sevapta) elliye denktir; benim sözüm değiştirilmez" (Sahîh-i Buhârî 349). Bu, Muhammed ﷺ ümmeti için çok büyük bir rahmettir.

10. İSRÂ HABERİNİ İLK TASDİK EDEN KİMDİR?

Siyer kitapları, Ebû Bekir'in رضى الله عنه kendisine haber verildiğinde onu hemen tasdik ettiğini ve bu yüzden es-Sıddîk lakabını aldığını rivayet eder. Onun sıddîk konumu sahih hadisle sabittir (Sahîh-i Buhârî 3675).

11. AKABE BİATI NEREDE GERÇEKLEŞTİ VE O YER ZİYARET EDİLEBİLİR Mİ?

Mina'daki Akabe dağ geçidinde. Abbâsîler döneminde inşa edilen Biat Mescidi bugün, Akabe Cemresi'ne yaklaşık 500 metre uzaklıkta, biatın yeri olduğu düşünülen yeri işaret eder. Tarihi anmak için onu ziyaret etmekte sakınca yoktur, ancak orada meşru kılınmış özel bir amel yoktur.

12. KUREYŞ, RESÛLULLAH'I SINAMAK İÇİN BEYTÜLMAKDİS'İ NEREDEN BİLİYORDU?

Kureyş'in ticaret kervanları her yıl Şam'a gidip geliyordu (Seri 2) ve tüccarlarının çoğu Beytülmakdis'i görmüştü. Bu yüzden Resûlullah'ın oraya hiç gitmediğini ispat edebileceklerinden emindiler — ama Allah Beytülmakdis'i ona gösterdi (Sahîh-i Buhârî 3886).

DERS

İsrâ ve Mi'rac büyük bir gayb olayıdır. Güvenli tutum, sahih olana tam olarak iman etmek, âlimlerin görüş ayrılıklarına geniş gönüllülükle yaklaşmak ve asılsız eklemelerden uzak durmaktır — ki bu olay bir tartışma değil, iman kaynağı olmaya devam etsin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

BU E-KİTAPTAN DERSLER

Birinci: Zorluktan sonra Allah gökleri açar. İsrâ ve Mi'rac Hüzün Yılı'ndan sonra geldi.

İkinci: En yüce şeref Allah'a kul olmaktır. "Kulunu gece yürüten Allah münezzehtir" (17:1).

Üçüncü: Namaz gökten gelen bir hediyedir. Amelde beş, sevapta elli (Sahîh-i Buhârî 349, 3887).

Dördüncü: Peygamberler bir ailedir. Onlara imamlık etti ve kardeş olarak karşılandı (Sahîh-i Müslim 172).

Beşinci: Beytülmakdis ümmetin kalbindedir. İsrâ'nın varış noktası ve ilk kıble (17:1; Sahîh-i Buhârî 40).

Altıncı: İslâm fıtrat dinidir. Şarap değil süt seçildi (Sahîh-i Buhârî 3394).

Yedinci: Gayba iman. Ebû Bekir tasdik etti; İbn Abbas: o bir göz görüşüdür (Sahîh-i Buhârî 3888).

Sekizinci: Küçük başlangıç, büyük sonuç. Hazrec'den altı kişi Medine'nin başlangıcı oldu.

Dokuzuncu: İktidardan önce inanç ve ahlak. Birinci biat tevhid ve ahlak üzerineydi (Sahîh-i Buhârî 18).

Onuncu: İhlaslı bir öğretmen bir şehri değiştirir. Mus'ab b. Umeyr Yesrib'de Kur'an öğretti (Sahîh-i Buhârî 3925).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ ÖZETİ

ZAMAN (TAHMİNİ)	OLAY VE KAYNAK
Tâif'ten sonra (619–620)	Kendini kabilelere arz etti (Sünen-i Ebû Dâvûd 4734)
11. yıl (~620)	Altı Hazrecli Akabe'de iman etti (siyer kitapları)
Hicretten yaklaşık bir yıl önce	İsrâ ve Mi'rac (17:1; Sahîh-i Buhârî 3887)
Ertesi sabah	Kureyş yalanladı; Beytülmakdis gösterildi (Sahîh-i Buhârî 3886)
12. yıl (~621)	Birinci Akabe Biatı, 12 kişi (Sahîh-i Buhârî 18)
Birinci biattan sonra	Mus'ab b. Umeyr Yesrib'e (Sahîh-i Buhârî 3925)
13. yıl (Haziran 622)	İkinci Akabe Biatı, 73 erkek ve 2 kadın (siyer kitapları)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Kâbe'nin yanındaki Hatîm'den Beytülmakdis'e, yedi gökten geçerek Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar ve namaz hediyesiyle yeryüzüne dönüş — sonra Yesriblilerin onu savunmaya söz verdiği Mina'daki Akabe. Hüzün Yılı'nın zorluklarından sonra Allah ***göğün ve yerin kapılarını*** açtı. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Medine'ye hicret*** ile devam edecek — dünya tarihini değiştiren yolculuk. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 6

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (17:1; 17:60; 53:13–18; 52:4; 2:89). tafsir.app/ibn-katheer/17/1

HADİS

Sahîh-i Buhârî 18, 40, 52, 349, 1189, 1276, 1386, 3207, 3394, 3675, 3777, 3886, 3887, 3888, 3925, 4855, 4856. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 82, 162, 172, 173, 176, 177, 178, 482, 2375. sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 4734, 4878; Sünen-i Tirmizî 413; Sünen-i Nesâî 3939. sunnah.com

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — İsrâ ve Mi'rac ile Akabe Biatı bölümleri.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — İsrâ ve Mi'rac, Birinci ve İkinci Akabe Biatı bölümleri.

Wikipedia, "Isra' and Mi'raj". en.wikipedia.org/wiki/Isra%27_and_Mi%27raj

Wikipedia, "Al-Aqsa Mosque". en.wikipedia.org/wiki/Al-Aqsa_Mosque

Wikipedia, "Abu Bakr". en.wikipedia.org/wiki/Abu_Bakr

Wikipedia, "Mus'ab ibn Umayr". en.wikipedia.org/wiki/Mus%27ab_ibn_Umayr

Wikipedia, "Ansar (Islam)". en.wikipedia.org/wiki/Ansar_(Islam))

Wikipedia, "Battle of Bu'ath". en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Bu%27ath

YERLER, TARİH VE YAZITLAR

Wikiwand/Wikipedia, "Sasanian conquest of Jerusalem". wikiwand.com/en/Sasanian_conquest_of_Jerusalem

Wikiwand/Wikipedia, "Dome of the Rock". wikiwand.com/en/Dome_of_the_Rock

Islamic Awareness, "The Arabic Islamic Inscriptions On The Dome Of The Rock In Jerusalem, 72 AH / 692 CE". islamic-awareness.org/history/islam/inscriptions/dotr

Wikipedia, "Al-Buraq Mosque". en.wikipedia.org/wiki/Al-Buraq_Mosque

Wikipedia, "Al-Aqsa Mosque". en.wikipedia.org/wiki/Al-Aqsa_Mosque

Saudipedia, "Al-Bay'ah Mosque". saudipedia.com/en/al-bay%22ah-mosque

Sahîh-i Buhârî 3366 (sunnah.com). sunnah.com/bukhari:3366

Sahîh-i Müslim 162 (sunnah.com). sunnah.com/muslim:162a

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YEDİNCİ BÖLÜM

İsrâ ve Mi‘rac Hikâyeleri

Siyer-i Nebî — Seri 6 – Özel Sayı

Sahih Rivayetler ile Meşhur Hikâyeler Arasında: Kur’an ve Hadislere Göre O Yüce Gecenin Her Bir Olayı

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ VE Mİ‘RAC HİKÂYELERİ

Siyer-i Nebî Seri 6, ***İsrâ ve Mi‘rac***, bu yüce yolculuğu siyer çerçevesinde anlatır: Tâif'ten sonra, Akabe Biatı'ndan önce. Ardından pek çok okuyucu şunu sordu: ***Efendimiz o gece boyunca gerçekte neler gördü ve yaşadı***? Her gökte kimlerle karşılaştı? Sidretü'l-Müntehâ nedir? Kutlama meclislerinde sıkça anlatılan hikâyeler doğru mu?

Bu özel sayı bu sorulara ***olay olay*** cevap verir. Her hikâye ***bir Kur'an âyetine veya hadise*** dayanır; Arapça metni, tercümesi, senedi ve derecesiyle birlikte verilir. Meşhur olmakla birlikte ***ihtilaflı, zayıf veya asılsız*** olan hikâyeler de ayrı bölümlerde ele alınır; böylece okuyucu sahih olanla olmayanı ayırt edebilir.

Not: Bu e-kitaptaki Kur'an âyetlerinin meali Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. İhtilaflı rivayetler hakkındaki âlimlerin değerlendirmeleri, kaynak bağlantılarıyla birlikte kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NEDEN BU ÖZEL SAYI?

İsrâ ve Mi'rac, siyerde ***en çok rivayeti bulunan*** olaydır. Yirmiden fazla sahâbî onun bir kısmını rivayet etmiştir. Bu yüzden İbn Kesîr gibi hadis âlimleri bu rivayetleri İsrâ Sûresi'nin tefsirinde bir araya getirmiş, sonra her birini tek tek değerlendirmiştir.

Sahih rivayetlerin yanında ***güvenilir bir senedi bulunmayan*** hikâyeler de yayılmıştır. Bazıları kulağa güzel gelir ve kalbe dokunur; ancak Resûlullah ﷺ şiddetle uyarmıştır: ***"Kim bilerek benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"*** (Sahîh-i Buhârî 110).

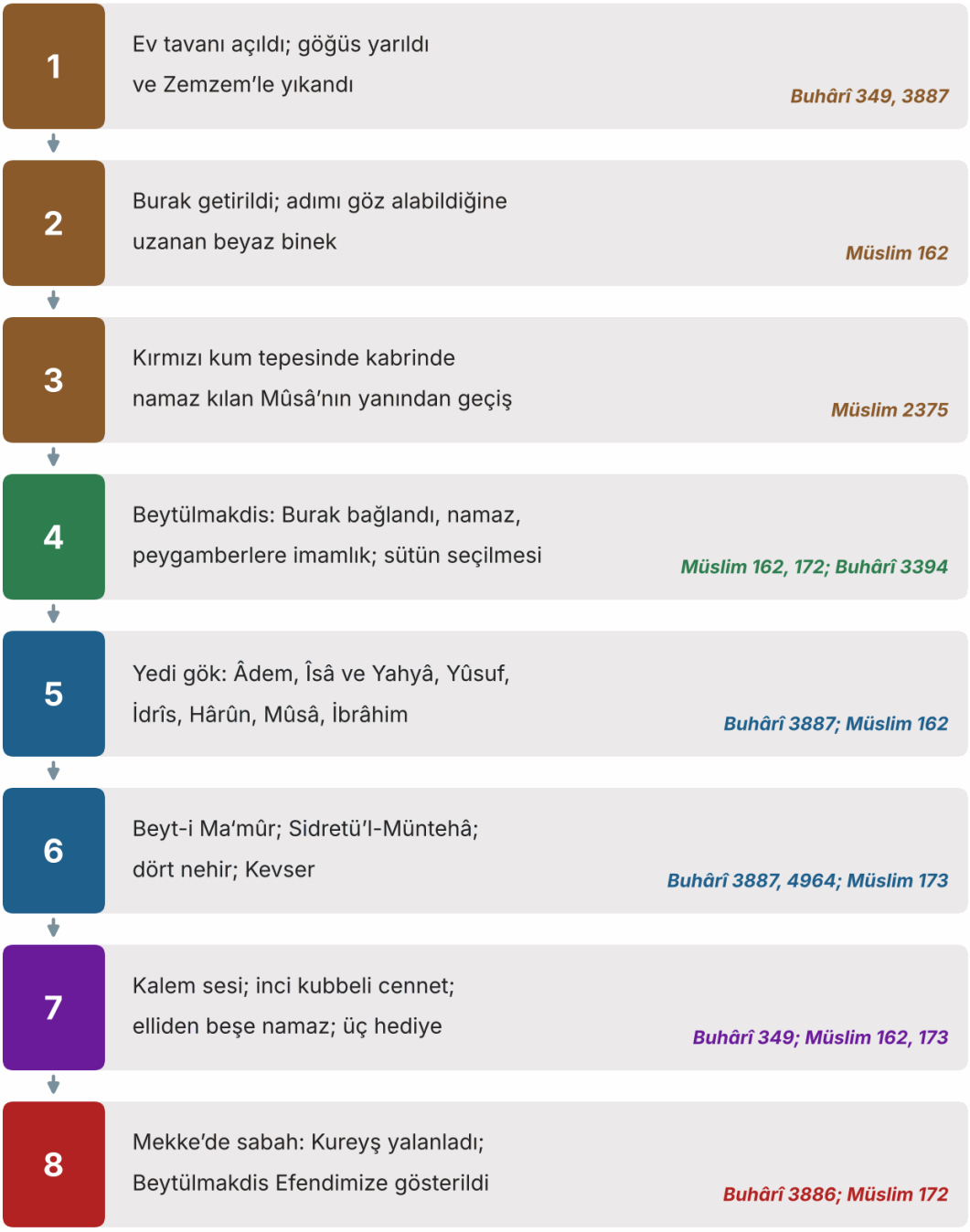
KULLANILAN RİVAYETLERİN DERECELERİ

DERECE	ANLAMI VE KULLANIMI
Sahih	Âdil ve hafızası sağlam râvilerce muttasıl bir senedle, kusursuz olarak nakledilmiştir. Hadis kutusunda verilir.
Hasen	Sahih gibidir, ancak bazı râvilerin hafızası biraz zayıftır. Delil olarak kullanılabilir.
İhtilaflı	Âlimler senedini farklı değerlendirmiştir. Her tarafın değerlendirmesiyle birlikte zikredilir.
Zayıf	Senedinde zaaf vardır. Akideye veya kesinleşmiş bir hikâyeye esas alınmaz.
Asılsız / uydurma	Hiç senedi yoktur veya uydurulmuştur. Yalnızca uyarmak için zikredilir.

Bu e-kitabın yöntemi basittir: ***Resûlullah*** ﷺ ne kadar anlattıysa o kadarını anlatır, O'nun durduğu yerde dururuz. Gökler, cennet ve Sidretü'l-Müntehâ gibi gaybî konular ancak vahiyle bilinebilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Sahih Hadislere Göre İsrâ ve Mi'rac Yolculuğunun Durakları

Sıralama rivayetlerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur; bazı rivayetlerde ayrıntıların sırası farklıdır.

Şekil 1: Sahih hadislere göre İsrâ ve Mi'rac yolculuğunun durakları.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYELERİN KAYNAKLARI: RÂVİ SAHÂBÎLER

Her sahâbî ***duyduğunu ve hatırladığını*** rivayet etmiştir. Kimi yolculuğu baştan sona anlatmış, kimi yalnızca tek bir sahneyi zikretmiştir. Bütün rivayetler bir araya getirildiğinde o gecenin neredeyse eksiksiz bir tablosu ortaya çıkar.

RÂVİ SAHÂBÎ	RİVAYET ETTİĞİ HİKÂYE (KAYNAK)
Mâlik b. Sa'sa'a رضى الله عنه	En kapsamlı rivayet: göğsün yarılması, Burak, yedi gök, Sidre, nehirler, namaz (Buhârî 3887)
Enes b. Mâlik رضى الله عنه	Burak, halka, süt, gökler, Yûsuf, elliden beşe (Müslim 162); kabrindeki Mûsâ (Müslim 2375); Kevser (Buhârî 4964); bakır tırnaklar (Ebû Dâvûd 4878)
Ebû Zer رضى الله عنه	Açılan tavan, Zemzem, Âdem ve zürriyetinin ruhları, kalem sesi, inci cennet (Buhârî 349); "Nur" (Müslim 178)
Ebû Hüreyre رضى الله عنه	Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim'in görünüşü; süt ve şarap (Buhârî 3394); peygamberlere imamlık, Mâlik'in selamı (Müslim 172)
İbn Abbâs رضى الله عنهما	Mûsâ ile Îsâ'nın görünüşü, Mâlik ve Deccâl (Buhârî 3239); 17:60'ın tefsiri (Buhârî 3888)
Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه	Altıncı gökteki Sidretü'l-Müntehâ, altın pervaneler, üç hediye (Müslim 173)
Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما	Kureyş'in yalanlaması; Beytülmakdis'in gösterilmesi (Buhârî 3886)
Âişe رضى الله عنها	Efendimizin Allah'ı gözle görmediği görüşü (Buhârî 4855; Müslim 177)

RİVAYETLERİN AYRINTILARI NEDEN FARKLIDIR?

Okuyucu rivayetler arasında bazı küçük farklar görecektir; örneğin Hz. İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ altıncı gökte mi yedinci gökte mi bulunduğu ve namazın nasıl azaltıldığı (onar onar mı, beşer beşer mi). Nevevî ve İbn Hacer gibi âlimler bu tür farkların ***râvinin bir ayrıntıyı kısaltması veya ezberleyememesi*** sebebiyle ortaya çıktığını, hikâyenin kendisinin çelişkili olmadığını açıklar. Hikâyenin özü — yolculuk, peygamberlerle karşılaşma, Sidretü'l-Müntehâ ve beş vakit namaz — bütün rivayetlerde ortaktır.

KUR'AN'DA İSRÂ VE MİʻRAC

Kur'an bu olayı ***iki sûrede*** anar. İsrâ Sûresi ***yeryüzündeki*** yolculuğu (İsrâ), Necm Sûresi ise Efendimizin ***göklerde*** gördüklerini (Miʻrac) anlatır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ SÛRESİ 17:1

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا
ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ لِنُرِيَهُۥ مِنْ ءَايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١﴾

Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescidi Haram'dan (Mekke'den), kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya (Kudüs'e) götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/17:1

Âyet, yolculuğun amacıyla sona erer: ***"kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için"***. Bu e-kitaptaki her hikâye o ***âyetlerin*** bir parçasıdırTefsîr-i İbn Kesîr 17:1.

17:60. ÂYET: BİR İMTİHAN

Aynı sûrede Allah şöyle buyurur: ***"sana gösterdiğimiz rüya ile … sadece insanları denedik"***. İbn Abbâs رضى الله عنهما bunun anlamını şöyle açıklar:Tefsîr-i İbn Kesîr 17:60.

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3888

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا عَمْرٌو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى {وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ} قَالَ هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ، أُرِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ. قَالَ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ قَالَ هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ.

TERCÜME:

İbn Abbas'tan رضى الله عنهما Allah Teâlâ'nın {Sana gösterdiğimiz o rüyayı ancak insanlar için bir imtihan kıldık} sözü hakkında şöyle dediği rivayet edilmiştir: **"Bu, Beytülmakdis'e götürüldüğü gece Resûlullah'a ﷺ gösterilen bir göz görüşüdür (rüya değildir)."** Ve şöyle dedi: "Kur'an'da lanetlenen ağaç da zakkum ağacıdır."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): al-Humaidi ← Sufyan b. 'Uyainah ← 'Amr b. Dinar ← 'Ikrimah ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Mi'rac Bâbı, Hadis No. 3888.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3888

NECM SÛRESİ: GÖKLERDE GÖRÜLENLER

Necm Sûresi ***yıldıza*** yeminle başlar ve Resûlullah ﷺ kendi arzusuna göre konuşmadığını vurgular (53:1–4). 5–12. âyetler Efendimizin Cebrâil'i ufukta asıl suretinde ilk görüşünü; 13–18. âyetler ise Mi'rac gecesinde ***Sidretü'l-Müntehâ yanındaki ikinci görüşü*** anlatır. Bu âyetler Sidretü'l-Müntehâ bölümünde ele alınmıştır.

Doruk noktası 18. âyettir: ***"And olsun ki Rabbinin varlığının büyük delillerini gördü"***. İbn Kesîr, bu âyetin Efendimizin Allah'ın yüce ***delillerini*** gördüğünü gösterdiğini açıklar; bu âyet aynı zamanda bu özel sayının şiarıdırTefsîr-i İbn Kesîr 53:18.

ÂYET	İSRÂ VE MİʻRAC İLE İLGİLİ ÂYETLER
İsrâ 17:1	Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya yolculuk
İsrâ 17:60	O gecenin manzarası, insanlar için bir imtihan
Necm 53:13–18	Sidretü'l-Müntehâ yanında Cebrâil; en büyük deliller
İnşirâh 94:1	Açılan göğüs (bazı âlimlerin yorumuna göre)
Meryem 19:57	İdrîs'in yüce bir yere yükseltilmesi
Kevser 108:1	Kevser nehri
Bakara 2:285–286	Bakara'nın son âyetleri, üç hediyeden biri
Secde 32:23	Mûsâ ile karşılaşma

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AÇILAN TAVAN VE ZEMZEM SUYU

Ebû Zer رضی اللہ عنہ rivayeti hikâyeyi ***Efendimizin Mekke'deki evinden*** başlatır. Evin tavanı ***açılır***, Cebrâil iner ve insanlık tarihinin en yüce gecesi başlar:

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 349

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ كَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ، فَنَزَلَ جِبْرِيلُ فَفَرَجَ صَدْرِي، ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ، ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا، فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ. قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ. قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِي مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم. فَقَالَ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا، فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ، إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ، وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَسَارِهِ بَكَى، فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالاِبْنِ الصَّالِحِ. قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ. وَهَذِهِ الأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ، فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ، وَالأَسْوِدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ، فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ، وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى، حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ. فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الأَوَّلُ فَفَتَحَ. قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ ـ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ـ وَلَمْ يُثْبِتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ، غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا، وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ. قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالأَخِ الصَّالِحِ. فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ. ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالأَخِ الصَّالِحِ. قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى. ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى. ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالاِبْنِ الصَّالِحِ. قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ صلى الله عليه وسلم . قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولاَنِ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الأَقْلاَمِ . قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَفَرَضَ اللَّهُ عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلاَةً، فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ

فَرَضَ خَمْسِينَ صَلاَةً. قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لاَ تُطِيقُ ذَلِكَ. فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا. فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لاَ تُطِيقُ، فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لاَ تُطِيقُ ذَلِكَ، فَرَاجَعْتُهُ. فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ، لاَ يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَىَّ. فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ. فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي. ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لاَ أَدْرِي مَا هِيَ، ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ، فَإِذَا فِيهَا حَبَايِلُ اللُّؤْلُؤِ، وَإِذَا تُرَابُهَا الْمِسْكُ .

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten rivayet edildiğine göre Ebû Zer رضى الله عنه şunu anlattı: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Ben Mekke'deyken evimin tavanı açıldı. Cebrâil indi, göğsümü yardı, sonra onu Zemzem suyuyla yıkadı. Sonra hikmet ve imanla dolu altın bir kap getirip göğsüme boşalttı, sonra onu kapattı. Sonra elimden tutup beni dünya semasına yükseltti. Dünya semasına vardığımızda Cebrâil göğün bekçisine: 'Aç!' dedi. Bekçi: 'Kim o?' diye sordu. 'Cebrâil' dedi. 'Yanında biri var mı?' diye sordu. 'Evet, yanımda Muhammed ﷺ var' dedi. 'Ona davet gönderildi mi?' diye sordu. 'Evet' dedi. Kapı açılınca dünya semasına çıktık. Bir de baktık ki oturan bir adam var; sağında büyük bir topluluk (ruhlar), solunda da büyük bir topluluk var. Sağına baktığında gülüyor, soluna baktığında ağlıyordu. 'Hoş geldin salih peygamber, salih evlat!' dedi. Cebrâil'e: 'Bu kim?' diye sordum. 'Bu Âdem'dir; sağındaki ve solundaki topluluklar zürriyetinin ruhlarıdır. Sağındakiler cennet ehli, solundakiler cehennem ehlidir. Sağına bakınca güler, soluna bakınca ağlar' dedi."** Enes dedi ki: Ebû Zer, Efendimizin göklerde Âdem, İdrîs, Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim ile karşılaştığını zikretti, ancak yerlerini belirtmedi; yalnızca Âdem'in dünya semasında, İbrâhim'in altıncı gökte olduğunu söyledi. Efendimiz İdrîs, Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim'in yanından geçti; her biri O'nu hoş karşıladı. İbn Şihâb dedi ki: İbn Hazm bana, İbn Abbâs ile Ebû Habbe el-Ensârî'nin şöyle dediğini haber verdi: Nebî ﷺ buyurdu: **"Sonra yükseltildim; öyle yüksek bir yere vardım ki orada kalemlerin (yazarken çıkardığı) cızırtıyı işitiyordum."** İbn Hazm ve Enes dediler ki: Nebî ﷺ buyurdu: **"Allah ümmetime elli vakit namazı farz kıldı."** Efendimiz döndü ve Mûsâ ile karşılaştı; Mûsâ O'na hafifletme istemesini söyledi. Yarısı indirildi, sonra yine yarısı; nihayet Allah buyurdu: **"Onlar beştir ve onlar elliye denktir; Benim katımda söz değişmez."** Mûsâ yine dönmesini söyledi, ancak Efendimiz buyurdu: **"Rabbimden utanıyorum." "Sonra Cebrâil beni Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar götürdü; onu, ne olduğunu bilmediğim renkler bürümüştü. Sonra cennete sokuldum; orada inciden kubbeler vardı, toprağı da misk idi."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukair ← al-Laith ← Yunus ← Ibn Şihab ← Enes b. Mâlik ← Ebû Dharr رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu's-Salât, İsrâ Gecesinde Namazın Nasıl Farz Kılındığı Bâbı, Hadis No. 349. Müslim de rivayet etmiştir (No. 163).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:349

EV Mİ, HATÎM Mİ?

Ebû Zer rivayeti ***evi*** zikreder; Mâlik b. Sa'sa'a rivayeti ise Efendimizin Kâbe'nin yanındaki ***Hatîm'de*** (Hicr) uzanmakta olduğunu söyler (Sahîh-i Buhârî 3887). İbn Hacer ikisini birleştirir: Efendimiz evindeydi, sonra tavan açıldı ve Hatîm'e götürüldü; göğsü orada yarıldı ve yolculuk oradan başladı.

> **SİYER NOTU: KİMİN EVİ?**
> İbn İshâk rivayeti de dahil bazı siyer kitapları, Efendimizin o geceyi ***Ümmü Hânî bint Ebî Tâlib'in*** evinde geçirdiğini zikreder; Ümmü Hânî O'nun amcasının kızıdır. Bu rivayet Sahîh-i Buhârî'deki hadis kadar güçlü değildir; ancak onunla çelişmez, çünkü Efendimiz o gece orada kaldığı için ev O'na nispet edilebilir.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, İsrâ bâbı.

ZEMZEM SUYU VE ALTIN KAP

Efendimizin göğsü başka bir suyla değil, ***Zemzem suyuyla*** yıkandı. Âlimler bunun ***Zemzem'in faziletini*** gösterdiğini söyler; Resûlullah ﷺ onun hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Şüphesiz o mübarektir; o doyurucu bir yiyecektir"*** (Sahîh-i Müslim 2473). Sonra altın bir kaptan Efendimizin göğsüne ***hikmet ve iman*** doldurulduu.

Bazı âlimler bu olayı Allah'ın şu sözüyle ilişkilendirir: ***"Senin gönlünü açmadık mı?"***. Daha güçlü görüşe göre bu âyet ***mânevî bir gönül genişliğini*** — vahyi kabul etmeyi ve tebliğ yükünü taşımayı — ifade eder; bununla birlikte bazı müfessirlere göre göğsün yarılması da bu anlamın kapsamına girerTefsîr-i İbn Kesîr 94:1.

GÜLEN VE AĞLAYAN ÂDEM

Dünya semasında Hz. Âdem عَلَيْهِ السَّلَامُ sağında ve solunda ***zürriyetinin ruhlarıyla*** oturuyordu. Sağına — cennet ehline — baktığında ***gülüyor***; soluna — cehennem ehline — baktığında ***ağlıyordu***. Bu, bir babanın evlatlarına karşı duygusudur: kurtulanlara sevinir, helak olanlara üzülür.

Ders: Hz. Âdem, Resûlullah ﷺ için ***"salih evlat"*** diyerek O'nu karşıladı. Bütün insanlar tek bir ailedir; her birimiz ilk babamızın ağlamasına değil, ***sevincine*** sebep olmaya çalışmalıyız.

BURAK VE PEYGAMBERLERİN HALKASI

Enes b. Mâlik'in رضى الله عنه Sâbit el-Bünânî kanalıyla Sahîh-i Müslim'deki rivayeti, İsrâ'nın ***bineği*** ve göklere yolculuk hakkındaki en ayrıntılı rivayettir:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 162A

حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ «أُتِيتُ بِالْبُرَاقِ - وَهُوَ دَابَّةٌ أَبْيَضُ طَوِيلٌ فَوْقَ الْحِمَارِ وَدُونَ الْبَغْلِ يَضَعُ حَافِرَهُ عِنْدَ مُنْتَهَى طَرْفِهِ - قَالَ فَرَكِبْتُهُ حَتَّى أَتَيْتُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ - قَالَ - فَرَبَطْتُهُ بِالْحَلْقَةِ الَّتِي يَرْبِطُ بِهِ الأَنْبِيَاءُ - قَالَ - ثُمَّ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَصَلَّيْتُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجْتُ فَجَاءَنِي جِبْرِيلُ - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ فَاخْتَرْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ جِبْرِيلُ صلى الله عليه وسلم اخْتَرْتَ الْفِطْرَةَ. ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ فَقِيلَ مَنْ أَنْتَ قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِآدَمَ فَرَحَّبَ بِي وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ. ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ. فَقِيلَ مَنْ أَنْتَ قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِابْنَيِ الْخَالَةِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّاءَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا فَرَحَّبَا وَدَعَوَا لِي بِخَيْرٍ. ثُمَّ عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ. فَقِيلَ مَنْ أَنْتَ قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِيُوسُفَ صلى الله عليه وسلم إِذَا هُوَ قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ. ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قَالَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِإِدْرِيسَ فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا} ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ. قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِهَارُونَ صلى الله عليه وسلم فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ. ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ. قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى صلى الله عليه وسلم فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ. ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم. قِيلَ

وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِإِبْرَاهِيمَ صلى الله عليه وسلم مُسْنِدًا ظَهْرَهُ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ وَإِذَا هُوَ يَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ لاَ يَعُودُونَ إِلَيْهِ ثُمَّ ذَهَبَ بِي إِلَى السِّدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَإِذَا وَرَقُهَا كَآذَانِ الْفِيَلَةِ وَإِذَا ثَمَرُهَا كَالْقِلاَلِ - قَالَ - فَلَمَّا غَشِيَهَا مِنْ أَمْرِ اللَّهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ فَمَا أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا. فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ مَا أَوْحَى فَفَرَضَ عَلَيَّ خَمْسِينَ صَلاَةً فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَنَزَلْتُ إِلَى مُوسَى صلى الله عليه وسلم فَقَالَ مَا فَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ خَمْسِينَ صَلاَةً. قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لاَ يُطِيقُونَ ذَلِكَ فَإِنِّي قَدْ بَلَوْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَخَبَرْتُهُمْ. قَالَ فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي فَقُلْتُ يَا رَبِّ خَفِّفْ عَلَى أُمَّتِي. فَحَطَّ عَنِّي خَمْسًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقُلْتُ حَطَّ عَنِّي خَمْسًا. قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لاَ يُطِيقُونَ ذَلِكَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ. - قَالَ - فَلَمْ أَزَلْ أَرْجِعُ بَيْنَ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَبَيْنَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - حَتَّى قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلاَةٍ عَشْرٌ فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلاَةً. وَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ شَيْئًا فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَيِّئَةً وَاحِدَةً - قَالَ - فَنَزَلْتُ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى مُوسَى صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقُلْتُ قَدْ رَجَعْتُ إِلَى رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ مِنْهُ».

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten رضي الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Bana Burak getirildi — beyaz, uzun, eşekten büyük, katırdan küçük bir binek; ayağını gözünün ulaştığı yere basıyordu. Ona bindim ve Beytülmakdis'e vardım; onu, peygamberlerin (bineklerini) bağladıkları halkaya bağladım. Sonra mescide girip orada iki rekât namaz kıldım, sonra çıktım. Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ bana bir kap şarap ve bir kap süt getirdi; ben sütü seçtim. Cebrâil: 'Fıtratı seçtin' dedi. Sonra bizi göğe yükseltti."** Her gökte Cebrâil kapının açılmasını istedi ve diğer hadislerdeki gibi soruldu. Birinci gökte Efendimiz ***Âdem'le***; ikinci gökte iki teyze çocuğu ***Meryem oğlu İsâ ve Zekeriyyâ oğlu Yahyâ ile***; üçüncü gökte ***Yûsuf'la*** — **"kendisine güzelliğin yarısı verilmiş olan"** —; dördüncü gökte ***İdrîs'le*** — Allah buyurur: {Biz onu yüce bir yere yükselttik} —; beşinci gökte ***Hârûn'la***; altıncı gökte ***Mûsâ'yla*** karşılaştı; hepsi O'nu hoş karşılayıp hayır dua ettiler. **"Yedinci gökte, sırtını Beyt-i Ma'mûr'a dayamış hâlde İbrâhim'le karşılaştım; oraya her gün yetmiş bin melek girer ve bir daha geri dönmezler. Sonra Sidretü'l-Müntehâ'ya götürüldüm; yaprakları fil kulakları gibi, meyveleri büyük testiler gibiydi. Allah'ın emrinden onu bürüyen bürüyünce öyle değişti ki Allah'ın yarattıklarından hiçbiri onun güzelliğini tarif edemez. Allah bana vahyedeceğini**

vahyetti ve bana her gün ve gecede elli vakit namazı farz kıldı." Mûsâ, İsrâiloğullarını denediği için O'na hafifletme istemesini tavsiye etti. Efendimiz döndü ve beş vakit indirildi; Rabbi ile Mûsâ arasında gidip gelmeye devam etti; nihayet Allah buyurdu: **"Ey Muhammed! Onlar her gün ve gecede beş vakit namazdır; her namaz on (namaz) sayılır, böylece elli vakit namaz eder. Kim bir iyilik yapmaya niyet eder de yapmazsa ona bir iyilik yazılır; yaparsa on iyilik yazılır. Kim bir kötülük yapmaya niyet eder de yapmazsa hiçbir şey yazılmaz; yaparsa bir kötülük yazılır."** Mûsâ yine dönmesini söyledi, ancak Efendimiz buyurdu: **"Rabbime o kadar döndüm ki artık O'ndan utanıyorum."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Şaiban b. Farrukh ← Hammad b. Salamah ← Thabit al-Bunani ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Îmân, Resûlullah'ın ﷺ Göklere İsrâ Edilmesi ve Namazların Farz Kılınması Bâbı, Hadis No. 162a. İkinci ile altıncı gök arasındaki kısım, lafızlar tekrar ettiği için özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:162a

BURAK'IN TASVİRİ

ÖZELLİK	ANLAMI
"Beyaz"	Bineğin rengi; sahih rivayetlerde başka bir renk zikredilmez.
"Uzun"	Gövdesi uzuncadır.
"Eşekten büyük, katırdan küçük"	Orta boy, binmeye elverişli.
"Ayağını gözünün ulaştığı yere basar"	Her adımı göz alabildiğince — olağanüstü bir hız.

Sahih rivayetler ***kanattan veya insan yüzünden söz etmez***. Burak'ın kadın başlı kanatlı bir at olarak tasvir edilmesi sonraki dönemlerin sanat ürünüdür (bk. Zayıf ve Asılsız Hikâyeler bölümü).

PEYGAMBERLERİN HALKASI

Beytülmakdis'te Efendimiz Burak'ı ***peygamberlerin kullandığı halkaya*** bağladı. Âlimler buradan güzel bir ders çıkarır: O'nu yürüten Allah olduğu hâlde Resûlullah ﷺ yine de bineğini bağlayarak ***sebebe sarıldı***. Tevekkül çabayı ortadan kaldırmaz.

Bu halka, Beytülmakdis'in ***peygamberlerin mekânı*** olduğunu da gösterir. Resûlullah ﷺ kendisinden önceki peygamberlerin geldiği yere geldi — bu, O'nun risaletinin onların risaletini ***devam ettirdiğinin*** işaretidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KABRİNDE NAMAZ KILAN MÛSÂ

O gecenin yolculuğunda Efendimiz hayranlık uyandıran bir manzaranın yanından geçti. Râvi Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2375A

حَدَّثَنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدٍ، وَشَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، قَالاَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، الْبُنَانِيِّ وَسُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ «أَتَيْتُ - وَفِي رِوَايَةِ هَدَّابٍ مَرَرْتُ - عَلَى مُوسَى لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي عِنْدَ الْكَثِيبِ الأَحْمَرِ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ».

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"İsrâ gecesinde kırmızı kum tepesinin yanında Mûsâ'ya uğradım — Heddâb'ın rivayetinde: yanından geçtim —; kabrinde ayakta namaz kılıyordu."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Haddab b. Khalid ve Şaiban b. Farrukh ← Hammad b. Salamah ← Thabit al-Bunani ve Sulaiman al-Taimi ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Fedâil, Mûsâ'nın عَلَيْهِ السَّلَامُ Faziletleri Bâbı, Hadis No. 2375a.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2375a

MÛSÂ HEM KABİRDE HEM GÖKTE NASIL BULUNUR?

Efendimiz, Hz. Mûsâ'nın عَلَيْهِ السَّلَامُ kırmızı kum tepesinde ***kabrinde namaz kıldığını*** gördü; sonra Mûsâ ile Beytülmakdis'te ve ***altıncı gökte*** karşılaştı. Kurtubî ve İbn Hacer gibi âlimler ***berzah âleminin*** dünyadaki mekân ve zaman kurallarına tabi olmadığını açıklar. Peygamberlerin ruhları şereflendirilmiştir ve Allah'ın dilediği yerlerde bulunabilir.

Bu hadis aynı zamanda, şehitler hakkında "Rableri katında diridirler… rızıklanırlar" (Âl-i İmrân 3:169) buyrulduğu gibi, peygamberlerin de o âleme uygun bir hayatla ***berzah âleminde diri olduklarına*** delildir.

SİYER NOTU: KIRMIZI KUM TEPESİ NEREDE?

el-Kesîbü'l-Ahmer (kırmızı kum tepesi) hadiste yeri belirtilmemiştir. Başka bir hadiste Hz. Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ Allah'tan kendisini Arz-ı Mukaddes'e ***bir taş atımı mesafesi kadar*** yaklaştırmasını istemiş, Resûlullah ﷺ de şöyle buyurmuştur: "Orada olsaydım, size yolun kenarında, kırmızı kum tepesinin yanındaki kabrini gösterirdim" (Sahîh-i Buhârî 1339).

Bugün Eriha yakınlarında ziyaret edilen kabrin Hz. Mûsâ'nın kabri olduğu ***kesin olarak bilinemez***.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 1339. sunnah.com/bukhari:1339

Ders: Hz. Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ ***namaz kılıyordu*** — dünyada sevdiği ibadet, berzah âleminde de onun lezzeti olmaya devam ediyordu. Hayatta neye alışırsak, ölümden sonra da o bize eşlik edecektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEYTÜLMAKDİS'TE: SÜT MÜ, ŞARAP MI?

Ebû Hüreyre رضى الله عنه Efendimizin o gece hakkında anlattığı iki şeyi rivayet eder: ***üç peygamberin görünüşü*** ve ***iki kap imtihanı***:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3394

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ «رَأَيْتُ مُوسَى وَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ رَجِلٌ، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ، وَرَأَيْتُ عِيسَى، فَإِذَا هُوَ رَجِلٌ رَبْعَةٌ أَحْمَرُ كَأَنَّمَا خَرَجَ مِنْ دِيمَاسٍ، وَأَنَا أَشْبَهُ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ صلى الله عليه وسلم بِهِ، ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءَيْنِ، فِي أَحَدِهِمَا لَبَنٌ، وَفِي الآخَرِ خَمْرٌ فَقَالَ اشْرَبْ أَيَّهُمَا شِئْتَ. فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرِبْتُهُ فَقِيلَ أَخَذْتَ الْفِطْرَةَ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ İsrâ gecesi hakkında şöyle buyurdu:

"Mûsâ'yı gördüm; zayıf, düz saçlı bir adamdı, sanki Şenûe kabilesindendi. Îsâ'yı gördüm; orta boylu, kırmızımtırak tenli bir adamdı, sanki hamamdan yeni çıkmıştı. İbrâhim'in ﷺ soyundan ona en çok benzeyen de benim. Sonra bana iki kap getirildi: birinde süt, diğerinde şarap vardı. 'Hangisini istersen iç' denildi. Sütü alıp içtim. Bunun üzerine: 'Fıtratı aldın. Bilesin ki şarabı alsaydın ümmetin yoldan çıkardı' denildi."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibrahim b. Musa ← Hişam b. Yusuf ← Ma'mar ← al-Zuhri ← Sa'id b. al-Musayyib ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Ehâdîsi'l-Enbiyâ, Hadis No. 3394. Müslim de rivayet etmiştir (No. 168).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3394

"FITRAT"IN ANLAMI

Cebrâil şöyle dedi: ***"Fıtratı seçtin."*** Fıtrat, Allah'ın insanı üzerinde yarattığı ***asıl yaratılış hâlidir*** — İslâm ve iyiliğe meyil. Süt insanın ilk içeceğidir; temiz, kolay ve bedeni besleyicidir. Şarap ise ***aklı giderir*** ve bütün kötülüklerin anasıdır.

Sonra şöyle denildi: ***"Şarabı alsaydın ümmetin yoldan çıkardı."*** Efendimizin o geceki seçimi ***ümmet için bir işaret*** oldu: bu din kolay, dengeli ve fıtrata uygundur. Mâlik b. Sa'sa'a rivayetinde ***bal*** da sunulmuş, ancak Efendimiz yine sütü seçmiştir (Sahîh-i Buhârî 3887).

RİVAYET	SUNULAN KAPLAR VE YERİ
Müslim 162 (Enes)	Şarap ve süt; Beytülmakdis'te, iki rekât namazdan sonra
Buhârî 3394 (Ebû Hüreyre)	Süt ve şarap; İsrâ gecesiyle birlikte zikredilir
Buhârî 3887 (Mâlik b. Sa'sa'a)	Şarap, süt ve bal; Beyt-i Ma'mûr'dan sonra

Âlimler ***bu imtihanın iki kez yaşanmış olabileceğini*** açıklar: bir kez Beytülmakdis'te, bir kez de gökte. Her ikisinde de Efendimiz aynı şeyi seçmiştir — ***sütü, yani fıtratı***.

İBRÂHİM'E EN ÇOK BENZEYEN

Efendimiz buyurdu: ***"İbrâhim'in soyundan ona en çok benzeyen benim."*** Bu benzerlik yalnızca görünüşte değildir; Resûlullah ﷺ Hz. İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ duasının cevabıdır: "Rabbimiz! Onlara içlerinden … bir peygamber gönder" (Bakara 2:129); ve O, dosdoğru tevhid dini olan ***İbrâhim milletini*** getirmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PEYGAMBERLERİN İMAMI VE MÂLİK'İN SELAMI

Ebû Hüreyre رضى الله عنه ***üç olayı*** bir araya getiren bir hadis rivayet eder: Kureyş'in imtihanı, peygamberlerle kılınan namaz ve cehennemin bekçisi Mâlik'in selamı:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 172

وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حُجَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، - وَهُوَ ابْنُ أَبِي سَلَمَةَ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «لَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي الْحِجْرِ وَقُرَيْشٌ تَسْأَلُنِي عَنْ مَسْرَاىَ فَسَأَلَتْنِي عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا. فَكُرِبْتُ كُرْبَةً مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ قَالَ فَرَفَعَهُ اللَّهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا يَسْأَلُونِي عَنْ شَىْءٍ إِلاَّ أَنْبَأْتُهُمْ بِهِ وَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى قَائِمٌ يُصَلِّي فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ صَاحِبُكُمْ - يَعْنِي نَفْسَهُ - فَحَانَتِ الصَّلاَةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنَ الصَّلاَةِ قَالَ قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هَذَا مَالِكٌ صَاحِبُ النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلاَمِ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Kendimi Hicr'de gördüm; Kureyş bana gece yolculuğumu soruyordu. Bana Beytülmakdis'ten, dikkatle bakmadığım bazı şeyleri sordular; öyle bir sıkıntıya düştüm ki benzerini hiç yaşamamıştım. Bunun üzerine Allah onu (Beytülmakdis'i) bana kaldırıp gösterdi, ben de ona bakıyordum; bana ne sordularsa haber verdim. Kendimi peygamberlerden bir topluluk içinde de gördüm. Mûsâ ayakta namaz kılıyordu; iri yapılı, kıvırcık saçlı bir adamdı, sanki Şenûe kabilesindendi. Meryem oğlu Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ ayakta namaz kılıyordu; ona en çok benzeyen Urve b. Mes'ûd es-Sekafî'dir. İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ ayakta namaz kılıyordu; ona en çok benzeyen de şu arkadaşınızdır (yani kendisi). Namaz vakti gelince onlara imam oldum. Namazı bitirince biri: 'Ey Muhammed, bu cehennemin bekçisi Mâlik'tir; ona selam ver' dedi. Ona döndüm, ama o selamda benden önce davrandı."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Züheyr b. Harb ← Hujain b. al-Muthanna ← 'Abd al-'Aziz b. Abi Salamah ← 'Abdullah b. al-Fadl ← Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Îmân, Meryem Oğlu Mesîh ile Mesîh Deccâl'in Zikri Bâbı, Hadis No. 172.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:172

NAMAZ KILAN PEYGAMBERLER

Efendimiz Mûsâ, Îsâ ve İbrâhim'i عَلَيْهِ السَّلَامُ ***ayakta namaz kılarken*** gördü. Namaz vakti gelince ***onlara imam oldu***. Âlimler bu namazın göğe yükselmeden önce mi yoksa indikten sonra mı kılındığı konusunda ihtilaf etmiştir; İbn Kesîr, ***Efendimizin göklerden inip*** Beytülmakdis'e döndükten sonra kılındığı görüşüne meyleder.

Resûlullah'ın ﷺ peygamberlere imam olması ***risaletinin önderliğini*** gösterir. Bütün peygamberler tek bir din — tevhid — getirmiştir ve Hz. Muhammed ﷺ onların ***sonuncusudur*** (Ahzâb 33:40).

SELAMI ÖNCE VEREN MÂLİK

Namazdan sonra biri şöyle dedi: ***"Ey Muhammed, bu cehennemin bekçisi Mâlik'tir; ona selam ver."*** Efendimiz döndü, ancak ***selamı önce Mâlik verdi***. Âlimler bunu Efendimize gösterilmiş bir ***ikram*** olarak zikreder; Kur'an'ın sert bir melek olarak tanıttığı (Tahrîm 66:6) cehennem bekçisi bile selama Resûlullah'tan ﷺ önce başlamıştır.

Bu hadis ertesi günkü ***Kureyş imtihanını*** da zikreder; bu konu "İmtihan Sabahı" bölümünde ele alınmıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

PEYGAMBERLERİN GÖRÜNÜŞÜ VE CEHENNEMİN BEKÇİSİ

Resûlullah ﷺ peygamberlerle yalnızca karşılaşmakla kalmadı, ashabına ***onların görünüşünü de tarif etti***; sanki bizi de onları görmeye davet ediyordu. İbn Abbâs رضى الله عنهما şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3239

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ،. وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَمِّ، نَبِيِّكُمْ يَعْنِي ابْنَ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ «رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي مُوسَى رَجُلاً آدَمَ طُوَالاً جَعْدًا، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ، وَرَأَيْتُ عِيسَى رَجُلاً مَرْبُوعًا مَرْبُوعَ الْخَلْقِ إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ، سَبْطَ الرَّأْسِ، وَرَأَيْتُ مَالِكًا خَازِنَ النَّارِ». وَالدَّجَّالَ فِي آيَاتٍ أَرَاهُنَّ اللَّهُ إِيَّاهُ، فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ. قَالَ أَنَسٌ وَأَبُو بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم «تَحْرُسُ الْمَلاَئِكَةُ الْمَدِينَةَ مِنَ الدَّجَّالِ».

TERCÜME:

İbn Abbâs'tan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"İsrâ gecesinde Mûsâ'yı gördüm; esmer, uzun boylu, kıvırcık saçlı bir adamdı, sanki Şenûe kabilesindendi. Îsâ'yı gördüm; orta boylu, orta yapılı, teni kırmızı ile beyaz arası, düz saçlı bir adamdı. Cehennemin bekçisi Mâlik'i de gördüm,"** Deccâl'i de — Allah'ın O'na gösterdiği deliller arasında. {Sakın sen ona kavuşacağından şüphe etme} (Secde 32:23). Enes ile Ebû Bekre'nin rivayetine göre Nebî ﷺ şöyle buyurmuştur: **"Melekler Medine'yi Deccâl'den korur."**

SENED İmam Buhârî'nin iki senedli rivayet zinciri (talebeden hocaya): (1) Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu'bah ← Katâde; ve (2) Khalifah b. Khayyat ← Yazid b. Zurai' ← Sa'id b. Abi 'Arubah ← Katâde — ← Ebû al-'Aliyah ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Halk, Hadis No. 3239. Müslim de rivayet etmiştir (No. 165).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3239

SAHİH RİVAYETLERE GÖRE PEYGAMBERLERİN GÖRÜNÜŞÜ

PEYGAMBER	TASVİR (KAYNAK)
Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Zayıf, düz saçlı, Şenûe kabilesinden bir adam gibi (Buhârî 3394); uzun boylu, esmer, kıvırcık saçlı (Buhârî 3239); iri yapılı (Müslim 172)

PEYGAMBER	TASVİR (KAYNAK)
Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ	Orta boylu, hamamdan yeni çıkmış gibi kırmızımtırak (Buhârî 3394); kırmızı ile beyaz arası, düz saçlı (Buhârî 3239); Urve b. Mes‘ûd’a benzer (Müslim 172)
İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ	En çok bizzat Resûlullah’a ﷺ benzer (Buhârî 3394; Müslim 172)
Yûsuf عَلَيْهِ السَّلَامُ	“Kendisine güzelliğin yarısı verilmiş” (Müslim 162)

Hz. Mûsâ için geçen “düz saçlı” ve “kıvırcık saçlı” gibi küçük farkları âlimler şöyle açıklar: Arapçadaki ***ca‘d*** kelimesi ***sıkı ve iri yapılı beden*** anlamına da gelebilir; yalnızca kıvırcık saç demek değildir. Dolayısıyla iki rivayet çelişmez.

MÂLİK VE DECCÂL

Bu hadiste Efendimiz, Allah’ın O’na gösterdiği delillerin bir parçası olarak ***cehennemin bekçisi Mâlik’i*** ve ***Deccâl’i*** de gördü. Hadis bir müjdeyle sona erer: ***melekler Medine’yi Deccâl’den korur***.

Bu hadis Hz. Mûsâ ile karşılaşmayı Allah’ın şu sözüne bağlar: ***“Sakın sen ona kavuşacağından şüphe etme”***. Bu yoruma göre âyet ***Hz. Mûsâ ile karşılaşmayı*** vaat eder ve bu vaat Mi‘rac gecesinde yerine gelmiştirTefsîr-i İbn Kesîr 32:23.

MİʻRAC: MÂLİK B. SAʻSAA HADİSİ

Mâlik b. Saʻsaʻa رضى الله عنه hadisi, Miʻrac hakkındaki ***en eksiksiz rivayettir***. Resûlullah ﷺ bunu bizzat ashabına gök gök anlatmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3887

حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ «بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ ـ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ ـ مُضْطَجِعًا، إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ ـ قَالَ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ ـ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ ـ فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهْوَ إِلَى جَنْبِي مَا يَعْنِي بِهِ قَالَ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ مِنْ قَصِّهِ إِلَى شِعْرَتِهِ ـ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي، ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَانًا، فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ، ثُمَّ أُوتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ». ـ فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ قَالَ أَنَسٌ نَعَمْ، يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ ـ «فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ، فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ، فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا فِيهَا آدَمُ، فَقَالَ هَذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلاَمَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفَتَحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، إِذَا يَحْيَى وَعِيسَى، وَهُمَا ابْنَا الْخَالَةِ قَالَ هَذَا يَحْيَى وَعِيسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا. فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا، ثُمَّ قَالاَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ، فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ. قَالَ هَذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ، ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ أَوَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِلَى إِدْرِيسَ قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ.

قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ هَذَا هَارُونُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ مَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ. قَالَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا مُوسَى قَالَ هَذَا مُوسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. فَلَمَّا تَجَاوَزْتُ بَكَى، قِيلَ لَهُ مَا يُبْكِيكَ قَالَ أَبْكِي لأَنَّ غُلامًا بُعِثَ بَعْدِي، يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مَنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي. ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ، قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ. قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ. قَالَ نَعَمْ. قَالَ مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ، فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ هَذَا أَبُوكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. قَالَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلامَ قَالَ مَرْحَبًا بِالابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ رُفِعَتْ لِي سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، فَإِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلالِ هَجَرَ، وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ قَالَ هَذِهِ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، وَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ بَاطِنَانِ، وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ. فَقُلْتُ مَا هَذَانِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ أَمَّا الْبَاطِنَانِ، فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ، وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ. ثُمَّ رُفِعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ، ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ، وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ وَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ، فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ، فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ أَنْتَ عَلَيْهَا وَأُمَّتُكَ. ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ. فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلَى مُوسَى، فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قَالَ أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لاَ تَسْتَطِيعُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ. فَرَجَعْتُ، فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قُلْتُ أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لاَ تَسْتَطِيعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ. قَالَ سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى

اسْتَحْيَيْتُ، وَلَكِنْ أَرْضَى وَأُسَلِّمُ ـ قَالَ ـ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادَى مُنَادٍ أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي».

TERCÜME:

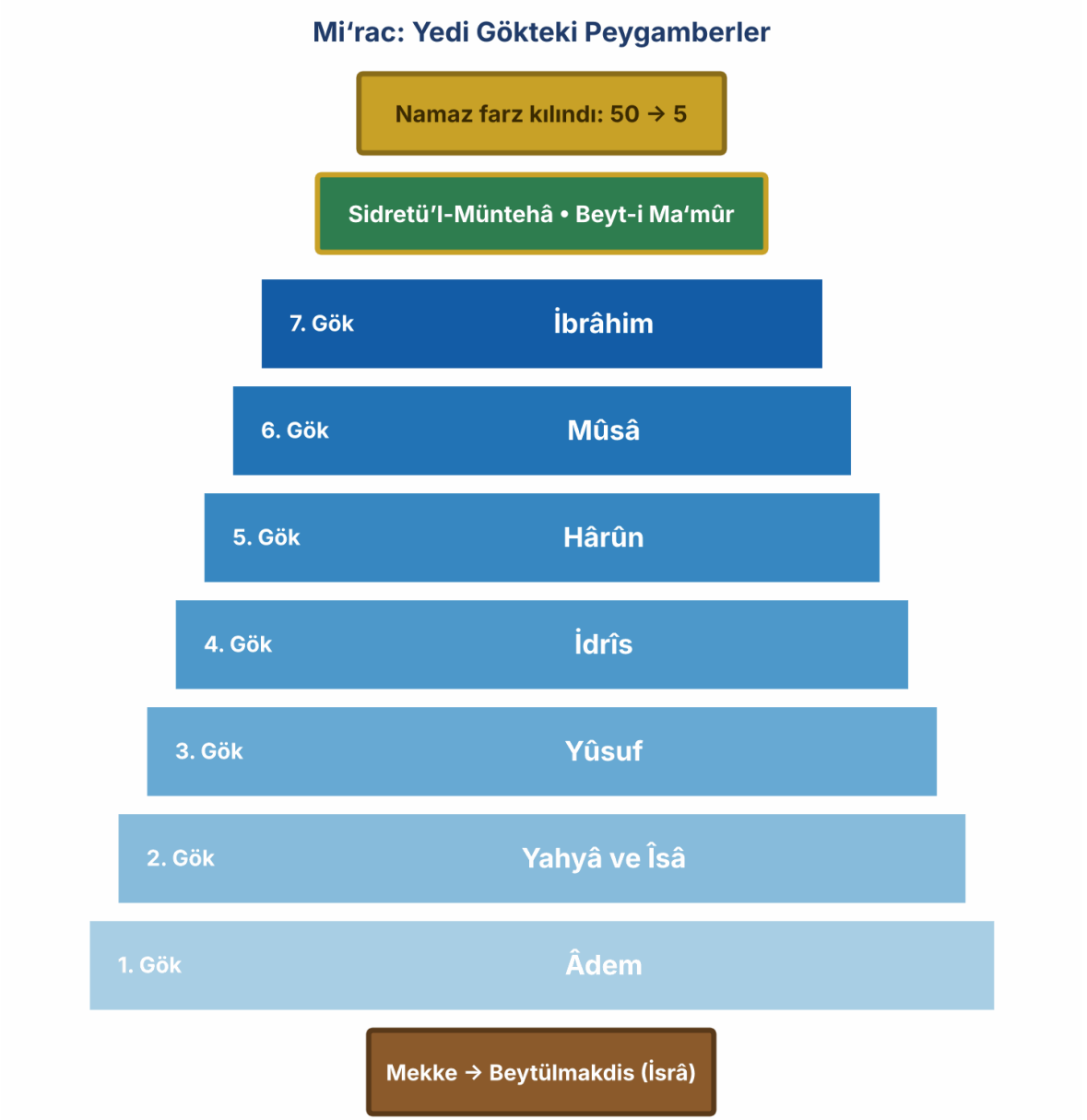
Enes b. Mâlik'ten, o da Mâlik b. Sa'saa'dan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre Allah'ın Nebisi ﷺ onlara İsrâ gecesini şöyle anlattı: **"Ben Hatîm'de — veya Hicr'de dedi — uzanmış iken birden yanıma biri geldi ve (göğsümü) boğazımın altından karnımın altına kadar yardı. Kalbimi çıkardı; sonra bana imanla dolu altın bir kap getirildi, kalbim yıkanıp dolduruldu ve yerine konuldu. Sonra bana katırdan küçük, eşekten büyük beyaz bir binek getirildi"** — yani adımını gözünün gördüğü en uç noktaya atan Burak. **"Onun üzerine bindirildim; Cebrâil beni götürdü ve dünya semasına ulaştık. Kapının açılmasını istedi. 'Kim o?' diye soruldu. 'Cebrâil' dedi. 'Yanındaki kim?' denildi. 'Muhammed' dedi. 'Ona (davet için) gönderildi mi?' denildi. 'Evet' dedi. 'Ona merhaba! Gelişi ne güzel bir geliştir' denildi. Kapı açıldı, orada Âdem vardı. Cebrâil: 'Bu baban Âdem'dir, ona selâm ver' dedi. Selâm verdim, selâmımı aldı ve: 'Salih oğula ve salih peygambere merhaba!' dedi."** Aynı şekilde ikinci göğe yükselip ***Yahyâ ve Îsâ*** ile (iki teyze oğlu), üçüncü gökte ***Yûsuf*** ile, dördüncü gökte ***İdrîs*** ile, beşinci gökte ***Hârûn*** ile ve altıncı gökte ***Mûsâ*** ile karşılaştı; hepsi: "Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba!" dediler. **"Onu geçince Mûsâ ağladı. 'Seni ağlatan nedir?' denildi. 'Benden sonra gönderilen bir gencin ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden daha çok olacak, onun için ağlıyorum' dedi."** Yedinci gökte ***İbrâhim*** ile karşılaştı; o da: "Salih oğula ve salih peygambere merhaba!" dedi. **"Sonra bana Sidretü'l-Müntehâ yükseltildi. Meyveleri Hecer küpleri gibi, yaprakları fil kulakları gibiydi. Orada dört nehir vardı: ikisi gizli, ikisi açık. 'Bunlar nedir ey Cebrâil?' dedim. 'Gizli olan ikisi cennetteki iki nehirdir; açık olan ikisi ise Nil ve Fırat'tır' dedi. Sonra bana Beyt-i Ma'mûr yükseltildi. Sonra bana bir kap şarap, bir kap süt ve bir kap bal getirildi. Sütü aldım. Cebrâil: 'Bu, senin ve ümmetinin üzerinde bulunduğu fıtrattır' dedi. Sonra bana her gün elli vakit namaz farz kılındı."** Dönüşte Mûsâ ona şöyle nasihat etti: **"Ümmetin her gün elli vakit namaza güç yetiremez. Allah'a yemin ederim ki ben senden önce insanları denedim ve İsrâiloğulları ile çok uğraştım. Rabbine dön ve ümmetin için hafifletme iste."** Resûlullah defalarca dönüp onar onar azaltıldı, sonra on oldu, sonra da ***her gün beş vakit namaz*** oldu. Mûsâ yine nasihat etti; fakat Resûlullah şöyle buyurdu: **"Rabbimden o kadar istedim ki artık utanıyorum; ama razı oldum ve teslim oldum." "Oradan ayrılınca bir münâdî şöyle seslendi: 'Farzımı yürürlüğe koydum ve kullarımdan (yükü) hafiflettim.'"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hudbah b. Khalid ← Hammam b. Yahya ← Katâde ← Enes b. Mâlik ← Malik b. Sa'sa'ah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Mi'rac Bâbı, Hadis No. 3887. Müslim de rivayet etmiştir (No. 164). İkinci ile altıncı gök arasındaki kısmın tercümesi, lafızlar tekrar ettiği için özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3887

Sahîh-i Buhârî 3887'ye göre (Mâlik b. Sa'saa rivayeti). Şekil şematiktir; gayb âleminin gerçek tasviri değildir.

Şekil 2: Sahîh-i Buhârî 3887'ye göre yedi gökteki peygamberler.

"ONA DAVET GÖNDERİLDİ Mİ?"

Her gökte aynı konuşma tekrarlanır: bekçi ***"Kim o?"*** diye sorar, Cebrâil cevap verir, sonra ***"Ona davet gönderildi mi?"*** diye sorulur. Âlimler ***göklerin kapıları ve bekçileri olduğunu***, Cebrâil bile olsa kimsenin izinsiz giremeyeceğini açıklar. "Ona davet gönderildi mi?" sorusu, meleklerin bunu ***önceden bildiklerini*** gösterir: Resûlullah ﷺ davet edilecekti ve melekler O'nu sevinçle karşıladılar: ***"Merhaba! Ne güzel bir geliş!"***

Ders: ***izin isteme*** ve kendini — yalnızca “ben” diyerek değil — adıyla tanıtma edebini bizzat melekler öğretmiştir. Resûlullah ﷺ birinin kapıyı çalıp “ben, ben” diye cevap vermesinden hoşlanmazdı (Sahîh-i Buhârî 6250).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YEDİ GÖKTEKİ PEYGAMBERLER

Üç sahih rivayet göklerdeki peygamberleri zikreder. Mâlik b. Sa'sa'a ile Enes'in (Sâbit kanalıyla) rivayetleri yedi göğün sıralamasında ***ittifak eder***; Ebû Zer rivayeti ise peygamberlerin çoğunun yerini ***belirtmez***:

Yedi Gökteki Peygamberler: Üç Sahih Rivayetin Karşılaştırması

Gök	Buhârî 3887 (Mâlik b. Sa'sa'a)	Müslim 162 (Enes, Sâbit kanalıyla)	Buhârî 349 (Ebû Zer)
1. Gök	Âdem	Âdem	Âdem
2. Gök	Yahyâ ve Îsâ	Îsâ ve Yahyâ	*belirtilmemiş*
3. Gök	Yûsuf	Yûsuf (güzelliğin yarısı)	*belirtilmemiş*
4. Gök	İdrîs	İdrîs (19:57)	*belirtilmemiş*
5. Gök	Hârûn	Hârûn	*belirtilmemiş*
6. Gök	Mûsâ	Mûsâ	*belirtilmemiş*
7. Gök	İbrâhim; Beyt-i Ma'mûr	İbrâhim, Beyt-i Ma'mûr'a yaslanmış	İbrâhim altıncı gökte

Turuncu: Ebû Zer rivayetindeki farklılık. Gri: râvi yerini belirtmemiştir (Sahîh-i Buhârî 349).

Şekil 3: Üç sahih rivayete göre peygamberlerin yerlerinin karşılaştırması.

İbn Hacer, İbrâhim'i altıncı göğe yerleştiren Ebû Zer rivayetinin ***hıfz bakımından daha az isabetli olduğunu*** açıklar; çünkü râvisi bizzat Ebû Zer'in "yerlerini belirtmediğini" söylemiştir. Daha çok sayıda ve daha ayrıntılı rivayetler İbrâhim'i ***yedinci göğe*** yerleştirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNCİ GÖK: İKİ TEYZE ÇOCUĞU

İkinci gökte Efendimiz ***Meryem oğlu Îsâ ve Zekeriyyâ oğlu Yahyâ*** عَلَيْهِ السَّلَامُ ile karşılaştı; hadiste onlar ***"iki teyze oğlu"*** olarak anılır. Îsâ'nın annesi Meryem ile Yahyâ'nın annesi kardeş veya kuzendir. Bu iki peygamberin de mucizevi bir doğum hikâyesi vardır (Meryem Sûresi) ve ikisi de İsrâiloğullarına gönderilmiştir.

ÜÇÜNCÜ GÖK: GÜZELLİĞİN YARISI

Hz. Yûsuf'a عَلَيْهِ السَّلَامُ ***"güzelliğin yarısı verilmişti"*** (Müslim 162). Âlimler bunu şöyle açıklar: Yûsuf'a diğer insanlara kıyasla güzellikten çok büyük bir pay verilmişti. Bu güzellik onun için bir imtihan oldu; o da Yûsuf Sûresi'nde anlatıldığı gibi ***iffet*** (namusunu koruma) ile bu imtihanı kazandı.

DÖRDÜNCÜ GÖK: İDRÎS

Hz. İdrîs'i عَلَيْهِ السَّلَامُ anarken Enes, Allah'ın şu sözünü okudu: ***"Biz onu yüce bir yere yükselttik"***. İbn Kesîr, bu âyetin Mi'rac hadisinde olduğu gibi İdrîs'in dördüncü gökteki makamıyla tefsir edildiğini zikrederTefsîr-i İbn Kesîr 19:57.

BEŞİNCİ VE ALTINCI GÖK: HÂRÛN VE MÛSÂ

Beşinci gökte Hz. Mûsâ'nın kardeşi ***Hârûn*** عَلَيْهِ السَّلَامُ; altıncı gökte ***Mûsâ*** عَلَيْهِ السَّلَامُ vardı. Resûlullah ﷺ yanından geçince Mûsâ ***ağladı***. Sebebi sorulunca şöyle dedi: ***"Benden sonra gönderilen bir genç yüzünden ağlıyorum; onun ümmetinden cennete girecek olanlar benim ümmetimden girecek olanlardan daha çoktur"*** (Sahîh-i Buhârî 3887).

Âlimler bu ağlamanın ***kıskançlık olmadığını*** vurgular; çünkü peygamberler bu sıfattan münezzehtir. Bu, isyankâr ümmetine duyduğu ***acımanın*** ve daha büyük sevaba duyduğu ***özlemin*** ağlamasıdır. "Genç" kelimesi ise bir saygı ifadesidir ve gönderildiği sırada Mûsâ'ya göre daha genç olan Resûlullah'ın ﷺ yaşına işaret eder.

YEDİNCİ GÖK: İBRÂHİM VE BEYT-İ MA'MÛR

Yedinci gökte Hz. İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ ***Beyt-i Ma'mûr'a yaslanmıştı*** (Müslim 162) — göklerdeki bu ibadet evine ***her gün yetmiş bin melek girer*** ve bir daha ona dönmezler. Yeryüzünde Kâbe'yi inşa eden İbrâhim, şimdi gök ehlinin "Kâbe"sine yaslanmaktadır — amelinin tam karşılığı.

KARŞILAMA	SÖYLEYEN
"Hoş geldin salih evlat ve salih peygamber"	Âdem ve İbrâhim عَلَيْهِ السَّلَامُ — ikisi de atasıdır: Resûlullah ﷺ

KARŞILAMA	SÖYLEYEN
“Hoş geldin salih kardeş ve salih peygamber”	Yahyâ, Îsâ, Yûsuf, İdrîs, Hârûn ve Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ VE ALTIN PERVANELER

Yedinci gökten sonra Efendimiz ***Sidretü'l-Müntehâ'ya***, yani "en son sınırdaki sidir ağacına" götürüldü. Allah onu Necm Sûresi'nde anar:

NECM SÛRESİ 53:13–18

وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

And olsun ki o, Cebrail'i sınırın sonunda başka bir inişinde de görmüştür.

عِندَ سِدْرَةِ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

عِندَهَا جَنَّةُ ٱلْمَأْوَىٰٓ ﴿١٥﴾

Orada Me'va cenneti vardır.

إِذْ يَغْشَى ٱلسِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾

Sidre'yi bürüyen bürüyordu.

مَا زَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

Gözü oradan ne kaydı ve ne de onu aştı.

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَـٰتِ رَبِّهِ ٱلْكُبْرَىٰٓ ﴿١٨﴾

And olsun ki Rabbinin varlığının büyük delillerini gördü.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/53:13-18

Yanında cennet vardır: ***"Orada Me'va cenneti vardır"***. Dolayısıyla Sidretü'l-Müntehâ ***cennet âleminin kapısıdır***Tefsîr-i İbn Kesîr 53:15.

İBN MES‘ÛD RİVAYETİ: ALTIN PERVANELER

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 173

وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، جَمِيعًا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، - وَأَلْفَاظُهُمْ مُتَقَارِبَةٌ - قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُعْرَجُ بِهِ مِنَ الأَرْضِ فَيُقْبَضُ مِنْهَا وَإِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُهْبَطُ بِهِ مِنْ فَوْقِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهَا قَالَ { إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى} قَالَ فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ فَأُعْطِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ثَلاَثًا أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ وَأُعْطِيَ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَغُفِرَ لِمَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ.

TERCÜME:

Abdullah b. Mes‘ûd’dan رضى الله عنه şöyle dediği rivayet edilmiştir: **“Resûlullah ﷺ gece yürütüldüğünde altıncı gökte bulunan Sidretü’l-Müntehâ’ya kadar götürüldü. Yerden yükselen her şey ona varır ve orada alınır; onun üstünden inen her şey de ona varır ve orada alınır.”** Sonra {Sidre'yi bürüyen bürüyordu} âyetini okudu ve şöyle dedi: **“(Onu) altından pervaneler (bürüyordu).”** Şöyle devam etti: **“Resûlullah’a ﷺ üç şey verildi: beş vakit namaz verildi, Bakara Sûresi’nin son âyetleri verildi ve ümmetinden Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayanların büyük günahları bağışlandı.”**

SENED İmam Müslim’in birkaç senedli rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Bakr b. Abi Şaibah ← Ebû Usamah; ve Muhammed b. ‘Abdillah b. Numair ve Züheyr b. Harb ← ‘Abdullah b. Numair — hepsi ← Malik b. Mighwal ← al-Zubair b. ‘Adi ← Talhah b. Musarrif ← Murrah ← ‘Abdullah b. Mas‘ud رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu’l-Îmân, Sidretü’l-Müntehâ’nın Zikri Bâbı, Hadis No. 173.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:173

İbn Mes‘ûd رضى الله عنه Allah’ın ***“Sidre'yi bürüyen bürüyordu”*** sözünü ***altın pervaneler*** diye tefsir etmiştir. Diğer rivayetlerde ***bilinmeyen renkler*** (Buhârî 349) ve onu tarif edilemeyecek kadar güzelleştiren ***Allah’ın emri*** (Müslim 162) zikredilirTefsîr-i İbn Kesîr 53:16.

ALTINCI GÖK MÜ, YEDİNCİ GÖK MÜ?

İbn Mes‘ûd Sidretü’l-Müntehâ’nın ***altıncı gökte*** olduğunu söyler; Mâlik b. Sa‘sa‘a ve Enes hadisleri ise onu ***yedinci gökten sonra*** zikreder. Nevevî ve İbn Hacer ikisini şöyle birleştirir: ***kökü altıncı gökte, büyük kısmı yedinci göktedir***. Dolayısıyla iki rivayet de doğrudur.

NEDEN "EL-MÜNTEHÂ" (EN SON SINIR)?

Bunu bizzat İbn Mes'ûd açıklar: ***yerden yükselen her şey orada son bulur*** ve oradan alınır; ***üstünden inen her şey de orada son bulur*** ve oradan alınır. O, bilinen yaratılmışlar âlemi ile üstündeki — yalnızca Allah'ın bildiği — âlem arasındaki ***sınırdır***.

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ'NIN ÖZELLİKLERİ	KAYNAKÇA
Yaprakları fil kulakları gibi	Müslim 162; Buhârî 3887
Meyveleri büyük testiler gibi (Hecer testileri)	Müslim 162; Buhârî 3887
Altın pervanelerle bürünmüş	Müslim 173
Bilinmeyen renklerle bürünmüş	Buhârî 349
Hiçbir yaratık güzelliğini tarif edemez	Müslim 162
Kökünden dört nehir çıkar	Buhârî 3887
Yanında Me'vâ cenneti vardır	Necm 53:15

DÖRT NEHİR

Mâlik b. Sa'sa'a rivayetinde Efendimiz Sidre'nin kökünden çıkan ***dört nehir*** gördü: ***iki bâtın nehir*** ve ***iki zâhir nehir***. Cebrâil açıkladı: bâtın olan ikisi cennetteki nehirlerdir, zâhir olan ikisi ise ***Nil ve Fırat'tır*** (Sahîh-i Buhârî 3887).

Âlimler bunun, bildiğimiz Nil ve Fırat'ın kaynaklarının fiziksel olarak gökte bulunduğu anlamına gelmediğini açıklar. Kastedilen, bu iki nehrin ***mübarek*** olduğu ve ***cennetten bir aslı bulunduğudur***; hakikatini Allah'a havale ederiz. Nasılını sorgulamadan buna iman ederiz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KEVSER NEHRİ

O gece Efendimize gösterilen nimetlerden biri de O'na özel olarak vaat edilen nehirdir. Enes رضى الله عنه şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4964

حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا عُرِجَ بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِلَى السَّمَاءِ قَالَ «أَتَيْتُ عَلَى نَهَرٍ حَافَتَاهُ قِبَابُ اللُّؤْلُؤِ مُجَوَّفًا فَقُلْتُ مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَذَا الْكَوْثَرُ».

TERCÜME:

Enes'ten رضى الله عنه şöyle dediği rivayet edilmiştir: Nebî ﷺ göğe yükseltildiğinde şöyle buyurdu: **"İki kıyısı içi oyuk inciden kubbeler olan bir nehre vardım. 'Bu nedir ey Cebrâil?' diye sordum. 'Bu Kevser'dir' dedi."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Adam b. Abi Iyas ← Şaiban ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Kevser Sûresi, Hadis No. 4964.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:4964

Kur'an'ın en kısa sûresinde zikredilen nehir budur: ***"Doğrusu sana pek çok nimet vermişizdir"***. Resûlullah ﷺ Kevser'in, ***Rabbinin kendisine vaat ettiği bir nehir*** olduğunu, onda çok hayır bulunduğunu ve ümmetinin kıyamet günü başına geleceği bir ***havuz*** olduğunu açıklamıştır (Sahîh-i Müslim 400)Tefsîr-i İbn Kesîr 108:1.

İki kıyısı ***içi oyuk inciden kubbelerdir***. Mi'rac gecesinde Efendimiz, ileride ümmetine su içirecek nehri ***bizzat gördü***. Ders: sünnetine uyarak ve dinde yeni şeyler icat etmeyerek O'nun havuzundan ***içmesine izin verilenlerden*** olmaya çalışalım.

KALEMLERİN SESİ VE İNCİ KUBBELİ CENNET

“Açılan Tavan” bölümündeki Ebû Zer rivayeti iki sahne daha zikreder. Birincisi, Efendimiz yüksek bir yere çıkarıldı ve orada ***kalemlerin cızırtısını işitti***. Nevevî bunların, Levh-i Mahfûz’dan ***Allah’ın takdirini ve vahyini yazan*** meleklerin kalemleri olduğunu açıklar.

İkincisi, Efendimiz ***cennete*** sokuldu: orada ***inciden kubbeler*** vardı ve ***toprağı miskti***. Bu, “hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın kalbinden geçmeyen” nimetlerin küçük bir parçasıdır (Sahîh-i Buhârî 3244).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BAKIR TIRNAKLI GIYBETÇİLER

Mi'rac gecesinde Efendimize ***bazı günahların cezası*** da gösterildi. Sahih kabul edilen bir rivayet gıybet edenleri zikreder:

HADİS — SÜNEN-İ EBÛ DÂVÛD, NO. 4878

حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُصَفَّى، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، وَأَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالاَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ، قَالَ حَدَّثَنِي رَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «لَمَّا عُرِجَ بِي مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمُشُونَ وُجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلاَءِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلاَءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ».

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Göğe yükseltildiğimde bakırdan tırnakları olan bir topluluğa uğradım; yüzlerini ve göğüslerini tırmalıyorlardı. 'Ey Cebrâil, bunlar kim?' diye sordum. 'Bunlar insanların etini yiyen (gıybet eden) ve onların şereflerine dil uzatanlardır' dedi."**

SENED İmam Ebû Dâvûd'un rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibn al-Musaffa ← Baqiyyah ve Ebû al-Mughirah ← Safwan b. 'Amr ← Raşid b. Sa'd ve 'Abdurrahmân b. Jubair ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Ebû Dâvûd, Sünen-i Ebû Dâvûd, Kitâbu'l-Edeb, Gıybet Bâbı, Hadis No. 4878.

DERECE: SAHİH — Elbânî sahih kabul etmiştir (Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd).

Kaynak: sunnah.com/abudawud:4878

NEDEN BAKIR TIRNAKLAR?

Bu ceza ***günaha denktir***. Gıybetçi diliyle başkalarının şerefini "tırmalar"; bu yüzden ***kendi yüzünü ve göğsünü tırmalamakla*** cezalandırılır. Kur'an gıybeti ***ölü kardeşinin etini yemek*** olarak tasvir eder (Hucurât 49:12); Cebrâil de bu topluluğu "insanların etini yiyenler" diye tanıtmıştır.

Resûlullah ﷺ gıybetin anlamını şöyle açıkladı: ***"Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmandır."***

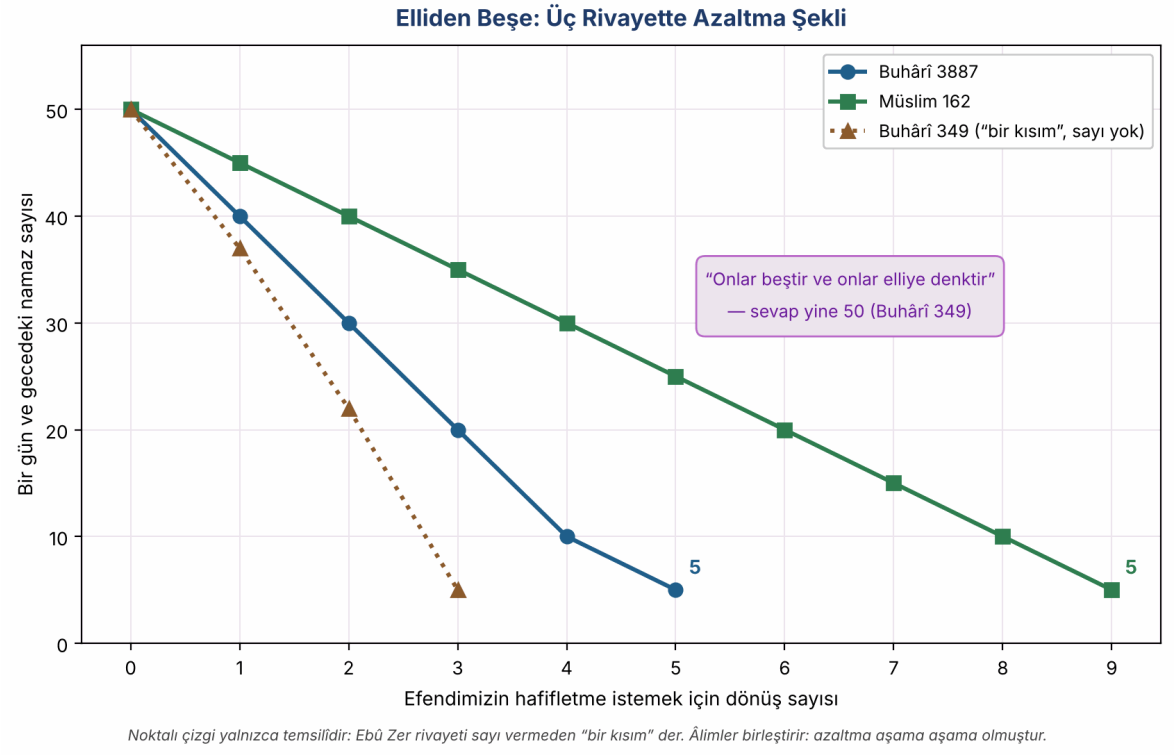
"Söylediğim şey onda varsa?" diye soruldu. Buyurdu ki: ***"Söylediğin onda varsa onu gıybet etmiş olursun; yoksa ona iftira etmiş olursun"*** (Sahîh-i Müslim 2589).

Ders: o gece Efendimize gösterilmek üzere pek çok günah arasından ***dilin günahı*** seçildi. İşlemesi kolay, cezası ağırdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ELLİDEN BEŞE

Mi'rac'ın doruk noktası ***namazın farz kılınmasıdır***. Allah bir gün ve gecede ***elli vakit namaz*** farz kıldı. Dönüş yolunda Hz. Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ Resûlullah'a ﷺ geri dönüp hafifletme istemesini tavsiye etti; çünkü ***"Ben İsrâiloğullarını denedim"*** (Müslim 162). Üç sahih rivayet bu azaltmanın nasıl olduğunu anlatır:

Şekil 4: Üç sahih rivayete göre namazın azaltılma şekli.

RİVAYET	AZALTMA ŞEKLİ VE KAPANIŞ SÖZLERİ
Buhârî 3887 (Mâlik b. Sa'sa'a)	50 → 40 → 30 → 20 → 10 → 5. Efendimiz: "Razı oldum ve teslim oldum." Nida: "Farzımı yürürlüğe koydum ve kullarıma hafiflettim."
Müslim 162 (Enes)	Beşer beşer, beşe kadar. "Her biri on sayılır; böylece elli eder."
Buhârî 349 (Ebû Zer)	"Bir kısım" bir kısım. "Onlar beştir ve onlar elliye denktir; Benim katımda söz değişmez."

İbn Hacer bunları birleştirir: "beşer beşer" rivayeti en ayrıntılı olanıdır; "onar" rivayeti iki azaltmayı tek seferde zikreder; "bir kısım" rivayeti ise sayı belirtmez. ***Sonuç aynıdır***: elli sevabıyla beş vakit namaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NİYET HEDİYESİ: İYİLİK VE KÖTÜLÜK

Enes rivayetinde Allah, beş vakit namazı belirlerken büyük bir lütuf daha ekler:

DURUM	YAZILAN
İyilik yapmaya niyet edip yapmamak	Bir iyilik
İyiliğe niyet edip yapmak	On iyilik
Kötülük yapmaya niyet edip yapmamak	Hiçbir şey
Kötülüğe niyet edip yapmak	Bir kötülük

Ders: beş vakit namaz, diğer ibadetler gibi yeryüzünde Cebrâil aracılığıyla değil, ***doğrudan göklerden bir hediyedir***. ***Kılınması hafif***, ***mizandaki ağırlığı büyüktür***. Resûlullah ﷺ daha fazlasını istemekten utandı — o hâlde geriye kalan beş vakti terk etmek bize mi düşer?

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ'DAN ÜÇ HEDİYE

Sidretü'l-Müntehâ bölümündeki İbn Mes'ûd رضى الله عنه rivayeti ***üç hediye*** haberiyle sona erer. Resûlullah ﷺ bunları ümmeti için getirmiştir:

HEDİYE	AÇIKLAMA
1. Beş vakit namaz	Dinin direği; beş vakit kılınır, sevabı elli vakittir (önceki bölüm).
2. Bakara Sûresi'nin son âyetleri	285–286. âyetler: bütün peygamberlere iman ve güç yetirilemeyecek yük yüklenmemesi için dua.
3. Büyük günahların bağışlanması	Ümmetinden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlar için.

İKİNCİ HEDİYE: BAKARA'NIN SONU

Bu âyetlerin içeriğinden biri şudur: ***"Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler"***. Resûlullah ﷺ buyurmuştur: ***"Kim geceleyin Bakara Sûresi'nin son iki âyetini okursa, bunlar ona yeter"*** (Sahîh-i Buhârî 5009). Âlimler bu âyetlerin Medine'de indiğini, ancak ***faziletlerinin*** Mi'rac gecesinde verildiğini zikrederTefsîr-i İbn Kesîr 2:286.

ÜÇÜNCÜ HEDİYE: TEVHİD EHLİNE ÜMİT

Nevevî "büyük günahların bağışlanması"nın anlamını şöyle açıklar: tevhid ehli ***cehennemde ebedî kalmayacaktır***. Bir kısmı doğrudan bağışlanır; bir kısmı önce arındırılır, sonra cennete konur. Bu, Allah'ın şirki bağışlamayıp bundan başkasını dilediğine bağışlayacağını bildiren âyetiyle uyumludur (Nisâ 4:48).

Ders: bu hediye büyük günahları hafife almak için ***bir izin değildir***; aksine ***tevhidin ne kadar değerli olduğunu*** gösterir. Tevhidi koruyun; çünkü o, diğer bütün hediyelerin anahtarıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH ALLAH'I GÖRDÜ MÜ?

Bu soru sahâbe döneminden beri sorulmaktadır. Ebû Zer رضى الله عنه bunu doğrudan Resûlullah'a ﷺ sordu:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 178A

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ قَالَ «نُورٌ أَنَّى أَرَاهُ».

TERCÜME:

Ebû Zer'den رضى الله عنه şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah'a ﷺ "Rabbini gördün mü?" diye sordum.

Buyurdu ki: **"(O) bir nurdur; O'nu nasıl görebilirim?"**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Bakr b. Abi Şaibah ← Waki' ← Yazid b. Ibrahim ← Katâde ← 'Abdullah b. Şaqiq ← Ebû Dharr رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Îmân, Hadis No. 178a.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:178a

Aynı hadisin başka bir rivayetinde Efendimiz şöyle buyurmuştur: ***"Bir nur gördüm"*** (Sahîh-i Müslim 178b). Yani Allah'ın ***perdesi*** olan nur, O'nu görmeye engel olmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHÂBÎLERİN GÖRÜŞLERİ

SAHÂBÎ	GÖRÜŞÜ VE DELİLİ
Âişe رضى الله عنها	"Sana Muhammed'in Rabbini gördüğünü söyleyen yalan söylemiştir" — En'âm 6:103 ve Şûrâ 42:51'i okumuştur (Buhârî 4855). Necm 53:13'teki görülenin asıl suretindeki Cebrâil olduğunu bizzat Efendimiz açıklamıştır (Müslim 177).
İbn Abbâs رضى الله عنهما	"O'nu kalbiyle iki kez gördü" (Müslim 176).
Ebû Zer رضى الله عنه	"(O) bir nurdur, O'nu nasıl görebilirim?" ve "Bir nur gördüm" (Müslim 178).

Âişe, Allah'ın şu sözünü delil getirmiştir: ***"Gözler O'nu görmez"***. Âlimler bu âyetin dünyada ***kuşatıcı bir görmeyi*** nefyettiğini, âhirette Allah'ı görmenin ise sahih delillerle sabit olduğunu açıklarTefsîr-i İbn Kesîr 6:103.

RİVAYETLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ

İbn Teymiyye, İbnü'l-Kayyim ve İbn Hacer, Efendimizin Allah'ı ***baş gözüyle*** gördüğünü ***açıkça söyleyen hiçbir sahâbî bulunmadığını*** açıklar. İbn Abbâs'ın genel ifadeli rivayeti, yine onun ***"kalbiyle"*** kaydını taşıyan rivayetiyle açıklanır. Böylece bu görüşler birleştirilebilir: Efendimiz o gece ***Allah'ı gözle görmedi***; ancak O'nu ***kalbiyle*** gördü ve O'nun perdesi olan ***nuru*** gördü.

Ders: gaybî konularda ***delilin durduğu yerde dururuz***. Sahâbîler tam bir edeple farklı görüşler ileri sürmüş ve her biri delile sarılmıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İMTİHAN SABAHI

Ertesi sabah Resûlullah ﷺ yolculuğunu Mekke halkına anlattı. Kureyş ***yalanladı*** ve alay etti. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3886

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ «لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ فِي الْحِجْرِ، فَجَلَا اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ».

TERCÜME:

Câbir b. Abdillah'tan رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'ı ﷺ şöyle buyururken işitmiştir:

"Kureyş beni yalanlayınca Hicr'de durdum; Allah bana Beytülmakdis'i gösterdi, ben de ona bakarak onlara alametlerini anlatmaya başladım."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukair ← al-Laith ← 'Uqail ← Ibn Şihab ← Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, İsrâ Hadisi Bâbı, Hadis No. 3886. Müslim de rivayet etmiştir (No. 170).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:3886

Sahîh-i Müslim 172'deki Ebû Hüreyre hadisi, Kureyş'in ***Efendimizin dikkatle bakmadığı Beytülmakdis ayrıntılarını*** sorduğunu, bu yüzden Efendimizin ***çok sıkıldığını*** ekler. Bunun üzerine Allah Beytülmakdis'i O'nun önüne kaldırdı ve her soru doğru olarak cevaplandı.

SİYER NOTU: EBÛ BEKİR: "EĞER O SÖYLEDİYSE DOĞRUDUR"

Hâkim'in Âişe'den رضى الله عنها rivayetine göre müşrikler Ebû Bekir'e gelip: "Arkadaşın dün gece Beytülmakdis'e götürüldüğünü iddia ediyor" dediler. Ebû Bekir: "O böyle mi söyledi?" diye sordu. "Evet" dediler. Şöyle dedi: ***"Eğer o söylediyse doğrudur. Ben onu bundan daha uzak bir şeyde — sabah akşam gökten gelen haberde — tasdik ediyorum."*** Bu yüzden ona ***es-Sıddîk*** lakabı verildi.

Bu rivayeti Elbânî es-Silsiletü's-Sahîha'da (No. 306) sahih kabul etmiştir.

KAYNAK:
Hâkim, el-Müstedrek; Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha.

SİYER NOTU: YOLDAKİ KERVANLAR

İbn İshâk rivayeti de dahil bazı siyer kitapları, Efendimizin Kureyş'e yolda rastladığı ***kervanları*** — kaybolan bir deveyi ve varış zamanlarını — haber verdiğini ve hepsinin doğru çıktığını zikreder. Bu rivayetler ***sahih derecesine ulaşmaz***; sahih olan, Beytülmakdis'in O'na gösterilmesidir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Ders: İsrâ ve Mi'rac bir ***iman imtihanıdır*** (İsrâ 17:60). Kimi Ebû Bekir gibi imanını artırdı, kimi inkârını. Müminin ölçüsü, aklı nasılını kavrayamasa bile ***Resûlullah'ı*** ﷺ tasdik etmektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İHTİLAFLI HİKÂYELER

Bu bölüm ***meşhur olan*** ve hadis kitaplarında geçen, ancak ***âlimlerin senedini farklı değerlendirdiği*** hikâyeleri bir araya getirir. Bu tür hikâyeler ***durumu belirtilerek*** anlatılabilir; ancak sahih hadis gibi kesin kabul edilmez.

SİYER NOTU: 1. MÂŞİTA'NIN GÜZEL KOKUSU

İbn Abbâs'tan ***Müsned-i Ahmed'de*** rivayet edildiğine göre İsrâ gecesinde Efendimiz ***çok güzel bir koku*** aldı. Cebrâil bunun Firavun'un kızının saçlarını tarayan ***Mâşita'nın*** ve çocuklarının kokusu olduğunu açıkladı. Tarağı düşünce "Bismillah" demiş, Firavun da onu ve çocuklarını kızdırılmış bakır bir kazana attırarak cezalandırmıştı.

Değerlendirme: İbn Hibbân ve Hâkim sahih saymıştır; İbn Kesîr senedinin "bir sakıncası olmadığını" söylemiştir; Elbânî ise râvisi Atâ b. es-Sâib'in hafızası karıştığı için ***zayıf*** saymıştır. ***İhtilaflıdır.***

KAYNAK:
İbn Kesîr, Tefsîr 17:1. tafsir.app/ibn-katheer/17/1

SİYER NOTU: 2. TAYYİBE'DE, SÎNÂ DAĞI'NDA VE BEYTÜLAHM'DA NAMAZ

Enes'in ***Sünen-i Nesâî 450'deki*** rivayetinde Cebrâil, Beytülmakdis'e varmadan önce Efendimize inip ***Tayyibe'de*** (Medine, "hicret yurdun"), Allah'ın Mûsâ ile konuştuğu ***Sînâ Dağı'nda*** ve Îsâ'nın doğduğu ***Beytülahm'da*** namaz kılmasını söyler.

Değerlendirme: Dârüsselâm ***hasen*** saymıştır; Elbânî ise ***münker*** (daha güçlü rivayetlere aykırı) saymıştır. ***İhtilaflıdır.***

KAYNAK:
Sünen-i Nesâî 450. sunnah.com/nasai:450

SİYER NOTU: 3. İBRÂHİM'İN SELAMI VE CENNETİN FİDANLARI

İbn Mes'ûd'un rivayetine göre Efendimiz şöyle buyurdu: "İsrâ gecesinde İbrâhim'le karşılaştım. Bana dedi ki: ***Ey Muhammed, ümmetine benden selam söyle***; onlara cennetin toprağının güzel, suyunun tatlı olduğunu ve onun düz bir ova olduğunu haber ver; ***onun fidanları Sübhânallah, velhamdülillah, ve lâ ilâhe illallah, vallâhu ekber'dir***" (Sünen-i Tirmizî 3462).

Değerlendirme: Tirmizî ***hasen garîb*** demiştir; Elbânî destekleyici rivayetler sebebiyle ***hasen*** saymıştır; Dârüsselâm ise senedini ***zayıf*** saymıştır. Anlamı, zikrin faziletine dair sahih hadislerle desteklenmektedir.

KAYNAK:
Sünen-i Tirmizî 3462. sunnah.com/tirmidhi:3462

SİYER NOTU: 4. MELEKLERİN TAVSİYESİ: HACAMAT

Efendimizin şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "İsrâ gecesinde yanından geçtiğim her melek topluluğu bana mutlaka şöyle dedi: ***Ey Muhammed, ümmetine hacamat olmalarını emret***" (Sünen-i Tirmizî 2052; Sünen-i İbn Mâce 3477).

Değerlendirme: Elbânî çok sayıda tarikinden dolayı ***sahih*** saymıştır; Dârüsselâm bu senedleri ***zayıf*** saymıştır. ***İhtilaflıdır.*** Hacamatın fazileti ise Sahîh-i Buhârî 5696'da sabittir.

KAYNAK:

Sünen-i Tirmizî 2052. sunnah.com/tirmidhi:2052
Sünen-i İbn Mâce 3477. sunnah.com/ibnmajah:3477

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAYIF VE ASILSIZ HİKÂYELER

Bu bölümdeki hikâyeler İsrâ ve Mi'rac hakkındaki vaazlarda ve popüler kitaplarda sıkça anlatılır. Ancak ***senedleri zayıftır veya hiç senedleri yoktur***. Burada ***uyarı*** amacıyla zikredilmiştir; Nebî'nin ﷺ sözü olarak yeniden anlatılmak için değil.

UZUN AZAP HİKÂYELERİ

Azap gören topluluklarla ilgili, ***başları taşla ezilenler*** ve ***kokmuş et yiyenler*** hakkındaki hikâyeler büyük ölçüde ***Ebû Ca'fer er-Râzî'nin Rebî' b. Enes'ten*** naklettiği uzun bir rivayete dayanır. İbn Kesîr bunu 17:1'in tefsirinde zikreder ve bazı lafızlarının ***garip ve çok münker (garâbe ve nekâre şedîde)*** olduğunu açıklar; Ebû Ca'fer er-Râzî'nin hafızası zayıf kabul edilmiştir, Elbânî de bu rivayeti ***münker*** saymıştır. İçi yılanlarla dolu ***karnı ev kadar büyük*** faiz yiyenlerin hikâyesi de (Sünen-i İbn Mâce 2273) ***zayıf*** kabul edilmiştir.

SİYER NOTU: KARIŞTIRMAYIN: SEMURE'NİN SAHİH RÜYASI

Sahih olan bazı azap sahneleri aslında ***Resûlullah'ın*** ﷺ, Semure b. Cündeb'in rivayet ettiği rüya hadisinden gelir (Sahîh-i Buhârî 1386); ***Mi'rac gecesinden değil***. Bunlar arasında: Kur'an'ı terk eden ve farz namazı uyuyarak geçiren, başı taşla ezilen adam; fırın gibi bir çukurdaki zina edenler; kan nehrinde yüzen faiz yiyenler ve yanakları yırtılan yalancı vardır.

Peygamberlerin rüyası vahiydir, dolayısıyla içeriği doğrudur — ancak ***onu Mi'rac gecesine nispet etmek isabetli değildir***.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 1386. sunnah.com/bukhari:1386

ASILSIZ HİKÂYELER

MEŞHUR HİKÂYE	DEĞERLENDİRME
Resûlullah'ın ﷺ Arş'a nalınlarıyla çıktığı ve Arş'ın bununla şereflendiği	Asılsızdır; hadis âlimleri bâtıl olduğunu vurgulamıştır.
Cebrâil'in Sidre'de durup "Biraz daha ilerlesem yanarım" dediği	Sahih bir senedi yoktur; muteber hadis kitaplarında yer almaz.
Teşehhüd (et-tahiyyât) lafızlarının Mi'rac gecesinde Allah, Resûl ve melekler arasındaki bir konuşmadan geldiği	Asılsızdır. İbn Mes'ûd, Efendimizin teşehhüdü, sahâbîlerin söylediği "Allah'a selam olsun" sözünün yerine öğrettiğini rivayet eder (Buhârî 831).
Burak'ın kadın yüzlü kanatlı bir at olduğu	Asılsızdır; sahih rivayetler yalnızca eşek ile katır arası beyaz bir binekten söz eder.
27 Recep gecesine özel namaz, oruç veya dua	Sahih bir delil yoktur. İbn Hacer, Recep'in özel bir faziletine dair sahih hadis bulunmadığını açıklayan müstakil bir kitap (Tebyînü'l-Aceb) yazmıştır.

Ders: İsrâ ve Mi'rac'a dair sahih hikâyeler ***zaten yeterince hayranlık vericidir***. Resûlullah'a ﷺ olan sevgimizi artırmak için uydurma hikâyelere ihtiyacımız yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HER HİKÂYENİN DURUMU: ÖZET

Aşağıdaki şema ve tablo, bu e-kitapta ele alınan ***her hikâyenin durumunu*** özetler; böylece ders verirken veya vaaz ederken kolayca başvurulabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İsrâ ve Mi‘rac Hikâyelerinin Durumu

Sahih (13)

- Göğsün yarılması ve Zemzem
- Burak
- Peygamberlere imamlık
- Süt ve şarap
- Kabrinde namaz kılan Mûsâ
- Yedi gökteki peygamberler
- Sidretü’l-Müntehâ
- Kevser ve inci cennet
- Kalem sesi
- Elliden beşe
- Üç hediye
- Bakır tırnaklar (gıybetçiler)
- Beytülmakdis’in gösterilmesi

İhtilaflı (4)

- Mâşita’nın güzel kokusu
- Tayyibe, Sînâ ve Beytülahm’da namaz
- İbrâhim’in selamı ve cennetin fidanları
- Hacamat tavsiyesi

Zayıf (1)

- Uzun azap hikâyesi (Ebû Ca‘fer er-Râzî rivayeti)

Asılsız / uydurma (5)

- Arş üzerinde Nebî’nin nalınları
- Cebrâil’in yanma korkusu
- Tahiyyât konuşması
- İnsan yüzlü kanatlı Burak
- 27 Recep’e özel ameller

Değerlendirme hadis kitaplarına ve âlimlerin görüşlerine dayanır (ilgili bölümlere bakınız).

Şekil 5: İsrâ ve Mi‘rac hikâyelerinin durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	DURUMU VE KAYNAĞI
Açılan tavan, göğsün yarılması, Zemzem	Sahih — Buhârî 349, 3887
Burak ve peygamberlerin halkası	Sahih — Müslim 162
Kabrinde namaz kılan Mûsâ	Sahih — Müslim 2375
Süt ile şarap arasında seçim	Sahih — Buhârî 3394; Müslim 162
Peygamberlere imamlık; Mâlik'in selamı	Sahih — Müslim 172
Peygamberlerin görünüşü; Mâlik ve Deccâl	Sahih — Buhârî 3239, 3394
Yedi gökteki peygamberler	Sahih — Buhârî 3887; Müslim 162
Sidretü'l-Müntehâ, altın pervaneler	Sahih — Necm 53:14–16; Müslim 173
Beyt-i Ma'mûr ve dört nehir	Sahih — Buhârî 3887
Kevser nehri	Sahih — Buhârî 4964
Kalem sesi; inci cennet	Sahih — Buhârî 349
Bakır tırnaklı gıybetçiler	Sahih (Elbânî) — Ebû Dâvûd 4878
Elliden beşe; iyilik niyeti	Sahih — Buhârî 3887, 349; Müslim 162
Üç hediye	Sahih — Müslim 173
"Nurdur, O'nu nasıl görebilirim?"	Sahih — Müslim 178
Beytülmakdis'in gösterilmesi	Sahih — Buhârî 3886; Müslim 172
Ebû Bekir es-Sıddîk'ın tasdiki	Sahih (Elbânî)
Mâşita; Tayyibe ve Sînâ'da namaz; İbrâhim'in selamı; hacamat	İhtilaflı — bk. 19. bölüm
Uzun azap hikâyeleri; ev gibi karın	Zayıf — Ebû Ca'fer er-Râzî rivayeti; İbn Mâce 2273
Arş'ta nalınlar; Cebrâil'in yanması; tahiyyât konuşması; kanatlı Burak; 27 Recep amelleri	Asılsız

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DİĞER POPÜLER HİKÂYELER: SAHİH, YANLIŞ YERE KONMUŞ VEYA SENETSİZ

«İhtilaflı Hikâyeler» ve «Zayıf ve Asılsız Hikâyeler» bölümleri en sık anlatılan hikâyeleri ele aldı. Bu bölüm toplumumuzda sıkça duyulan başka hikâyeleri ekler. Bunlar üç türe ayrılır: aslında sahih olduğu hâlde az bilinen hikâyeler, sahih olduğu hâlde Mi'rac gecesine ***yanlış yerleştirilen*** hikâyeler ve hiç ***senedi olmayan*** hikâyeler.

DEĞERLENDİRME TABLOSU

SIKÇA DUYULAN HİKÂYE	DURUMU	KISA AÇIKLAMA
Burak'ın göz alabildiğine uzanan adımı	Sahih	Enes hadisinde geçer: Burak ayağını gözünün ulaştığı yere basar (Sahîh-i Müslim 162). Pek çok kişi bunun hikâyeye sonradan eklendiğini sanır; oysa sahihtir.
Üç kap: süt, şarap ve bal	Sahih	İki kap (süt ve şarap) rivayetinin yanında Mâlik b. Sa'sa'a rivayeti bal da dahil üç kaptan söz eder; Efendimiz sütü seçmiştir (Sahîh-i Buhârî 3887). Her iki rivayet de sahihtir.
Mi'rac gecesinde görüldüğü söylenen, ayakları yerde, boynu Arş'ın altında olan horoz	Hadisi sahih kabul edilmiş, ancak yanlış yere konmuştur	Bu horozla ilgili hadisi Taberânî ve başkaları rivayet etmiş, Elbânî de senedini sahih saymıştır. Ancak hadis İsrâ veya Mi'rac gecesinden söz etmez. Onu Mi'rac gecesinde görülmüş bir şey olarak anlatmak isabetli değildir.
Hz. Ali ile Fâtıma'ya anlatıldığı söylenen, azap gören altı grup kadın (saçlarından asılmak vb.)	Senetsiz	İbn Hacer el-Heytemî'nin ez-Zevâcir adlı kitabında senetsiz olarak nakledilmiştir. Hadis âlimleri bunun doğrulanamayacağını ve Nebî'nin ﷺ sözü olarak aktarılmaya uygun olmadığını belirtir. Böyle abartılı azap tasvirleri uydurma rivayetlerin özelliğidir.

Kaynak: Sahih Muslim 162; Sahih al-Bukhari 3887; The Albaani Site, "A Rooster Whose Neck is Under the Throne of Allaah"; al-Durar al-Saniyyah (dorar.net), hadith ayam jantan; HadithAnswers, "The different punishments for the women of Jahannam".

SİYER NOTU: "YANLIŞ YERE KOYMAK" NEDEN BİR HATADIR?

Bir hadis sahih olabilir; ancak rivayetinde zikredilmeyen bir olaya yerleştirildiğinde isabetsiz hâle gelir. Örneğin yukarıdaki horoz hadisi ve «Zayıf ve Asılsız Hikâyeler» bölümünde ele alınan Semure b. Cündeb'in rüya hadisi.

Kural basittir: bir şeyi "Mi'rac gecesinde" diye anlatırken rivayetin kendisinin İsrâ veya Mi'rac gecesini zikrettiğinden emin olun. Zikretmiyorsa o hadisi gerçek bağlamında anlatın.

BİR HİKÂYE NASIL KONTROL EDİLİR?

Dikkatli olmak için hadis uzmanı olmaya gerek yoktur. Birkaç basit adım yeterlidir:

1. ***Kaynağını sorun.*** Sahih bir hikâye genellikle Sahîh-i Buhârî veya Sahîh-i Müslim gibi bilinen bir hadis kitabına, numarasıyla birlikte dayandırılabilir.

2. ***Güvenilir sitelerde kontrol edin.*** sunnah.com gibi siteler hadisin metnini ve derecesine dair değerlendirmeyi gösterir.

3. ***Aşırı ayrıntıya karşı dikkatli olun.*** Büyük rakamlarla, çok korkunç azaplarla veya küçük amellere olağanüstü mükâfatlarla dolu hikâyeler çoğu zaman uydurma rivayetin işaretidir.

4. ***Ehline sorun.*** Şüpheye düşerseniz, hadis değerlendirmesinde titizliğiyle bilinen bir hocaya sorun.

DERS

Bir hikâyenin doğruluğu ne kadar ilgi çekici olduğuyla değil, kaynağının gücüyle ölçülür. Resûlullah'a ﷺ bir şey nispet ederken dikkatli olmak O'nu sevmenin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSRÂ VE MİʻRAC GECESİNİN ZAMAN ÇİZELGESİ

Önceki bölümler hikâyeleri tek tek ele aldı. Bu bölüm onları, Efendimizin Mekke'de uzandığı andan imtihan sabahına kadar tek bir zaman çizelgesinde sıralar. Bu sıralama sahih hadislere dayanır. Rivayetlerin sırası farklı olduğunda bu durum tablonun altındaki notta belirtilmiştir.

OLAYLAR TABLOSU

NO.	OLAY	KAYNAK
1	Efendimiz Hatîm'de (başka bir rivayette evde) uzanıyordu; tavan açıldı ve Cebrâil indi.	Sahîh-i Buhârî 349, 3887
2	Efendimizin göğsü yarıldı, Zemzem suyuyla yıkandı, sonra hikmet ve imanla dolduruldu.	Sahîh-i Buhârî 349, 3887
3	Burak getirildi; adımı göz alabildiğinedir.	Sahîh-i Müslim 162
4	Efendimiz, kırmızı kum tepesinde kabrinde namaz kılan Hz. Mûsâ'nın عَلَيْهِ السَّلَامُ yanından geçti.	Sahîh-i Müslim 2375
5	Beytülmakdis'e varış; Burak, peygamberlerin bineklerini bağladığı halkaya bağlandı; Efendimiz iki rekât namaz kıldı.	Sahîh-i Müslim 162
6	İçecek kapları sunuldu; Efendimiz sütü seçti, Cebrâil de O'nun fıtratı seçtiğini söyledi.	Sahîh-i Müslim 162; Sahîh-i Buhârî 3394, 3887
7	Dünya semasına Miʻrac: Cebrâil kapının açılmasını istedi; Hz. Âdem عَلَيْهِ السَّلَامُ ile karşılaşma.	Sahîh-i Buhârî 3887
8	İkinci gökten yedinci göğe: Yahyâ ve Îsâ, Yûsuf, İdrîs, Hârûn, Mûsâ ve İbrâhim عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.	Sahîh-i Buhârî 3887
9	Beyt-i Maʻmûr gösterildi; oraya her gün 70.000 melek girer ve bir daha dönmez.	Sahîh-i Buhârî 3887
10	Sidretü'l-Müntehâ'yı bürüyen bürüdü; kökünden dört nehir akar.	Sahîh-i Buhârî 3887; Sahîh-i Müslim 173; Necm 53:14–16
11	Efendimiz kaderi yazan kalemlerin sesini işitti.	Sahîh-i Buhârî 349
12	Elli vakit namaz farz kılındı; Efendimiz Hz. Mûsâ'nın tavsiyesiyle gidip geldi ve namaz beşe indi.	Sahîh-i Buhârî 349, 3887; Sahîh-i Müslim 162
13	Üç hediye: beş vakit namaz, Bakara Sûresi'nin son âyetleri ve Allah'a ortak koşmayan ümmet için büyük günahların bağışlanması.	Sahîh-i Müslim 173
14	Efendimiz cennete sokuldu ve inciden kubbeleri gördü.	Sahîh-i Buhârî 349
15	Efendimiz aynı gece Mekke'ye döndü.	Sahîh-i Buhârî 3886
16	Sabah: Kureyş yalanladı; Allah Beytülmakdis'i Hicr'de Efendimize gösterdi, böylece O her soruyu cevaplayabildi.	Sahîh-i Buhârî 3886; Sahîh-i Müslim 172

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Kaynak: Sahih al-Bukhari 349; Sahih al-Bukhari 3887; Sahih al-Bukhari 3886; Sahih Muslim 162; Sahih Muslim 173; Sahih Muslim 2375.

SİYER NOTU: RİVAYETLERİN SIRASI FARKLI OLDUĞUNDA

Sahih rivayetler olayları her zaman aynı sırayla zikretmez. Örneğin bazı rivayetler içecek kaplarının sunulmasının Beytülmakdis'te olduğunu, bazıları ise gökte olduğunu söyler. Aynı şekilde âlimler, Efendimizin peygamberlere göğe yükselmeden önce mi yoksa indikten sonra mı imam olduğu konusunda ihtilaf etmiştir.

Fethu'l-Bârî'de İbn Hacer el-Askalânî gibi âlimler bu rivayetleri birleştirmeye çalışmıştır. Sıralamadaki farklılık olayların doğruluğunu etkilemez; çünkü her râvi hatırladığı kısmı anlatmıştır. Yukarıdaki tablo en meşhur sıralamayı takip eder.

DERS

Tek bir gecede Efendimize geçmiş (peygamberler), şimdi (göklerin âlemi) ve gelecek (cennet ve kader) gösterildi. Ancak dönüşte getirdiği hediye her gün uygulayabileceğimiz bir şeydir: beş vakit namaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AİLE VE ÖĞRETMENLER İÇİN DERSLER

İsrâ ve Mi'rac, Müslüman çocukların duyduğu ilk hikâyelerden biridir. Bu yüzden nasıl anlatıldığı çok önemlidir. Bu bölüm anne babalara, öğretmenlere ve vaizlere, bu hikâyenin doğru, ilgi çekici ve dinleyicinin yaşına uygun biçimde öğretilmesi için kısa bir rehber sunar.

YEDİ İLKE

1. ***Kur'an'la başlayın.*** İsrâ Sûresi'nin ilk âyetini (17:1) okuyun ve anlamını sade bir dille açıklayın.

2. ***Sahih olanı seçin.*** Yalnızca sahih hadislerde geçenleri anlatın. Bu e-kitaptaki «Her Hikâyenin Durumu: Özet» tablosu rehber olarak kullanılabilir.

3. ***Namaz hediyesini öne çıkarın.*** Çocuklar için ana mesaj şudur: namaz, Allah'ın göklerde doğrudan Resûlullah'a ﷺ verdiği özel bir hediyedir.

4. ***Korkutmayın.*** Senetsiz azap hikâyelerinden kaçının. Çocukların Allah'ı yalnızca korkuyla değil, sevgi ve ümitle tanıması gerekir.

5. ***Gerçek ile tasviri ayırın.*** Resûlullah'ın ﷺ ve peygamberlerin yüzünü çizmeyin veya tasvir etmeyin. Yardımcı materyal olarak harita, zaman çizelgesi ve mekân resimleri kullanın.

6. ***Ebû Bekir'in tavrını öğretin.*** Efendimizi hemen tasdik eden Ebû Bekir es-Sıddîk'ın رضي الله عنه hikâyesi, doğru habere yakîn duymanın anlamını öğretir.

7. ***Bilmediğinizde dürüst olun.*** Çocuk rivayette geçmeyen bir şey sorarsa şöyle deyin: "Allah daha iyi bilir; Resûlullah ﷺ bunu anlatmadı."

YAŞ GRUPLARINA GÖRE ÖNERİLER

DÖNEM	ODAK	ÖNERİLEN ETKİNLİK
Çocuklar (5–7 yaş)	Mekke'den Beytülmakdis'e gece yolculuğu; beş vakit namaz hediyesi.	Kâbe ve Mescid-i Aksâ resimleriyle anlatmak; beş vakit namazı parmakla sayarak söylemek.
Çocuklar (8–12 yaş)	Olayların sırası; yedi gökteki peygamberler; elliden beşe; Ebû Bekir'in tavrı.	«İsrâ ve Mi'rac Gecesinin Zaman Çizelgesi» bölümüne dayanarak kendi zaman çizelgesini çizmek; her gökteki peygamberlerin isimleriyle bilgi yarışması.
Gençler (13 yaş ve üstü)	Rivayetleri değerlendirme yöntemi; sahih, zayıf ve uydurma hikâyeler arasındaki fark; mucize ve iman.	Popüler bir hikâyeyi sunnah.com'da kontrol etmek; «Diğer Popüler Hikâyeler» bölümü üzerine grup tartışması.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÖNEM	ODAK	ÖNERİLEN ETKİNLİK
Yetişkinler ve vaizler	Kaynak doğruluğu; hadis aktarma edebi; delili olmayan amellerden kaçınmak.	Her hikâyenin kaynağını ve derecesini belirten vaaz notları hazırlamak.

ANLATMADAN ÖNCE KONTROL LİSTESİ

☐ Anlatılacak her hikâyenin bir kaynağı var mı?

☐ Zayıf bir hikâye anılıyorsa, durumu belirtiliyor mu?

☐ Arş'taki nalınlar veya kadın yüzlü Burak gibi uydurma hikâyelerden uzak duruluyor mu?

☐ Ana mesaj, yani namaz, açıkça veriliyor mu?

☐ Resûlullah'ı ﷺ ve peygamberleri tasvir eden resim veya canlandırma olmadığından emin misiniz?

DERS

Sahih hikâyeyi ilgi çekici bir şekilde öğretmek bir emanettir. İsrâ ve Mi'rac'ı doğru öğrenen çocuklar, namaz sevgisiyle ve haberler karşısında dikkatli bir tavırla büyür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIKÇA SORULAN SORULAR

İsrâ'nın tarihi, beden ve ruh, Allah'ı görme ve 27 Recep gecesiyle ilgili sorular Seri 6 «İsrâ ve Mi'rac»'ta cevaplandı. Aşağıdaki sorular, bu özel sayıdaki hikâyeler açısından onu tamamlar.

1. İSRÂ VE MİʻRAC VESİLESİYLE TOPLANTI DÜZENLENEBİLİR Mİ?

O geceye özel meşru kılınmış bir ibadet yoktur; tarihi de ihtilaflıdır. Bazı âlimler, delili olmayan özel bir inanç veya amelle birlikte olmadığı sürece bu hikâyeyi sahih kaynaklarla anlatan ilim meclislerine izin verir. Diğer bazı âlimler ise kutlamanın kendisini meşru görmez. Üzerinde ittifak edilen şudur: özel bir ibadet icat etmeyin ve sahih olmayan hikâyeleri anlatmayın.

2. CEBRÂİL NEDEN HER GÖK KAPISINDA İZİN İSTEDİ?

Mâlik b. Saʻsaʻa hadisinde her göğün bekçisi sorar: Kim? Cebrâil cevap verir. Yanındaki kim? Muhammed. Ona davet gönderildi mi? Evet (Sahîh-i Buhârî 3887). Bu, göklerin kapıları ve bekçileri olduğunu gösterir; izin isteme ve kendini tanıtma edebini öğretir.

3. HZ. MÛSÂ عَلَيْهِ السَّلَامُ NEDEN AĞLADI?

Aynı hadiste Hz. Mûsâ, kendisinden sonra gönderilen bir gencin ümmetinden cennete girecek olanların kendi ümmetinden daha çok olacağı için ağlamıştır (Sahîh-i Buhârî 3887). Âlimler bunun, ümmetine duyduğu sevgiden ve gıpta, yani başkasındaki iyiliğin benzerini isteme duygusundan kaynaklanan bir ağlama olduğunu, kıskançlık olmadığını açıklar.

4. BEYT-İ MAʻMÛR NEDİR?

Yedinci gökte bulunan, her gün 70.000 meleğin girdiği ve bir daha ona dönmediği bir ibadet evidir (Sahîh-i Buhârî 3887). Allah'a ibadet eden meleklerin ne kadar çok olduğunu gösterir.

5. ZAYIF HADİSLER VAAZDA ANLATILABİLİR Mİ?

Âlimler zayıf hadis ile uydurma hadisi birbirinden ayırır. Uydurma hadis, uydurma olduğunu açıklamak dışında asla anlatılamaz. Zayıf hadisi ise bazı âlimler, amele teşvik konularında şu şartlarla kabul eder: zaafı ağır olmamalı, içeriği sahih delillere uygun olmalı ve Nebî'nin ﷺ sözü olduğuna kesin olarak inanılmamalıdır. Diğer bazı âlimler ise hiç kabul etmez. En güvenli yol, her anlatışta durumunu belirtmektir.

6. İSRÂ'YA BİLİM AÇISINDAN İTİRAZ EDENLERE NASIL CEVAP VERİLİR?

İsrâ ve Mi'rac bir mucizedir; yani Allah'ın Resûlü için yaptığı olağanüstü bir olaydır. Kureyş'in kendisinin de onu imkânsız saydığı gibi, olağan tabiat kanunlarına tabi değildir. Delili olmayan "bilimsel" açıklamalar icat etmemize gerek yoktur. Sahih olana iman etmemiz ve Allah'ın her şeye kadir olduğunu takdir etmemiz yeterlidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

7. ÜÇÜNCÜ HEDİYE, YANİ BÜYÜK GÜNAHLARIN BAĞIŞLANMASI NE DEMEKTİR?

Üçüncü hediye, Efendimizin ümmetinden Allah'a ortak koşmayanların büyük günahlarının bağışlanmasıdır (Sahîh-i Müslim 173). Âlimler bunun Allah'ın dilemesine bağlı olduğunu açıklar: O, dilediğini bağışlar. Bu ümit verir, ancak günahı hafife almak için bir izin değildir.

8. EFENDİMİZ O GECE CENNETİ VE CEHENNEMİ GÖRDÜ MÜ?

Evet. Efendimiz cennete sokuldu ve inciden kubbeleri gördü (Sahîh-i Buhârî 349); cehennemin bekçisi Mâlik'i de gördü (Sahîh-i Buhârî 3239). Sahih rivayetlerde bulunmayan başka ayrıntılar eklemeye gerek yoktur.

9. BU ÖZEL SAYI NEDEN SAHİH VE ZAYIF HİKÂYELERİ BİRBİRİNDEN AYIRIYOR?

Okuyucu doğru hikâyelerin tadına güvenle varabilsin ve kaçınılması gereken hikâyeleri tanıyabilsin diye. Pek çok kişi meclislerde duyduğu bütün İsrâ ve Mi'rac hikâyelerinin sahih olduğunu sanır; oysa bir kısmının hiçbir kaynağı yoktur.

10. BUGÜN İSRÂ VE MİʻRAC'I YAŞAMANIN EN İYİ YOLU NEDİR?

O gecenin hediyesi olan beş vakit namazı korumak; Bakara Sûresi'nin son âyetlerini okumak; şirkten uzak durmak; ve bakır tırnaklı gıybetçiler hakkındaki uyarıda olduğu gibi dili gıybetten korumak.

DERS

İyi bir soru daha derin bir anlayışa götürür. Sormaya devam edin ve cevapları sahih kaynaklarda arayın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

O yüce gecedeki her hikâye, bugünkü bir Müslümanın hayatı için ***bir ders*** taşır:

HİKÂYE	DERS
Göğsün Zemzem'le yıkanıp imanla doldurulması	Büyük bir görev için en önemli hazırlık temiz bir kalptir.
Burak'ın halkaya bağlanması	Tevekkül çabayı ortadan kaldırmaz.
Kabrinde namaz kılan Mûsâ	Neye alışırsak, ölümden sonra o bize eşlik eder.
Şarap değil, sütün seçilmesi	İslâm fıtrat dinidir; aklı bozan şeylerden uzak durun.
Peygamberlere imamlık	Bütün peygamberler tevhid getirdi; İslâm onların mirasçısıdır.
Gök kapılarındaki konuşma	İzin isteme ve kendini tanıtma edebi.
Mûsâ'nın ağlaması	Bir önderin ümmetine duyduğu sevgi.
Bakır tırnaklı gıybetçiler	Dilinizi koruyun; dilin günahı kolay ama ağırdır.
Elliden beşe	Namaz doğrudan göklerden gelen bir hediyedir; onu terk etmeyin.
Üç hediye	Tevhid bütün lütufların anahtarıdır.
"Nurdur, O'nu nasıl görebilirim?"	Gaybî konularda delilin durduğu yerde durun.
Ebû Bekir'in tasdiki	İman, akıl kavrayamasa bile Resûl'ü tasdik etmektir.
Zayıf ve uydurma hikâyeler	Sahih olan yeterlidir; Nebî'nin ﷺ adına yalan söylemeyin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

O gece Mekke'de ***açılan bir ev tavanıyla*** başladı ve yerden yükselen her şeyin son bulduğu ***Sidretü'l-Müntehâ'da*** sona erdi. Resûlullah ﷺ sabahtan önce döndü ve beraberinde ***namazı*** getirdi — her müminin günde beş kez yaptığı mi'racı. Namaza her duruşumuzda, o gece yedinci gökten indirilen hediyeyi karşılarız.

Bu özel sayı Seri 6'yı tamamlar. İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Medine'ye hicret*** ile (Seri 7) devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 6 – ÖZEL SAYI

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (17:1; 17:60; 19:57; 32:23; 53:1–18; 108:1). tafsir.app/ibn-katheer/17/1

HADİS

Sahîh-i Buhârî 110, 349, 831, 1339, 1386, 3239, 3244, 3394, 3886, 3887, 3888, 4855, 4964, 5009, 5696, 6250. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 162, 172, 173, 176, 177, 178, 400, 2375, 2473, 2589. sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 4878; Sünen-i Nesâî 450; Sünen-i Tirmizî 2052, 3462; Sünen-i İbn Mâce 2273, 3477; Müsned-i Ahmed (Mâşita hadisi). sunnah.com

HADİS ŞERHLERİ VE ÂLİMLERİN ESERLERİ

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — 349 ve 3887 numaralı hadislerin şerhi.

Nevevî, el-Minhâc Şerhu Sahîhi Müslim — Kitâbu'l-Îmân, İsrâ bâbı.

İbn Hacer el-Askalânî, Tebyînü'l-Aceb bimâ Verade fî Fazli Receb.

Muhammed Nâsırüddîn el-Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha ve Sahîh/Za'îfü's-Sünen.

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk'tan rivayet) — İsrâ ve Mi'rac bâbı.

Safiyyürrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — İsrâ ve Mi'rac bâbı.

Wikipedia, "Isra' and Mi'raj". en.wikipedia.org/wiki/Isra%27_and_Mi%27raj

Wikipedia, "Sidrat al-Muntaha". en.wikipedia.org/wiki/Sidrat_al-Muntaha

Wikipedia, "Buraq". en.wikipedia.org/wiki/Buraq

POPÜLER HİKÂYELER VE ÂLİMLERİN DEĞERLENDİRMESİ

The Albaani Site, "A Rooster Whose Neck is Under the Throne of Allaah". thealbaani.site/2011/07/07/

ed-Dürerü's-Seniyye (dorar.net), horoz hadisi. dorar.net/h/YxWd3y8U

HadithAnswers, "The different punishments for the women of Jahannam". hadithanswers.com/the-different-punishments-for-the-women-of-jahannam/

Sahîh-i Buhârî 3887 (sunnah.com). sunnah.com/bukhari:3887

Sahîh-i Müslim 173 (sunnah.com). sunnah.com/muslim:173

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيد - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1631

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

Uluslararası bağışçılar: yukarıdaki PayPal QR kodunu okutun ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir